

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030

Lublin 2024 rok

Dokument pn. „Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030” został przygotowany przez firmę EuroCompass Sp. z o.o. na podstawie umowy z dnia 12.08.2022

Koordinacja prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji

Mariusz Hołowieniec	Wójt Gminy
---------------------	-------------------

Opracowanie i redakcja Gminnego Programu Rewitalizacji

Agata Mikulska	Urząd Gminy Sosnowica Inspektor ds. turystyki, promocji i pozyskiwania funduszy zewnętrznych
Monika Pietruczuk	Ekspert zewnętrzny EuroCompass Sp. z o.o.
Beata Filipowicz	Ekspert zewnętrzny EuroCompass Sp. z o.o.
Ryszard Boguszewski	Ekspert zewnętrzny EuroCompass Sp. z o.o.

Niniejszy projekt dokumentu rozpoczyna realizację uchwały Rady Gminy Sosnowica z dnia 29 listopada 2023 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania Gminnego Programu Rewitalizacji. Projekt będzie podstawą konsultacji, a następnie – opiniowania przez uprawnione podmioty wymienione w ustawie. Po rozpatrzeniu uwag i wniosków złożonych podczas konsultacji i opiniowania zostanie sporządzony ostateczny projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030, który zostanie przedłożony Radzie Gminy Sosnowica z wnioskiem o jego uchwalenie.

Szanowni Państwo,

W Państwa ręce oddajemy PROJEKT dokumentu, który po uzupełnieniu zgodnie z Państwa propozycjami, uwagami i wnioskami – zostanie skierowany przez Wójta Gminy Sosnowica do Rady Gminy z wnioskiem o uchwalenie go, jako Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030. W Państwa ręce trafił projekt dość obszerny i stanowiący całość, lecz jest to całość niedomknięta w szczegółach. Przedmiotem Państwa wniosków i propozycji na tym etapie może być WSZYSTKO, od propozycji zmian celów Programu, przez zmianę lub uzupełnienie listy przedsięwzięć, po przeredagowanie fragmentu dokumentu. Czekamy na Państwa wnioski, Państwa zdanie się liczy! Udział społeczności lokalnej w tworzeniu niniejszego dokumentu jest niezwykle ważny.

Spis treści

1. Słowniczek	6
2. Wprowadzenie	7
2.1 Podstawy prawne	7
2.2 Podstawowe pojęcia.....	9
2.3 Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie regionalnym i lokalnym	11
3. Metodyka.....	14
3.1 Podział na jednostki pomocnicze	15
3.2 Wybór obszaru rewitalizacji	17
4. Dotychczas osiągnięte efekty rewitalizacji	17
5. Uspołecznienie programu rewitalizacji	21
5.1 Interesariusze rewitalizacji	22
5.2 Partycypacja na etapie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	23
5.3 Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	25
5.4 Partycypacja w procesie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji.....	26
5.5 Konsultacje społeczne dotyczące Gminnego Programu Rewitalizacji.....	28
5.6 Proces zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych	31
5.7 Uspołecznienie wdrażania dokumentu	32
5.8 Partycypacja w procesie oceny skuteczności działań.....	33
6. Diagnoza stanu Gminy, zjawisk kryzysowych oraz potrzeb rewitalizacyjnych	34
6.1 Położenie i zarys historii gminy	34
6.2 Sfera społeczna.....	36
6.3 Sfera gospodarcza.....	38
6.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna	39
6.5 Sfera techniczna	40
6.6 Sfera środowiskowa	42
6.7 Zidentyfikowane czynniki i zjawiska kryzysowe	45
6.8 Analiza SWOT	47
7. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji	48
7.1 Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	48
7.2 Potencjały rozwojowe obszaru rewitalizacji	53
7.3 Problemy zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji	56

7.4	Inwentaryzacja stanu zagospodarowania i zabudowy na obszarze rewitalizacji.....	68
7.5	Wnioski i rekomendacje do części kierunkowej.....	77
8.	Wizja stanu docelowego obszaru rewitalizacji oraz cele i kierunki działań	82
8.1	Wizja	82
8.2	Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	84
9.	Podstawowe i uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	92
9.1	Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych	92
9.2	Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć.....	123
9.3	Powiązania pomiędzy poszczególnymi podstawowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.....	129
9.4	Harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych	130
9.5	Komplementarność oraz mechanizmy integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	132
9.6	Realizacja zasady partnerstwa i partycypacji	139
9.7	Szacunkowe ramy finansowe działań rewitalizacyjnych	140
10.	System wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji	143
10.1	Harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.....	143
10.2	System instytucjonalny i zarządzanie procesem rewitalizacji	143
10.2.1	Etap przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji	144
10.2.2	Etap wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji.....	145
10.2.3	Etap monitorowania i ewaluacji Gminnego Programu Rewitalizacji	147
10.3	System budowania i wspierania partnerstw	148
10.4	Komitet rewitalizacji.....	149
	Zasady wyznaczania składu Komitetu rewitalizacji	150
	Tryb pracy oraz obsługa Komitetu.....	151
10.5	System informacji i promocji	152
10.6	Koszty zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji	152
11.	System monitoringu, ewaluacji i aktualizacji programu.....	153
11.1	Zasady, tryb i metody prowadzenia ewaluacji	154
11.2	Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych oraz zasady i tryb aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji	156
12.	Zmiany w politykach i dokumentach strategicznych.....	163
12.1	Niezbędne zmiany w polityce mieszkaniowej	163
12.2	Niezbędne zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego... ..	163
13.	Specjalna Strefa Rewitalizacji	165

14.	Opiniowanie programu przez właściwe organy	165
15.	Strategiczna Ocena Oddziaływania Gminnego Programu Rewitalizacji na Środowisko 168	
16.	Spis tabel, rycin, wykresów i załączników	168

1. Słowniczek

Ustawa o rewitalizacji	ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2024 poz. 278)
Rozporządzenie UE 2021/1060	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej
Komitet Rewitalizacji	organ opiniodawczo-doradczy w procesie rewitalizacji, będący forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji, o którym mowa w art. 7 ust. 1 i dalej ustawy o rewitalizacji
Interesariusze	grupa osób i podmiotów, o której mowa w art. 2 ust. 2 ustawy o rewitalizacji
Obszar rewitalizacji	obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację na podstawie programu rewitalizacji
Uchwała delimitacyjna	uchwała w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, o której mowa w art. 8 ustawy o rewitalizacji
Specjalna Strefa Rewitalizacji (SSR, strefa)	Specjalna Strefa Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy o rewitalizacji
Miejscowy plan rewitalizacji (MPR)	miejscowy plan rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

2. Wprowadzenie

Definicja rewitalizacji, zawarta w Ustawie z dnia 9 października 2015 r., określa ją, jako proces wyprowadzania obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego. Ów proces, co do zasady, powinien być prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane i skoncentrowane terytorialnie działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni oraz gospodarki. Główną ambicją jest bowiem doprowadzenie do niwelacji istniejących problemów i dysproporcji, nie zapominając przy tym o wyjątkowym charakterze, zasobach i potencjałach rewitalizowanego terenu.

Przygotowanie i koordynacja postępowania rewitalizacyjnego należą do zadań własnych gminy. Nie ma ono jednak charakteru obligatoryjnego, a jego realizacja zależna jest od woli samorządu lokalnego. Decydując się na przystąpienie do tego fakultatywnego zadania, gmina zobowiązuje się do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR), który stanowi swego rodzaju przewodnik dla całego procesu. Ów dokument pokazuje, w jaki sposób, w założonej perspektywie czasu, można rozwiązać problemy rewitalizowanego obszaru i społeczności lokalnej lub przynajmniej, jak zmniejszyć ich natężenie.

Dokument Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica opracowany został w oparciu o Ustawę z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji (Dz.U. 2024 poz. 278) oraz Ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2023 poz. 1094).

Dokument ten stworzono ze względu na potrzebę poprawy jakości życia mieszkańców na wyznaczonym obszarze rewitalizacji oraz postępujący proces degradacji tego terenu. Gminny Program Rewitalizacji został opracowany w celu wyprowadzenia wskazanego obszaru z sytuacji kryzysowej. Dokument jest zgodny z założeniami dokumentów strategicznych wyższego szczebla.

2.1 Podstawy prawne

Zagadnienia związane ze sporządzaniem Gminnych Programów Rewitalizacji, w tym wymagany zakres ich zawartości, wynikają bezpośrednio z Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2024 poz. 278), zwanej dalej „Ustawą”, art. 15. ust. 1.

Program taki obligatoryjnie zawiera:

1. szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji: zjawisk negatywnych i lokalnych potencjałów;
2. opis powiązań GPR z dokumentami strategicznymi, w tym Strategią Rozwoju Gminy, Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego (SUiKZP) oraz Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych;
3. opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji;
4. cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań;
5. opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w tym:
 - a. listę planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wraz z ich opisami zawierającymi każdorazowo: nazwę i podmiot realizujący, zakres zadań, lokalizację, szacowaną wartość, prognozowane rezultaty i sposoby ich oceny;
 - b. charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
6. mechanizmy integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych;

7. przewidywane ramy finansowe GPR wraz z oszacowaniem środków publicznych i prywatnych;
8. opis struktury zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji, wskazanie kosztów tego zarządzania wraz z ramowym harmonogramem realizacji programu;
9. system monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji;
10. określenie niezbędnych zmian w uchwałach dotyczących gospodarki mieszkaniowej gminy;
11. określenie niezbędnych zmian w uchwale o Komitecie Rewitalizacji, o ile była podjęta;
12. wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji, wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania;
13. wskazanie sposobu realizacji GPR w zakresie zagospodarowania przestrzennego, w tym:
 - a. wskazanie zakresu niezbędnych zmian w SUIKZP,
 - b. wskazanie miejscowych planów koniecznych do uchwalenia albo zmiany,
 - c. w przypadku wskazania konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, wskazanie granic obszarów, dla których plan ten będzie procedowany łącznie z procedurą scaleń i podziałów nieruchomości, a także wytyczne w zakresie jego ustaleń;
14. załącznik graficzny przedstawiający ustalenia GPR na mapie w skali co najmniej 1:5000.
Niniejszy dokument zachowuje w pełni strukturę wskazaną w Ustawie, jako zalecaną.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 został przygotowany w oparciu o zapisy dokumentu przygotowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej „Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027”, zgodnie z którymi powinien cechować się jednocześnie kompleksowością, zintegrowaniem, skoncentrowaniem i komplementarnością.

W związku z powyższym GPR Gminy Sosnowica cechuje się:

- kompletnością, czyli koniecznością dochowania spójności struktury rozdziałów;
- zintegrowaniem, czyli koncentracją wsparcia rozwoju przy ścisłej koordynacji działań w ramach danej polityki publicznej;
- kompleksowością, czyli obowiązkiem zaplanowania całościowych przedsięwzięć, uwzględniających wszystkie najpilniejsze potrzeby obszaru rewitalizacji w perspektywie długofalowej;
- koncentracją interwencji, czyli potrzebą zabezpieczenia na obszarze rewitalizacji realizacji zadań skoncentrowanych przestrzennie i zsynchronizowanych czasowo;
- komplementarnością przestrzenną, czyli koniecznością wzięcia pod uwagę wzajemnych powiązań między przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi, realizacji ich na całym obszarze rewitalizacji i zapewnienie im charakteru dopełniającego i synergii;
- komplementarnością problemową, czyli obowiązkiem zaplanowania działań dopełniających się tematycznie w ramach sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, infrastrukturalnej i środowiskowej;
- komplementarnością proceduralno-instytucjonalną, czyli potrzebą osadzenia systemu zarządzania programem rewitalizacji w przyjętym systemie zarządzania gminą;
- komplementarnością międzyokresową, czyli obowiązkiem kontynuacji wcześniejszego procesu rewitalizacji poprzez wykorzystanie w ramach bieżących działań pozytywnych efektów zrealizowanych wcześniej projektów lub zniwelowanie ich niedociągnięć;

- komplementarnością źródeł finansowania, czyli zdolnością łączenia wsparcia z różnych źródeł finansowania, w tym publicznych i prywatnych.

Szczegółowe informacje znajdują się w dalszej części dokumentu GPR – w podrozdziale 9.5 Komplementarność oraz mechanizmy integrowania działań i projektów rewitalizacyjnych.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 spełnia wymagania minimalne wynikające z art. 29 Rozporządzenia UE 2021/1060:

Strategie terytorialne realizowane zgodnie z art. 28 lit. a) lub c) zawierają następujące elementy:

- a. obszar geograficzny, którego dotyczy dana strategia;*
- b. analizę potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych;*
- c. opis zintegrowanego podejścia służącego zaspokojeniu zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych i wykorzystaniu potencjału danego obszaru;*
- d. opis udziału partnerów zgodnie z art. 8 w przygotowaniu strategii i jej realizacji.*

Strategie terytorialne mogą również zawierać wykaz operacji, które mają być wspierane.

2.2 Podstawowe pojęcia

Rewitalizacja - Proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji.

Stan kryzysowy – Stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz wysokiej liczby mieszkańców będącymi osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami – Dz. U. z 2022 r. poz. 2240) współwystępujących z negatywnymi zjawiskami, w co najmniej jednej z następujących sfer:

- gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stanowiących zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi bądź stanu środowiska)
- przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub do ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku funkcjonowania rozwiązań

technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska)¹.

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju w odniesieniu do wartości dla całej Gminy.

Obszar zdegradowany - Fragment terytorium gminy, który znajduje się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk. Podstawą wyznaczenia obszaru zdegradowanego jest stwierdzenie, że występują na nim negatywne zjawiska społeczne oraz negatywne zjawiska o innym charakterze np.: zjawiska gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne. Obszarem zdegradowanym są wszystkie tereny w gminie, na które nakłada się kilka negatywnych zjawisk społecznych oraz negatywne zjawiska przynajmniej w jednej z pozostałych sfer. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk².

Obszar rewitalizacji - Całość lub fragment obszaru zdegradowanego, w którym występuje szczególna koncentracja negatywnych zjawisk, wymienionych powyżej oraz równocześnie jest to obszar, który ma istotne znaczenie dla rozwoju gminy³.

Interesariusze rewitalizacji to w szczególności:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
- mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- organy władzy publicznej;
- podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa⁴.

Gminny Program Rewitalizacji (GPR), to zasadniczy dokument służący zaplanowaniu i realizacji procesu rewitalizacji. Ma on charakter strategii, w której dokonuje się pogłębionej diagnozy stanu obszaru rewitalizacji oraz planuje i koordynuje działania służące osiągnięciu – opisanej w dokumencie – wizji stanu obszaru po rewitalizacji. Służy również koordynacji działań

¹ Ustawa z dnia 9 października 2015 r o rewitalizacji, Dz.U. 2024 poz. 278.

² USTAWA O REWITALIZACJI. Praktyczny komentarz. Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa. Departament Polityki Przestrzennej, Warszawa 2016.

³ USTAWA O REWITALIZACJI. Praktyczny komentarz. Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa. Departament Polityki Przestrzennej, Warszawa 2016.

⁴ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2024 poz. 278) Art 2 ust.2

rewitalizacyjnych z szeregiem innych dokumentów gminnych, wywołując szerokie skutki. Dokument przyjmowany w drodze Uchwały Rady Gminy, służący prowadzeniu procesów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych⁵.

2.3 Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie regionalnym i lokalnym

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 określając cele i kierunki działań rewitalizacyjnych jest dokumentem operacyjnym, który z uwagi na interdyscyplinarny charakter procesu rewitalizacji dotyka wielu sfer życia. To oznacza, że dokument musi być spójny z uchwalonymi strategicznymi dokumentami na poziomie regionalnym i lokalnym, w tym dokumentami planistycznymi (akty planowania przestrzennego) i branżowymi Gminy. Dzięki temu Gminny Program Rewitalizacji staje się narzędziem zarządzania projektami, działaniami z różnych sektorów, które w sposób komplementarny wobec siebie i spójny w zakresie rozwiązywania problemów są jednocześnie realizowane na wyznaczonym obszarze. Problemy zdiagnozowane w GPR w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej zostały wskazane również w dokumentach strategicznych, planistycznych oraz programowych Gminy Sosnowica.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 ma bezpośrednie powiązania wdrożeniowe z następującymi dokumentami systemu planowania strategicznego:

- Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku,
- Strategią Rozwoju Gminy Sosnowica na lata 2021-2030,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sosnowica na lata 2021 - 2030,
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sosnowica

Nazwa dokumentu	Podstawa prawna
Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku	Uchwała Nr XXIV/406/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku
Strategia Rozwoju Gminy Sosnowica na lata 2021 - 2030	Uchwała nr XXXI/211/21 Rady Gminy Sosnowica z dnia 16 grudnia 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Sosnowica na lata 2021-2030
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sosnowica na lata 2021 - 2030	Uchwała Nr XXI/148/08 Rady Gminy Sosnowica z dnia 16 grudnia 2021 roku
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sosnowica	Uchwała Nr V/28/11 Rady Gminy Sosnowica z dnia 16 marca 2011r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sosnowica

⁵ Ustawa o rewitalizacji. Praktyczny komentarz. Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa. Departament Polityki Przestrzennej, Warszawa 2016.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku stanowi nie tylko podstawowy dokument kształtowania polityki regionalnej, ale jest również bazą do konstruowania prawa miejscowego na szczeblu lokalnym. Zidentyfikowane w niej długoterminowe cele i kierunki rozwoju umożliwiają racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju. Pełnią ponadto funkcję informacyjną, merytoryczną i kontekstową, prezentując sytuację społeczno-gospodarczą i przestrzenną regionu.

W dokumencie Strategii wskazano podstawowe obszary strategiczne o następującym brzmieniu:

- Sektor rolno-spożywczy: Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych,
- Przestrzeń: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych,
- Gospodarka: Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu,
- Społeczeństwo: Wzmacnianie kapitału społecznego.

Cele te, ze względu na swoją uniwersalność, mogą być realizowane w ramach niniejszego Programu za pośrednictwem przyjętych projektów rewitalizacyjnych. Sosnowica, jako obszar gospodarczy wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych oraz obszar ochrony i kształtowania zasobów wodnych, w tym również obszar o potencjale rozwoju turystyki doskonale wpisuje się w założenia polityki regionalnej.

Strategia Rozwoju Gminy Sosnowica na lata 2021 – 2030 stanowi istotny dokument, w ramach którego opracowano nadrzędny kierunek przyszłego rozwoju Gminy, wskazano zadania inwestycyjne oraz określono założenia, które prowadzić mają do wzmocnienia potencjału gospodarczego, społeczno-ekonomicznego i kulturowego jednostki. Zapisana w strategii wizja brzmi: „Gmina Sosnowica to miejsce przyjazne mieszkańcom i turystom, bezpieczne, dostosowujące usługi do potrzeb społeczności lokalnej oraz zapewniające rozwój młodych mieszkańców. To gmina wspierająca rozwój lokalny, z dobrym dostępem do komunikacji. To miejsce dbające o każdą grupę społeczną oraz dziedzictwo kulturowe. Sosnowica to miejsce ukierunkowane na działania inwestorów”.

Cel główny w Strategii brzmi: Wzrost konkurencyjności gminy na tle regionu, przy jednoczesnym zwiększaniu jakości życia mieszkańców, upowszechnianiu dóbr kultury oraz szerzeniu znaczenia turystyki.

Wyznaczono również cele strategiczne:

- Gmina o jakości życia dostosowanej do potrzeb mieszkańców
- Gmina utrzymująca wysoki poziom dziedzictwa kulturowego
- Gmina wzmacniająca jakość kapitału społecznego
- Gmina prawidłowo kształtująca politykę przestrzenną
- Gmina dbająca o środowisko przyrodnicze

Zrealizowanie założeń Gminnego Programu Rewitalizacji ma szansę przyczynić się do osiągnięcia wymienionych powyżej celów za pośrednictwem uwzględnionych w dokumencie projektów rewitalizacyjnych. Przedsięwzięcia, o których mowa, w znacznym zakresie dotyczą bowiem działań inwestycyjnych, prowadzących do rozwoju lokalnej gospodarki oraz zadań miękkich,

dotyczących kapitału ludzkiego. Gminny Program Rewitalizacji wskazuje ponadto wizję przyszłego rozwoju obszaru rewitalizacji, która zgodna jest z celami strategicznymi.

Misją samorządu opisaną w **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sosnowica na lata 2021 – 2030** jest wspieranie rodziny, pomoc w rozwiązywaniu problemów związanych z uzależnieniami, przemocą domową, ubóstwem czy bezrobociem. Istotna jest także pomoc osobom starszym oraz niepełnosprawnym. Aby zrealizować misję postawiono szereg celów strategicznych i operacyjnych:

1. Wsparcie rodziny
 - 1.1 Pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo
 - 1.2 Pomoc rodzinom będącym w ciężkiej sytuacji materialnej z powodu wielodzietności lub samotnego rodzicielstwa
 - 1.3 Zapewnienie dzieciom oraz młodzieży właściwego dostępu do kształcenia i wszechstronnego rozwoju
 - 1.4 Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia oraz zdrowego stylu życia
2. Przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy w rodzinie
 - 2.1 Wsparcie dla osób i rodzin z problemami uzależnień
 - 2.2 Wsparcie dla rodzin, w których występuje problem przemocy w rodzinie
3. Przeciwdziałanie ubóstwu i bezrobociu
 - 3.1 Wsparcie dla osób i rodzin ubogich oraz zapewnienie im bezpieczeństwa socjalnego
 - 3.2 Wsparcie dla osób bezrobotnych
4. Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych
 - 4.1 Likwidacja barier architektonicznych i społecznych

Realizacja owych celów odbywać się może za pośrednictwem projektów rewitalizacyjnych GPR w sferze społecznej i funkcjonalno-przestrzennej. Przedsięwzięcia tego typu zazwyczaj dotyczą bowiem wsparcia edukacji i stwarzania warunków do powrotu ludzi wykształconych do Gminy, zwiększenia dostępności usług, wzrostu aktywności zawodowej, zapobiegania szerzeniu się patologii społecznych czy ograniczaniu bezrobocia. Określone w GPR przedsięwzięcia w sposób integralny harmonizują z celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sosnowica na lata 2021 - 2030.

W dokumencie **Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy** jako główny cel wszystkich działań podejmowanych w obrębie jednostki stawia wzmocnienie pozycji w regionie pod względem gospodarczym, kulturalnym i turystycznym. Nastąpić ma to za pomocą wykorzystania istniejących potencjałów i szans rozwojowych (naturalnym zasobów i walorów przyrodniczo-krajobrazowych Gminy, zasobów kulturowych oraz jej tradycji i funkcji rozwoju przedsiębiorczości). Głównym zadaniem jest podniesienie poziomu życia mieszkańców oraz zapewnienie trwałej bezkonkurencyjności gminy Sosnowica poprzez wykorzystywanie walorów przyrodniczych i kulturowych. Sosnowica posiada duży potencjał dóbr przyrody, które winne być wykorzystane w sposób zrównoważony bez uszczerbku tegoż środowiska. W tym celu zakłada się możliwość rozwoju turystyki w różnych jej formach. Gminny Program Rewitalizacji wpisuje się w te cele i propaguje zawarte w nich postulaty poprzez realizację w szczególności działań mających na celu

rozwój obszaru z wykorzystaniem lokalnych walorów. Ponadto w ramach wskazanych kierunków Gminny Program Rewitalizacji realizuje przedsięwzięcia, których wynikiem będzie poprawa jakości przestrzeni i atrakcyjności obszaru. W wyniku zaplanowanych do realizacji działań obszar rewitalizacji stanie się miejscem atrakcyjnym zarówno do zamieszkania jak i do prowadzenia istniejących i lokalizacji nowych działalności gospodarczych.

3. Metodyka

Zgodnie z art. 4 ust. 1 Ustawy o rewitalizacji, w celu opracowania diagnoz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gmina prowadziła analizy, w których wykorzystano obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030 oparty jest o wykorzystanie modelu ekspercko-partycypacyjnego, który polega na możliwie jak najszerszym udziale wszystkich interesariuszy w pracach nad dokumentem.

Partycypację społeczną w procesie rewitalizacji można podzielić na etap wyznaczenia granic obszaru zdegradowanego oraz na etap opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji.

Podczas opracowywania *Diagnozy i delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Sosnowica*⁶ zastosowano następujące metody:

- analiza dokumentów strategicznych i programowych na szczeblu gminnym,
- metoda sondażowa: wywiady pogłębione z pracownikami samorządu, odpowiedzialnymi za przygotowanie GPR i jego wdrożenie oraz z właściwymi osobami ds. społecznych, planowania rozwoju (planowania strategicznego) i polityki informacyjnej Gminy,
- sondaż internetowy - poprzez zamieszczenie kwestionariusza wyboru na stronie internetowej Urzędu Gminy oraz rozesłanie go do instytucji pożytku publicznego, działających na terenie Gminy,
- analiza wielokryterialna (wskaźnikowa), w której wykorzystano zestaw wskaźników dla 5 sfer, tj. społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej,
- konsultacje społeczne przygotowane w oparciu o zapisy art. 6 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tj. Dz.U. 2023 poz. 1688), które obejmowały:
 - Upublicznienie dokumentu,
 - Zbieranie uwag w postaci elektronicznej,
 - Zbieranie uwag w postaci papierowej,
 - Zbieranie uwag ustnych,
 - Otwarte spotkanie konsultacyjne dla mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem parterów społeczno-gospodarczych,
 - Ankietę konsultacyjną.

W pracach dotyczących opracowywania danych do diagnozy wzięli udział mieszkańcy, przedsiębiorcy, lokalne media, pracownicy Urzędu Gminy Sosnowica oraz jednostek organizacyjnych,

⁶ <https://nowa.sosnowica.pl/wyznaczenie-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji/>

m.in. Gminny Ośrodek Kultury, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Biblioteka Publiczna, Środowiskowy Dom Samopomocy „Zielony Zakątek”, Szkoła Podstawowa w Sosnowicy. W procesie delimitacji obszaru zdegradowanego wykorzystano różnorodne źródła informacji, dzięki czemu zastosowane podejście ma charakter kompleksowy i łączy wykorzystanie metod ilościowych z jakościowymi. Część pozyskanych danych została wykorzystana do porównawczej analizy ilościowej wskaźników ze średnią wartością dla całej Gminy, a część posłużyła do dokonania analizy jakościowej charakteryzującej ważne dla rewitalizacji deficyty i problemy obszarów oraz lokalne potencjały.

W trakcie opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji zastosowano następujące metody badań:

- Analiza dokumentów strategicznych i programowych na szczeblu gminnym,
- Inwentaryzacja obszaru rewitalizacji,
- Spotkania – kawiarenki obywatelskie,
- Nabór kart przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- Konsultacje społeczne przygotowane w oparciu o zapisy art. 6 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tj. Dz.U. 2023 poz. 1688), które obejmowały:
 - Upublicznienie dokumentu,
 - Zbieranie uwag w postaci elektronicznej,
 - Zbieranie uwag w postaci papierowej,
 - Zbieranie uwag ustnych,
 - Otwarte spotkanie konsultacyjne dla mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem parterów społeczno-gospodarczych,
 - Ankietę konsultacyjną.

3.1 Podział na jednostki pomocnicze

Na etapie programowania rewitalizacji konieczne jest wyznaczenie obszarów zdegradowanych charakteryzujących się koncentracją negatywnych zjawisk Gminy w sferze społecznej i towarzyszących, tj. gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej, a spośród nich konkretnego obszaru lub podobszaru o relatywnie najgorszej sytuacji, predestynowanego do objęcia kompleksową interwencją w zakresie rewitalizacji. Na początku badań przyjęto podział obszaru Gminy na mniejsze jednostki, w granicach których analizowano wartości poszczególnych wskaźników. Obszar Gminy podzielono na 14 jednostek pomocniczych zgodnie z podziałem Gminy na sołectwa. Takie podejście dało możliwość pozyskania danych surowych (liczbowych) zbieranych najczęściej właśnie w podziale na sołectwa, badania poszczególnych wskaźników dla konkretnych części Gminy i porównanie ich do średniej referencyjnej wartości danego wskaźnika dla całej samorządowej jednostki terytorialnej.

Ryc. 1. Podział gminy Sosnowica na jednostki pomocnicze

Źródło: opracowanie własne

Tabela 1. Podział obszaru Gminy Sosnowica na jednostki badawcze

Jednostki pomocnicze Gminy Sosnowica	Powierzchnia (ha)	% w powierzchni Gminy	Liczba mieszkańców	% w ludności Gminy
Górki	1182,17	6,90	231	9,11
Komarówka	691,93	4,04	97	3,82
Kropiwki	567,37	3,31	21	0,83
Lejno	1214,35	7,08	154	6,07
Lipniak	587,82	3,43	15	0,59
Nowy Orzechów	1894,43	11,05	291	11,47
Olchówka	1249,92	7,29	44	1,74
Pieszowola	2921,85	17,05	222	8,75
Sosnowica	3052,48	17,81	732	28,86
Sosnowica Dwór	246,01	1,44	114	4,50
Stary Orzechów	1417,77	8,27	132	5,21
Turno	649,33	3,79	187	7,37
Zbójno	630,18	3,68	37	1,46
Zienki	834,68	4,87	259	10,21

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Sosnowica

Każda z wydzielonych jednostek, zarówno na obszarze jest zamieszkała. Suma powierzchni wydzielonych jednostek strukturalnych jest równa powierzchni gminy, tym samym analizie porównawczej poddano całą Gminę.

3.2 Wybór obszaru rewitalizacji

W wyniku przeprowadzonych analiz oraz po przeprowadzeniu stosownej procedury, wyznaczono obszar zdegradowany na obszarze Gminy: Górki, Komarówka, Sosnowica, Sosnowica Dwór, Stary Orzechów, Turno, Zbójno oraz Zienki. Tak wyznaczony obszar zdegradowany obejmuje 8 jednostek pomocniczych, zajmuje powierzchnię 8 713 ha, co stanowi 50,66% powierzchni całkowitej gminy i zamieszkały jest przez 1789 osób (70,54% wszystkich mieszkańców). Wyznaczono również obszar rewitalizacji: Sosnowica, zamieszkała przez 732 osoby (28,86% ludności gminy) i zajmująca 3 052,48 ha (17,81% całkowitej powierzchni ośrodka). Obszary te zatwierdzono Uchwałą nr LV/350/23 Rady Gminy Sosnowica z dnia 30 października 2023 r. Sposób delimitacji oraz przyjęte wskaźniki opisane zostały w dokumencie: „Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji w gminie Sosnowica⁷”.

Uchwałą nr LVI/352/23 Rady Gminy Sosnowica z dnia 29 listopada 2023 r. w sprawie przystąpienia do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 została rozpoczęta procedura opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030.

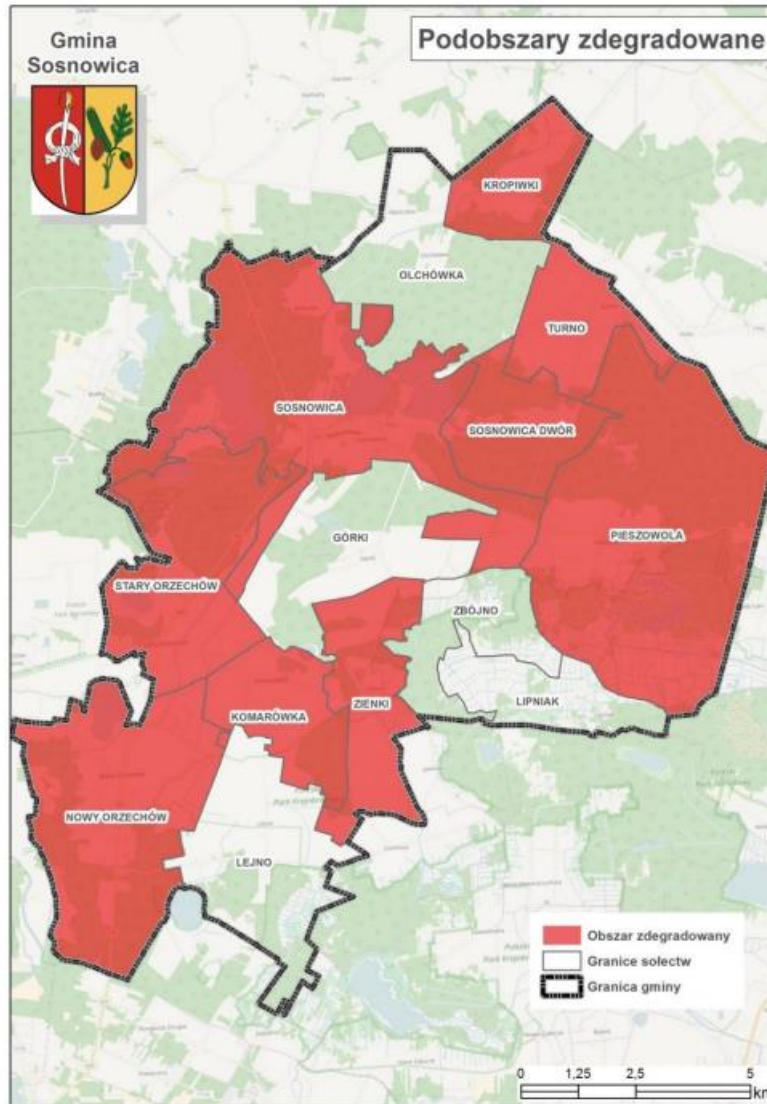
4. Dotychczas osiągnięte efekty rewitalizacji

Dotychczas, rewitalizacja na terenie Gminy przebiegała w oparciu o *Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sosnowica na lata 2017-2023* przyjęty uchwałą nr XXVI/165/17 Rady Gminy Sosnowica z dnia 30.05.2017r. w sprawie uchwalenia programu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sosnowica na lata 2017 – 2023. Dokument ten zgodny był z zapisami art. 18. ust. 2. pkt 6. ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446, z późn. zm.), a także bazował na wskazaniach „Wytycznych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” oraz „Zasadach delimitacji obszarów rewitalizacji i definiowania programów rewitalizacji na terenach wiejskich województwa lubelskiego”.

W ramach LPR-u wyznaczono obszar zdegradowany, w którym występował stan kryzysowy. Wyznaczony obszar zdegradowany na terenie gminy Sosnowica zajmował 104 km² (co stanowiło 60% ogółu powierzchni Gminy) i zamieszkiwany był przez 1 904 osoby (co stanowiło 71,66% ogółu ludności Gminy).

⁷ <https://nowa.sosnowica.pl/wyznaczenie-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji/>

Ryc. 2. Wyznaczony w dokumencie LPR obszar zdegradowany

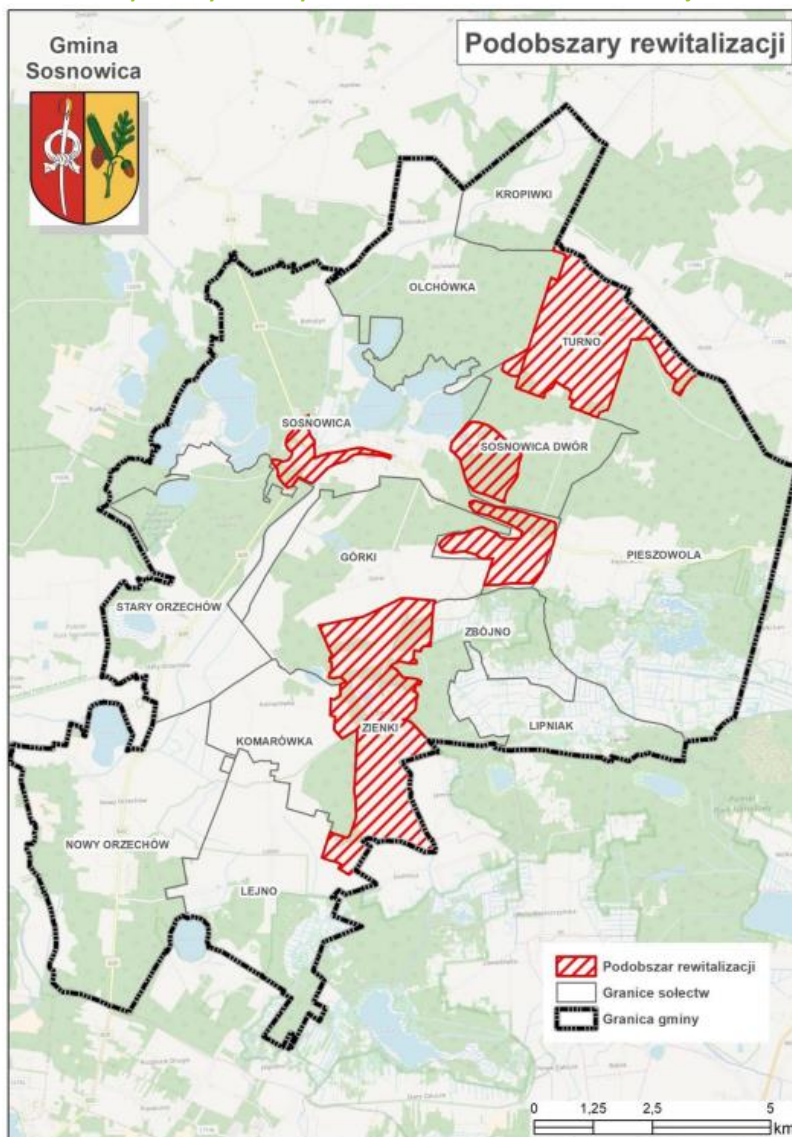

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2017-2023

Na terenie gminy Sosnowica wyznaczono obszar, gdzie występowała kumulacja negatywnych zjawisk w sferze społecznej współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w sferze gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Obszar rewitalizacji obejmował powierzchnię 33,78 km² (co stanowiło 19,63% powierzchni ogółem Gminy) oraz zamieszkały był przez 775 osób (co stanowiło 29,87% ludności ogółem Gminy). Zatem nie przekroczono limitów wyznaczonych w Wytycznych. Obszar rewitalizacji podzielony został na 4 podobszary:

- Podobszar – sołectwo Sosnowica
- Podobszar – sołectwo Sosnowica Dwór
- Podobszar – sołectwo Turno
- Podobszar – sołectwo Zienki

Ryc. 3. Wyznaczony w dokumencie LPR obszar rewitalizacji

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2017-2023

Wizja stanu docelowego po przeprowadzeniu działań naprawczych otrzymała następujące brzmienie:

„Po realizacji programu rewitalizacji Gmina Sosnowica przezwycięży kryzysy i zlikwiduje bariery na obszarach najbardziej zdegradowanych w szczególności w zakresie problemów społecznych i niedogodności infrastrukturalnych, co przyczyni się do dynamicznego rozwoju gospodarczego. Znacznie zwiększona aktywność mieszkańców oraz zrealizowanie wskazanych przez nich zadań przyczyni się do możliwie najlepszego wykorzystania lokalnego potencjału obszaru Gminy”. Przeprowadzone działania rewitalizacyjne przyczynią się do aktywizacji społecznej i zawodowej. W szczególności przezwyciężone zostaną kryzysy związane z bezrobociem i ubóstwem, w konsekwencji czego osoby zagrożone wykluczeniem społecznym zyskają możliwość szerszego zaspokajania potrzeb społecznych i życiowych. Zlikwidowane zostaną bariery obejmujące przede wszystkim obszar planowania przestrzennego, czego następstwem będzie lepsza komunikacja pomiędzy poszczególnymi obszarami Gminy, uzyskanie spójności w zakresie poziomu rozwoju (w szczególności w zakresie wykorzystania potencjałów rozwojowych, wzrost bezpieczeństwa). Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica Projekt współfinansowany ze środków Unii

Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 Strona106 Strona106 Rozwój lokalnej infrastruktury w postaci budowy dróg, chodników, ścieżek rowerowych, oświetlenia, wpłynie na poprawę bezpieczeństwa ruchu kołowego i pieszego w Gminie oraz podniesie atrakcyjność regionu. Rozwój sieci kanalizacyjnej i sieci wodociągowej poprawi standard życia mieszkańców oraz pozwoli na osiągnięcie poprawy stanu środowiska naturalnego poprzez m.in. ograniczenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do powietrza, wód, gleby. Wykorzystana zostanie dostępna na obszarze rewitalizacji infrastruktura kulturalna, sportowa i rekreacyjna oraz tereny użyteczności publicznej, która zostanie doprowadzona do stanu zapewniającego jej pełną funkcjonalność. Założone do realizacji działania rewitalizacyjne zorientowane są na stałe dążenie do zapewnienia wysokiej jakości usług społecznych poprzez modernizację terenów/ obiektów użyteczności publicznej, unowocześnianie ich wyposażenia oraz uzupełnianie oferowanych przez nie zasobów, pozwalające na zaspokajanie potrzeb społecznych, kulturalnych i edukacyjnych mieszkańców. Realizacja zadań bezpośrednio wpłynie na podniesienie jakości kapitału społecznego, aktywizację społeczną, kulturalną oraz budowanie poczucia tożsamości lokalnej. Ponadto przestrzeń publiczna stanie się przyjazna nie tylko mieszkańcom, ale też turystom.

W Lokalnym Programie Rewitalizacji przewidziano realizację 15 przedsięwzięć rewitalizacyjnych, których realizacja przyczynić się miała do osiągnięcia założonych w dokumencie celów. Przedsięwzięcia rozplanowano w taki sposób by każde z nich realizowało przynajmniej jeden cel rewitalizacji.

Szczegółowe efekty dotychczas prowadzonych działań rewitalizacyjnych opisane zostały w Sprawozdaniu z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica. Podsumowując w LPR Gminy Sosnowica założono realizację 15 projektów podstawowych i 3 uzupełniających. W 100% zrealizowano 13 projektów podstawowych, co stanowiło 86,67 % założonych inwestycji. Dwa przedsięwzięcia nie zostały zrealizowane, co stanowiło 13,33 % założonych inwestycji.

W przypadku projektów uzupełniających zrealizowano 3 z 3 założonych inwestycji (tj. 100%). Łącznie zrealizowano 16 projektów rewitalizacyjnych, w pełnym planowanym zakresie, co stanowi ponad 88 % założonych przedsięwzięć.

Realizację części projektów rewitalizacyjnych, również tych wymagających dużych nakładów finansowych, zaplanowano na lata 2017-2023. Na etapie opracowywania tak dalekosiężnego dokumentu o charakterze strategicznym ciężko było przewidzieć szczegółowe ramy czasowe realizacji poszczególnych inwestycji. Przy przygotowywaniu harmonogramu realizacji projektów należy wziąć pod uwagę czas niezbędny do realizacji danej inwestycji, przewidywaną dostępność zewnętrznych środków finansowych oraz możliwości inwestycyjne samej Gminy.

Gmina realizowała także projekty, które nie były bezpośrednio wpisane na listę przedsięwzięć Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy, lecz swym oddziaływaniem przyczyniły się do realizacji celów rewitalizacji, założonych w dokumencie. Jednym z takich projektów był „II etap zagospodarowania przestrzeni publicznej szlakiem Tadeusza Kościuszki”, w ramach którego wykonano zagospodarowanie terenów publicznych, budowę ścieżki spacerowej oraz modernizację skweru w centrum Sosnowicy. Zrealizowano również wiele inwestycji polegających na przebudowie/modernizacji dróg gminnych. Takie podejście Gminy do procesu rewitalizacji

zasługuje na podkreślenie, bowiem pokazuje zrozumienie problemów lokalnej społeczności i zaangażowanie w ich rozwiązywanie.

Dużą rolę w proces rewitalizacji wniosły organizacje pozarządowe, które realizowały inicjatywy i projekty przyczyniające się w bardzo dużej mierze do integracji i aktywizacji mieszkańców. Działania te były realizowane przez cały okres realizacji LPR, również w bardzo trudnym okresie związanym z pandemią COVID-19.

Dokonane w ramach monitoringu analizy wskazują, iż ogólna sytuacja w Gminie uległa poprawie, osiągnięte efekty realizacji Programu są dobre, jednakże sam obszar rewitalizacji wciąż wymaga interwencji. Pozytywne efekty zauważalne są zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej, zwłaszcza w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej, podnoszenia kwalifikacji osób wykluczonych społecznie, czy w zakresie zmniejszania poziomu bezrobocia w Gminie. Gmina osiągnęła skuteczność w realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji na zadowalającym poziomie.

5. Uspołecznienie programu rewitalizacji

Proces uspołecznienia Gminnego Programu Rewitalizacji reguluje art. 6. Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji. Zgodnie z nim, co do zasady, rewitalizacja powinna być prowadzona w sposób jawny i przejrzysty, zapewniając możliwość aktywnego udziału różnych grup interesariuszy. Rozwój dialogu pomiędzy zainteresowanymi stronami pozwala bowiem inicjować i wspierać działania związane z kształtowaniem więzi społecznych. Ponadto wieloaspektowe spojrzenie na problemy i potencjały Gminy poprzez rozpoznanie potrzeb mieszkańców wzmacnia kapitał społeczny oraz pozwala na wypracowanie Programu obejmującego spójne, wielosektorowe działania. Społeczność lokalna stanowi bezpośrednio i najlepiej znające ten obszar źródło informacji. Jednocześnie partycypacja mieszkańców zapewnia zaangażowanie społeczności lokalnej w budowanie przyszłości Gminy, dając możliwość bezpośredniego wypowiedzenia się, a co za tym idzie – współdecydowania o rozwoju Gminy, którą zamieszkują.

Proces powstawania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica przebiegał w sposób uspołeczniiony. Interesariusze procesu mieli wpływ na jego treść. Prace związane z przygotowaniem szczegółowej diagnozy polegały między innymi na zdiagnozowaniu opinii publicznej na temat istniejącej sytuacji w obszarze rewitalizacji. Przeprowadzono szereg badań, w tym z udziałem społeczności.

Według ustawy, uspołecznienie Programu wymaga użycia form konsultacji wskazanych w art. 6 ust.3 pkt. 1 oraz co najmniej dwóch form wskazanych w art. 6 ust 3 pkt. 2. Obligatoryjną do zastosowania jest ankietyzacja, czyli zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej. Dodatkowo, wykorzystać należy jeszcze minimum dwie inne formy konsultacji, wybrane z ustawowego katalogu, tj.: spotkania, debaty, warsztaty, spacer studyjny, wywiady, wykorzystanie grup przedstawicielskich lub zbieranie uwag ustnych. Dwie pierwsze (spotkania i debaty) mogą być przeprowadzane również za pomocą środków porozumiewania się na odległość, zapewniających jednoczesną transmisję wizji i dźwięku.

W procesie uspołecznienia Gminnego Programu Rewitalizacji zapewniono możliwość udziału interesariuszy rewitalizacji w przygotowaniu i realizacji strategii, o którym mowa w art. 8 rozporządzenia ogólnego. Zastosowane metody umożliwiły zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem planu działań IIT, którego rolę niewątpliwie pełni przedmiotowy dokument.

5.1 Interesariusze rewitalizacji

Zgodnie z art. 2 ust. 2 Ustawy o rewitalizacji zaprezentowano wykaz interesariuszy rewitalizacji biorących udział na etapie tworzenia dokumentu.

<p>Mieszkańcy i właściciele nieruchomości</p>	<p>Pierwszą grupą interesariuszy wskazaną w Ustawie o rewitalizacji są w szczególności mieszkańcy oraz właściciele i zarządcy nieruchomości obszaru rewitalizacji. W wielu kwestiach uwzględniani są również mieszkańcy całej gminy. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne skierowane są do szerokich grup mieszkańców obszaru rewitalizacji a zwłaszcza grup, do których kierowane są konkretne działania ze względu na zdiagnozowane czynniki kryzysowe bądź wskazane do uzyskania wsparcia w ramach celów określonych w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027.</p> <p>W procesie partycypacji obywatelskiej umożliwiono dostęp zgodnie z wymaganiami zasad równości szans i płci oraz zastosowano zasady zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne czy narodowe. Szczególnie istotne było spełnienie zasad dostępności przy organizacji działań partycypacyjnych i realizacji zadań rewitalizacyjnych.</p>
<p>Organizacje pozarządowe i inne organizacje społeczne</p>	<p>W procesie planowania działań jak również w ich realizacji ważny jest udział następnej grupy interesariuszy rewitalizacji tj. organizacji społecznych, w tym organizacji pozarządowych i grup nieformalnych. Potencjał trzeciego sektora umożliwia zaangażowanie go, jako partnerów przy planowaniu i realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.</p> <p>Podczas procesu opracowywania działań w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica zapewniono współpracę z podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, aktywnie działającymi na rzecz ochrony środowiska oraz odpowiedzialnymi za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnością, równości płci i niedyskryminacji na etapie planowania, realizacji i monitoringu działań w zależności od typu działań i przedsięwzięć.</p> <p>Kooperacja Gminy i podmiotów społecznych opierała się i będzie się opierać zwłaszcza na współdziałaniu przy planowaniu i realizacji działań rewitalizacyjnych, delegowaniu zadań do realizacji, współpracy merytorycznej i eksperckiej oraz powierzeniu społecznego nadzoru.</p>
<p>Podmioty prowadzące działalność</p>	<p>Ważną grupą interesariuszy rewitalizacji są ponadto przedsiębiorcy, którzy wskazani zostali w Ustawie o rewitalizacji. Sektor gospodarczy jest bezpośrednim wykonawcą albo współrealizatorem przedsięwzięć</p>

gospodarczą i potencjalni inwestorzy	rewitalizacyjnych. Udział sektora gospodarczego poza bezpośrednią realizacją działań opierał się również na wsparciu doradczym i eksperckim.
Szkoły i placówki wychowawcze	Do równie istotnych partnerów zaliczyć należy placówki edukacyjne. Współdziałanie przebiegało i będzie przebiegać na kilku płaszczyznach np.: aktywizacji uczniów przy planowaniu i realizacji działań, wspólnej realizacji i wspieraniu przedsięwzięć. Dodatkowo włączenie młodych mieszkańców Gminy w ten proces przyczyni się do poprawy ich kompetencji społecznych.
Jednostki samorządu terytorialnego, ich jednostki organizacyjne, oraz organy doradcze i konsultacyjne gminy	Potencjałem obszaru rewitalizacji, który może przyczynić się do osiągnięcia zakładanych celów procesu są instytucje kultury. Instytucje te będą odgrywać istotną rolę w zakresie zwiększania dostępu do kultury dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, ale również stanowią potencjał do podejmowania nowych inicjatyw ukierunkowanych na wykorzystywanie dostępnych instrumentów i zasobów w celu realizacji różnych form wspierania procesu budowania społeczności lokalnych. W ramach zaplanowanych przedsięwzięć realizowane będą zadania związane z modernizacją i dostosowaniem nowych przestrzeni m.in. do prowadzenia animacji społeczności lokalnych poprzez wykorzystanie narzędzi, jakie dają różne formy obcowania z kulturą.
Organy władzy publicznej	
Inni	Podmioty inne niż wymienione, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa

Uszczegółowienie sposobu zaangażowania partnerów w procesie opracowania, wdrażania i monitorowania znajduje się w podrozdziałach: 5.4, 5.6-5.8, 10.2, 11.2.

5.2 Partycypacja na etapie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji należy umożliwić partycypację zarówno na etapie przygotowania, prowadzenia jak i oceny rewitalizacji. Z tego względu mieszkańcy mieli możliwość wziąć udział w badaniu ankietowym na etapie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Badanie przeprowadzono za pomocą **ankiety** internetowej (dostępnej na stronie internetowej Gminy Sosnowica). Takie podejście pozwoliło bowiem dotrzeć do jak największej liczby mieszkańców, będąc dla nich jednocześnie najwygodniejszą formą. Ankietę można było również wydrukować i wypełnioną dostarczyć (osobiście lub pocztą) do Urzędu Gminy Sosnowica. Badanie rozpoczęto od krótkiego wstępu wyjaśniającego cel badania, a także kwestie merytoryczne i terminologię związaną z procesem delimitacji obszarów zdegradowanych i do rewitalizacji. Mieszkańcy wypowiedali się na temat zauważanych przez siebie potrzeb i problemów w sferach społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej na wskazanych przez siebie obszarach Gminy Sosnowica. Ankietyzacja prowadzona była w maju 2023 roku.

Szczegółowy opis i wyniki ankietyzacji zawarto w opracowaniu pt. *Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji w gminie Sosnowica*⁸.

Podczas tej ankietyzacji 97,22% ankietowanych wskazało potrzebę wdrożenia programu ożywienia społeczno-gospodarczego. Z przeprowadzonej ankietyzacji wynika, że wg społeczności lokalnej największym nagromadzeniem zjawisk kryzysowych charakteryzuje się obszar Sosnowicy. Również często wskazywano obszar Pieszowoli oraz Górek. Według ankietowanych mieszkańców obszary, które w pierwszej kolejności powinny zostać objęte procesem rewitalizacji, to w szczególności Sosnowica.

- Po przeanalizowaniu wyników ankiety stwierdza się, iż zagadnienia związane ze strefą społeczną mają szczególne znaczenie dla społeczności lokalnej, a problemy pojawiające się w tym wymiarze są wyjątkowo mocno odczuwalne. Najczęściej zgłaszanym zjawiskiem negatywnym, występującym w gminie jest starzenie się społeczeństwa, które w największym stopniu doskwiera mieszkańcom Sosnowicy. Pod względem obszarowym zdecydowanie najpoważniejszym problemem pozostaje natomiast niski poziom aktywności społecznej. Sytuacją kryzysową charakteryzują się ponadto kwestie bezrobocia oraz dostępu do kultury.
- W sferze gospodarczej: niewystarczająca liczba miejsc pracy oraz brak wsparcia dla nowych przedsiębiorców, niski poziom atrakcyjności terenów inwestycyjnych oraz niski poziom przedsiębiorczości.
- W sferze przestrzenno-funkcjonalnej: utrudnienie w połączeniach z większymi ośrodkami, niskiej jakości infrastruktura drogowa i piesza.
- W sferze technicznej: zły stan obiektów zabytkowych, zły stan budynków mieszkalnych, duża liczba obiektów zdegradowanych.
- W sferze środowiskowej: znaczna ilość wyrobów zawierających azbest, problem zanieczyszczenia gleb.

Aby dokładniej zapoznać się z problemami dotyczącymi obszar Gminy Sosnowica zostało przeprowadzone **badanie IDI** (pogłębiony wywiad indywidualny). Istotą badania IDI (z ang. Individual In-Depth Interview), jest pozyskanie przez badacza szczegółowych informacji podczas wnikliwej rozmowy z respondentem bez ingerencji osób trzecich. Badanie zostało przeprowadzone w celu uzupełnienia informacji uzyskanych na bazie wcześniej wykorzystanych metod badawczych oraz pogłębienia wiedzy i poznania opinii mieszkańców o istotnych dla nich problemach/potencjałach jednostek pomocniczych Gminy. Wywiad został poprowadzony na podstawie scenariusza złożonego wyłącznie z pytań otwartych o charakterze eksploracyjnym, których celem stanowiło zidentyfikowanie problemu, wyjaśnienie interesujących zagadnień, zrozumienie istoty badanych zjawisk. Wywiady przeprowadzane były w czerwcu 2023 r. z mieszkańcami: aktywnymi członkami społeczności i przedstawicielami różnych środowisk społeczno-zawodowych. W badaniu wzięło udział 12 osób, wytypowanych ze względu na posiadaną wiedzę o lokalnych problemach gminy. Obszerna wiedza oraz opinie badanych pozwoliły na określenie problemów i potencjałów wyznaczonych jednostek pomocniczych gminy, co umożliwiło wskazanie obszarów o najwyższej koncentracji negatywnych zjawisk. Analiza udzielonych odpowiedzi pozwala zauważyć, iż mieszkańcy odnosili się głównie do obszaru jednostki pomocniczej Sosnowica. Jedną z najczęściej wymienianych sfer, w której mieszkańcy zgłaszają potrzebę rozwoju jest sfera kulturalna oraz konieczność tworzenia nowych

⁸ <https://nowa.sosnowica.pl/wyznaczenie-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji/>

miejsz, w których można rozwojowo spędzać wolny czas jak również się rozwijać znajomości i integrować się w społeczności lokalnej. Wyraźnie zaznacza się potrzeba rozwoju potencjału integracji i tworzenia wspólnoty.

Przeprowadzone wywiady pogłębione pozwoliły na poznanie opinii mieszkańców co do sytuacji w Gminie oraz ich ocen w zakresie dalszych możliwości rozwojowych. Mieszkańcy najczęściej potrzeb w zakresie rewitalizacji, a także potencjału rozwojowego zauważają na obszarze Sosnowicy - wsi centralnej stanowiącej naturalne centrum życia Gminy, z którego aktywnie korzystają mieszkańcy całej Gminy. Więcej szczegółów dotyczących przeprowadzonych wywiadów znajduje się w dokumencie Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji w gminie Sosnowica. Diagnoza obszarów o szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych, funkcjonalno-przestrzennych i technicznych⁹.

5.3 Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Celem zapewnienia aktywnego uczestnictwa mieszkańców Gminy w podejmowaniu kluczowych decyzji dotyczących ich najbliższego otoczenia oraz chcąc wypełnić obowiązki nakładane w tej kwestii przez ustawodawcę, Wójt Sosnowicy ogłosił konsultacje społeczne projektu uchwały wyznaczającej obszar zdegradowany i rewitalizacji w Gminie Sosnowica.

Informacja o konsultacjach społecznych została podana do publicznej wiadomości:

- w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie <https://ugsosnowica.bip.lubelskie.pl/index.php?id=273>
- na stronie internetowej Urzędu: <https://nowa.sosnowica.pl/gminny-program-rewitalizacji/> ;
- na tablicach ogłoszeń Urzędu Gminy Sosnowica;
- na tablicach ogłoszeń na terenie poszczególnych miejscowości Gminy Sosnowica.

Obwieszczenie wójta z informacją o konsultacjach społecznych opublikowano dnia 11.09.2023 r.

Konsultacje społeczne odbyły się w okresie od 18.09.2023 r. do 18.10.2023 r. Aby dać jak najszerszej grupie mieszkańców możliwość zgłoszenia uwagi do dokumentu Diagnozy i delimitacji lub projektu uchwały Rady Gminy Sosnowica, umożliwiono składanie uwag za pomocą następujących form:

1. Zbieranie uwag w postaci elektronicznej za pomocą:
 - Formularza (tzw. e-formularza) dostępnego na stronie oraz pod adresem: <https://forms.gle/5UjorNroW9XNz4ah8>
 - Poczty elektronicznej nadesłanej pod adres: turystyka@sosnowica.pl
2. Zbieranie uwag w postaci papierowej za pomocą:

⁹ <https://nowa.sosnowica.pl/wyznaczenie-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji/>

- Pobranego i wydrukowanego formularza dostępnego na stronie internetowej: <https://nowa.sosnowica.pl/gminny-program-rewitalizacji/> lub <https://ugsosnowica.bip.lubelskie.pl/index.php?id=273>
- Ponadto, formularze w formie papierowej udostępniono w Urzędzie Gminy Sosnowica: Spokojna 10, 21-230 Sosnowica, pokój nr 20, możliwość pobrania formularza w godzinach pracy Urzędu.

Wypełnione formularze w postaci papierowej należało złożyć drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Sosnowica, Spokojna 10, 21-230 Sosnowica, lub osobiście w pokoju nr 20 w godzinach pracy Urzędu.

3. Otwarte spotkanie konsultacyjne dla mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem partnerów społeczno-gospodarczych, które odbyło się w dniu 22.09.2023 r. o godz. 10.00 pod adresem: Sportowa 2, 21-230 Sosnowica (sala – Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy).
4. Ankieta konsultacyjna:

dostępna w wersji elektronicznej na stronie: <https://nowa.sosnowica.pl/gminny-program-rewitalizacji/>, <https://ugsosnowica.bip.lubelskie.pl/index.php?id=273> lub pod adresem: <https://forms.gle/DJUCxZrfekb8FLNE6>

Formularz do składania uwag składał się z: wstępnej informacji wyjaśniającej, pytania otwartego dotyczącego treści projektu uchwały, pytania otwartego odnośnie granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, formularza danych kontaktowych oraz klauzuli informacyjnej o ochronie danych osobowych. Składanie uwag możliwe było w całym okresie trwania konsultacji społecznych.

Jednocześnie wraz z formularzem składania uwag udostępniona została ankieta konsultacyjna dotycząca projektu uchwały Rady Gminy w Sosnowicy w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Sosnowica. Celem ankiety konsultacyjnej było pozyskanie opinii na temat wyznaczonego w projekcie uchwały obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Sosnowica. Ankieta składała się z: informacji wstępnych, dwóch pytań (jedno zamknięte i jedno otwarte) dotyczących projektowanego przebiegu granic obszaru zdegradowanego, dwóch pytań (jedno zamknięte i jedno otwarte) dotyczących projektowanego przebiegu granic obszaru do rewitalizacji, formularza danych kontaktowych oraz klauzuli informacyjnej o ochronie danych osobowych.

W czasie prowadzonych konsultacji wpłynęły uwagi zgłaszane przez interesariuszy. Wszystkie uwagi zgłoszone przez mieszkańców, które mogły zostać uwzględnione zostały naniesione w treści dokumentu.

5.4 Partycypacja w procesie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji

W dniu 8.12.2023 roku na stronie Urzędu Gminy Sosnowica¹⁰, na podstawie art. 17 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2024 poz. 278) umieszczona została

¹⁰ <https://nowa.sosnowica.pl/gminny-program-rewitalizacji-gminy-sosnowica/>

informacja Wójta Gminy Sosnowica o przyjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030. W tym samym dniu informacja została również umieszczona na stronie BIP.

Jednocześnie informację o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030 wywieszono na tablicach ogłoszeń w miejscowości Sosnowica oraz w siedzibie Urzędu Gminy.

W dniu 2.01.2024 r. w tygodniku lokalnym „Wspólnota parczewska” ukazała się informacja Wójta Gminy Sosnowica o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030.

Ryc. 4. Fragment ogłoszenia o naborze kart przedsięwzięć umieszczonego na stronie Gminy Sosnowica

Ogłoszenie naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Uchwałą Nr LV/350/23 Rady Gminy Sosnowica z 30.10.2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Sosnowica został wyznaczony obszar rewitalizacji.

Wyznaczony obszar rewitalizacji obejmuje miejscowość **Sosnowica**, zamieszkałą przez 732 osoby (28,86% ludności gminy) i zajmującą 3 052,48 ha (17,81% całkowitej powierzchni gminy).

Źródło: <https://nowa.sosnowica.pl/gminny-program-rewitalizacji-gminy-sosnowica/>

Kolejny etap partycypacji społecznej, w tym angażowania podmiotów społeczno-gospodarczych, polegał na otwartym naborze kart przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Na stronie Gminy oraz w BIP Gminy Sosnowica opublikowano ogłoszenie o naborze kart przedsięwzięć wraz z wzorem karty przedsięwzięcia rewitalizacyjnego. Dodatkowo dnia 21.12.2023 roku informacja o naborze kart przedsięwzięć została przesłana mailowo do wszystkich Radnych, Sołtysów oraz jednostek organizacyjnych Gminy. Nabór trwał od 21.12.2023 r. do 11.01.2024 roku. Jednakże data końca naboru nie stanowiła twardej granicy i przedsięwzięcia można było zgłaszać jeszcze w trakcie prac nad dokumentem GPR. Możliwość zgłoszenia karty przedsięwzięcia mieli wszyscy interesariusze

procesu rewitalizacji. Celem naboru było stworzenie listy podstawowych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Karty przedsięwzięć rewitalizacyjnych można było składać:

- elektronicznie
 - poprzez przesłanie na adres e-mail: turystyka@sosnowica.pl
 - za pomocą e-formularza dostępnego pod adresem: <https://forms.gle/LTvA5yyXWXSQRQefH6>.
- papierowo
 - za pomocą pobranego i wydrukowanego formularza dostępnego na stronie internetowej: <https://nowa.sosnowica.pl/gminny-program-rewitalizacji/> i <https://ugsosnowica.bip.lubelskie.pl>
 - możliwość pobrania wydrukowanego formularza w godzinach pracy Urzędu, Urząd Gminy Sosnowica, ul. Spokojna 10, 21-230 Sosnowica, pokój nr 20.

Wypełnione formularze w formie papierowej należało złożyć drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Sosnowica, Spokojna 10, 21-230 Sosnowica, lub osobiście w pokoju nr 20 w godzinach pracy Urzędu.

10 stycznia 2024 roku o godz. 10.00 odbyło się spotkanie z przedstawicielami jednostek organizacyjnych Gminy Sosnowica. W trakcie spotkania omówiona została diagnoza obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Przedstawiciele jednostek organizacyjnych przedstawili po krótku potrzeby z jakimi się borykają.

W wyznaczonym terminie wpłynęło 10 kart przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w tym 6 kart od przedstawicieli Urzędu Gminy, 4 w partnerstwie Gminy Sosnowica z innym podmiotem.

5.5 Konsultacje społeczne dotyczące Gminnego Programu Rewitalizacji

Komitet Rewitalizacji

Podczas prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji równolegle przeprowadzono procedurę utworzenia Komitetu Rewitalizacji. W tym celu konieczne było opracowanie zasad wyznaczania składu oraz działania Komitetu Rewitalizacji. Zgodnie z art. 6 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji przeprowadzone zostały konsultacje społeczne projektu uchwały Rady Gminy Sosnowica w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz działania Komitetu Rewitalizacji.

Konsultacje miały na celu zapewnienie udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących procesu rewitalizacji, wymianę wiedzy i informacji oraz poznanie opinii w sprawie propozycji określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji.

Konsultacje społeczne prowadzone były w okresie od 07.05.2024 r. do 12.06.2024 r. w następujących formach:

1. Zbieranie uwag w postaci elektronicznej:

- a. Za pomocą formularzy – formularz konsultacyjny w formacie Microsoft Word dostępny był do pobrania na stronie <https://nowa.sosnowica.pl/gminny-program-rewitalizacji/> oraz <https://ugsosnowica.bip.lubelskie.pl/index.php?id=273> oraz przesłanie za pomocą:
 - poczty elektronicznej na adres e-mail: turystyka@sosnowica.pl
 - skrytki ePUAP na adres: UGSosnowica10/skrytka
 - b. za pomocą interaktywnego formularza on-line:
 - formularz konsultacyjny dostępny był pod adresem: <https://forms.gle/pnxQu6daWV7HAP7YA>
2. Zbieranie uwag w postaci papierowej za pomocą:
- a. Formularzy zamieszczonych do pobrania oraz wydrukowania ze strony <https://nowa.sosnowica.pl/gminny-program-rewitalizacji/> oraz <https://ugsosnowica.bip.lubelskie.pl/index.php?id=273>
 - b. Formularzy w formie papierowej udostępnionych w siedzibie Urzędu Gminy Sosnowica, Spokojna 10, 21-230 Sosnowica, pokój nr 20. Możliwość pobrania formularza w godzinach pracy Urzędu od poniedziałku do piątku.
- Wypełnione formularze w formie papierowej można było złożyć:
- drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Sosnowica, Spokojna 10, 21-230 Sosnowica,
 - osobiście w siedzibie Urzędu Gminy Sosnowica, Spokojna 10, 21-230 Sosnowica, pokój nr 20 w godzinach pracy Urzędu od poniedziałku do piątku.
3. Zbieranie uwag ustnych możliwe było w godzinach pracy Urzędu od poniedziałku do piątku pod numerem telefonu (82) 591-21-52 wew. 126 lub osobiście w siedzibie Urzędu Gminy Sosnowica, Spokojna 10, 21-230 Sosnowica, pokój nr 20 w godzinach pracy Urzędu od poniedziałku do piątku.
4. Ankietyzacja
- a. Za pomocą formularzy – formularz konsultacyjny w formacie Microsoft Word dostępny był do pobrania na stronie <https://nowa.sosnowica.pl/gminny-program-rewitalizacji/> oraz <https://ugsosnowica.bip.lubelskie.pl/index.php?id=273> oraz przesłanie za pomocą:
 - poczty elektronicznej na adres e-mail: turystyka@sosnowica.pl
 - skrytki ePUAP na adres: UGSosnowica10/skrytka
 - b. za pomocą interaktywnego formularza on-line:
 - formularz konsultacyjny dostępny był pod adresem: <https://forms.gle/RppAirJa4vNK7qcM9>
5. Otwarte spotkanie konsultacyjne dla mieszkańców i interesariuszy odbyło się w dniu 22 maja 2024 r. o godz. 10.00 w Urzędzie Gminy Sosnowica, w sali narad.

Interesariusze, którzy chcieli uczestniczyć w formach konsultacji, jakimi są: zbieranie uwag w postaci papierowej i elektronicznej, proszeni byli o skorzystanie z przygotowanych formularzy, o których mowa w punktach Zbieranie uwag w postaci elektronicznej oraz Zbieranie uwag w postaci papierowej.

Ogłoszenie Wójta Gminy Sosnowica w sprawie konsultacji określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Gminy Sosnowica opublikowano dnia 07.05.2024 r.

Informacja o konsultacjach społecznych została podana do publicznej wiadomości:

- w Biuletynie Informacji Publicznej pod adresem <https://ugsosnowica.bip.lubelskie.pl/index.php?id=273>
- na stronie internetowej Gminy: <https://nowa.sosnowica.pl/gminny-program-rewitalizacji/>,
- na tablicach ogłoszeń Urzędu Gminy w Sosnowicy,
- w prasie.

Materiał podlegający konsultacjom:

- Projekt Uchwały Rady Gminy Sosnowica w sprawie wyznaczenia składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji,
- Uzasadnienie projektu Uchwały,
- Załącznik do projektu Uchwały Rady Gminy Sosnowica w sprawie wyznaczenia składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji,

W trakcie konsultacji społecznych w wyznaczonym terminie nie zgłoszono żadnych uwag ustnych. Nie wpłynęły ankiety oraz formularze składania uwag.

W spotkaniu konsultacyjnym udział wzięło 13 osób: zastępca wójta, pracownicy urzędu gminy, radni, sołtysi, przedstawiciele jednostek organizacyjnych i stowarzyszeń.

W trakcie spotkania przedstawiona została prezentacja multimedialna prezentująca projekt uchwały Rady Gminy Sosnowica oraz zasady wyznaczenia składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji Gminy Sosnowica. Następnie uczestnicy zostali poinformowani o dalszym przebiegu prac nad dokumentem. Była możliwość zadawania pytań. Wszystkie wątpliwości i pytania zostały wyjaśnione przez pracowników Urzędu Gminy. W czasie spotkania zapewniono również możliwość zgłaszania uwag poprzez udostępnienie wydrukowanych formularzy. W trakcie spotkania nie zostały złożone żadne uwagi i wnioski. Zachęcono również mieszkańców do czynnego udziału w konsultacjach społecznych, które trwają do 12 czerwca 2024 r.

Zasady wyznaczenia składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji przyjęte zostały uchwałą nr III/25/24 Rady Gminy Sosnowica z dnia 25 czerwca 2024 r. w sprawie określenia zasad wyznaczenia składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Gminy Sosnowica.

Nabór członków Komitetu Rewitalizacji prowadzony był w dniach: od 27.06.2024 roku do 18.07.2024 roku. Zgłoszenie chęci przystąpienia do Komitetu Rewitalizacji następowało na podstawie pisemnej deklaracji za pomocą formularza zgłoszeniowego. Wyniki naboru opisano w podrozdziale 10.4 *Komitet rewitalizacji oraz Raportie podsumowującym nabór członków Komitetu Rewitalizacji*¹¹.

Opiniowanie projektu Gminnego Programu Rewitalizacji

Zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy o rewitalizacji Wójt Gminy Sosnowica wystąpił o zaopiniowanie projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030 do wskazanych w/w ustawie instytucji w zakresie swojej właściwości rzeczowej lub miejscowej. Zgodnie z powyższymi zapisami ustawy o rewitalizacji, projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030 został przekazany do zaopiniowania 37 podmiotom. Na podstawie art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji Wójt Gminy Sosnowica wyznaczył termin 21 dni na przedłożenie opinii, licząc od dnia doręczenia projektu Gminnego Programu Rewitalizacji.

¹¹ <https://nowa.sosnowica.pl/gminny-program-rewitalizacji-gminy-sosnowica/>

Nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważane było za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu dokumentu. Termin nadsyłania opinii minął 30.07.2024 roku. Opinie przesało 13 podmiotów. Wszystkie opinie były pozytywne. Dokładny opis procesu opiniowania umieszczony został w rozdziale 14 *Opiniowanie Programu przez właściwe podmioty oraz w Raporcie podsumowującym przebieg procesu opiniowania projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030*¹².

Konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji

Do uzupełnienia po zakończeniu konsultacji społecznych

5.6 Proces zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

Zgodnie z wytycznymi dla dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji, który może pełnić rolę strategii IIT, należy uwzględnić opis procesu zaangażowania partnerów oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem planu działań IIT (interesariuszy rewitalizacji uczestniczący w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem programu).

Partnerami społeczno-gospodarczymi uczestniczącymi w trakcie tworzenia i realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica są m.in.:

- mieszkańcy wyznaczonego obszaru rewitalizacji i całej Gminy Sosnowica;
- przedsiębiorcy i inwestorzy z wyznaczonego obszaru rewitalizacji i z terenu całej Gminy Sosnowica;
- przedstawiciele organizacji pozarządowych prowadzących działalność zarówno na wyznaczonym terenie rewitalizacji jak i całej Gminy Sosnowica.

Poniżej zaprezentowano metody zaangażowania powyżej wymienionych interesariuszy w proces rewitalizacji:

Tabela 2. Metody zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

	METODY SKIEROWANE DO PARTNERÓW SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH
ETAP WYZNACZANIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI	Badania ankietowe skierowane głównie do mieszkańców Gminy Sosnowica
	Badanie IDI – wywiad pogłębiony z aktywnymi członkami społeczności lokalnej i przedstawicielami różnych środowisk społeczno-zawodowych
ETAP KONSULTACJI UCHWAŁY O WYZNACZENIU OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI	Zbiór uwag w postaci elektronicznej, papierowej i ustnej
	Otwarte spotkanie konsultacyjne
	Ankieta konsultacyjna (w formie elektronicznej i papierowej)

¹² <https://nowa.sosnowica.pl/gminny-program-rewitalizacji-gminy-sosnowica/>

ETAP TWORZENIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	Ogłoszenie informacji o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzania gminnego programu rewitalizacji w sposób określony w art. 6 ust. 2 ustawy o rewitalizacji
	Otwarty nabór kart przedsięwzięć - zgłoszone i realizowane przez inne podmioty. Zgłoszone m.in. przez stowarzyszenia z terenu Gminy.
	Spotkanie z przedstawicielami jednostek organizacyjnych Gminy Sosnowica
	Spotkanie w formie kawiarenki obywatelskiej skierowane do przedstawicieli organizacji pozarządowych z obszaru rewitalizacji
	Spotkanie w formie kawiarenki obywatelskiej skierowane do przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji
	Powołanie Komitetu Rewitalizacji
ETAP KONSULTACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	Zbieranie uwag w postaci elektronicznej, papierowej i ustnej, Otwarte spotkanie konsultacyjne, Ankieta konsultacyjna (w formie elektronicznej i papierowej)
ETAP WDRAŻANIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	Współpraca z mieszkańcami, w szczególności z osobami narażonymi na wykluczenie społeczne, w sprawie dedykowanych im przedsięwzięć miękkich.
ETAP OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ	Ocena postępu wdrażania zapisów GPR realizowana poprzez monitoring i ewaluację.

W procesie partycypacji społecznej wykorzystane zostały środki komunikacji bezpośredniej i pośredniej: spotkania mieszkańców z urzędnikami, spotkania Wójta z mieszkańcami w trakcie przyjęć interesantów, poczta elektroniczna, rozmowy telefoniczne, strona internetowa. Istotnym kanałem komunikacji przy tworzeniu Gminnego Programu Rewitalizacji były metody nieformalne takie jak: bezpośrednie rozmowy pracowników UM z mieszkańcami, informowanie liderów lokalnych telefonicznie o planowanych spotkaniach i przekazywanie najważniejszych informacji o etapie prac przez media społecznościowe.

5.7 Uspołecznienie wdrażania dokumentu

Głównym celem procesu uspołeczniania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030 jest trafienie do jak największej grupy interesantów i beneficjentów. Partycypacja społeczności lokalnej w procesie realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji odbywać się będzie za pomocą metod:

- Bezpośredniej – w trakcie spotkań z mieszkańcami, lokalnymi przedsiębiorcami, przedstawicielami lokalnych środowisk oraz przedstawicielami organizacji pozarządowych;
- Pośredniej – za pomocą przekazywania informacji poprzez oficjalną stronę internetową gminy, materiały promocyjne i informacyjne oraz lokalną prasę.

Do podstawowych interesariuszy procesu rewitalizacji, w kierunku do których zastosowane zostaną metody partycypacji należą:

- Mieszkańcy Gminy, zwłaszcza mieszkańcy obszaru rewitalizacji (w tym młodzież, seniorzy, osoby niepełnosprawne oraz inne grupy ze szczególnymi potrzebami, które określa ustawa o dostępności – Dz.U. 2019 poz. 1696);
- Lokalni przedsiębiorcy;
- Organizacje pozarządowe i grupy nieformalne.

W ramach upublicznienia informacji o Gminnym Programie Rewitalizacji podjęte zostaną m.in. działania, takie jak:

- umieszczenie na stronie internetowej Urzędu Gminy Sosnowica Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030,
- publikowanie informacji na oficjalnej stronie internetowej Urzędu o realizowanych zadaniach w ramach GPR,
- współpraca z lokalnymi mediami (lokalną prasą i mediami internetowymi) mająca na celu informowanie opinii publicznej o przebiegu realizacji i wnioskach z monitorowania GPR.

Uspółcześnienie wdrażania GPR będzie również realizowane z wykorzystaniem i wspieraniem rozwoju współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi poprzez:

- opracowanie ankiety internetowej skierowanej do mieszkańców i innych interesariuszy dotyczącej oceny Gminnego Programu Rewitalizacji, prowadzonego procesu rewitalizacji oraz możliwości zgłaszania nowych potrzeb rewitalizacyjnych wynikających ze zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej,
- powołanie Komitetu Rewitalizacji składającego się z przedstawicieli różnych grup interesariuszy rewitalizacji. Komitet stanowić będzie forum współpracy i dialogu interesariuszy (NGO, przedsiębiorców, lokalnych liderów, mieszkańców) z przedstawicielami władz lokalnych w sprawach dotyczących prowadzenia i oceny rewitalizacji. Jego zadaniem jest również funkcja opiniotwórczo – doradcza,
- organizację jednego w roku otwartego spotkania konsultacyjnego, w trakcie, którego interesariusze oraz przedstawiciele instytucji lokalnych będą mogli uzyskać informacje na temat aktualnego zaawansowania prac nad wdrożeniem procesu rewitalizacji oraz zgłosić uwagi,
- włączenie organizacji pozarządowych poprzez umożliwienie realizacji inicjatyw oddolnych na obszarze rewitalizacji w ramach organizacji otwartych konkursów ofert.

Zaproponowane działania mają na celu wspieranie rozwoju współpracy pomiędzy sektorami: publicznym, prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi. Mogą zostać poszerzone oraz przekształcone do aktualnych aktów prawnych.

5.8 Partycypacja w procesie oceny skuteczności działań

Głównym celem procesu oceny skuteczności działań rewitalizacyjnych Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030 jest współpraca z jak największą grupą

interesantów. Partycypacja społeczności lokalnej w procesie monitorowania efektów Gminnego Programu Rewitalizacji odbywać się będzie za pomocą:

- spotkań z mieszkańcami, lokalnymi przedsiębiorcami, przedstawicielami lokalnych środowisk oraz przedstawicielami organizacji pozarządowych;
- ankietyzacji interesariuszy z obszaru rewitalizacji i pozostałej części Gminy Sosnowica;
- regularnych spotkań członków Komitetu Rewitalizacyjnego.

Do interesariuszy procesu rewitalizacji, w kierunku, do których zastosowane zostaną metody partycypacji należą:

- Mieszkańcy Gminy, zwłaszcza mieszkańcy obszaru rewitalizacji;
- Lokalni przedsiębiorcy;
- Organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- przedstawiciele lokalnych środowisk;
- członkowie Komitetu Rewitalizacyjnego.

6. Diagnoza stanu Gminy, zjawisk kryzysowych oraz potrzeb rewitalizacyjnych

6.1 Położenie i zarys historii gminy

Gmina Sosnowica jest gminą wiejską położoną w Polsce wschodniej, w centralnej części województwa lubelskiego, w powiecie parczewskim. Geograficznie należy do rejonu Wyżyny Lubelskiej. Od stolicy województwa – Lublina – oddalona jest o około 60 km w kierunku północno-wschodnim. Od przejścia granicznego z Ukrainą w Dorohusku dzieli gminę odległość ok. 80 km. Ogólna powierzchnia gminy wynosi 172 km².

Ryc. 5. Położenie gminy Sosnowica na tle Polski

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Polska_kontur_bialy.png [dostęp 04.09.2022]

Gmina Sosnowica leży na granicy powiatów łączyńskiego, parczewskiego, lubartowskiego i włodawskiego. Siedzibą gminy jest miejscowość Sosnowica. Gmina Sosnowica sąsiaduje z gminami: Ludwin, Uścimów, Stary Brus, Urszulin i Dębowa Kłoda.

Ryc. 6. Położenie gminy Sosnowica na tle powiatu parczewskiego

Źródło: <http://www.gminy.pl/powiaty/71.html> [dostęp 27.01.2022]

Na obszar gminy składa się z 14 sołectw: Górki, Komarówka, Kropiwki, Lejno, Lipniak, Nowy Orzechów, Olchówka, Pieszowola, Sosnowica, Sosnowica Dwór, Stary Orzechów, Turno, Zbójno, Zienki.

Gmina jest również istotnym punktem na szlaku komunikacyjnym między Lublinem a Pojezierzem łączyńsko-Włodawskim, stanowiącym ponadregionalną atrakcję turystyczno-rekreacyjną.

Środowisko przyrodnicze gminy stanowi jeden ze znaczących potencjałów rozwojowych obszaru. Historia gminy również jest silnie powiązana z jej przygranicznym położeniem. Ma to swoje odzwierciedlenie także w zwyczajach, kulturze czy elementach architektury obszaru, gdzie silnie przenikają się wpływy polskie i ruskie. Jak w przypadku większości obszarów przygranicznych, ich historia ma burzliwy charakter - ma to swoje odzwierciedlenie w przynależności państwowej, a co za tym idzie, także w usytuowaniu w strukturze administracyjnej obszaru na przestrzeni lat.

Historycznie, zagospodarowanie tych terenów w dużym stopniu uzależnione było od warunków przyrodniczych nań dominujących. Ze względu na przewagę mało urodzajnych i ciężkich w uprawie gleb, a także duże zabagnienia i zalesienie typ prowadzonej tu gospodarki opierał się o zasoby okolicznych lasów i wód. Uprawa roli co najmniej do końca XVI wieku miała charakter uzupełniający. Przypuszczać można, że znaczna część mieszkańców regionu zajmowała się bartnictwem i rybołówstwem. Dopiero na drugim miejscu znajdowało się rolnictwo i hodowla zwierząt.

Początki osadnictwa na obszarze dzisiejszej gminy Sosnowica sięgają pierwszej połowy XV wieku. Przed tym okresem najprawdopodobniej nie było tutaj zwartych ośrodków osadniczych, o czym decydować mogły uwarunkowania polityczne i geograficzne.

Dominującą rolę na tych obszarach odgrywał ród Sosnowskich, który wydał kilka postaci o znaczeniu nie tylko dla historii lokalnej, ale również odznaczających się w dziejach całego kraju. Posiadłości tego rodu stanowiły największy kompleks majątkowy na tym terenie.

6.2 Sfera społeczna

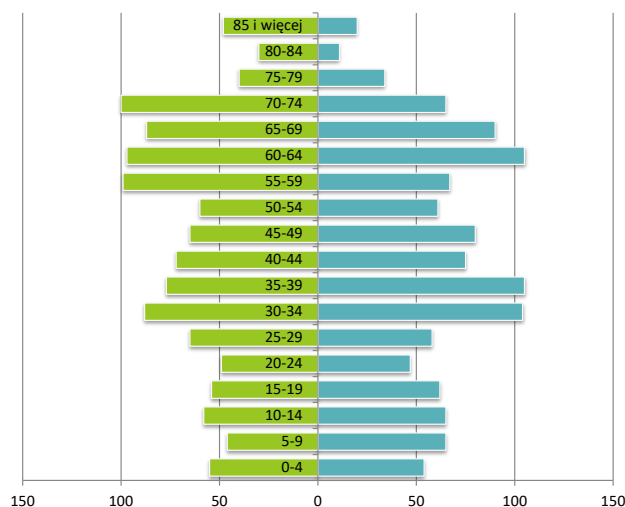

Gmina Sosnowica zamieszkiwana jest obecnie przez 2 358 osób (49,5% mężczyzn, 50,5% kobiet; stan na 31 grudnia 2021 r. wg danych GUS), co stanowi 7,15% ludności powiatu parczewskiego (wg. danych GUS, w grudniu 2021 powiat zamieszkiwało 32 934 osoby). Gminę cechuje niska wartość wskaźnika gęstości zaludnienia, który wynosi 13,7 osób/km². Dla porównania gęstość zaludnienia na obszarze województwa lubelskiego to 81,1 osób/km², natomiast w powiecie przypada średnio 34,6 osób/km².

W ostatnich latach sytuacja demograficzna w gminie Sosnowica ulega pogorszeniu, od 2016 roku liczba ludności zmalała o 274 osoby. Zgodnie z danymi GUS na terenie gminy występuje niewielka przewaga kobiet nad mężczyznami. Współczynnik feminizacji w 2021 roku wyniósł 102. Obserwuje się jednocześnie ujemne saldo migracji (na poziomie -27), co oznacza większą liczbę wymeldowań, niż zameldowań w ciągu roku.

Zgodnie z danymi GUS w gminie Sosnowica najliczniejszą grupę mieszkańców stanowią osoby w wieku produkcyjnym: 1 330 osób (dane na rok 2021). Drugą, co do wielkości grupą są mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym: 622 osoby. Natomiast ludność zaliczana do grupy w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) stanowi niższy udział mieszkańców niż osoby w wieku poprodukcyjnym tj. 406 osób. W porównaniu do roku 2016 liczba ludności w wieku poprodukcyjnym wzrasta, od 2016 roku o 47 osób. W pozostałych grupach wiekowych zauważalny jest spadek: liczba osób w wieku produkcyjnym spadła o 287 osób, a grupa osób w wieku przedprodukcyjnym zmalała o 34 osoby.

Ryc. 7. Ludność wg płci i wieku w 2021 r

Źródło: BDL GUS

Z punktu widzenia prognoz rozwoju gminy niezwykle ważna jest struktura wiekowa jej mieszkańców. Większe perspektywy rozwojowe mają jednostki samorządu terytorialnego, w których przeważającą część tej struktury stanowią ludzie młodzi. Struktura wiekowa w gminie Sosnowica zdominowana jest przez osoby w wieku 55 -74 lata. Dużym

udziałem charakteryzują się również osoby w wieku w przedziałach 30-49 lat. W przedziale wiekowym 5-9, 30-34, 35-39, 45-49 lat wyraźnie widoczna jest przewaga liczby mężczyzn. Należy zwrócić uwagę na budowę piramidy wieku dla obszaru gminy. Podstawa piramidy zwięża się, co oznacza coraz mniejszy udział w populacji młodzieży poniżej 24 roku życia oraz dzieci. Obrazuje to proces starzenia się społeczeństwa, co przekłada się na wzrost współczynnika obciążenia demograficznego oraz wskaźnika starości. Problem starzejącego się społeczeństwa, występujący, jako negatywny wskaźnik społeczno-gospodarczy, dotyczy nie tylko gminy Sosnowica, lecz obecnie całego kraju.

Według stanu na rok 2021, w gminie Sosnowica w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) odnotowano 494 mieszkańców. Zgodnie z danymi GUS, nieco ponad 17% mieszkańców gminy, będących w wieku potencjalnej nauki należy do przedziału 3-6 lat, czyli wieku objęcia wychowaniem przedszkolnym. Niestety, z tej grupy do placówek wychowania przedszkolnego w 2021 roku uczęszczało zaledwie 46 dzieci. Współczynnik skolaryzacji netto dla uczniów szkół podstawowych wynosi natomiast 83,59 jest niższy od współczynnika wojewódzkiego (94) czy krajowego (95). Oznacza to, że część dzieci i młodzieży z obszaru gminy uczęszcza do szkół poza jej obszarem.

W skład infrastruktury społecznej gminy Sosnowica wchodzi:

1. obiekty edukacyjno-wychowawcze:
 - Punkt Przedszkolny w Sosnowicy,
 - Szkoła Podstawowa w Sosnowicy;
2. instytucje kulturalne:
 - Gminny Ośrodek Kultury w Sosnowicy,
 - Gminna Biblioteka Publiczna w Sosnowicy, wraz z:
 - Filia Biblioteczna w Nowym Orzechowie,
 - Filia Biblioteczna w Zienkach;
3. obiekty sportowe:
 - boiska sportowe w miejscowościach: Zienki, Górki, Lejno, Nowy Orzechów, Sosnowica, Turno Osada, Turno, Pasieka;
 - napowietrzne siłownie w miejscowościach: Sosnowica, Zienki, Stary Orzechów
 - place zabaw i miejsca spotkań w miejscowościach: Pieszowola, Pasieka, Sosnowica, Zienki, Nowy Orzechów, Stary Orzechów, Turno, Turno Osada, Górki;
4. placówki ochrony zdrowia:
 - Przychodnia SPZPOZ w Sosnowicy,
5. służby bezpieczeństwa:
 - OSP Nowy Orzechów,
 - OSP Sosnowica,
 - OSP Stary Orzechów,
 - OSP Lejno
 - OSP Pieszowola;
6. ośrodki pomocy społecznej:
 - Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy.

W gminie działa ponadto 16 organizacji pozarządowych posiadających wpis do KRS (2021, wg danych własnych Urzędu gminy Sosnowica). Do NGO-sów aktywnie współpracujących z Urzędem Gminy należą m.in:

- Stowarzyszenie „Aktywni w Sosnowicy”,
- Społeczne Stowarzyszenie Przyjaciół Sosnowicy i okolic „Gościniec”

6.3 Sfera gospodarcza

W kwestii analizy stanu gospodarki danego obszaru warto wziąć pod uwagę takie obszary jak: atrakcyjność inwestycyjna, przedsiębiorczość, struktura gospodarki, czy stan rynku pracy.

Pomocnym narzędziem obrazującym atrakcyjność inwestycyjną gminy są cykliczne raporty nt. atrakcyjności inwestycyjnej jednostek samorządu terytorialnego w Polsce przygotowywane przez Szkołę Główną Handlową (SGH) oraz badania atrakcyjności inwestycyjnej regionów i subregionów opracowywane przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (IBnGR) w Gdańsku. Zgodnie z ostatnim dostępnym raportem SGH, gmina Sosnowica charakteryzuje się niską potencjalną atrakcyjnością inwestycyjną w 6 stopniowej skali (od A do F) i została zakwalifikowana do klasy E.

Gmina Sosnowica w polityce rozwoju przestrzennego województwa lubelskiego w dokumencie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku została sklasyfikowana, jako część obszaru województwa lubelskiego przeznaczona pod rozwój turystyki i agroturystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych. Ważnym elementem jest również wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu. Ze względu na objęcie obszaru gminy różnymi formami ochrony przyrody, rozwój turystyki odbywać się może przy zachowaniu ścisłej ochrony walorów przyrodniczych.

Pod względem poziomu przedsiębiorczości, według stanu na koniec 2021 roku na terenie gminy Sosnowica zarejestrowane w systemie REGON były 154 podmioty i w latach 2016-2020 ich liczba sukcesywnie rosła, co jest korzystne z punktu widzenia rozwoju gospodarczego. Przedsiębiorstwa zarejestrowane na terenie gminy Sosnowica stanowiły nieco ponad 5% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w powiecie parczewskim.

Gmina Sosnowica dysponuje wyznaczonym terenem inwestycyjnym zlokalizowanym w sołectwie Lejno o powierzchni 0,78 ha.

Ważnym aspektem z pogranicza sfery społecznej i gospodarczej, determinującym rozwój danego obszaru jest stan rynku pracy. W 2021 roku wg danych GUS na terenie gminy Sosnowica pracowało 288 osób (56,9% stanowiły kobiety) i w porównaniu do roku 2020 nastąpił wzrost osób zatrudnionych (o 21 osób).

Wskaźnik liczby pracujących na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie gminy Sosnowica w 2021 roku wyniósł 216,5. Jest to wartość niższa niż dla powiatu parczewskiego (260,1). Na tej podstawie stwierdzić można, iż rynek pracy w gminie Sosnowica jest w chwili obecnej stabilny, jednak zmiany wymuszone różnego rodzaju sytuacjami kryzysowymi wpływają na jego destabilizację.

Gmina Sosnowica boryka się z problemami na rynku pracy związanymi z bezrobociem. W 2021 roku liczba bezrobotnych wynosiła 62 osoby (dane GUS), w tym 67,7% stanowiły kobiety. Od 2016 roku zauważalny jest stały spadek liczby osób bezrobotnych, do roku 2021 liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się o 70 osób.

Obszary wiejskie borykają się z problem ukrytego bezrobocia, zwanego również utajonym lub agrarnym. Niestety prezentowane przez urzędy statystyczne dane dotyczące liczby osób bezrobotnych opierają się głównie na osobach poszukujących pracy, zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy, dlatego też trudno jest wykazać istniejący problem w oparciu o analizę danych zastanych. Trudno jest określić liczbę osób, które nie poszukują zatrudnienia i nie są zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy, jednocześnie trudno doszukiwać się powodów braku aktywności na rynku pracy. Ukryte bezrobocie można wiązać z brakiem wiary w możliwość znalezienia pracy lub trudnością w znalezieniu pracy zgodnej ze swoim wykształceniem. Gospodarka lokalna nie zapewnia wystarczającej liczby atrakcyjnych miejsc pracy oraz nie pozwala generować wystarczających dochodów na potrzeby rozwoju gminy i jej społeczności lokalnej. Słabością lokalnej przedsiębiorczości jest bowiem wielkość i forma działających firm.

Wartość stopy bezrobocia (stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie) analizowana jest w podziale na powiaty - w powiecie parczewskim w 2021 roku wyniosła 8,5%. Jest to wartość niższa niż średnia dla województwa (8,7%) oraz wyższa niż wartość dla kraju (5,8%).

6.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

W gminie Sosnowica podstawowym dokumentem kształtującym politykę przestrzenną jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Sosnowica oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Dobłą praktyką byłoby przyjęcie i wdrożenie „uchwały krajobrazowej”, o której mowa jest w art. 37a ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, czyli uchwały określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabaryty, standardy jakościowe oraz rodzaje materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane.

Na poziomie gminy wykształcono trzy główne sieci osadnicze obejmujące:

- lokalny ośrodek gminy: Sosnowica,
- obszar wspomagający ośrodek gminy: Pieszowola, Turno, Górki, Zienki, Libiszów,
- wsie podstawowe: pozostałe.

Struktura osadnicza gminy uwarunkowana jest cechami hydrogeologicznymi okolicy, głównie z występowaniem obszarów podmokłych. Wśród ośrodków osadniczych na terenie gminy przeważają wsie małe i średnie, głównie o charakterze ulicówek. Do takich należą Stary Orzechów, Nowy Orzechów, Pieszowola, Lejno, Turno, Górki Bohutyn. Są to jedne z najstarszych wsi na tym terenie i tu rozpoczął się rozwój osadnictwa gminy. Inny typ zabudowy reprezentuje wieś Zienki - jest to zwarty zespół osiedlowy dawnego PGR Zienki osada z centralnie usytuowanym ośrodkiem usługowym.

Na terenie gminy występują również wsie o rozproszonym układzie zabudowy (Zbójno, Komarówka), a w okolicach stawów leżą mniejsze jednostki osadnicze o charakterze kolonii (Libiszów, Izabelin). Pierwsze wzmianki w źródłach pisanych na temat wsi Sosnowica pochodzą z lat 1446 – 1447. Była to wówczas najbardziej wysunięta na północny zachód miejscowość Ziemi Chełmskiej wchodzącej od początku XVI wieku w skład województwa ruskiego ze stolicą we Lwowie. Prawdopodobnie nazwa miejscowości pochodzi od borów sosnowych porastających tę okolicę. Prawdopodobnie prawo lokowania miasta Sosnowica uzyskała w 1685 roku. W ciągu kilkunastu kolejnych lat powstało na tym obszarze miasto o charakterze rolniczo – targowym, założone na planie otwartym z czworobocznym rynkiem i czterema ulicami wychodzącymi z jego narożników. Układ centrum miejscowości zachował się do dzisiaj. Obecnie Sosnowica, to największa wieś o układzie ulicowym stanowiąca ośrodek gminny. Tradycyjna zabudowa miejska to niemal wyłącznie budynki drewniane, parterowe, wolnostojące. Wschodnia część miejscowości ma założenia wiejskie (dawna wieś ulicowa).

Według Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, gmina Sosnowica określona została, jako jednostka kształtująca turystykę wypoczynkową. Gmina wchodzi również w skład łęczyńsko-chełmińskiego okręgu górniczo-energetycznego, jako obszar o zróżnicowanej strukturze gospodarczej oraz potencjalnej eksploatacji złóż kopalin.

Dostępność komunikacyjna obszaru w sposób istotny wpływa na jego możliwości rozwojowe. Na układ komunikacyjny gminy Sosnowica składa się sieć dróg wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych. Istniejąca sieć dróg sprawia, że gmina charakteryzuje się dobrą zewnętrzną dostępnością komunikacyjną. Przez teren gminy przebiegają dwie drogi wojewódzkie: nr 819 Parczew – Kołacz – Łowcza – Wola Uhurska oraz nr 820 Sosnowica Dwór - Łęczna. Wewnętrzną dostępność komunikacyjną również można uznać za rozwiniętą w sposób zadowalający.

Przez gminę Sosnowica nie prowadzi żadna linia kolejowa, a najbliższa stacja kolejowa znajduje się w Parczewie.

W gminie Sosnowica obszary rolne stanowią jeden z podstawowych elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy. Obejmują grunty orne, sady, łąki, pastwiska, zakrzewienia śródpolne, urządzenia melioracyjne, drogi dojazdowe do gruntów itp., co stanowi około 80% ogólnej powierzchni gminy. Użytki rolne zajmują około 43% powierzchni całkowitej gminy. Lasy i grunty leśne to 35,8% gruntów gminy, natomiast pod wodami znajduje się niemal 4,5% powierzchni gminy. Tereny o funkcji turystycznej i rekreacyjnej znajdują się najczęściej w okolicy jezior oraz Poleskiego Parku Narodowego i Poleskiego Parku Krajobrazowego.

6.5 Sfera techniczna

Według danych GUS zasoby mieszkaniowe gminy w 2021 roku wyniosły 823 budynków mieszkalnych, w których funkcjonowało łącznie 1 031 mieszkań. Przeciętna powierzchnia użytkowa pojedynczego lokum osiągała wówczas 76,7 m² (w 2015 r. było to 72,4 m²), przy czym powierzchnia użytkowa przypadająca na jedną osobę wynosiła 33,5 m². Jest to zdecydowanie więcej, niż średnia dla województwa lubelskiego z tego samego roku (29,4 m²). Stopień wyposażenia gospodarstw domowych w instalacje techniczno-sanitarne, na rok 2021 jest zadowalający – przykładowo, do wodociągu podłączonych jest 94% budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania, centralne ogrzewanie posiada ok. 60% mieszkań (dane za rok 2020, brak

nowszych danych), natomiast łaźnię - 75% mieszkańców w gminie (dane za rok 2020, brak nowszych danych). Zdecydowanie gorzej jest z dostępnością sieci gazowej, do której nie jest podłączone żadne mieszkanie w gminie.

Na terenie gminy Sosnowica występują liczne budowle zabytkowe, posiadające wysoką wartość historyczno-kulturową, które wyraźnie oddziałują na tożsamość społeczności lokalnej. Są one również swoistym świadectwem bogatej historii i różnorodności kulturowej obszaru. Wśród najbardziej imponujących obiektów architektury, wpisanych do rejestru Lubelskiego Konserwatora Zabytków w Lublinie¹³ znalazło się 5 zabytków z obszaru gminy. Zlokalizowane są tu zarówno obiekty sakralne świadczące o wielokulturowej przeszłości obszarów gminy jak i zabytki architektury świeckiej:

- Cerkiew prawosławna pw. Św. Piotra i Pawła;
- Założenie przestrzenne:
 - a) zespół rezydencyjny: oficyna I, pozostałości oficyny II, alkierz dawnego dworu, park,
 - b) zespół kościelny: kościół parafialny wraz z ruchomościami, dwie dzwonnice, ogrodzenie cmentarza przykościelnego, drzewostan w granicach ogrodzenia cmentarza kościelnego,
 - c) aleja wzdłuż ul. Mickiewicza,
 - d) staw zw. Hetmanem;
- Założenie parkowe – Sosnowica Lasek;
- Cmentarz wojenny w Starym Orzechowie;
- pozostałości parku dworskiego w Pieszowoli.

Fot. 1. Prawosławna cerkiew pod wezwaniem Świętych Apostołów Piotra i Pawła, cmentarz wojenny w Starym Orzechowie, założenie parkowe – Sosnowica Lasek

Źródło: <http://horostyta.pl/o-parafii/swiatynie/cerkiew-w-sosnowicy/>; <https://bloodandfrogs.com/wp-content/uploads/encyclopedia/poland/slimakow/trobal.pulawy.pl/node/710.html>;
<https://nowa.sosnowica.pl/turystyka/dziedzictwo-kulturowe/#>

Na obszarze gminy Sosnowica zachowały się cenne zabytki o wysokich wartościach historycznych, architektonicznych i estetycznych, posiadające istotne znaczenie dla krajobrazu, tradycji i pamięci narodowej. Zabytki te zostały wpisane do Gminnej ewidencji zabytków i należą do nich m.in. budynki i budowle, np. spichlerz drewniany z końca XIX w., domy z początku XX w., cmentarze prawosławne i rzymskokatolickie, kapliczki drewniane, aleja. W granicach gminy zidentyfikowano również ponad 200 stanowisk archeologicznych. Stanowiska te zgrupowane są bezpośrednio wokół istniejących miejscowości, co potwierdza, że tereny te stanowiły miejsca osadnicze i trakty komunikacyjne.

¹³ Zgodnie z obwieszczeniem nr 1/2021 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 12 stycznia 2021 r.

Szczególną uwagę należy zwrócić na stan techniczny tradycyjnego drewnianego budownictwa występującego na terenie gminy. Między innymi w sołectwie Turno zachowane zostały liczne zasoby pięknej, drewnianej zabudowy z XIX wieku i początku XX w., w Górkach znajduje się wiatrak koźlak drewniany z lat 20-tych XX w., drewniany spichlerz prawdopodobnie z końca XIX w. oraz stare drewniane chałupy węglowe (XIX-XX w.). W Lejnie również zlokalizowane są stare drewniane chałupy z pocz. XX wieku. Drewniane chałupy ze względu na brak środków finansowych prywatnych właścicieli znajdują się w złym stanie technicznym. W odniesieniu do drewnianej zabudowy wpisanej do gminnej ewidencji zabytków zagrożeniem jest postępująca degradacja stanu technicznego tych obiektów.

Na potrzeby zbiorowego zaopatrzenia mieszkańców w wodę korzysta się głównie z wód zalegających w utworach na poziomie trzeciorzędu i czwartorzędu. Od wielu lat prowadzona jest tutaj systematyczna budowa studni wierconych w celu zapewnienia wody dla celów konsumpcyjnych oraz dla potrzeb przemysłu. Funkcjonuje tutaj pięć ujęć wody. W 2021 roku długość eksploatowanej sieci wodociągowej wynosiła 56,1 km, funkcjonowało 775 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania, z sieci korzystały 1 794 osoby, a do gospodarstw domowych dostarczono 99 dam³ wody. Średnio zużycie wody w gospodarstwach domowych na jednego mieszkańca wynosiło 41,6 m³ (BDL GUS).

Sieć kanalizacyjna na obszarze gminy jest dużo gorzej rozwinięta. Jej długość to zaledwie 15 km i w 2021 roku funkcjonowało 226 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (715 osób korzystających z sieci). Odprowadzono 26,1 dam³ ścieków bytowych.

6.6 Sfera środowiskowa

Należy stwierdzić, iż Gmina Sosnowica charakteryzuje się czystym środowiskiem i w niewielkim stopniu przekształconym krajobrazem. Znacząca jej część jest objęta różnymi formami ochrony prawnej. Tworzy to dobre warunki do rozwoju turystyki i rekreacji oraz produkcji zdrowej żywności. Wniosek ten wzmacnia fakt, iż na terenie gminy nie ma zakładów produkcyjnych uciążliwych dla środowiska. Obecnie podstawowe zagrożenie dla środowiska stanowi niewystarczająca sieć kanalizacji sanitarnej, składowanie odpadów komunalnych na terenach wiejskich oraz zanieczyszczenia środowiska, związane z nasilającym się ruchem turystycznym w sezonie letnim. W związku z tym potencjalne zagrożenia dla środowiska przyrodniczego wiążą się z rozwojem cywilizacji i działalnością człowieka, do których należy zaliczyć:

- Powstawanie nielegalnych wysypisk śmieci;
- Intensywna gospodarka rolna (nawożenia pól, stosowanie chemicznych środków ochrony roślin);
- Niewłaściwa gospodarka leśna (proces odlesiania) i nielegalna penetracja terenów leśnych;
- Zanieczyszczenia powietrza spowodowane komunikacją samochodową.

Znaczna powierzchnia obszaru gminy objęta jest unikalnymi walorami krajobrazowymi znajdującymi się pod ochroną, których powierzchnia obejmuje 14 482,31 ha. Obszary cenne przyrodniczo, stanowią 84,4% powierzchni gminy (dane GUS BDL). Potwierdzeniem wysokiej rangi

walorów tego obszaru jest ich obecność zarówno w krajowym, jak i w europejskim układzie przestrzennym.

Obszary objęte ochroną prawną na terenie gminy:

- Poleski Park Narodowy wraz z otuliną;
- Poleski Park Krajobrazowy wraz z otuliną;
- Park Krajobrazowy Pojezierze Łęczyńskie;
- Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu;
- Torfowisko przy Jeziorze Czarnym Sosnowickim – ścisły rezerwat florystyczny.

O bardzo wysokiej randze przyrodniczej obszaru gminy świadczyć może objęcie pięciu obszarów ochroną w ramach sieci NATURA 2000 (Ostoje siedliskowe i ptasie).

Tabela 3. Obszary objęte ochroną w ramach sieci NATURA 2000

Nazwa obszaru	Kod obszaru
Ostoja Poleska	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060013.H
Maśluchy	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060105.H
Wrzosowisko w Orzechowie	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060098.H
Polesie	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB060019.B
Lasy Parczewskie	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB060006.B

Najcenniejsze walory krajoznawcze obszaru gminy stanowi unikatowy zespół krajobrazowy Poleskiego Parku Narodowego obejmujący tereny południowo-wschodniej części gminy Sosnowica. W granicach gminy Park zajmuje obszar 2 392,4 ha, co stanowi 24,7% powierzchni całego parku. Ochroną objęte są tu głównie ekosystemy torfowiskowe. Najcenniejszym elementem przyrody Parku są tereny podmokłe, torfowiska (niskie, przejściowe i wysokie), bagna i wody. Na obszarze gminy Park obejmuje głównie łąki (przeważnie podmokłe) w okolicach wsi Lipniak „*Łąki Zienkowskie*” i na południe od wsi Lejno, a także stawy na południe od Pieszowoli (Staw Głębok, Wichary, Dziki, Górny Horodysz, Dolny Horodysz) oraz kilka niewielkich kompleksów leśnych. Większość terenów to silnie przekształcone antropogenicznie łąki potorfowe. W kompleksie leśnym w pobliżu stawów pieszowolskich występuje bardzo cenny starodrzew dębowy. Poleski Park Narodowy otoczony jest otuliną o powierzchni 14 042 ha, której granica na terenie gminy biegnie wzdłuż głównych dróg: z południa na północ od Ludwina do Sosnowicy i z zachodu na wschód z Sosnowicy do Starego Brusa.

Główne kierunki ochrony Poleskiego Parku Krajobrazowego oraz Parku Krajobrazowego Pojezierza Łęczyńskiego, to ochrona przyrody oraz ochrona obszarów ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz ze względu na walory krajobrazowe.

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu pełni funkcję wspomnianej otuliny Poleskiego Parku Krajobrazowego i zajmuje prawie całą powierzchnię gminy Sosnowica (8 390 ha), z wyjątkiem niewielkiego skrawka na północy i północnym-wschodzie, w okolicach wsi Kropiwki, Turno i Czołoma Nowa. Obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach.

Do najcenniejszych terenów pod kątem przyrodniczym należą Jezioro Czarne Sosnowickie z rezerwatem przyrody i pomnikiem przyrody, a także zespół stawów w Sosnowicy oraz okolice Jeziora Zagłębcze.

Na terenie gminy istnieje jeden rezerwat przyrody „Torfowisko przy jeziorze Czarnym Sosnowickim”, jest to rezerwat florystyczny. Ochroną ścisłą objęto tu torfowisko wysokie o powierzchni 47,87ha, położone na południe od jeziora Czarnego Sosnowickiego w Leśnictwie Jedlanka (Nadleśnictwo Parczew z siedzibą w Sosnowicy). Jest to okazałe torfowisko wysokie typu kontynentalnego (bardzo rzadko wstępujące w Polsce), bogate w karłowate sosny, brzozy oraz rzadkie rośliny bagienne. Wśród rzadkich gatunków występuje tu widłak torfowy, 3 gatunki rosiczki owadożernej, wywłócznik skrętoległy, zimoziół północny, bagno zwyczajne, widłak goździsty i jałowcowaty oraz grązel żółty. Występują tu również kocanki piaskowe i grzybienie północne. W szuwarach otaczających jezioro oraz w okolicznych lasach gnieździ się wiele chronionych gatunków ptaków, między innymi: perkoz dwuczuby, muchołówka żałobna, gil, a na terenie samego rezerwatu spotkać można żurawia i bociana czarnego.

Fot. 2. Jezioro Czarne Sosnowickie

Źródło: <https://nowa.sosnowica.pl/gmina/walory-gminy/>

Obszar gminy Sosnowica wchodzi w skład Poleskiego Obszaru Węzłowego, struktury o statusie międzynarodowej, należącej do Krajowej Sieci Ekologicznej (ECONET-PL) z Segmentu Europejskiej Sieci Ekologicznej (ECONET). Dzięki ostoi CORINE (Lasy Parczewskie) znajduje się w programie CORINE Biotop, włączonym do sieci NATURA 2000. Ostoja obejmuje ochroną głównie siedliska dzikich ptaków i siedliska naturalne. Stanowi ona ostoję przyrody o znaczeniu międzynarodowym CORINE Polesie Lubelskie.

Ponadto obszar gminy wchodzi w skład Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”, który obejmuje obszar Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego i tereny przyległe. Ma on charakter transgranicznego obszaru chronionego, który obejmuje łącznie powierzchnię 200 tys. km². Jego celem jest ochrona unikatowych wartości przyrodniczych ekosystemów wodnych i torfowiskowych oraz zachowanie niepowtarzalnej mozaiki kulturowej Polesia Zachodniego. W jego skład wchodzi między innymi Poleski Park Narodowy i cerkiew w Sosnowicy.

Przez obszar gminy przebiega kanał Wieprz-Krzna. Jest to najdłuższy w Polsce kanał nawadniający (139,88 km), a w obrębie gminy jego długość wynosi 20 km. Główne rzeki na terenie Gminy to Piwonia i Bobrówka – dopływy Tyśmienicy.

Na terenie Gminy (w tym na obszarze rewitalizacji) wyznaczone są obszary szczególnego zagrożenia powodzią w stopniu średnim, które sąsiadują z ciekami wodnymi. Zgodnie z zapisami art. 16 pkt 34 ustawy Prawo wodne takimi obszarami są:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat);
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat);

6.7 Zidentyfikowane czynniki i zjawiska kryzysowe

Z przeprowadzonej w powyższych podrozdziałach diagnozy stanu Gminy Sosnowica w poszczególnych sferach, jak również z analizy ewaluacyjnej Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica wynika, że jednostka samorządowa nadal boryka się z wieloma problemami. Zjawiska negatywne odnotowuje się tak w wymiarze społecznym, jak i gospodarczym, technicznym i środowiskowym. Tabela poniżej zawiera zestawienie wskaźników, które mogą stanowić o potencjalnym występowaniu sytuacji kryzysowej w granicach Gminy Sosnowica z podziałem na sfery, których dotyczą. Aby jak najdokładniej przedstawić sytuację w Gminie, porównana została ona z sytuacją w powiecie parczewskim, województwie lubelskim oraz kraju. Kolorem czerwonym wyróżnione zostały te zjawiska, które bezsprzecznie ukazują sytuację kryzysową w Gminie.

Tabela 4. Zjawiska kryzysowe w Gminie Sosnowica

PROBLEM/WSKAŹNIK	GINA SOSNOWICA	POWIAT PARCZEWSKI	WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE	POLSKA
STREFA SPOŁECZNA				
Gęstość zaludnienia	13,7 osoby/km ²	34,6 osoby/km ²	81,1 osoby/km ²	121,2 osoby/km ²
Przyrost naturalny na 1000 osób	-9,26	-10,74	- 6,82	- 4,95
Saldo migracji na 1000 osób	-11,4	-5,5	-2,3	0,1
Współczynnik feminizacji	102	103	107	107
Udział osób starszych (65+) w ogólnej liczbie ludności	22,3%	19,9%	19,8%	18,9%
Udział osób z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie ludności*	12,2%	12,2%	23,9%	25,2%
Udział osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym ogólnej liczbie ludności*	2,9%	2,9%	3,3%	3,1%
Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	71,3%	85,5%	87,9%	90,4%
Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	14,5*	14,5	16,3	21,7
STREFA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA				
Udział powierzchni objętych obowiązującymi MPZP w ogólnej powierzchni	0,7%	62,5%	57,2%	31,7%
Wskaźnik wydanych decyzji o warunkach zabudowy na 1000km ² powierzchni	2,5	1	2,5	5,2

STREFA GOSPODARCZA				
Liczba osób pracujących na 1000 ludności	122	152	197	259
Stopa bezrobocia rejestrowanego	8,5%*	8,5%	8,7%	5,8%
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	4,7%	5,0%	5,6%	4,0%
Poziom zatrudnienia w sektorze rolniczym, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie*	58,8%*	58,8%	25,4%	10,3%
Poziom zatrudnienia w sektorze przemysłowym i budownictwie*	14,3%*	14,3%	22,5%	30,1%
Udział mikro- przedsiębiorstw w ogólnej liczbie przedsiębiorstw	96,8%	95,9%	96,8%	96,6%
Przeciętne wynagrodzenie brutto	4 881,98 zł*	4 881,98 zł	5 318,68 zł	6 001,02 zł
Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	65	81	98	128
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności	5,47	6,35	7,89	9,69
STREFA TECHNICZNA				
Dostępność sieci gazowej	0%	3,1%	44,7%	54,8%
Dostępność sieci wodociągowej	70,9%	87,2%	87,5%	92,4%
Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	437,2	391,2	388,7	405,2
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania	76,7 m ²	80,8 m ²	79,1 m ²	75,1 m ²
Mieszkania oddane do użytku w 2021 roku na 1000 osób	2,1	1,9	4,4	6,2
Wyposażenie mieszkań w łazienkę	78,4%	80,0%	87,2%	93,7%
Udział budynków mieszkalnych korzystających z centralnego ogrzewania w ogólnej liczbie mieszkań	67,5%	74,5%	82,1%	85,6%
STREFA ŚRODOWISKOWA				
Udział obszarów chronionych w ogólnej powierzchni	84,4%	16,4%	23%	32%
Udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem ¹⁴	0,04%	0,08%	0,26%	0,58%
Lesistość	44,3%	25%	23,4%	29,6%
Masa wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia na 1km ² powierzchni	141 kg	221,52 kg	429,13 kg	222,47 kg

Źródło: dane GUS oraz <https://www.polskawliczbach.pl/> i <https://bazaazbestowa.gov.pl/> [dostęp 01.09.2022]

*Dane powiatowe

¹⁴ Wskaźnik pochodzi z bazy danych GUS BDL, tereny zieleni definiowane są jako powierzchnia gminnych terenów zieleni obejmujących parki spacerowo-wypoczynkowe, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej w gestii samorządów.

6.8 Analiza SWOT

Analiza SWOT (skrót od: Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats) ma na celu identyfikację wewnętrznych barier i potencjałów rozwojowych Gminy Sosnowica oraz czynników zewnętrznych mogących oddziaływać na przekształcenia w regionie.

Analiza SWOT zestawia ze sobą mocne i słabe strony funkcjonowania Gminy, pozwalając tym samym na wstępne zidentyfikowanie ogólnych potrzeb rewitalizacyjnych. Uwzględniane są w niej ponadto czynniki zewnętrzne, mogące w istotny sposób oddziaływać na przekształcenia zachodzące w obrębie ośrodka.

Analiza została przedstawiona w formie macierzy opisującej:

- mocne strony Gminy – lokalne potencjały ośrodka, decydujące o jego atrakcyjności;
- słabe strony Gminy – wewnątrzgminne zjawiska kryzysowe, które stanowią wskazanie do podjęcia działań naprawczych;
- szanse dla Gminy – czynniki i procesy zewnętrzne, wywierające pozytywny wpływ na rozwój ośrodka;
- zagrożenia dla Gminy – czynniki zewnętrzne, mogące wywoływać niekorzystne zmiany w obrębie jednostki.

Tabela 5. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe, • występowanie różnego rodzaju form ochrony przyrody, • występowanie licznych obiektów zabytkowych,, w tym obecność zabytkowej, ludowej zabudowy drewnianej, • turystyka bazująca na istniejących kompleksach zabytków, • duży potencjał sportowo-rekreacyjny Gminy, • duża liczba organizacji pozarządowych, • działalność wielu jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, • występowanie obiektów zabytkowych (głównie kultu religijnego i dworsko-parkowych), posiadających wysoką wartość historyczno-kulturową, • dobry dostęp do edukacji na poziomie podstawowym, • wysoka jakość środowiska umożliwia rozwój produkcji ekologicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • starzejące się społeczeństwo, • ubywająca stopniowo liczba mieszkańców • niekorzystna struktura agrarna rolnictwa, • niska dochodowość podstawowego sektora gospodarki gminnej – rolnictwa, • ograniczenia inwestycyjne wynikające z dużej powierzchni obszarów leśnych i chronionych; • niewystarczający dostęp do obiektów kultury i rekreacji, • brak odpowiedniego zagospodarowania terenów wokół obiektów turystycznych i rekreacyjnych (parkingi, punkty widokowe, ścieżki rowerowe • niezadawalający poziom oferty kulturalnej dla mieszkańców, • ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej, • wysoki poziom bezrobocia (w tym ukryte), • trudne warunki mieszkaniowe części ludności, • niewielka oferta miejsc noclegowych i gastronomicznych,

	<ul style="list-style-type: none"> • niezadawalający system kanalizacyjny i sieci gazowej, • niski stopień aktywności mieszkańców, • zły stan zabudowy na terenie Gminy, • wzrost uzależnienia mieszkańców od sfery socjalnej.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • wypracowanie i promocja produktów lokalnych, • wykorzystanie dogodnego położenia dla rozwoju gospodarczego gminy, • rozwój produktu turystycznego w oparciu o lokalne dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, • pozyskiwanie środków finansowych na rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, • możliwość rozszerzenia działalności rolniczej w kierunku agroturystyki, • modernizacja i stopniowa specjalizacja rolnictwa, • rozwój sektora rolno-spożywczego i okołorolniczego, • powstanie nowych miejsc pracy, • wzrost aktywności społecznej mieszkańców i integracji lokalnej, • rozwój terenów inwestycyjnych dla potencjalnych przedsiębiorców, • rozwój gospodarki niskoemisyjnej i odnawialnych źródeł energii. 	<ul style="list-style-type: none"> • odpływ z Gminy ludzi młodych i wykształconych za pracą (do większych ośrodków miejskich lub innych państw), • zwiększający się zakres zadań własnych Gminy przy jednoczesnym braku wsparcia finansowego z budżetu państwa i innych źródeł, • niestabilna polityka rolna państwa, • niska atrakcyjność inwestycyjna województwa lubelskiego, • wywoływanie konfliktów między wartościami dziedzictwa kulturowego, krajobrazem kulturowym a współczesnymi procesami urbanistycznymi, • ogólnie niekorzystne trendy demograficzne, • niekorzystne uwarunkowania globalne związane z kryzysem gospodarczym wywołanym pandemią, • ubożenie społeczeństwa spowodowane wzrastającą inflacją.

Źródło: opracowanie własne

7. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

Rozdział stanowi szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji, której obowiązek przeprowadzenia wynika z art. 15. ust. 1. pkt 1. ustawy o rewitalizacji. Analizą objęte zostało pięć sfer funkcjonowania i rozwoju Gminy Sosnowica, tj.: wymiar społeczny, gospodarczy, środowiskowy, techniczny oraz przestrzenno-funkcjonalny. W rezultacie zidentyfikowano najważniejsze potencjały rewitalizowanego obszaru, główne problemy w nim występujące oraz sformułowano rekomendacje do części projektowej przedmiotowego Programu.

7.1 Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji Gminy Sosnowica został szczegółowo przedstawiony w dokumencie Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji Gminy Sosnowica. Obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji przyjęty

został Uchwałą Nr LV/350/23 Rady Gminy Sosnowica z dnia 30 października 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Sosnowica.

Obszar rewitalizacji został wybrany ze względu na kumulację zjawisk kryzysowych w sferze społecznej oraz pozostałych czterech sferach względem innych części Gminy. Potrzeba objęcia działaniami rewitalizacyjnymi wytypowanej jednostki została też poparta wynikami analizy jakościowej – ankietami i wywiadami przeprowadzonymi w ramach partycypacji społecznej. Wyznaczony obszar rewitalizacji na duże znaczenie dla rozwoju Gminy. Stanowisko to potwierdzają również analizy jakościowe wynikające z zaangażowania interesariuszy programu. W rezultacie przeprowadzonych działań wyznaczony obszar rewitalizacji będzie stanowić silny impuls dla rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy przyciągając inwestycje, poprawiając jakość życia mieszkańców oraz budując pozytywny wizerunek społeczności.

Wyznaczenie obszarów, o których mowa, odbyło się przy pomocy analizy wielokryterialnej (uzupełnionej następnie analizą jakościową). Stanowiła ona główną metodę diagnozy obecnej sytuacji w Gminie, umożliwiając dokładne zidentyfikowanie problemów w podziale na jednostki pomocnicze. Weryfikacji poddano pięć wymiarów funkcjonowania ośrodka, tj. sferę społeczną, gospodarczą, techniczną, środowiskową oraz funkcjonalno-przestrzenną. Poniżej przedstawiono wyniki analizy wielokryterialnej dla obszaru rewitalizacji:

Tabela 6. Wartości wskaźników delimitacyjnych dla obszaru rewitalizacji

Kolorem zaznaczono wartości wskaźników wskazujące na wystąpienie sytuacji kryzysowej na obszarze rewitalizacji.

Sfera	Wskaźnik delimitacyjny	Wartość wskaźnika w 2021 roku
SPOŁECZNA	Gęstość zaludnienia w 2021 r.	23,98
	Dynamika zmiany liczby ludności w latach 2015-2021	-3,68%
	Współczynnik feminizacji w 2021 r.	114,04
	Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w 2021 r.	14,07%
	Udział dzieci do 3 r.ż. w ogólnej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym w 2021 r	22,33%
	Dynamika zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2021.	33,90%
	Dynamika zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w latach 2020-2021.	31,03%
	Dynamika zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2020-2021.	64,71%
	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	16,39
	Liczba „niebieskich kart”, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	2,73
	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	1,37

	Stosunek odnotowanych wykroczeń polegających na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości do liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w 2021 r.	5,00
	Dynamika zmiany liczby odnotowanych wykroczeń i przestępstw w latach 2015-2021.	142,86%
	Udział kradzieży i przywłaszczeń w ogólnej odnotowanych wykroczeń i przestępstw w 2021 r.	17,65%
	Udział uczniów z problemami w nauce w ogólnej liczbie uczniów w roku szkolnym 2020/2021.	13,21%
	Liczba czytelników bibliotek publicznych, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	203,55
	Liczba zarejestrowanych w KRS organizacji pozarządowych, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	12,30
	Udział osób bezrobotnych uprawnionych do zasiłku w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.	5,26%
	Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.	42,11%
	Udział osób bezrobotnych w wieku 50+ w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.	47,37%
	Udział osób bezrobotnych z niskim wykształceniem w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.	42,11%
GOSPODARCZA	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, przypadająca na 1000 mieszkańców w 2021 r.	1,37
	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych, przypadająca na 1000 mieszkańców w 2021 r.	1,37
	Dynamika zmiany średniej powierzchni gospodarstw rolnych w latach 2015-2021.	-20,43%
	Dynamika zmiany liczby gospodarstw rolnych w latach 2015-2021.	21,35%
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie w 2021 r.	0,15
	Intensywność zabudowy mieszkaniowej w 2021 r.	10,78
	Występowanie terenów inwestycyjnych (tak/nie)	NIE
TECHNICZNA	Udział budynków mieszkalnych w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.	68,12%
	Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.	73,29%
	Udział budynków podłączonych do sieci wodociągowej w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.	73,29%
	Liczba obiektów użyteczności publicznej, które są niedostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	5,46
	Udział obiektów o charakterze zabytkowym w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.	1,66%
ŚRODOWISKOWA	Udział powierzchni wyrobów zawierających azbest w ogólnej powierzchni terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	0,07%
	Ilość wyrobów azbestowych pozostałych do	10,22t

	unieszkodliwienia, przypadająca na 1km ² powierzchni terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	
	Udział powierzchni obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	100%
	Udział budynków mieszkalnych z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.	43,16%

Źródło: Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji w gminie Sosnowica

Wynik każdego wskaźnika został porównany ze wskaźnikiem prezentującym średnią wartość dla obszaru gminy. W wypadku wskaźników analizujących dynamikę zmian pod uwagę brano spadkowe wartości wskaźnika. Stanowiło to podstawę do wyznaczenia obszarów gminy Sosnowica, w których można zauważyć wyraźnie gorszą sytuację społeczną niż średnia w gminie oraz, w których współwystępują problemy w pozostałych analizowanych sferach – obszary te zakwalifikowano jako obszary zdegradowane gminy Sosnowica.

Zważywszy na fakt, iż dane statystyczne często nie oddają w pełni sytuacji badanego obszaru (obarczone są marginesem błędu), w trakcie prac nad wyznaczeniem obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji analizę wielokryterialną pogłębiono o badanie jakościowe, w postaci ankiety dla mieszkańców Gminy. Skrótowy opis wyników ankietyzacji został zawarty w rozdziale 5.2. niniejszego dokumentu.

Tabela 7. Koncentracja negatywnych zjawisk w poszczególnych sferach wykazanych za pomocą analizy wielokryterialnej i jakościowej

	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna	Sfera środowiskowa	RAZEM	Analiza jakościowa	
							Wskazania w ankiecie	Wskazania w wywiadzie
Górki	14	2	2	3	4	25	101	0
Komarówka	10	1	2	2	4	19	0	0
Kropiwki	6	2	1	3	0	12	0	0
Lejno	12	2	1	1	1	17	16	0
Lipniak	5	3	1	4	1	14	0	0
Nowy Orzechów	10	1	1	1	4	17	73	0
Olchówka	5	1	1	3	0	10	0	0
Pieszowola	8	1	1	5	0	15	124	0
Sosnowica	15	2	3	4	2	26	145	12
Sosnowica Dwór	10	2	2	4	2	20	29	0
Stary Orzechów	10	2	1	3	3	19	0	0
Turno	11	1	3	3	2	20	11	0
Zbójno	12	3	1	3	1	20	0	0
Zienki	14	3	2	1	3	23	57	0

Źródło: Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji w gminie Sosnowica

W oparciu o przeprowadzone analizy wyznaczono jednostki, w których następuje kumulacja negatywnych zjawisk, wskazująca na stan kryzysowy. Tereny te uznano za **obszar**

zdegradowany Gminy Sosnowica, który swoim zasięgiem obejmuje łącznie 8 jednostek pomocniczych: Górki, Komarówka, Sosnowica, Sosnowica Dwór, Stary Orzechów, Turno, Zbójno oraz Zienki. Obszar ten zajmuje powierzchnię 8 713 ha, co stanowi 50,66% powierzchni całkowitej gminy i zamieszkały jest przez 1789 osób (70,54% wszystkich mieszkańców).

Ryc. 8. Obszar zdegradowany w gminie Sosnowica

Źródło: opracowanie własne

Z uwagi na ograniczenia ustawowe, zgodnie z którymi obszar rewitalizacji nie może zajmować więcej niż 20% powierzchni Gminy oraz być zamieszkiwany przez więcej niż 30% jej ludności, obszar zdegradowany nie mógł zostać przyjęty do rewitalizacji w całości.

W rezultacie, po przeprowadzeniu szczegółowych analiz, na podstawie informacji dotyczących rozwoju Gminy oraz wyników ankiety jako **obszar rewitalizacji** wyznaczono jedną jednostkę pomocniczą o najwyższej ocenie stanu kryzysowego. Obszar rewitalizacji obejmuje Sosnowicę, zamieszkały jest przez 732 osoby (28,86% ludności gminy) i zajmuje 3 052,48 ha (17,81% całkowitej powierzchni gminy).

Ryc. 9. Obszar rewitalizacji w gminie Sosnowica

Źródło: opracowanie własne

Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji nie występują tereny niezamieszkałe przemysłowe, powojkowe, pokolejowe. Natomiast w granicach obszaru rewitalizacji uwzględniono tereny lasów i pól, traktowane jako potencjał tego obszaru. Jednakże przedsięwzięcia rewitalizacyjne nie są bezpośrednio powiązane z tymi terenami.

7.2 Potencjały rozwojowe obszaru rewitalizacji

Wyznaczony na podstawie analizy wielokryterialnej (patrz Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Sosnowica) i przywołany w niniejszym rozdziale obszar rewitalizacji Gminy Sosnowica stanowi szczególnie istotny rejon z punktu widzenia rozwoju ośrodka. Teren ten posiada wyjątkowe predyspozycje rozwojowe, które umiejętnie wykorzystane mogą przełożyć się na wzrost atrakcyjności całej Gminy. Podkreślenia wymaga fakt, iż Sosnowica jest największą wsią gminy stanowiącą siedzibę władz gminnych jak również nadleśnictwa Parczew.

Jako największa wieś w Gminie, położona w jej centrum, Sosnowica poza funkcją administracyjną skupia również funkcje usługowo – handlowe. Zlokalizowanych jest tutaj wiele ważnych obiektów, m.in. obiekty opieki przedszkolnej i edukacji, placówki opieki zdrowotnej,

budynek administracji publicznej, bank, biblioteka, GOK. Przez miejscowość przebiegają dwie drogi wojewódzkie, co zapewnia dobre połączenie komunikacyjne z większymi ośrodkami. Atutem jest również stale rozwijająca się infrastruktura techniczna. Położenie tego obszaru jest ponadto potencjałem dla tworzenia nowych terenów pod zabudowę usługową. Zaletą obszaru jest duża, niezagospodarowana działka przy budynku Gminnego Ośrodka Kultury, która daje możliwość rozwoju i dodania nowych funkcji pełnionych przez GOK. Sam budynek GOK również posiada potencjał. Zrealizowanie przedsięwzięcia, przy wykorzystaniu istniejącego budynku oraz jego otoczenia jest niewątpliwie bardziej korzystne finansowo jak i jest to również działanie z większym poszanowaniem przestrzeni Gminy.

Dzięki bogatemu zasobowi zabytków oraz elementów przyrodniczych obszar rewitalizacji charakteryzuje się potencjałem do rozwoju turystyki. Problemem niewątpliwie jest stan techniczny części zasobu (czego główną przyczyną jest brak środków finansowych lub nieuregulowany stan prawny nieruchomości) oraz niedostateczna ochrona krajobrazu kulturowego. Do rejestru Lubelskiego Konserwatora Zabytków w Lublinie wpisano 3 zabytków z obszaru rewitalizacji:

- Cerkiew prawosławna pw. Św. Piotra i Pawła;
- Założenie przestrzenne:
 - a) zespół rezydencyjny: oficyna I, pozostałości oficyny II, alkierz dawnego dworu, park,
 - b) zespół kościelny: kościół parafialny wraz z ruchomościami, dwie dzwonnice, ogrodzenie cmentarza przykościelnego, drzewostan w granicach ogrodzenia cmentarza kościelnego,
 - c) aleja wzdłuż ul. Mickiewicza,
 - d) staw zw. Hetmanem;
- Założenie parkowe – Sosnowica Lasek.

Ponadto znajduje się tu również zespół kościelny z lat 1797 – 1804, dwa parki podworskie oraz Jezioro Czarne Sosnowickie, które co prawda nie posiada stałych obiektów turystycznych, ale znajduje się tu wyposażone pole namiotowe. Budynki sakralne stanowią główne dominanty w krajobrazie miejscowości Sosnowica.

Sosnowica stanowi również centrum społeczno-kulturowe. W Sosnowicy funkcjonuje sieć szlaków turystycznych, biegnących przez najciekawsze przyrodniczo i historyczne miejsca. Sosnowica dysponuje również bazą noclegową, na którą składają się obiekty agroturystyczne.

Atutem podobszaru jest ponadto zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne, funkcjonują tu liczne organizacje społeczne, kulturalne i sportowe w tym m.in. Koło Gospodyń Wiejskich. W Sosnowicy swoją siedzibę ma również Ochotnicza Straż Pożarna (od 1995 roku włączona do Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego). Centralnym miejscem życia kulturowego jest prężnie działający Gminny Ośrodek Kultury. Bardzo aktywnie działa również Gminna Biblioteka Publiczna w Sosnowicy. Obie instytucje organizują różnego typu wydarzenia skierowane do mieszkańców. Na bazę sportowo-rekreacyjną składa się stadion (bieżnia, pełnowymiarowe boisko do gry w piłkę nożną oraz utwardzone boiska do piłki ręcznej i siatkowej, wykorzystywane również do gry w tenisa ziemnego).

Miejscowość Sosnowica kojarzona jest również z postacią Tadeusza Kościuszki, który mieszkał w Sosnowicy i był nauczycielem córek hetmana Józefa Sosnowskiego. Kościuszko zakochał się w pannie Ludwice, córce hetmana Sosnowskiego, niestety zakochana para nie dostała zgody na ślub.

Dwa drzewa: sosnę i dąb - symbolizujące romans, zakochani mieli posadzić w parku leśnym. Drzewa przywarły mocno do siebie, jednak sosna („Ludwika”) uschła, i kilkanaście lat temu runęła na ziemię. Na terenie Sosnowicy znajduje się również miejsce pamięci – tablica upamiętniająca Czesława Czaplińskiego PS. „Grom”.

Dodatkowo znaczącym elementem są walory przyrodnicze. Bardzo dobry stan środowiska naturalnego sprzyja rozwojowi rolnictwa ekologicznego. Obszar rewitalizacji charakteryzuje się zadowalająco niskim poziomem hałasu oraz występowaniem obszarów objętych ochroną przyrody.

Podsumowując zdiagnozowano:

P.1.	Atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna
P.2.	Rozwój turystyki i rekreacji w oparciu o zasoby przyrody
P.3.	Występowanie terenów i obiektów cennych przyrodniczo
P.4.	Prężnie działające organizacje pozarządowe
P.5.	Miejsca rekreacji nośnikami działań animacyjnych w zakresie rekreacji na obszarze rewitalizacji, mogą działać na rzecz ożywienia społecznego. Aby w pełni wykorzystać ich potencjał konieczne jest podjęcie działań i inwestycji (w tym modernizacyjnych), które przyczynią się do rozszerzenia oferty
P.6.	Występowanie infrastruktury rekreacyjnej
P.7.	Występowanie terenów zielonych (rozwój aktywnego trybu życia mieszkańców, miejsca integracji i aktywizacji mieszkańców
P.8.	Duża liczba potencjalnych odbiorców oferty kulturalnej i edukacyjnej na obszarze rewitalizacji
P.9.	Instytucje kultury mogą być nośnikami działań animacyjnych w zakresie edukacji kulturalnej na obszarze rewitalizacji, mogą działać na rzecz ożywienia społecznego. Aby w pełni wykorzystać ich potencjał konieczne jest podjęcie działań i inwestycji (w tym modernizacyjnych), które przyczynią się do rozszerzenia oferty tych instytucji, potencjał służący budowaniu wizerunku obszaru rewitalizacji
P.10.	Istniejąca infrastruktura do zagospodarowania - miejsca o charakterze i potencjale rozwoju usług kulturalnych, rekreacyjnych i społecznych, które poprzez działania modernizacyjne mogą przyczynić się do rozwoju obszaru oraz aktywizacji społecznej, a także dzięki odpowiedniemu zagospodarowaniu rozwiązywać problemy funkcjonalno-przestrzenne
P.11.	Duża liczba potencjalnych użytkowników obiektów na obszarze rewitalizacji
P.12.	Obiekty kultury stanowiące o tożsamości miejsca obszaru rewitalizacji (miejsca spotkań, potencjał turystyczny, potencjał służący budowaniu wizerunku obszaru rewitalizacji)
P.13.	Miejsca pamięci stanowiące o tożsamości miejsca obszaru rewitalizacji (miejsca spotkań, potencjał turystyczny, potencjał służący budowaniu wizerunku obszaru rewitalizacji)
P.14.	Wysoki kapitał ludzki
P.15.	Funkcje centrotwórcze obszaru rewitalizacji
P.16.	Obiekty sportowe na obszarze rewitalizacji (miejsce działań aktywizacji mieszkańców, imprezy sportowe integrujące mieszkańców, promocja zdrowego i aktywnego trybu życia)
P.17.	Obiekty handlu

7.3 Problemy zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji

Mimo licznych potencjałów rozwojowych obszar rewitalizacji zmagają się z wieloma problemami. Szczególne zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania tego obszaru, a w związku z tym całej Gminy Sosnowica, stanowią negatywne zjawiska w sferze społecznej. Poza strefą społeczną obszar boryka się również z koncentracją negatywnych zjawisk w strefie gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. Analizując stan kryzysowy w poszczególnych sferach na obszarze rewitalizacji Gminy Sosnowica można zauważyć ścisłe powiązanie licznych zjawisk przenikających się i wzajemnie na siebie oddziałujących.

Obszar Sosnowica charakteryzuje się niskim udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności sołectwa. Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowią bardzo ważną część społeczności lokalnej. Od tego jak liczna jest ta grupa zależy potencjał demograficzny, który warunkuje przyszłe możliwości rozwojowe jednostki. Jednocześnie Sosnowica charakteryzuje się wysoką wartością wskaźnika dynamiki zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2021. Starzenie się populacji pociąga za sobą liczne konsekwencje w wymiarze społeczno-ekonomicznym. Zjawisko to oznacza przede wszystkim kurczenie się zasobów siły roboczej oraz wzrost liczby osób nieaktywnych zawodowo (emerytów i rencistów). Analiza wskaźnikowa pozwoliła na unaocznienie znacznego problemu starzenia się społeczeństwa na terenie obszaru rewitalizacji jak również odpływu ludności młodej. Zjawisko to dostrzegają również mieszkańcy, co potwierdzają przeprowadzone badania ankietowe oraz wywiady. W wyniku postępującego wyludniania się Sosnowica traci swój największy potencjał – kapitał ludzki. Na wyprowadzkę decydują się bowiem głównie osoby młode, wykształcone, o wyższych dochodach i dynamicznie działające na rynku gospodarczym. W dłuższej perspektywie czasu wpływa to na rozwój i szeroko pojętą atrakcyjność ośrodka.

Problemem a obszarze rewitalizacji jest również znaczny wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby. Przede wszystkim człowiek ciężko chory uzależniony jest od innych, w kwestii zaspokajania podstawowych potrzeb. Również opiekun takiej osoby może doświadczyć wielu problemów, związanych m.in. z kosztami opieki, ograniczeniem kontaktów społecznych czy nawet koniecznością przerwania swojej pracy zawodowej. Występowanie poważnych chorób przyczynia się również do wzrostu poczucia strachu, zarówno indywidualnego jak i ogólnospołecznego. Pogłębia się również ryzyko wykluczenia społecznej osoby chorej oraz opiekuna.

Na terenie Sosnowicy zauważalne są również problemy związane z kwestią bezpieczeństwa. Wskaźnik dynamiki zmiany liczby odnotowanych wykroczeń i przestępstw w latach 2015-2021 osiągnął wartości dodatnie. Wykroczenia i przestępstwa, popełniane licznie na danym obszarze, w sposób negatywny wpływają na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, rzutując na ich jakość życia i rozwój. Niestety Sosnowica charakteryzuje się najwyższą w gminie wartością wskaźnika udziału kradzieży i przywłaszczeń w ogólnej liczbie przestępstw odnotowanych w 2021 roku. Występowanie w otoczeniu znacznej liczby kradzieży i przywłaszczeń wpływa negatywnie na jakość zamieszkiwania na danym terenie. Przede wszystkim obniżeniu ulega poziom bezpieczeństwa publicznego. Pojawia się ogólnospołeczny lęk przed utratą mienia, w związku z czym mieszkańcy niechętnie opuszczają swoje domy i przestają angażować się w życie kulturalne. To z kolei przekładać się może na mniejszą aktywność społeczną mieszkańców. Również stosunek odnotowanych wykroczeń dotyczących

kierowania w stanie nietrzeźwości do liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w 2021 roku charakteryzuje się jedną z najwyższych wartości w gminie. Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu zazwyczaj nie jest sytuacją jednorazową – istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że nietrzeźwy kierowca na co dzień zmagają się z problemem choroby alkoholowej.

Poważnym problemem Sosnowicy jest wysoki poziom bezrobocia, w tym znaczna liczba osób po 50 roku życia borykających się z tym problemem oraz udział bezrobotnych z niskim wykształceniem. Może być to jedną z przyczyn niskiej atrakcyjności osiedleńczej obszaru i dość wysokiego natężenia problemu emigracji ludzi młodych i wykształconych, wskazywanego przez mieszkańców w badaniu ankietowym. Są to poważne problemy z pogranicza sfery społecznej i gospodarczej, które rzutować będą na możliwości rozwojowe gminy Sosnowica. Występowanie na danym obszarze znacznej liczby niewykształconych osób bezrobotnych sprawia, że lokalna gospodarka boryka się z dużym obciążeniem, w kwestii utrzymania niepracującej części społeczeństwa. Bezrobocie w kontekście ludności powyżej 50 roku życia jest poważnym problemem społecznym, wyjątkowo trudnym do zniwelowania. Mieszkańcy bierni pod względem edukacyjnym i zawodowym stanowią istotny problem natury społeczno-ekonomicznej, znacząco obniżając poziom konkurencyjności ośrodka poprzez stymulowanie popytu na niskiej jakości produkty i usługi. W rezultacie w miejsce oczekiwanego rozwoju pojawia się regres gospodarczy. Mieszkańcy w badaniu ankietowym jako problemy o najwyższym natężeniu wskazywali właśnie bezrobocie.

Podkreślanym przez mieszkańców problemem jest również wykluczenie społeczne oraz brak wystarczającej liczby miejsc integracji społecznej w przestrzeni publicznej. Mieszkańcy w wywiadach pogłębionych oraz ankietach zwracają uwagę na potrzebę prowadzenia działań polegających na zagospodarowaniu przestrzeni wokół Gminnego Ośrodka Kultury oraz konieczność tworzenia nowych miejsc, w których można rozwojowo spędzać wolny czas jak również się rozwijać znajomości i integrować się w społeczności lokalnej. Wyraźnie zaznacza się potrzeba rozwoju potencjału integracji i tworzenia wspólnoty.

Sosnowica jest miejscowością o dużym potencjale rozwoju turystyki wypoczynkowej, jednakże brakuje rozbudowanej bazy noclegowej stanowiącej podstawę do zachęcenia potencjalnych turystów do przyjechania w te okolice. Dostrzegalne jest również słabo rozwinięte zaplecze turystyczne (ścieżki rowerowe, edukacyjne, trasy turystyczne). Jednocześnie w sferze technicznej za kwestię najbardziej dotkliwą dla gminy mieszkańcy uznali zły stan obiektów zabytkowych, które stanowią potencjał rozwojowy turystyki oraz potencjał służący budowaniu wizerunku obszaru rewitalizacji). Mieszkańcy zgłaszali również brak atrakcyjnych terenów rekreacyjnych oraz zły stan terenów zielonych. Tego rodzaju deficyty mają znaczący wpływ na możliwości rozwojowe gminy, przekładając się w sposób bezpośredni na spadek poziomu atrakcyjności inwestycyjnej. To z kolei pogłębiać będzie problem bezrobocia i niewystarczającej liczby miejsc pracy, a także niższe wpływy z podatków do budżetu gminy.

Sosnowica boryka się także z problemami w sferze gospodarczej, technicznej, przestrzennej i środowiskowej. Charakteryzuje się niską liczbą nowo zarejestrowanych prywatnych podmiotów gospodarczych na 1000 ludności sołectwa. Świadczy to o małym upowszechnieniu przedsiębiorczości. Niepokojąca jest również ujemna wartość wskaźnika dynamiki zmiany średniej powierzchni gospodarstw rolnych w latach 2015-2021 poniżej wartości średniej dla gminy. Znaczne rozdrobnienie

gospodarstw rolnych niejednokrotnie wiąże się ze zmniejszeniem ich rentowności, a w związku z tym obniżeniem czerpanych z nich dochodów. Rodziny, których głównym źródłem utrzymania jest rolnictwo, borykają się z pogorszeniem sytuacji finansowej, czego naturalnymi konsekwencjami są: ubożenie społeczeństwa oraz wzrost bezrobocia, w tym tzw. bezrobocia ukrytego.

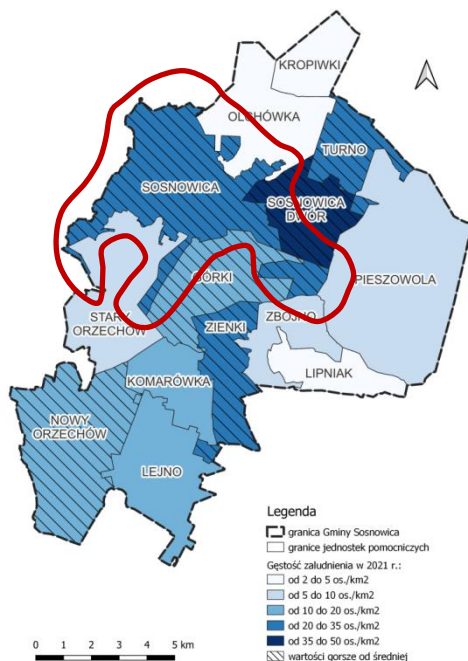
Elementem, który wiąże się z rozwojem gospodarczym są tereny inwestycyjne. Na obszarze rewitalizacji nie występują wyznaczone tereny inwestycyjne. Problem ten został również zauważony przez uczestników ankiety.

W Sosnowicy zauważalny jest problem niedostosowania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Dostępna przestrzeń, zarówno w sferze domowej jak i publicznej, stanowi podstawowy warunek samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych oraz ich integracji społecznej.

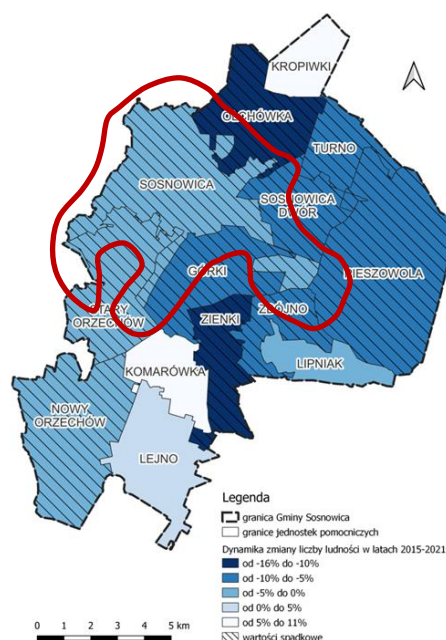
W strefie środowiskowej natomiast wysoką wartością charakteryzuje się wskaźnik udział budynków z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków w 2021 r. Kotły ciepła stanowią bezpośrednie źródło znacznej emisji dwutlenku węgla i innych gazów cieplarnianych do atmosfery (zwłaszcza w sezonie grzewczym) oraz stanowią podłoże dla innych problemów z tym związanych m.in. ogólnego zanieczyszczenia powietrza, niskiego komfortu życia czy też kłopotów zdrowotnych ludności.

Poniżej dokonano prezentacji stopnia natężenia poszczególnych zdiagnozowanych czynników kryzysowych na obszarze rewitalizacji na tle innych jednostek pomocniczych w Gminie.

Ryc. 10. Gęstość zaludnienia w 2021 r.

Ryc. 11. Dynamika zmiany liczby ludności w latach 2015-2021

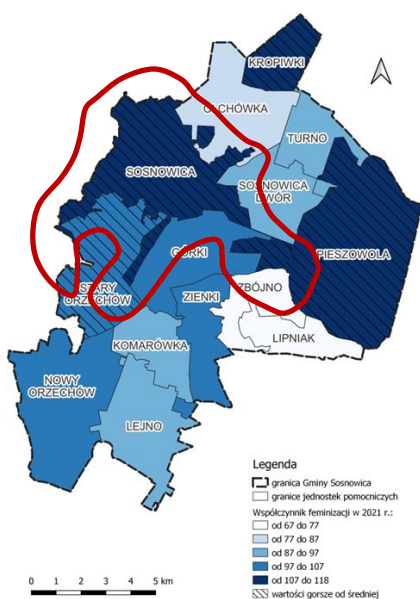
Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Gęstość zaludnienia dostarcza informacji na temat rozmieszczenia społeczności na danym obszarze, co pozwala na zdefiniowanie rejonów koncentracji i rozproszenia ludności. To z kolei stanowi podstawę oceny ryzyka występowania różnego rodzaju problemów, pośrednio lub

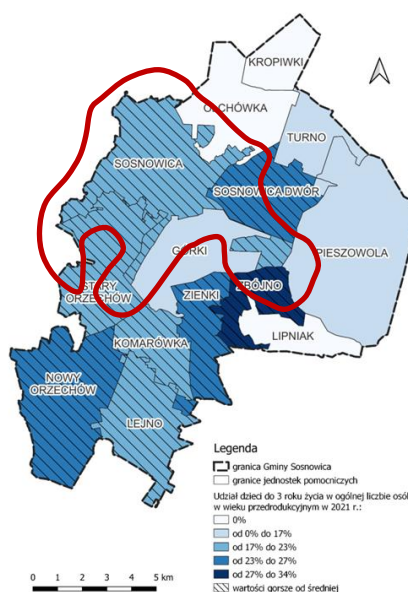
bezpośrednio powiązanych z funkcjonowaniem człowieka w przestrzeni. Na terenie rewitalizacji gęstość zaludnienia wynosi 23,98. Wysoki poziom zagęszczenia ludności może pociągać za sobą negatywne zjawiska. Przede wszystkim duża liczba mieszkańców generuje potrzebę pozyskania przestrzeni dla ich rozlokowania, a więc skutkuje rozrastaniem się miejscowości (często w niekontrolowany sposób). Prowadzi to do zaburzenia ładu przestrzennego, utraty istniejących gruntów rolnych i obszarów przyrodniczo cennych, a także zagraża bioróżnorodności oraz wprowadza zakłócenia do krajobrazu. Ze względu na dominującą w gminie funkcję rolniczą, jak również dużą powierzchnię obszarów objętych ochroną prawną, tego typu zagrożenia – o charakterze środowiskowym – mają szczególną wagę. Duża gęstość zaludnienia może również wpływać negatywnie na pozostałe sfery, chociażby gospodarczą (wzrost cen nieruchomości, kłopoty ze znalezieniem pracy) czy społeczną (istnieje ryzyko wzrostu przestępczości, zmniejszenia poczucia bezpieczeństwa). Największe zagęszczenie ludności występuje zwłaszcza wzdłuż drogi Wojska Polskiego. Jest to główny szlak komunikacyjny w miejscowości i właśnie wzdłuż szlaku skupiona jest głównie zabudowa mieszkaniowa i usługowa.

Liczba ludności jest podstawową cechą demograficzną każdej jednostki administracyjnej, podlegającą ciągłym zmianom, a tym samym stanowiącą odzwierciedlenie sytuacji społeczno-gospodarczej danego obszaru. Wiedza na temat tempa zmiany liczebności populacji, pozwala lepiej dostosować działania, podejmowane przez samorząd terytorialny, m.in. w zakresie edukacji, służby zdrowia czy mieszkalnictwa. Zmiana liczby ludności na terenie rewitalizacji wynika z trzech składowych: ruchu naturalnego, migracji oraz procesów urbanizacyjnych. Obszar rewitalizacji ulega wyludnieniu (-3,68%). To z kolei przynosi szereg negatywnych skutków dla funkcjonowania jednostki pomocniczej. Depopulacja wiąże się bowiem m.in. z rewolucją w zakresie usług edukacyjnych, przewrotem na rynku pracy, a nawet zmianami przestrzennymi (konieczność likwidacji części infrastruktury). W wyniku postępującego wyludniania się miejscowości, tracą one swój największy potencjał – kapitał ludzki. Na wyprowadzkę decydują się bowiem głównie osoby młode, wykształcone, o wyższych dochodach i dynamicznie działające na rynku gospodarczym. W dłuższej perspektywie czasu wpływa to na rozwój i szeroko pojętą atrakcyjność.

Ryc. 12. Współczynnik feminizacji w 2021 r.

Ryc. 13. Udział dzieci do 3 r.ż. w ogólnej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym w 2021 r

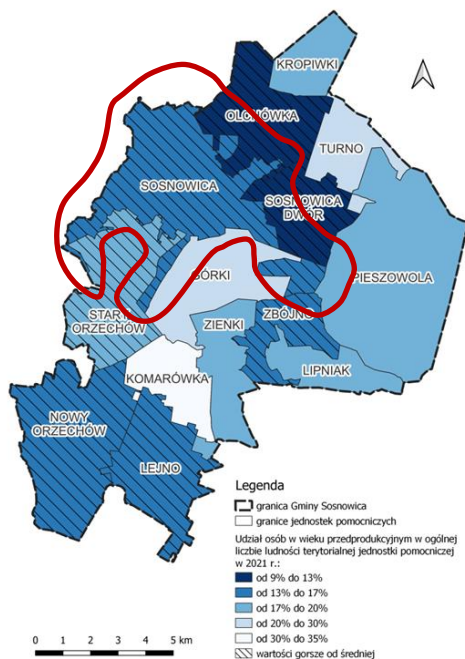

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

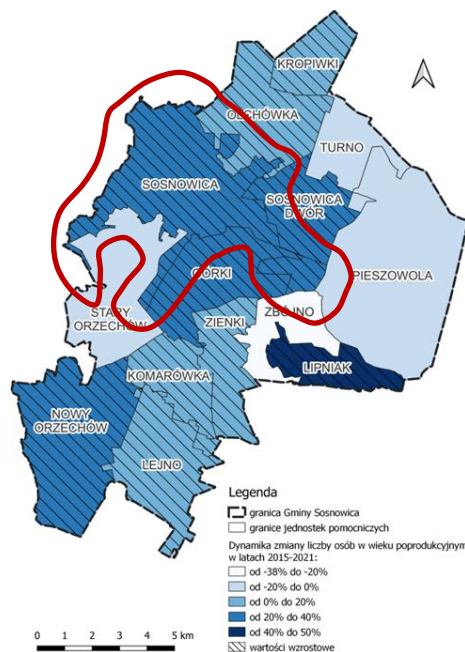
Demograficzna dysproporcja płci to powszechnie występujące zjawisko, które dotyczy populacji wszystkich kontynentów. Głównym czynnikiem determinującym ten problem na obszarze rewitalizacji są migracje. Ich kierunki oraz struktura prowadzą w ostatnich latach do nadreprezentacji kobiet nad liczbą mężczyzn. Sytuację tą potęguje dodatkowo średnia długość życia, która wg GUS wynosi obecnie u pań około 8 lat więcej niż u panów. Obszar rewitalizacji należy do jednej z najbardziej sfeminizowanych jednostek pomocniczych (114,04). Znaczna dysproporcja płci w żadnym przypadku nie jest zjawiskiem pożądanym, przewaga płci żeńskiej nad męską stwarza widmo poważnych konsekwencji społeczno-gospodarczych w przyszłości. Przede wszystkim kryzysem zagrożony jest rozwój sektora rolniczego, w którym zatrudniani są głównie mężczyźni, a który stanowi jedną z głównych gałęzi gospodarki w gminie Sosnowica. Stale rosnąca grupa kobiet może skutkować także brakiem możliwości założenia rodziny dla części z nich, co przekłada się na malejący współczynnik urodzeń. Istnieje również ryzyko nasilenia problemów zdrowotnych wśród pań (depresja, zaburzenia obsesyjno-kompulsywne) oraz zachowań antyspołecznych. Ponadto, fakt większej średniej długości życia kobiet niż mężczyzn wiąże się ze znaczną liczbą pań w wieku poprodukcyjnym, co skutkuje rosnącym poziomem obciążenia demograficznego i problemu samotności oraz koniecznością zapewnienia seniorkom niezbędnego wsparcia.

Liczba dzieci do 3 roku życia, zamieszkałych na obszarze rewitalizacji, ma wpływ na jego rozwój funkcjonalno-przestrzenny, lokalny rynek pracy oraz szeroko pojętą jakość życia. Przedział wiekowy 0-3 lat to przede wszystkim grupa dzieci w wieku żłobkowym. Od jej wielkości zależy zapotrzebowanie na miejsca w placówkach opiekuńczych, co wiąże się z powstawaniem nowych obiektów. To z kolei oddziałuje korzystnie na rozwój lokalnego zasobu infrastruktury publicznej. Braki w zakresie dostępności żłobków pozbawiają opiekunów możliwości zapewnienia dzieciom profesjonalnej opieki, a w związku z tym znacząco utrudniają rodzicom (zwłaszcza mamom) powrót na rynek pracy oraz aktywne uczestniczenie w życiu społecznym i kulturowym. Kolejnym problemem jest fakt, iż opiekunowie z małymi dziećmi (0-3 lat) należą do grupy osób ze szczególnymi potrzebami. W przypadku korzystania z wózków niemowlęcych wymaga się odpowiednio dostosowanej infrastruktury technicznej (podjazdy, obniżenia krawężników chodników itp.). Ważne jest również właściwe zagospodarowanie przestrzeni publicznej (miejsca rekreacyjne, place zabaw) do aktywnego spędzania czasu wolnego już od najmłodszych lat. Ze względu na wyżej wymienione aspekty uznano, iż obszar na którym wartość wskaźnika jest wyższa niż średnia dla Gminy znajduje się w sytuacji kryzysowej, ponieważ pociąga to za sobą konieczność wprowadzenia szeregu działań zmierzających do zaspokojenia podstawowych potrzeb społecznych i technicznych podczas opieki nad małymi dziećmi. Owe działania na obszarze rewitalizacji dotyczyć powinny przede wszystkim niwelacji barier architektonicznych oraz wszelkiego rodzaju pomocy rodzicom (zwłaszcza mamom) w powrocie do pracy po urodzeniu dziecka.

Ryc. 14. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w 2021 r.

Ryc. 15. Dynamika zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2021.

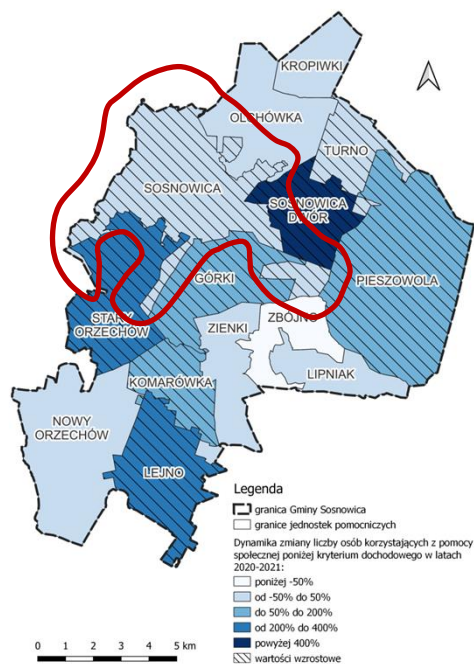
Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Wiek przedprodukcyjny to taki, w którym ludność nie osiągnęła jeszcze zdolności do podjęcia pracy zawodowej, to czas przeznaczony na naukę i doskonalenie swoich umiejętności. Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowią bardzo ważną część społeczności lokalnej. Od tego jak liczna jest ta grupa zależy potencjał demograficzny, który warunkuje przyszłe możliwości rozwojowe jednostki. Wskaźnik udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności pozwala zobrazować, jaki odsetek młodych ludzi zamieszkuje dany teren. Mniej dzieci na danym terenie wiązać się będzie z narażeniem obszaru na występowanie negatywnych zjawisk natury społecznej i gospodarczej. Na obszarze rewitalizacji notuje się stan kryzysowy związany z niskim odsetkiem ludzi młodych (14,07%).

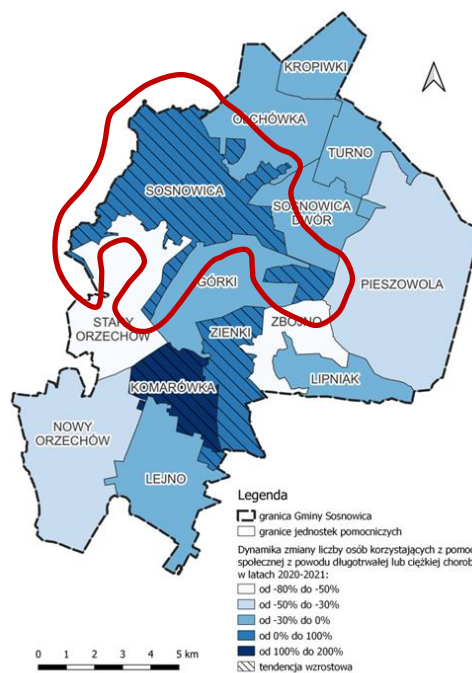
Wskaźnik dynamiki zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym stanowi podstawową metodę oceny tempa starzenia się ludności na danym obszarze. Proces ten jest naturalny i nieunikniony; występuje w każdej wysoko rozwiniętej gospodarce. Jego narastanie (zwłaszcza szybkie) rodzi wyzwania dla polityki społeczno-gospodarczej, wymagając wprowadzenia zmian w przeważającej większości dziedzin życia. Starzenie się populacji pociąga za sobą liczne konsekwencje w wymiarze społeczno-ekonomicznym. Zjawisko to oznacza przede wszystkim kurczenie się zasobów siły roboczej oraz wzrost liczby osób nieaktywnych zawodowo (emerytów i rencistów). Na obszarach borykających się z tym problemem odnotowywany jest spadek wydajności, co stanowi szczególne niebezpieczeństwo dla sektora rolniczego, który opiera się o pracę fizyczną. Potrzeby starzejącego się społeczeństwa różnią się od potrzeb społeczeństwa młodego. W celu ich zaspokojenia niezbędne jest wprowadzenie daleko idących zmian w wymiarze funkcjonalno-przestrzennym. Seniorzy, są to często ludzie schorowani, mający trudności z poruszaniem, problemy ze wzrokiem i gorszy słuch. Pojawia się zatem konieczność modernizacji na terenie rewitalizacji i dostosowania infrastruktury publicznej i technicznej tak, by maksymalnie ułatwić im codzienne funkcjonowanie w przestrzeni oraz umożliwić dostęp do korzystania z obiektów publicznych. Dynamicznie starzejąca się populacja generuje również potrzebę wdrożenia

wielokierunkowych zmian w lokalnej polityce społecznej. Mowa tu przede wszystkim o działaniach wspierających rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-pielęgnacyjnych nad osobami starszymi. Wskaźnik dynamiki zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2021 na terenie rewitalizacji wynosi 33,9%.

Ryc. 16. Dynamika zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w latach 2020-2021.

Ryc. 17. Dynamika zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2020-2021.

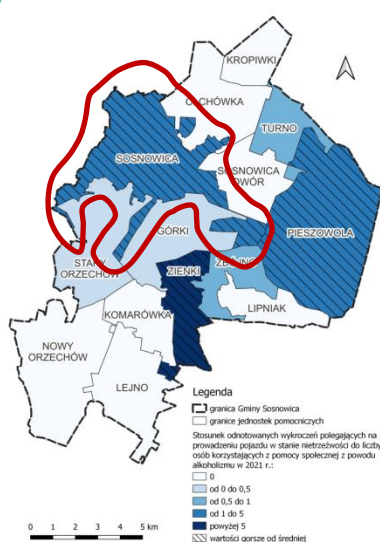
Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Wskaźnik dynamiki zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego informuje o aktualnie zachodzących trendach, dot. sytuacji materialnej mieszkańców danego obszaru, tj. wzbogacaniu się bądź ubożeniu lokalnej społeczności. W ujęciu Gminy obserwuje się stały wzrost liczby beneficjentów pomocy społecznej, co sugeruje stopniowe ubożenie mieszkańców. Na obszarze rewitalizacji problem jest stosunkowo nieduży (w porównaniu z innymi jednostkami pomocniczymi), jednakże ze względu na sytuację gospodarczą oraz duże zagęszczenie ludności zarysowuje się już sytuacja kryzysowa, wartość wskaźnika to 31,03%. Szacuje się, że wobec panującego obecnie kryzysu gospodarczego problem będzie się pogłębiał. Ubóstwo jest powszechnie występującym problemem, z którym – w mniejszym bądź większym stopniu – mierzą się kraje na całym świecie. Zjawisko to objawia się brakiem dostatecznych środków finansowych do zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych jednostki i bardzo często stanowi bezpośrednią przyczynę dyskryminacji społecznej. Odrzucenie ze strony środowiska, ze względu na nieodpowiedni strój czy gorszą higienę bywa trudne. Osoby w złej sytuacji finansowej, które spotkały się z brakiem akceptacji otoczenia, żyją w poczuciu niesprawiedliwości, mają obniżone poczucie własnej wartości i odmawiają realizacji części przysługujących im praw, tym samym dodatkowo się izolując. Takie dwubiegunowe wykluczenie potęguje stany depresyjne i prowadzi do częstszego sięgania po używki, w tym również alkohol.

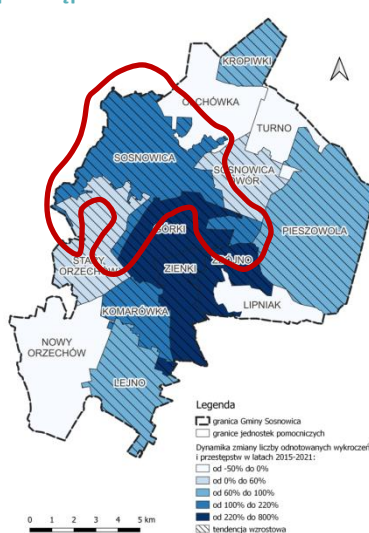
Wskaźnik dynamiki zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby pozwala ocenić zarówno aktualną skalę zapotrzebowania

na świadczenia w tym zakresie, jak również ogólną tendencję zachorowalności wśród społeczności lokalnej. Dodatkowo wartości wskaźnika oznaczają wzrost liczby osób chorych w analizowanym przedziale czasu, co wiąże się z występowaniem w danym rejonie negatywnych zjawisk w wymiarze społecznym. Na obszarze rewitalizacji odnotowano sytuację kryzysową w tym zakresie (wartość wskaźnika 64,71%). Przede wszystkim człowiek ciężko chory uzależniony jest od innych, w kwestii zaspokajania podstawowych potrzeb – jego dotychczasowe cele, zadania i życie ulegają przewartościowaniu. Opiekun takiej osoby może doświadczyć wielu problemów, związanych m.in. z kosztami opieki, ograniczeniem kontaktów społecznych czy nawet koniecznością przerwania swojej pracy zawodowej. Ponadto, w przypadku choroby długotrwałej pojawiają się czynniki nasilające poczucie obciążenia, np. zaawansowany wiek opiekuna, brak wsparcia ze strony innych osób lub niski poziom samodzielności pacjenta. Występowanie poważnych chorób przyczynia się również do wzrostu poczucia strachu, zarówno indywidualnego jak i ogólnospołecznego.

Ryc. 18. Stosunek odnotowanych wykroczeń polegających na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości do liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w 2021 r.

Ryc. 19. Dynamika zmiany liczby odnotowanych wykroczeń i przestępstw w latach 2015-2021.

Ryc. 20. Udział kradzieży i przywłaszczeń w ogólnej liczbie odnotowanych wykroczeń i przestępstw w 2021 r.

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Stosunek odnotowanych wykroczeń, polegających na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości, do liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, może być rozpatrywany w dwojaki sposób. Z jednej strony ów wskaźnik obrazuje bowiem stopień zachwiania bezpieczeństwa ruchu drogowego na danym terenie, z drugiej zaś pozwala uzyskać informację na temat rzeczywistej skali problemu alkoholowego. Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu zazwyczaj nie jest sytuacją jednorazową – istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że nietrzeźwy kierowca na co dzień zmagają się z problemem choroby alkoholowej. Analizując wartości przedmiotowego wskaźnika ocenić więc można, jak duża jest skala tego problemu oraz jaki odsetek mieszkańców dotkniętych alkoholizmem, nie skorzystał dotychczas z oferowanej pomocy. Na obszarze rewitalizacji wartość wskaźnika przyjmuje relatywnie wysoką wartość równą 5 (przy średniej dla Gminy 2,83).

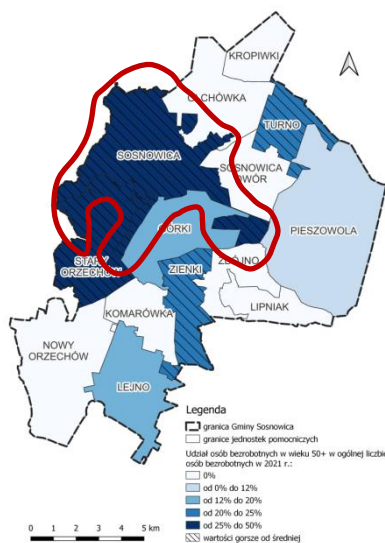
Wykroczenia i przestępstwa, popełniane licznie na danym obszarze, w sposób negatywny wpływają na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, rzutując na ich jakość życia i rozwój. Rejony, w których koncentruje się przestępczość, zwłaszcza, jeśli ów stan utrzymuje się permanentnie, zostają owiane tzw. złą sławą. Zjawisko to przyczynia się do jeszcze większego wzmożenia poczucia zagrożenia na danym obszarze oraz nasila inne problemy, takie jak ubóstwo, bezrobocie czy zachowania patologiczne. Istotną tego konsekwencją jest stygmatyzacja ludzi zamieszkujących ów rejon, mająca szczególnie negatywny wpływ na relacje społeczne. Na obszarze rewitalizacji odnotowano wzrost liczby wykroczeń i przestępstw.

W gminie Sosnowica, udział kradzieży i przywłaszczeń w ogólnej liczbie odnotowanych w 2021 r. wykroczeń i przestępstw jest stosunkowo nieduży, jednakże obszar rewitalizacji (jako jeden z nielicznych) boryka się z tym problemem. Na obszarze rewitalizacji wartość omawianego wskaźnika wynosi 17,65%. Występowanie w otoczeniu znacznej liczby kradzieży i przywłaszczeń wpływa negatywnie na jakość zamieszkiwania na danym terenie. Przede wszystkim obniżeniu ulega poziom bezpieczeństwa publicznego. Pojawia się ogólnospołeczny lęk przed utratą mienia, w związku z czym mieszkańcy niechętnie opuszczają swoje domy i przestają angażować się w życie kulturalne. To z kolei przekłada się na mniejszą aktywność społeczną, dezintegrację, a nawet spadek konkurencyjności gminy.

Ryc. 21. Udział osób bezrobotnych uprawnionych do zasiłku w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.

Ryc. 22. Udział osób bezrobotnych w wieku 50+ w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2021 r.

Ryc. 23. Udział osób bezrobotnych z niskim wykształceniem w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Problem bezrobocia jest poważną przeszkodą w rozwoju społecznym i gospodarczym, z którą boryka się gospodarka kraju na każdym szczeblu. Dlatego też w niniejszym opracowaniu skupiono się na czterech wskaźnikach obrazujących ten problem, w tym aż w przypadku trzech występuje sytuacja kryzysowa na obszarze rewitalizacji. Bezrobocie to istotne, negatywne zjawisko społeczne, które zarazem jest jednym z najtrudniejszych do zwalczania. Problem bezrobocia powoduje szereg negatywnych skutków ekonomicznych, polityczno-społecznych i gospodarczych. Zjawisko to może przyczynić się do wystąpienia i nawarstwienia wielu problemów społecznych: ubóstwa i pogorszenia warunków życia, patologii, przestępczości oraz izolacji społecznej. W celu zminimalizowania problemu bezrobocia koniecznym jest podjęcie wszelkich działań zmierzających do włączenia

społecznego, poprawy warunków i rozwoju przedsiębiorczości, które sprzyjają tworzeniu nowych miejsc pracy. Największe natężenie problemu na obszarze rewitalizacji dotyczy dużego udziału osób bezrobotnych w wieku 50+ w ogólnej liczbie bezrobotnych. Prognozuje się, że zmiany demograficzne, związane ze starzeniem się społeczeństwa, prowadzić będą w najbliższej przyszłości do spotęgowania tego zjawiska.

Sfera gospodarcza
<ul style="list-style-type: none"> • Mała liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych • Zjawisko rozdrobnienia agrarnego <p>Analiza liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych pozwala przeanalizować upowszechnienie przedsiębiorczości na badanym obszarze. Wartość wskaźnika ukazuje potencjał w zakresie rozwoju gospodarczego, jak również obrazują zainteresowanie przedsiębiorców do lokalizowania firm w rejonie. Na terenie rewitalizacji wskaźnik przyjmuje wartości poniżej średniej dla Gminy, co świadczy o słabej sytuacji. Nowo zarejestrowane podmioty stanowią jeden z głównych czynników napędzających rynek, zarówno w ujęciu lokalnym jak i regionalnym. Dzięki nim rozwija się przedsiębiorczość, wzrasta poziom zatrudnienia, zmniejsza się bezrobocie oraz rosną dochody samorządu terytorialnego. Dlatego niezwykle ważne jest podejmowanie działań zmierzających do podniesienia atrakcyjności gospodarczej obszaru rewitalizacji.</p> <p>Gmina Sosnowica charakteryzuje się wysokim poziomem rozdrobnienia obszarowego gospodarstw rolnych, co odbija się negatywnie na konkurencyjności rolnictwa, ogranicza racjonalne wykorzystanie czynników produkcji, a także wpływa na sytuację ekonomiczną osób trudniących się rolnictwem i ma przełożenie na konkurencyjność gospodarstw. Analiza wskaźnika dynamiki zmiany tej powierzchni w latach 2015-2021 na obszarze rewitalizacji wykazała występowanie problemu – w dalszym ciągu postępuje zjawisko rozdrobnienia agrarnego.</p>
Sfera przestrzenno-funkcjonalna
<ul style="list-style-type: none"> • Mała liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie • Intensywna zabudowa mieszkaniowa względem pozostałych terenów Gminy • Brak terenów inwestycyjnych <p>W gminie Sosnowica, wg danych na rok 2021, na 1 mieszkanie przypada średnio 1,05 osób. Stan kryzysowy odnotowano na terenie rewitalizacji: 0,15 osoby na 1 mieszkanie. Może to świadczyć o postępującej degradacji przestrzeni. Jeżeli na budynek przypada średnio 0,15 osoby, z dużym prawdopodobieństwem oznacza to, że na obszarze rewitalizacji występuje wiele opuszczonych domów. Z reguły są to wiekowe budynki, których mieszkańcy zmarli bądź zmienili miejsce stałego pobytu ze względu na stan zdrowia. Obiekty tego typu w szybkim tempie ulegają degradacji, wpływając tym samym negatywnie na lokalny krajobraz oraz pogarszając jakość zamieszkiwania sąsiadów. Likwidacja takiego domu jest jednak skomplikowaną procedurą, często wręcz niemożliwą do wykonania, z uwagi na aspekty prawne (prawo własności i dziedziczenia). Jednocześnie jest to również informacja o wysokim udziale osób samotnych w lokalnej społeczności. Doświadczanie samotności może wywoływać niekorzystne skutki w różnych sferach funkcjonowania człowieka (w tym w szczególności osób starszych) – psychicznej, społecznej, a niekiedy i somatycznej. Łączy się to z występowaniem negatywnych przeżyć (np. cierpienia, poczucia krzywdy, uczucia opuszczenia), brakiem aktywności i kontaktów społecznych, jak również pogarszającym się stanem zdrowia. W konsekwencji narasta zjawisko izolacji i wykluczenia społecznego.</p> <p>Stosując się do norm wskaźnika dotyczącego intensywności zabudowy uzyskać można optymalny efekt, pozwalający na racjonalne wykorzystanie terenu bez nadmiernej eksploatacji środowiska naturalnego. W ujęciu ogólnym przyjmuje się, że im większa jest intensywność zabudowy, tym lepiej, aby przeciwdziałać nadmiernemu rozproszeniu miejscowości i sprzyjać zacieśnianiu relacji sąsiedzkich. Jednakże oceny wskaźnika dokonano wbrew powszechnej opinii, i obszar rewitalizacji uznano jako znajdujący się w sytuacji kryzysowej w nawiązaniu do omawianego</p>

wskaźnika. Znaczna koncentracja budynków mieszkalnych wiąże się bezpośrednio z dużą liczbą ludności na danym obszarze. To z kolei, rodzić może wiele problemów, które omówiono analizując wysoką gęstość zaludnienia na obszarze rewitalizacji. Do najpoważniejszych należą: utrata lokalnej bioróżnorodności i zaburzenie ładu przestrzennego (w tym zakłócenia krajobrazu), które zagrażają obszarom chronionym i rolniczemu charakterowi ośrodka.

Występowanie terenów inwestycyjnych w gminie stanowi bardzo ważny element lokalnej gospodarki, przesądzający o atrakcyjności ośrodka. Duża ich liczba, w połączeniu z komfortową lokalizacją (w pobliżu uczęszczanych szlaków komunikacyjnych), przyciąga zewnętrznych inwestorów, którzy napędzają miejscowy rynek. Brak terenów pod inwestycje równoznaczny jest więc ze stagnacją gospodarczą i zahamowaniem rozwoju w tym zakresie. Na terenie rewitalizacji nie występują tereny inwestycyjne.

Sfera techniczna

- Znaczna dominacja zabudowy mieszkaniowej nad jej innymi typami
- Niskie wyposażenie w infrastrukturę poprawiającą jakość życia i stan środowiska naturalnego
- Utrudnienia dla osób ze szczególnymi potrzebami w tym osób niepełnosprawnych - słaba dostępność do budynków użyteczności publicznej
- Ograniczenia wynikające ze znacznej liczby obiektów o charakterze zabytkowym

Znaczny udział budynków mieszkalnych w zabudowie ogółem (obszar rewitalizacji: 68,12%) oznacza przede wszystkim deficyt innych obiektów w najbliższym sąsiedztwie. Szczególnie problemowy w tej kwestii okazuje się brak podstawowych usług, takich jak sklepy spożywcze, zakłady fryzjerskie czy apteki. W celu zaspokojenia codziennych potrzeb mieszkańcy zmuszeni są pokonywać niejednokrotnie znaczne odległości, co z kolei w sposób negatywny przekłada się na jakość ich życia. W nawiązaniu do innego problemu jakim jest mała liczba osób przypadających na 1 mieszkanie, na terenie rewitalizacji, gdzie zabudowa mieszkaniowa dominuje nad jej pozostałymi rodzajami, z dużym prawdopodobieństwem boryka się z problemem degradacji przestrzennej. Funkcjonowanie we wsi większej liczby budynków mieszkalnych, niż wskazuje na to aktualne zapotrzebowanie to także niepotrzebne obciążenie finansowe dla gminy, związane z zapewnieniem infrastruktury technicznej oraz utrzymaniem i/lub likwidacją poszczególnych obiektów.

Dostęp do wszelkiego rodzaju infrastruktury technicznej na terenie gminy podnosi atrakcyjność osiedleńczą obszaru, dając mieszkańcom wyższy komfort życia. W gminie Sosnowica poziom nasycenia infrastrukturą techniczną jest dość mocno zróżnicowany. Na terenie rewitalizacji problem stanowi niższy niż średnia dla Gminy odsetek budynków podłączonych do sieci wodociągowej (73,29%).

O kryzysie w sferze technicznej świadczy również brak niezbędnych udogodnień w budynkach użyteczności publicznej oraz ich najbliższym otoczeniu pozwalających korzystać z nich w sposób swobodny osobom mającym problem w poruszaniu się. Uniemożliwia to uczestniczenie tych osób we wszelakich sferach życia na równych zasadach względem reszty społeczeństwa. Do takich osób należą m.in.: osoby z niepełnosprawnościami, opiekunowie małych dzieci oraz seniorzy. Dostępna przestrzeń, zarówno w sferze domowej jak i publicznej, stanowi podstawowy warunek samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych oraz ich integracji społecznej. Aby umożliwić im samodzielne korzystanie z obiektów publicznych należy wykorzystać istniejące rozwiązania (ciągi pieszkie z obniżonymi krawężnikami, podjazdy/ pochylnie przy schodach, odpowiedniej szerokości drzwi, windy, plany tyflograficzne, tablice multisensoryczne i wykorzystujące dźwięk, kioski multimedialne, uchwyty). Takie podejście do planowania przestrzeni publicznej to prospołeczna polityka wyrównywania szans, czyli postrzeganie osób z niepełnosprawnościami jako obywateli, mających te same prawa co pozostali członkowie społeczności. Brak tych środków uniemożliwia społeczne włączenie grupy ludzi ze szczególnymi potrzebami.

Obiekty o charakterze zabytkowym mają istotne znaczenie dla rozwoju przestrzennego. Występowanie zabytków na obszarze danej jednostki czyni ją bowiem bardziej zróżnicowaną w kontekście architektonicznym i historycznym, podnosząc tym samym jej atrakcyjność. Niestety, zbyt duża liczba zabytkowych budynków na danym terenie może okazać się problemem, hamującym jego rozwój. Obiekty tego typu zazwyczaj podlegają bowiem ścisłej ochronie konserwatorskiej, w związku z czym wszelkie zmiany w nich dokonywane muszą być zgodne z odgórnie narzuconymi wytycznymi. Ponadto, utrzymanie obiektów zabytkowych zwykle wiąże się z ogromnymi nakładami finansowymi, na które większość samorządów nie może sobie pozwolić. W rezultacie budynki ulegają coraz większym zniszczeniom, wpływając negatywnie na estetykę przestrzeni.

Sfera środowiskowa

- ograniczenia wynikające ze znacznej powierzchni obszarów chronionych
- duży udział budynków mieszkalnych ogrzewanych węglowymi kotłami ciepła
- występowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią

Posiadanie w granicach gminy cennych pod względem przyrodniczym terenów traktowane jest z reguły jako znaczący atut. Niestety, z występowaniem tego typu obszarów na obszarze rewitalizacji związane są także pewne problemy formalno-prawne. Znaczny ich udział w ogólnej powierzchni jednostki może stanowić barierę dla rozwoju niektórych branż działalności gospodarczej. Ponadto, duże powierzchnie terenów objętych ochroną środowiska wymagają większych nakładów finansowych, w celu ich utrzymania i ochrony przed negatywną antropopresją. W kontekście procesu rewitalizacji ważne jest zatem, aby ukierunkować działania na rejony o wysokich walorach przyrodniczych, skupiając się na ich ochronie, w tym zapobieganiu destrukcyjnej działalności ludzkiej.

Jedną z głównych przyczyn problemów środowiskowych jest nieodpowiedni dobór źródeł ciepła. Pomimo rosnącej świadomości ekologicznej Polaków, duża część budynków mieszkalnych w dalszym ciągu ogrzewana jest przy pomocy przestarzałych kotłów węglowych. Te, stanowią bezpośrednie źródło znacznej emisji dwutlenku węgla i innych gazów cieplarnianych do atmosfery (zwłaszcza w sezonie grzewczym) oraz stanowią podłoże dla innych problemów z tym związanych m.in. ogólnego zanieczyszczenia powietrza, niskiego komfortu życia czy też kłopotów zdrowotnych ludności. Przestarzałe urządzenia grzewcze w dużym stopniu wpływają na występowanie zjawiska tzw. niskiej emisji. To właśnie niska emisja jest najbardziej szkodliwa dla człowieka, ze względu na fakt rozprzestrzeniania pyłów w najbliższej okolicy emitera. Podczas palenia wydzielane są duże ilości dymu, zawierającego tlenki węgla, azotu i siarki, a także inne substancje, w tym metale ciężkie. Są one niebezpieczne dla zdrowia – stanowią zagrożenie zarówno dla ludzi jak i środowiska.

W granicach obszaru rewitalizacji występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią – średnie prawdopodobieństwo. Obszary te wskazano w sąsiedztwie rzeki Piwonii (zachodnia część obszaru rewitalizacji).

Podsumowując zdiagnozowano szereg problemów. Podsumowane poniżej problemy wynikają zarówno z przeprowadzonej analizy ilościowej – analizy danych statystycznych, jak również analizy jakościowej opartej na partycypacji społecznej prowadzonej w trakcie prac nad diagnozą i delimitacją obszaru rewitalizacji.

PR.1.	Niewystarczający udział mieszkańców w życiu publicznym
PR.2.	Ograniczony dostęp do wydarzeń kulturalnych - brak możliwości spędzania czasu wolnego w interesujący sposób
PR.3.	Potrzeba w zakresie modernizacji obiektów kulturowych
PR.4.	Niska znajomość oferty kulturalnej instytucji kultury

PR.5.	Brak zaangażowania mieszkańców w życie publiczne, marazm
PR.6.	Brak dostępności do przestrzeni i obiektów publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami
PR.7.	Niewystarczające działania socjalizujące i integrujące
PR.8.	Potrzeba w zakresie modernizacji obiektów użyteczności publicznej
PR.9.	Brak ukierunkowania oferty aktywizacyjno-integracyjnej
PR.10.	Uboga infrastruktura rekreacji i wypoczynku
PR.11.	Uboga infrastruktura turystyczna
PR.12.	Zły stan techniczny obiektów budowlanych
PR.13.	Zdegradowana przestrzeń publiczna
PR.14.	Niskie budżety domowe - ograniczony dostęp do dóbr „wyższych”
PR.15.	Szybko postępująca degradacja przestrzeni i eksploatacja infrastruktury
PR.16.	Niska jakość zieleni towarzyszącej obszarom zabudowy mieszkaniowej (związane z intensywnością zabudowy)
PR.17.	Niewystarczająca infrastruktura sportowa
PR.18.	Odptyw ludzi młodych i niska atrakcyjność osiedleńcza obszaru
PR.19.	Wykroczenia i kradzieże, zachwiane poczucie bezpieczeństwa

7.4 Inwentaryzacja stanu zagospodarowania i zabudowy na obszarze rewitalizacji

Szczególnie ważnym elementem szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizacji, który predysponuje tereny do bezwzględnej potrzeby (bądź nie) realizacji przedsięwzięć o charakterze infrastrukturalnym, jest inwentaryzacja stanu zagospodarowania i zabudowy. Obszar rewitalizacji składa się z jednej jednostki pomocniczej. Przeanalizowano zagospodarowanie obszaru rewitalizacji uwzględniając stan techniczny poszczególnych obiektów oraz poziom, w jakim zaspokajają one potrzeby lokalnej społeczności. Inwentaryzacja została zaprezentowana w tabeli poniżej.

Ogólnie stwierdza się, że stan techniczny analizowanych obiektów w większości jest zadowalający. Jednakże zagospodarowanie na obszarze rewitalizacji nie zaspokaja w pełni potrzeb jego mieszkańców. Interwencji wymagają przede wszystkim tereny zielone, infrastruktura komunikacyjna oraz budynek Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy. Powiększona powinna zostać również baza sportowo-rekreacyjna.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

Tabela 8. Inwentaryzacja stanu zagospodarowania i zabudowy na obszarze rewitalizacji

Rodzaj zagospodarowania	Lokalizacja	Liczba obiektów	Nazwa	Data wybudowania	Stan techniczny	Uwagi	
Obiekty użyteczności publicznej	Budynki administracji publicznej	ul. Spokojna 10	1	Urząd Gminy Sosnowica	1982 r.	dobry	Modernizacja/rozbudowa w 2011 r.
	Banki	ul. Wojska Polskiego 61	1	Bank Spółdzielczy w Parczewie oddział Sosnowica	1985 r.	dobry	
	Szkoły	ul. Wojska Polskiego 27	1	Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Sosnowicy	Budowa 1939 r. rozbudowa 1991-1994, Kolejna rozbudowa 2005-2006	dobry	Termomodernizację wykonano w 2018 r.
	Przedszkola i żłobki	ul. Wyzwolenia 7	1	Przedszkole w Sosnowicy	Brak danych	dobry	1996 r. modernizacja budynku
	Placówki opieki zdrowotnej	ul. Wyzwolenia 3	1	Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej	Brak danych	dobry	
	Obiekty sakralne	Pl. T. Kościuszki	2	Kościół Rzymskokatolicki pw. Trójcy Świętej	1797	dobry	Otoczenie kościoła, parkan i dzwonnice wymagają remontu
		DW819, Sosnowica		Cerkiew prawosławna pw. Śś. Piotra i Pawła	1893	Bardzo dobry	Remonty przeprowadzone w latach 2007 – 2018, Obiekt wpisany do rejestru zabytków numer rej. A/1414
	Biblioteki	ul. Wyzwolenia 5	1	Gminna Biblioteka Publiczna K. Krachelskiej w Sosnowicy	Brak danych	dobry	Budynek przejęty od Starostwa Powiatowego w Parczewie w 2013 r. Budynek po remoncie w 2022 r. Pomieszczenia biblioteki są małe, ograniczają funkcjonowanie jednostki. Wciąż istnieją potrzeby w tym zakresie
Obiekty kultury	ul. Sportowa 2	1	Gminny Ośrodek Kultury w Sosnowicy	Brak danych, W 2007 r. utworzono uchwałą Rady Gminy nr V/28/2007 r. Gminny Ośrodek	zły	Budynek wymagający remontu i rozbudowy. Niedostosowany do osób z niepełnosprawnościami oraz niespełniający wymogów funkcjonalnych stawianych tego typu projektom.	

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

					Kultury w Sosnowicy		
Obiekty sportowe	ul. Wojska Polskiego 27	6	boisko do piłki nożnej przy szkole podstawowej w Sosnowicy	2018 r.	dobry	Boisko wybudowane z funduszy pozyskanych przez Stowarzyszenie	
	Pasieka dz. nr 1/3		boisko wielofunkcyjne	wrzesień 2021 r.	dobry		
	Sosnowica dz. nr 459/8		stadion gminny	Brak danych	zły	Stadion wymaga kompleksowego remontu. Obecnie nieużytkowany.	
	ul. Wojska Polskiego 27		sala gimnastyczna	1939 r	zły	Sala gimnastyczna wymagająca gruntownego remontu	
	ul. Wojska Polskiego 28		hala sportowa	2005/2006	dostateczny	Hala użytkowana przez szkołę podstawową wymagająca remontu	
	ul. Wyzwolenia 5		siłownia	Brak danych	dobry	Pomieszczenia wyremontowano wraz z doposażeniem w sprzęt w 2022 r. Pomieszczenia są za małe do prowadzenia siłowni.	
Obiekty handlowe i usługowe	ul. Wojska Polskiego 106	9	ANDRZEJ ILCZUK FIRMA HANDLOWA - Sklep Lewiatan	Brak danych			
	ul. Wojska Polskiego 106		ANDRZEJ ILCZUK FIRMA HANDLOWA - Restauracja Gościniec	Brak danych			
	ul. Wojska Polskiego 87		Sklep Groszek, Jarosław Mazurek, Stacja Paliw Płynnych	Brak danych			
	ul. Wojska Polskiego 47		Sklep Magnolia	Brak danych			
	ul. Wojska Polskiego 95		F. H. "J. W. W." Waniowski Wiesław	Brak danych			
	ul. Poprzeczna 3		Anna Fila-Deryło Salon Fryzjerski Lawenda	Brak danych			
	ul. Mickiewicz 8		APTEKA - ANNA GRZYCIUK	Brak danych			
	ul. Kasztanowa 17		AUTO SOSnowica Krzysztof Zalewski	Brak danych			
Pl. Kościuszki 1	Zakład pogrzebowy	Brak danych					

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

Tereny zielone	Parki	Sosnowica, dz. nr 724/20	2	park za Urzędem Gminy	Brak danych	brak zagospodarowania	Park objęty ochroną konserwatorską
		Sosnowica, dz. nr 890/10		założenie parkowe	Brak danych	częściowo zagospodarowany	Wpis do rejestru zabytków numer rej. A/672 z dnia 26.02.1982 r.
	Skwery/zielenie	Sosnowica, dz. nr 159/2	1	skwer w centrum Sosnowicy	Brak danych 1685 r. - prawdopodobna data uzyskania przez Sosnowicę praw miejskich. Rynek w Sosnowicy jest świadectwem posiadanych praw miejskich.	dobry	Remont/modernizacja wykonana w 2022 r.
	Cmentarze	Sosnowica dz. nr 135	2	cmentarz rzymsko - katolicki	przełom XVIII/XIX w.	ogrodzenie cmentarza wymagające remontu	Cmentarz niewpisany do rej. Zabytków ale znajdujący się w woj. Ewidencji zabytków oraz studium uwarunkowań i kierunków zag. Przestrzennego Gminy Sosnowica (Uchwała nr V/28/11 Rady Gminy Sosnowica z dnia 16.03.2011 r.Ogrodzenie wpisane do rejestru zabytków nr rej. A/672 z dn. 13.04.1973 r.
		Sosnowica dz. nr 416		cmentarz prawosławny	koniec XVII w.	zły - wiele nagrobków wymaga renowacji	cymentarz wymagający uporządkowania
	Zieleń przydrożna	Działka nr 338	1	Aleja Kasztanowa	Brak danych	zły	Drzewa kasztanowca wymagają regularnej pielęgnacji i leczenia przed szrotówkiem.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

Przestrzenie publiczne	Place publiczne	-	-	-	-	-	-
	Miejsca pamięci	cmentarz parafialny	5	mogila zbiorowa powstańców styczniowych 1863 r.	1990 r.	dobry, mogila przykryta płytą nagrobkową	wyremontowano w 2013 r.
		cmentarz rzymsko - katolicki		mogila zbiorowa żołnierza poległego w kampanii wrześniowej (II wojna św.)	Brak danych	dobry, mogila przykryta płytą nagrobkową	
		cmentarz prawosławny		mogila indywidualna członka K.P.Ż.U. zamordowanego przez hitlowców (II woj. Św.)	Brak danych	zły	
		cmentarz prawosławny		mogila indywidualna z II woj.. Światowej	Brak danych	zły	
		cmentarz prawosławny		mogila indywidualna z II woj.. Światowej	Brak danych	zły	
	Drogi	Sosnowica - Sosnowica Lasek - dr.gm.	34	104010L	Brak danych		
		Dr. gm. nr 104010L Sosnowica - osiedle Sosnowica		125127L	Brak danych		
		Dr. woj. 819 Pasieka - Zbójno		104003L	Brak danych		
		Dr.gm. nr 104010L Sosnowica - dr.gm. dz. nr 777 Sosnowica		104007L	Brak danych	zły, droga nieutwardzona	
		Dr.woj. 819 Sosnowica - dojazd do dz. nr 451/11		104008L	Brak danych		
		Dr.gm.dz. nr 723 Sosnowica - dz. nr 74/1 i 73 Sosnowica		104009L	Brak danych		
		Dr.gm.dz. nr 723 Sosnowica - dz. nr 71 Sosnowica		104072L	Brak danych	zły, droga nieutwardzona	
		Dr.pow.1623L Sosnowica - dr.gm. dz. nr 70 Sosnowica		104073L	Brak danych	zły, droga nieutwardzona	
Dr.woj. 819 Sosnowica - dr.gm.dz. nr 220 Sosnowica		104074L		Brak danych	zły, droga nieutwardzona		
Dr.woj. 819 Sosnowica - dr.gm.dz. nr 206		104075L		Brak danych	dobry, droga utwardzona, asfaltowa		

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

	Sosnowica				
	Dr.gm.dz. nr 179 Sosnowica - dr.gm.dz. nr 220 Sosnowica	104076L	Brak danych	dobry, droga utwardzona, asfaltowa	
	Dz. nr 673 Libiszów - dr. dz. nr 55/8 Libiszów i dr. dz. nr 874 Libiszów	104079L	Brak danych		
	Białka - Libiszów	104088L	Brak danych	zły, droga nieutwardzona	
	Dr.gm. 125041L Turno - dr. woj.819 Pasieka	104089L	Brak danych	zły, droga nieutwardzona	
	(Uhnin) gr.gminy Dębowa Kłoda - Bohutyn	104090L	Brak danych	zły, droga nieutwardzona	
	Dr.pow.1623LSosnowica - dz. nr 724/39 Sosnowica	104091L	Brak danych	zły, droga nieutwardzona	Droga turystyczna
	Turystyczna		Brak danych	zły, droga nieutwardzona	
	Krótka		Brak danych	zły, droga nieutwardzona	
	Spokojna		Brak danych	zły, droga asfaltowa wymagająca remontu z licznymi pęknięciami	
	Spacerowa		Brak danych	zły, droga nieutwardzona	
	Hetmańska		Brak danych	zły/dobry, droga częściowo utwardzona kostką granitową/ częściowo nieutwardzona	
	Pl. Kościuszki		Brak danych	dobra, droga utwardzona gostką granitową	
	Mickiewicza		Brak danych	droga powiatowa z nawierzchnią asfaltową, stan dobry	
	Wierzbowa		Brak danych	zły, droga nieutwardzona	
	Kasztanowa		Brak danych	dobry, nawierznia asfaltowa	
	Długa		Brak danych	zły, droga nieutwardzona	
	Nowa		Brak danych	zły, droga asfaltowa wymagająca remontu z licznymi pęknięciami	
	Wyzwolenia		Brak danych	dobry, droga utwardzona, asfaltowa	
	Polna		Brak danych	zły, droga nieutwardzona	

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

		Młyńska			Brak danych	dobry, droga utwardzona, asfaltowa		
		Nowowiejska			Brak danych	dobry, droga utwardzona, asfaltowa		
		Ogrodowa			Brak danych	dobry, droga utwardzona, asfaltowa		
		Sportowa			Brak danych	zły, droga nieutwardzona		
		Poprzeczna			Brak danych	dobry, droga utwardzona, asfaltowa		
	Ciągi piesze i rowerowe	dz. nr 20 obręb Sosnowica	6	Chodnik przy drodze wojewódzkiej 819, ul. Wojska Polskiego	Brak danych	dobry/wystarczający		
		dz. nr 338 obręb Sosnowica		Chodnik przy Al. Kasztanowej	Brak danych	dobry/wystarczający		
		dz. nr 339 obręb Sosnowica		Ciąg pieszo - rowerowy na ul. Grabowej	Brak danych	Ciąg/deptak utworzony w 2021 r.		
		dz. nr 134/1 obręb Sosnowica		Chodnik przy ul. Mickiewicza	Brak danych	Zły	wymagający remontu / przebudowy	
		dz. nr 205 obręb Sosnowica		Chodnik ul. Ogrodowa	Brak danych	Zły	wymagający remontu / przebudowy	
		dz. nr 159/2 obręb Sosnowica		Chodnik przy ul. Wyzwolenia	Brak danych	dobry/wystarczający		
	Place zabaw, siłownie na powietrzu	Sosnowica, ul. Wyzwolenia 7	5	Plac zabaw przy przedszkolu	2022	dobry		
		Pasieka, dz. nr 1/3		Plac zabaw	2022	dobry		
		Sosnowica, dz. nr 459/4		Siłownia napowietrzna	2015	zły	Teren przy GOK wymagający rewitalizacji	
		Sosnowica, ul. Wojska Polskiego 27		Plac zabaw przy szkole	2009	zły	Plac zabaw od 2022 r. zamknięty w związku ze złym stanem technicznym	
		Sosnowica, dz. nr 78/13		Plac zabaw przy targowisku	2023	dobry		
	Zasób mieszkaniowy	Budynki jednorodzinne	297	Sosnowica, ul. Wojska Polskiego 1 - 178	Domy jednorodzinne	Brak danych	Brak danych	
				Sosnowica, ul. Mickiewicz 1 - 20	Domy jednorodzinne	Brak danych	Brak danych	
				Sosnowica, ul. Nowa 1-26	Domy jednorodzinne	Brak danych	Brak danych	
Sosnowica, ul. Kasztanowa 1-16				Domy jednorodzinne	Brak danych	Brak danych		
Sosnowica, ul. Grabowa				Domy jednorodzinne	Brak danych	Brak danych		

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

		1 - 10					
		Sosnowica, ul. Młyńska 1-3		Domy jednorodzinne	Brak danych	Brak danych	
		Sosnowica, ul. Nowowiejska 1 - 16		Domy jednorodzinne	Brak danych	Brak danych	
		Sosnowica, ul. Ogrodowa 1 - 6		Domy jednorodzinne	Brak danych	Brak danych	
		Sosnowica, ul. Parczewska 1-2		Domy jednorodzinne	Brak danych	Brak danych	
		Sosnowica, ul. Łęczyńska 1-9		Domy jednorodzinne	Brak danych	Brak danych	
		Pasieka 3-4		Domy jednorodzinne	Brak danych	Brak danych	
		Bohutyn 1 - 7		Domy jednorodzinne	Brak danych	Brak danych	
		Libiszów 2,3		Domy jednorodzinne	Brak danych	Brak danych	
	Budynki wielorodzinne	Sosnowica, ul. Parczewska 3/1-3/16	14	Blok wielorodzinny	Brak danych	Brak danych	
		Sosnowica ul. Spokojna 8/1-8/4		Budynek wielorodzinny	Brak danych	Brak danych	
		Sosnowica ul. Spacerowa 2/1-2/4		Budynek wielorodzinny	Brak danych	Brak danych	
		Sosnowica ul. Spacerowa 4/4-4/4		Budynek wielorodzinny	Brak danych	Brak danych	
		Sosnowica ul. Kasztanowa 21/1 - 21/9		Blok wielorodzinny	Brak danych	Brak danych	
		Sosnowica ul. Kasztanowa 27/1 - 27/9		Blok wielorodzinny	Brak danych	Brak danych	
		Sosnowica ul. Kasztanowa 11/1-11/4		Budynek wielorodzinny	Brak danych	Brak danych	
		Sosnowica ul. Kasztanowa 12/1-12/4		Budynek wielorodzinny	Brak danych	Brak danych	
		Sosnowica ul. Wojska Polskiego 14/1, 14/2		Budynek wielorodzinny	Brak danych	Brak danych	
		Pasieka 1/1 - 1/4		Budynek wielorodzinny	Brak danych	Brak danych	
		Pasieka 2/1 - 2/6		Blok wielorodzinny	Brak danych	Brak danych	
Pasieka 3/1 - 3/2	Budynek wielorodzinny	Brak danych	Brak danych				
Pasieka 6/1 - 6/5	Blok wielorodzinny	Brak danych	Brak danych				
Libiszów 1/1 - 1/4	Budynek wielorodzinny	Brak danych	Brak danych				
Budynki socjalne i komunalne	Sosnowica, ul. Wyzwolenia 5	2	Mieszkanie socjalne	Brak danych	dobry	wyremontowano w 2020 r.	

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

		Pasieka		Mieszkanie socjalne	Brak danych		
Obiekty zamieszkania zbiorowego	Domy pomocy społecznej	-	-	-	-	-	-
	Zakłady opiekuńczo-lecznicze	-	-	-	-	-	-
	Hotele i pensjonaty	-	-	-	-	-	-
	Internaty	-	-	-	-	-	-
	Zakłady karne	-	-	-	-	-	-

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Sosnowicy

7.5 Wnioski i rekomendacje do części kierunkowej

Na podstawie powyższej diagnozy sformułować można szereg wniosków i rekomendacji, odnoszących się do każdej z pięciu analizowanych sfer, które następnie mogą zostać wykorzystane przy opracowywaniu części kierunkowej Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030. Przedstawiają się one następująco:

Sfera społeczna

Największym wyzwaniem w sferze społecznej na obszarze rewitalizacji jest zmniejszający się udział osób w wieku przedprodukcyjnym, co przy ogólnoeuropejskim trendzie wzrostu udziału osób w wieku poprodukcyjnym w społeczeństwie, skutkuje natężeniem problemu starzenia się społeczeństwa. Od tego jak liczna jest grupa młodych ludzi zależy potencjał demograficzny, który warunkuje przyszłe potencjalne możliwości rozwojowe jednostki samorządu. Duży ich ubytek w krótkim okresie, wynikający z odpływu młodych dorosłych (problem zgłaszany przez interesantów) oraz spadkiem dzietności przyczynić się może do stopniowej depopulacji obszaru rewitalizacji oraz Gminy. Dla ograniczenia negatywnych skutków warto zwrócić uwagę na to, aby nie tylko zapewnić dogodne warunki do rozwoju najmłodszej części społeczeństwa (miejsca z infrastrukturą społeczną, sportową) ale również zminimalizować powody, które determinują młodych ludzi do migracji (brak miejsc pracy i możliwości rozwoju). Zaleca się również w ramach działań rewitalizacyjnych – przedsięwzięć, promujących na obszarach kryzysowych model rodziny wielodzietnej. Kluczowe w tym celu będzie tworzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych takich jak żłobki czy przedszkola czy prowadzenie kampanii społecznych promujących większy model rodziny oraz wszelkiego rodzaju pomocy rodzicom (zwłaszcza mamom) w powrocie do pracy po urodzeniu dziecka. Rekomenduje się dostosowanie istniejącej infrastruktury publicznej oraz tworzenie nowych miejsc przyjaznych rodzinom z dziećmi, wygospodarowanie terenów inwestycyjnych, które zapewnią nowe, atrakcyjne miejsca pracy, jak również realizację przedsięwzięć ukierunkowanych na osoby młode, wykształcone i aktywne zawodowo.

Problemy finansowe mieszkańców obszaru rewitalizacji spowodowane są głównie wysokim bezrobociem, zwłaszcza osób 50+ oraz osób z niskim wykształceniem, które mają ograniczone możliwości zarobkowe. Aby ograniczyć pogłębianie się tej negatywnej sytuacji rekomenduje się wprowadzenie działań o szerokim zakresie wpływających na mieszkańców (począwszy od edukacji i szkoleń) i rynek pracy (stworzenie atrakcyjnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej). rekomenduje się prowadzenie wszelkiego rodzaju szkoleń, kursów i warsztatów, podnoszących kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych, jak również zachęcanie mieszkańców do zgłębiania wiedzy poprzez promowanie nauki i płynących z niej korzyści. rekomenduje się wprowadzenie kompleksowego programu wsparcia dla ludności 50+ oraz inwestycję w profilaktykę prozdrowotną, skierowaną do tej grupy społecznej. Kluczowe będą ponadto wszelkie działania edukacyjne, zmierzające do zakorzenienia w środowisku lokalnym przekonania, iż dojrzały pracownicy stanowią cenny kapitał społeczny, na który składają się: długoletnie doświadczenie zawodowe oraz kompetencje i wiedza, jakich brakuje młodszemu pokoleniu.

Na obszarze rewitalizacji notuje się w miarę wysoka gęstość zaludnienia. W aspekcie ekonomicznym, osiedlanie się licznej ludności na niewielkiej przestrzeni może skutkować wzrostem cen nieruchomości czy trudnościami w znalezieniu pracy. W wymiarze społecznym pogorszeniu ulega szeroko pojęta jakość życia – istnieje ryzyko wzrostu przestępczości, zmniejszenia poczucia

bezpieczeństwa, pogłębienia bezrobocia czy pogorszenia się zdrowia mieszkańców. Pojawić się mogą także problemy natury technicznej, np. wyeksploatowanie dróg publicznych. Rekomenduje się uważną obserwację trendu zmiany gęstości zaludnienia w czasie. Utrzymujący się wzrost wartości wskaźnika powinien zaalarmować samorząd lokalny do podjęcia działań, których celem będzie przeciwdziałanie koncentracji, poprzez tworzenie atrakcyjnych przestrzeni do zamieszkiwania w innych (sąsiednich) jednostkach.

Ze względu na obecne trendy demograficzne (starzenie się społeczeństwa) na obszarze rewitalizacji notuje się wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co pociąga za sobą liczne konsekwencje w wymiarze społeczno-ekonomicznym. Zjawisko to oznacza przede wszystkim kurczenie się zasobów siły roboczej oraz wzrost liczby osób nieaktywnych zawodowo (emerytów i rencistów). Wiąże się to z koniecznością wprowadzenia wielu zmian w systemie funkcjonalno-przestrzennym. Rekomenduje się wprowadzenie elementów tzw. srebrnej gospodarki, jako potencjału w zakresie usług, aktywizacji i opieki nad osobami w wieku senioralnym, działania na rzecz profilaktyki zdrowotnej. Istnieje konieczność modernizacji i dostosowania infrastruktury publicznej i technicznej tak, by maksymalnie ułatwić im codzienne funkcjonowanie w przestrzeni oraz umożliwić dostęp do korzystania z obiektów publicznych (usunięcie barier architektonicznych). Równie ważne jest podejmowanie wszelkich działań wspierających rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-pielęgnacyjnych nad osobami starszymi oraz integrujących i włączających osoby starsze.

Poważnym problemem, z którym boryka się obszar rewitalizacji jest także ubóstwo oraz wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby. W celu zahamowania rosnącego ubóstwa oraz przeciwdziałania wynikającym z niego konsekwencjom społecznym rekomenduje się prowadzenie wszelkich działań z zakresu doradztwa, szkoleń oraz pomocy psychologicznej ułatwiających aktywizację zawodową bezrobotnych i na nowo socjalizujące osoby wykluczone. Ze względu na wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby rekomenduje się wdrożenie systemu warsztatów i spotkań, ukierunkowanych na profilaktykę zdrowotną, a także organizację wydarzeń sportowo-rekreacyjnych, promujących aktywny styl życia.

Analizy wykazały, iż dużą grupę mieszkańców na obszarze rewitalizacji stanowią osoby ze szczególnymi potrzebami. Aby zapewnić im możliwość aktywnego uczestniczenia w życiu codziennym i życiu społeczności należy uwzględnić ich potrzeby przy realizacji przyszłych inwestycji i w planach modernizacji istniejących budynków i przestrzeni publicznych. Istotne jest dostosowanie infrastruktury technicznej (podjazdy, obniżenia krawężników chodników itp.).

Ważnym aspektem w programie rewitalizacji powinno być również bezpieczeństwo mieszkańców. Na terenie rewitalizacji wykazano występowanie problemu kradzieży i przywłaszczeń oraz wzrost liczby wykroczeń i przestępstw. Istotne będzie zatem wprowadzenie działań zapobiegających tym zjawiskom, m.in. edukacyjnych np. szkolenia z pierwszej pomocy, zajęcia z samoobrony czy reagowania na potencjalne niebezpieczeństwo) oraz przedsięwzięć infrastrukturalnych np.: montaż monitoringu i oświetlenia.

Sfera gospodarcza

Jednym ze zdiagnozowanych problemów gospodarczych na obszarze rewitalizacji jest problem z niską liczbą nowo zarejestrowanych działalności gospodarczych. Wynikać to może z niskiej atrakcyjności wśród inwestorów i potencjału gospodarczego na obszarze rewitalizacji. Kolejny aspekt może stanowić niska aktywność i przedsiębiorczość mieszkańców, którzy powinni stanowić siłę napędową tych obszarów. Aby poprawić atrakcyjność gospodarczą terenu należy podnosić jakość oferowanej infrastruktury i przyjąć rozwiązania formalne ułatwiające prowadzenie działalności na obszarze rewitalizacji (aktualizacja zapisów planu miejscowego, ułatwienie procedur urzędowych, wprowadzenie ulg podatkowych czy utworzenie punktu informacyjnego dla przedsiębiorców). Dodatkowo należy wprowadzić działania edukacyjne i promujące przedsiębiorczość wśród lokalnych mieszkańców. Działania edukacyjne warto kierować już do najmłodszych.

Również struktura obszarowa gospodarstw rolnych na obszarze rewitalizacji jest niekorzystna. Znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych niejednokrotnie wiąże się ze zmniejszeniem ich rentowności, a w związku z tym obniżeniem czerpanych z nich dochodów. Rodziny, których głównym źródłem utrzymania jest rolnictwo, borykają się z pogorszeniem sytuacji finansowej, czego naturalnymi konsekwencjami są: ubożenie społeczeństwa oraz wzrost bezrobocia, w tym tzw. bezrobocia ukrytego. Rozdrobnienie struktury agrarnej wpływa także na spadek konkurencyjności rolnictwa. Zwiększanie powierzchni gospodarstw rolnych jest jedną z kluczowych i oczekiwanych zmian w rolnictwie, ale jednocześnie trudną do osiągnięcia. Gmina Sosnowica może podejmować w tym kierunku przedsięwzięcia edukacyjne skierowane do rolników, w ramach których przekazywana będzie im wiedza dotycząca możliwości rozwoju gospodarstwa rolnego oraz prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Podstawowym problemem w tej sferze jest duża intensywność zabudowy przy jednoczesnej małej ofercie miejsc z infrastrukturą społeczną. Źródłem problemu mogą być wieloletnie zaniedbania urbanistyczne i infrastrukturalne, które mimo stałych dotychczasowych prac remontowych i uchwaleniu miejscowych planów nie wyprowadziły obszaru z sytuacji kryzysowej. Aby poszerzyć ofertę miejsc z infrastrukturą społeczną na obszarze rewitalizacji proponuje się wykorzystać istniejącą infrastrukturę, która na ten moment pozostaje nie w pełni wykorzystana, np. dostosowanie istniejącego budynku Gminnego Ośrodka Kultury do możliwości rozszerzenia oferty kulturalnej i korzystania przez większą grupę lokalnej społeczności.

Na obszarze rewitalizacji na jedno mieszkanie przypada bardzo niski odsetek mieszkańców (0,15), co świadczyć może o degradacji przestrzeni czy występowaniu wielu opuszczonych domów. Obiekty tego typu w szybkim tempie ulegają degradacji, wpływając tym samym negatywnie na lokalny krajobraz oraz pogarszając jakość zamieszkiwania sąsiadów. Niskie wartości wskaźnika liczby osób przypadającej na 1 mieszkanie mogą być również interpretowane w kontekście

społecznym, jako informacja o wysokim udziale osób samotnych w lokalnej społeczności. Doświadczanie samotności może wywoływać niekorzystne skutki w różnych sferach funkcjonowania człowieka. W konsekwencji narasta zjawisko izolacji i wykluczenia społecznego. Rekomenduje się przede wszystkim wdrożenie działań przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu, tj. przedsięwzięć ukierunkowanych na integrację i aktywizację seniorów oraz innych osób zagrożonych samotnością. W kwestii poprawy wizerunku otoczenia najrozsądniejszą możliwością – i w zasadzie jedną z nielicznych dostępnych – jest prowadzenie rozmów z właścicielami opuszczonych/zdegradowanych nieruchomości oraz organizowanie szkoleń z zakresu prawa i kształtowania krajobrazu wsi.

W granicach obszaru rewitalizacji nie zostały wyznaczone obszary inwestycyjne. Występowanie terenów inwestycyjnych w gminie stanowi bardzo ważny element lokalnej gospodarki, przesądzający o atrakcyjności ośrodka. Tereny takie podnoszą atrakcyjność inwestycyjną obszaru i przyciągają inwestorów, którzy napędzają miejscowy rynek. Brak terenów pod inwestycje równoznaczny jest więc ze stagnacją gospodarczą i zahamowaniem rozwoju w tym zakresie. Biorąc pod uwagę powyższe, stwierdza się konieczność wydzielenia nowych terenów inwestycyjnych. Duże znaczenie ma ponadto rodzaj inwestycji, na jakie owe nowopowstałe tereny będą przeznaczone – w związku z występowaniem licznych form ochrony środowiska i krajobrazu najbardziej odpowiednimi będą przedsięwzięcia z zakresu usług turystycznych, w tym dot. turystyki aktywnej.

Kolejnym ze zdiagnozowanych problemów jest niski poziom infrastruktury komunikacyjnej. Wynika on z wyższego udziału względem średniej dróg nieutwardzonych w drogach ogółem na obszarze rewitalizacji. Problem ten należy rozwiązać poprzez modernizację infrastruktury, co skutkować będzie nie tylko podniesieniem jakości życia mieszkańców ale również wzrostem potencjału i atrakcyjności obszaru rewitalizacji wśród inwestorów i przedsiębiorców.

Sfera techniczna

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się znacznym udziałem budynków mieszkalnych w ogólnej liczbie budynków. Zagadnienie to jest nierozdzielnie powiązane z aspektem gęstości zaludnienia oraz intensywnością zabudowy mieszkaniowej. Znaczny udział budynków mieszkalnych w zabudowie ogółem oznacza przede wszystkim deficyt innych obiektów w najbliższym sąsiedztwie. Szczególnie problemowy w tej kwestii okazuje się brak podstawowych usług, takich jak sklepy spożywcze, zakłady fryzjerskie czy apteki. Przeciwdziałanie ww. problemom w granicach obszaru rewitalizacji może odbywać się jedynie poprzez działania infrastrukturalne, związane z lokalizowaniem w obszarach kryzysowych funkcji innych niż mieszkaniowa. Szczególnie pożądane są usługi podstawowe z zakresu handlu i opieki zdrowotnej oraz wszelkiego rodzaju obiekty rekreacyjno – sportowe i pełniące funkcje kulturowe.

W sferze technicznej, dostępność do infrastruktury sieciowej jest dość mocno zróżnicowana. Na obszarze rewitalizacji niezadowolająca sytuacja występuje w przypadku sieci wodociągowej. Uwzględniając przy tym kumulację problemów społecznych oraz wysoki potencjał rozwojowy obszaru rewitalizacji zaleca się stopniowy rozwój infrastruktury sieciowej w celu podniesienia atrakcyjności tego obszaru zarówno dla potencjalnych mieszkańców jak i inwestorów i przedsiębiorców.

Aby podnieść jakość życia wszystkich mieszkańców należy pamiętać zwłaszcza o grupie osób

ze szczególnymi potrzebami, do których należą m.in.: rodzice z małymi dziećmi, osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami. Na obszarze rewitalizacji zauważalny jest problem niedostosowania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb tej grupy społecznej. Działania Urzędu Gminy powinny skupić się na przyjęciu rozwiązań zwłaszcza architektonicznych, które umożliwią korzystanie z obiektów publicznych wszystkim mieszkańcom. W tym celu niezbędne będą odpowiednie regulacje prawne, a także przedsięwzięcia infrastrukturalne, związane z usuwaniem barier przestrzennych i zastosowaniem specjalnych udogodnień (windy, podjazdy itp.).

Zbyt duża liczba zabytkowych budynków na danym terenie może okazać się problemem, hamującym jego rozwój. Obiekty tego typu zazwyczaj podlegają bowiem ścisłej ochronie konserwatorskiej, w związku z czym wszelkie zmiany w nich dokonywane muszą być zgodne z odgórnie narzuconymi wytycznymi. Ta konieczność potrafi skutecznie zniechęcić właścicieli zabytkowych nieruchomości (w tym gminy) do inwestowania w nie. Ponadto, utrzymanie obiektów zabytkowych zwykle wiąże się z ogromnymi nakładami finansowymi, na które większość samorządów nie może sobie pozwolić. Rekomenduje się, aby Urząd Gminy przeanalizował potrzeby remontowe posiadanych nieruchomości i wystąpił o dofinansowanie na ich wykonanie. Warto rozważyć prowadzenie działań marketingowych obszaru rewitalizacji opartych na zasobie wybranych historycznych i cennych budynków, celem podniesienia atrakcyjności ośrodka i rozbudowania oferty turystycznej.

Ze względu na brak środków finansowych prywatnych właścicieli tradycyjne drewniane budownictwo występujące na terenie Gminy znajduje się w złym stanie technicznym. Jednym z elementów stanowiących rozwiązanie problemu może być podjęcie działań ratujących te obiekty poprzez ich relokację na wskazane odpowiednie miejsce. Jednakże na obszarze Gminy oraz w jej najbliższej okolicy nie funkcjonuje takie miejsce, chociażby w formie mini skansenu. Część obiektów (zabytki) posiada znaczną wartość kulturową i ze względu na ich walory powinny pełnić funkcję poznawczo-turystyczną z zachowaniem zasad zagospodarowania uwzględniających zabytkowy charakter obiektów.

Sfera środowiskowa

Najtrudniejszym wyzwaniem jest konieczność ochrony lokalnej przyrody i krajobrazu przy jednoczesnym rozwoju gospodarczym. Obszar rewitalizacji charakteryzuje się dużym udziałem obszarów chronionych. Z tego względu istotne jest wprowadzenie działań z zakresu środowiskowej odpowiedzialności biznesu, ładu przestrzennego, edukacji ekologicznej mieszkańców. Uwagę należy również poświęcić zielni towarzyszącej ciągom komunikacyjnym i terenom położonym przy wodach powierzchniowych. Pod względem gospodarczym kluczowe będzie z kolei ukierunkowanie lokalnego rynku na rozwój branży turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki aktywnej.

Jedną z głównych przyczyn problemów środowiskowych jest nieodpowiedni dobór źródeł ciepła. Obszar rewitalizacji charakteryzuje się znacznym udziałem budynków mieszkalnych z węglowymi kotłami ciepła. Przystarzałe kotły węglowe stanowią bezpośrednie źródło emisji gazów cieplarnianych (głównie dwutlenku węgla) oraz pyłów (ogólne zanieczyszczenie powietrza). Celem poprawy warunków środowiskowych, a tym samym jakości zamieszkiwania na terenie gminy

Sosnowica zaleca się wprowadzenie działań proekologicznych w szczególności związanych z wymianą przestarzałych źródeł ogrzewania, tak by maksymalnie obniżyć emisję zanieczyszczeń pyłowych. Działalność w tym zakresie nabiera szczególnego znaczenia w związku z występowaniem w rejonie znacznej liczby terenów objętych ochroną prawną.

Niezwykle istotne jest również uwzględnienie działań polegających na zarządzaniu ryzykiem powodziowym, którego celem jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej na obszarach charakteryzujących się szczególnym ryzykiem powodzi. Najskuteczniejszym i najwłaściwszym sposobem uniknięcia szkód na obszarach narażonych na zalanie wodami powodziowymi jest maksymalne ograniczenie ich zainwestowania. Zgodnie z ustaleniami Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły „Właściwym sposobem ochrony przed powodzią jest użytkowanie terenów zalewowych w sposób niewrażliwy na skutki zalania. Najskuteczniejszym i najwłaściwszym sposobem uniknięcia szkód na obszarach narażonych na zalanie wodami powodziowymi jest maksymalne ograniczenie ich zainwestowania, a w szczególności wykluczenie spod zabudowy mieszkaniowej oraz nadmiernego uszczelniania powierzchni (np. parkingi), jak również ochrona i zwiększenie jak największej powierzchni retencyjnej na terenach nadrzecznych poprzez dążenie do osiągnięcia lub utrzymania odpowiedniej ilości zasobów wodnych w sposób naturalny (np. ochrona mokradeł, torfowisk, lasów, oczek wodnych czystarorzeczy)”.

8. Wizja stanu docelowego obszaru rewitalizacji oraz cele i kierunki działań

Zgodnie z Ustawą o rewitalizacji (art. 15 ust. 1. pkt 3. i 4.), obligatoryjnym elementem dokumentu GPR jest opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji oraz określenie celów i odpowiadających im kierunków działań, służących eliminacji bądź ograniczeniu zdiagnozowanych problemów. Zarówno wizja jak i cele powinny wzajemnie się dopełniać, tworząc spójną czytelną i niebudzącą wątpliwości całość.

8.1 Wizja

Wizja stanu docelowego obszaru poddanego rewitalizacji, jak sama nazwa mówi, stanowi rodzaj słownej wizualizacji oczekiwanych i pożądaných warunków, do osiągnięcia których Gmina będzie dążyć w określonej perspektywie czasu. Dobra wizja powinna być ambitna, ale jednocześnie realna do wykonania. Kluczowa jest również dbałość o zwięzłość jej treści oraz wyniosłe brzmienie, motywujące do działania. Wizja przedstawia aspiracje społeczne i wyobrażenie przyszłości, które określają efekty wykorzystania atutów i szans rozwojowych oraz eliminacji problemów i zagrożeń poprzez proces rewitalizacji. W wizji uwzględniono wszystkie niezbędne aspekty rewitalizacji (aspekty społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne i środowiskowe), na które składają się konkretne przedsięwzięcia omówione w niniejszym opracowaniu. Wizja określa dokąd zamierzamy dotrzeć dokonując zmian w tym fragmencie Gminy Sosnowica, w którym zostały zdiagnozowane największe problemy.

Co do zasady, wizję opracowuje się w oparciu o analizę kierunków rozwoju wskazanych w obowiązujących dokumentach strategicznych Gminy oraz konsultacje społeczne z interesariuszami rewitalizacji. W celu zachowania jej kompleksowości, uwzględnione powinny być w niej wszystkie

niezbędne aspekty, a przede wszystkim społeczne i gospodarcze. Zadaniem realizacji działań rewitalizacyjnych będzie zapobieganie rozprzestrzenianiu się zjawisk kryzysowych zidentyfikowanych podczas konsultacji społecznych, nadanie przestrzeniom publicznym waloru przyjaznego otoczenia i uzbrojenie kapitału ludzkiego w narzędzia, w szczególności infrastrukturę pozwalającą na realizację inicjatyw oddolnych w celu utrwalenia efektu rewitalizacji.

Punktem wyjścia do opracowania przedmiotowej wizji Gminy Sosnowica były wizje i misje zawarte w następujących dokumentach:

- Strategia Rozwoju Gminy Sosnowica na lata 2021 - 2030;
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sosnowica na lata 2021 - 2030;
- Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2017 – 2023.

Zaczerpnięte z nich aspekty w niniejszym opracowaniu zostały rozwinięte i uszczegółowione. Uwzględniono ponadto uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne, czyli wynikające z diagnozy potencjały, problemy wskazane w analizie wskaźnikowej i jakościowej oraz czynniki niezależne od działań podejmowanych na szczeblu gminnym. Podstawową zasadą, którą kierowano się tworząc wizję obszaru poddanego rewitalizacji, było zaś dążenie do koncentracji środków i działań, determinujących powstanie zauważalnie pozytywnych zmian. W rezultacie wypracowana została wizja o następującym brzmieniu:

W 2030 roku na obszarze rewitalizacji w Gminie Sosnowica nastąpiło ożywienie społeczne i gospodarcze. Jest to bezpieczne i atrakcyjne do życia miejsce sprzyjające aktywności społecznej, zawodowej i integracji wszystkich mieszkańców. Znacznie wzrosła aktywność społeczna mieszkańców, a zrewitalizowane obiekty są efektywnie wykorzystywane i doskonale wpisały się w codzienne życie mieszkańców wzbogacając ofertę wydarzeń kulturowo-rekreacyjnych. Znacznemu zmniejszeniu uległ również problem wykluczenia społecznego. Bogate życie kulturalne skutecznie podniosło poziom atrakcyjności osiedleńczej. W Gminie następuje kompleksowy rozwój oparty na lokalnych potencjałach gospodarczych, infrastrukturalnych i społecznych z poszanowaniem środowiska.

Oczekiwania uwzględnione w powyższej wizji rozwinąć można w odniesieniu do każdej z pięciu sfer rewitalizacji: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. Ich interpretacja przedstawia się wówczas następująco:

W 2030 roku zrewitalizowany obszar Gminy Sosnowica stanowi bezpieczne miejsce, zarówno dla lokalnej społeczności jak i odwiedzających ten rejon turystów. Na terenie Gminy organizowane są liczne wydarzenia o skali lokalnej i sąsiedzkiej, które dają możliwość atrakcyjnego spędzenia czasu wolnego i integracji. Problemy społeczne (ubóstwo, alkoholizm, problemy opiekuńczo-wychowawcze, bezradność, bezrobocie) występują na obszarze w bardzo niewielkim stopniu. Bezrobotni zdobyli nowe umiejętności i lepsze kwalifikacje zawodowe, co w konsekwencji doprowadziło do spadku bezrobocia a tym samym mniej rodzin pobiera zasiłki z pomocy społecznej.

W 2030 roku zrewitalizowany obszar Gminy Sosnowica stał się atrakcyjny turystycznie, co przyczyniło się do wzrostu ilości lokali usługowych, gastronomicznych i hotelarskich a tym samym do spadku bezrobocia i poprawy sytuacji materialnej mieszkańców.

Obszar rewitalizacji jest miejscem o wysokiej jakości strukturze funkcjonalno-przestrzennej, która wykorzystuje lokalny potencjał dziedzictwa historycznego i kulturowego Gminy. Dostosowana przestrzeń publiczna do potrzeb wszystkich mieszkańców, w tym również do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami przyczyniła się do zachowania ładu przestrzennego. Funkcjonalność owych przestrzeni w połączeniu z ich estetyką sprawiają, że obszary te stanowią atrakcyjne i chętnie

uczęszczane miejsca, sprzyjające integracji społeczności lokalnej oraz podejmowaniu różnego rodzaju inicjatyw (kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych itp.).

Wysoka atrakcyjność inwestycyjna wsparta została przez doskonałe skomunikowanie obszaru i wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym systemy indywidualne. Budynki mieszkalne podłączone są do sieci wodociągowej i posiadają w pełni wyposażoną łazienkę poprawiając tym samym stan techniczny budynków na terenie obszaru. Przeprowadzone działania wpłynęły na lepszy dobór źródeł ciepła jak również na wzrost wykorzystania nowoczesnych technologii, w tym instalacji odnawialnych źródeł energii. Znaczący udział budynków spełnia aktualnie obowiązujące standardy proekologiczne, stosując rozwiązania energooszczędne lub czerpiąc energię z odnawialnych źródeł.

W 2030 roku świadomość ekologiczna mieszkańców obszaru rewitalizacji utrzymuje się na wysokim poziomie, mieszkańcy dbają o stan środowiska i racjonalnie gospodarują dostępnymi zasobami.

8.2 Cele rewitalizacji i kierunki działań

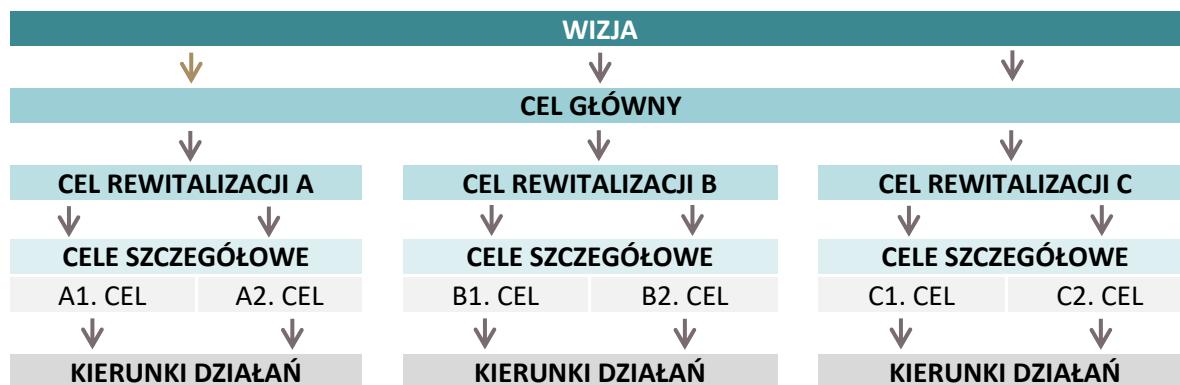
Zgodnie z Ustawą o rewitalizacji, cele wraz z kierunkami działań służą eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk. Ponadto powinno się wyznaczać je w sposób na tyle precyzyjny i zrozumiały, by nie stanowiło problemu ich osiągnięcie. Tak wypracowane cele rewitalizacji stanowią swego rodzaju ucieleśnienie przyjętej wizji.

W prawidłowym formułowaniu celów pomaga koncepcja S.M.A.R.T., według której zapisane w Programie cele rewitalizacji powinny być:

S	skonkretyzowane (ang. specific) w jasny sposób określać, czego dotyczy Gminny Program Rewitalizacji oraz w jaki sposób zamierza się osiągnąć planowane efekty
M	mierzalne (ang. measurable) można je zmierzyć, używając odpowiednio dobranych wskaźników
A	osiągalne (ang. achievable) wykonalne pod względem technicznym, biorąc pod uwagę zakres Gminnego Programu Rewitalizacji
R	realistyczne (ang. relevant) opracowane w oparciu o dostępne środki, czas i możliwy do zrealizowania zakres interwencji
T	określone w czasie (ang. time-bound) zostaną zrealizowane w wyznaczonym horyzoncie czasowym

Zastosowanie się do powyższych reguł wymaga od twórców programu dogłębnej analizy przewidywanych rezultatów. W ten sposób ogranicza się do minimum ryzyko przyjęcia abstrakcyjnych i nierealnych celów, zaś te, które zostaną wyznaczone wcześniej wspomnianą metodą, zapewniają wysoki poziom satysfakcji po ich zrealizowaniu.

W niniejszym dokumencie obowiązuje hierarchiczny układ celów, który charakteryzuje: jeden cel główny podporządkowany wizji, trzy cele strategiczne, podlegające im cele operacyjne oraz kierunki działań rewitalizacyjnych. Struktura celów jest więc de facto pięciostopniowa, a jej ideowy schemat zaprezentowano poniżej.

Przedstawiony powyżej układ wizji i celów rewitalizacyjnych traktowany jest jako stały przez cały czas obowiązywania Programu. Gdy będzie to możliwe to sugerowana jest kontynuacja formy w kolejnych dokumentach, realizowanych po 2030 roku. Dopuszcza się natomiast zmiany na etapie celów operacyjnych i kierunków działań, które mogą być dołączane do Programu (bądź z niego wykreślane po zrealizowaniu) w trybie śródkresowej aktualizacji dokumentu. Poniżej została zaprezentowana struktura celów i kierunków działań, przyjętych w niniejszym opracowaniu. Wypracowane cele oraz kierunki działań wynikają z wcześniej zidentyfikowanych potrzeb i służą eliminacji, bądź ograniczeniu negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji.

Cel rewitalizacji A:	
Zapewnienie równego dostępu do wyższej jakości infrastruktury i środowiska	
Cele szczegółowe:	<p>A1. Infrastruktura i przestrzeń publiczna dostosowane do potrzeb mieszkańców, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami</p> <p>A2. Rozwój infrastruktury o funkcjach społeczno-kulturalnych i rekreacyjnych</p> <p>A3. Uporządkowana i zagospodarowana przestrzeń publiczna z elementami zielonej przestrzeni</p> <p>A4. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego</p>

Cel rewitalizacji B:	
Wzmacnianie aktywności i integracji społecznej mieszkańców oraz przeciwdziałanie marginalizacji	
Cele szczegółowe:	<p>B1. Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej, w tym osób wykluczonych</p> <p>B2. Rozwój i wsparcie edukacyjne oraz kreatywne dzieci i młodzieży</p> <p>B3. Budowanie tożsamości regionalnej</p>

Cel rewitalizacji C:	
Podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez aktywizację zawodową oraz wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa	
Cele szczegółowe:	<p>C1. Aktywizacja zawodowa mieszkańców i ożywienie gospodarcze</p> <p>C2. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców</p>

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

Cel rewitalizacji	Cel szczegółowy	Kierunki działań	Zdiagnozowane problemy, na które odpowiada cel	Zidentyfikowane potencjały, które wykorzystuje cel	Potencjalni beneficjanci	Miernik osiągnięcia celu																					
A. Zapewnienie równego dostępu do wyższej jakości infrastruktury i środowiska	A1. Infrastruktura i przestrzeń publiczna dostosowane do potrzeb mieszkańców, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie nowych i dostosowanie istniejących przestrzeni publicznych do osób ze szczególnymi potrzebami; - modernizacja budynków użyteczności publicznej w celu zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami do usług publicznych; - dostosowanie infrastruktury komunikacyjnej zapewniającej dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami do infrastruktury i przestrzeni publicznych; 	<table border="1"> <tr><td>PR.1.</td><td>PR.2.</td></tr> <tr><td>PR.3.</td><td>PR.6.</td></tr> <tr><td>PR.8.</td><td>PR.12.</td></tr> <tr><td>PR.13.</td><td>PR.15.</td></tr> <tr><td>PR.18.</td><td>PR.19.</td></tr> </table>	PR.1.	PR.2.	PR.3.	PR.6.	PR.8.	PR.12.	PR.13.	PR.15.	PR.18.	PR.19.	<table border="1"> <tr><td>P.5.</td><td>P.6.</td></tr> <tr><td>P.10.</td><td>P.11.</td></tr> <tr><td>P.15.</td><td></td></tr> </table>	P.5.	P.6.	P.10.	P.11.	P.15.		<ul style="list-style-type: none"> - Mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - dzieci i młodzież - seniorzy - osoby wykluczone - osoby zagrożone wykluczeniem - osoby z niepełnosprawnościami 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba przestrzeni i obiektów publicznych dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami na obszarze rewitalizacji - 4 szt. 					
	PR.1.	PR.2.																									
	PR.3.	PR.6.																									
	PR.8.	PR.12.																									
PR.13.	PR.15.																										
PR.18.	PR.19.																										
P.5.	P.6.																										
P.10.	P.11.																										
P.15.																											
A2. Rozwój infrastruktury o funkcjach społeczno-kulturalnych i rekreacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> - przekształcanie istniejących oraz tworzenie nowych obiektów społeczno-kulturalnych w celu stworzenia miejsc integracji społeczności; - przekształcanie istniejących oraz tworzenie nowych obiektów sportowo-rekreacyjnych w celu stworzenia miejsc integracji społeczności; 	<table border="1"> <tr><td>PR.1.</td><td>PR.2.</td></tr> <tr><td>PR.3.</td><td>PR.8.</td></tr> <tr><td>PR.10.</td><td>PR.12.</td></tr> <tr><td>PR.15.</td><td>PR.17.</td></tr> <tr><td>PR.18.</td><td></td></tr> </table>	PR.1.	PR.2.	PR.3.	PR.8.	PR.10.	PR.12.	PR.15.	PR.17.	PR.18.		<table border="1"> <tr><td>P.1.</td><td>P.2.</td></tr> <tr><td>P.5.</td><td>P.6.</td></tr> <tr><td>P.7.</td><td>P.8.</td></tr> <tr><td>P.9.</td><td>P.10.</td></tr> <tr><td>P.11.</td><td>P.12.</td></tr> <tr><td>P.13.</td><td>P.16.</td></tr> </table>	P.1.	P.2.	P.5.	P.6.	P.7.	P.8.	P.9.	P.10.	P.11.	P.12.	P.13.	P.16.	<ul style="list-style-type: none"> - NGO - Mieszkańcy całej Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zrewitalizowanych obiektów na obszarze rewitalizacji – 2 szt.
PR.1.	PR.2.																										
PR.3.	PR.8.																										
PR.10.	PR.12.																										
PR.15.	PR.17.																										
PR.18.																											
P.1.	P.2.																										
P.5.	P.6.																										
P.7.	P.8.																										
P.9.	P.10.																										
P.11.	P.12.																										
P.13.	P.16.																										
A3. Uporządkowana i zagospodarowana przestrzeń publiczna z elementami zielonej przestrzeni	<ul style="list-style-type: none"> - wsparcie aranżowania przestrzeni publicznych lub półpublicznych, sprzyjających integracji sąsiedzkiej oraz wspierających aktywność obywatelską mieszkańców; - przekształcanie istniejących oraz tworzenie nowych przestrzeni publicznych, w tym terenów zielonych w celu stworzenia miejsc integracji społeczności; 	<table border="1"> <tr><td>PR.1.</td><td>PR.2.</td></tr> <tr><td>PR.5.</td><td>PR.15.</td></tr> <tr><td>PR.16.</td><td>PR.18.</td></tr> <tr><td>PR.19.</td><td></td></tr> </table>	PR.1.	PR.2.	PR.5.	PR.15.	PR.16.	PR.18.	PR.19.		<table border="1"> <tr><td>P.1.</td><td>P.2.</td></tr> <tr><td>P.3.</td><td>P.5.</td></tr> <tr><td>P.7.</td><td>P.15.</td></tr> </table>	P.1.	P.2.	P.3.	P.5.	P.7.	P.15.		<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zrewitalizowanych przestrzeni na obszarze rewitalizacji – 4 szt. 								
PR.1.	PR.2.																										
PR.5.	PR.15.																										
PR.16.	PR.18.																										
PR.19.																											
P.1.	P.2.																										
P.3.	P.5.																										
P.7.	P.15.																										
A4. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie programów dla mieszkańców z zakresu szkodliwości wyrobów 	<table border="1"> <tr><td>PR.16.</td><td></td></tr> </table>	PR.16.		<table border="1"> <tr><td>P.1.</td><td>P.2.</td></tr> <tr><td>P.3.</td><td>P.7.</td></tr> </table>	P.1.	P.2.	P.3.	P.7.		<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zorganizowanych 																
PR.16.																											
P.1.	P.2.																										
P.3.	P.7.																										

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

		<p>azbestowych, złego gospodarowania odpadami, pieców węglowych i ich wpływu na środowisko naturalne i zdrowie człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> - tworzenie spotkań, mających na celu propagowanie korzyści płynących z korzystania z instalacji OZE; - organizacja spotkań dla dzieci i młodzieży podnoszących świadomość proekologiczną; - propagowanie i rozwijanie infrastruktury przyjaznej środowisku; - Budowa/ rozbudowa sieci infrastruktury technicznej, w tym w szczególności wodociągowej i kanalizacyjnej w obrębie terenów zabudowanych; - Działania wspierające bioróżnorodność i wprowadzające „zielone strefy” w przestrzeni na obszarze rewitalizacji 				<p>spotkań o tematyce proekologicznej skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji – 3 szt.</p>																						
B. Wzmacnianie aktywności i integracji społecznej mieszkańców oraz przeciwdziałanie marginalizacji	B1. Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej, w tym osób wykluczonych	<ul style="list-style-type: none"> - dostosowanie metod prowadzenia zajęć do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami; - tworzenie programów, skierowanych do osób młodych z tzw. marginesu społecznego, sprzyjających ich uniezależnieniu od pomocy społecznej oraz przełamaniu wszelkich ograniczeń; - tworzenie programów dla osób młodych zagrożonych marginalizacją społeczną z zakresu budowania pozytywnych relacji międzyludzkich oraz otwierania się na zachowania, normy i styl życia spoza dotychczas znanego im środowiska; - tworzenie programów, skierowanych do 	<table border="1"> <tr> <td>PR.1.</td> <td>PR.2.</td> </tr> <tr> <td>PR.4.</td> <td>PR.5.</td> </tr> <tr> <td>PR.7.</td> <td>PR.9.</td> </tr> <tr> <td>PR.18</td> <td></td> </tr> </table>	PR.1.	PR.2.	PR.4.	PR.5.	PR.7.	PR.9.	PR.18		<table border="1"> <tr> <td>P.1.</td> <td>P.3.</td> </tr> <tr> <td>P.4.</td> <td>P.5.</td> </tr> <tr> <td>P.6.</td> <td>P.7.</td> </tr> <tr> <td>P.8.</td> <td>P.9.</td> </tr> <tr> <td>P.10.</td> <td>P.12.</td> </tr> <tr> <td>P.13.</td> <td>P.14.</td> </tr> <tr> <td>P.15.</td> <td>P.16.</td> </tr> </table>	P.1.	P.3.	P.4.	P.5.	P.6.	P.7.	P.8.	P.9.	P.10.	P.12.	P.13.	P.14.	P.15.	P.16.	<ul style="list-style-type: none"> - Mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - dzieci i młodzież - seniorzy - osoby wykluczone - osoby zagrożone wykluczeniem - osoby z niepełnosprawnościami - NGO 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zorganizowanych wydarzeń społeczno-kulturowych skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji (imprezy ogólnogminne oraz te realizowane na obszarze rewitalizacji) – 14 spotkań
PR.1.	PR.2.																											
PR.4.	PR.5.																											
PR.7.	PR.9.																											
PR.18																												
P.1.	P.3.																											
P.4.	P.5.																											
P.6.	P.7.																											
P.8.	P.9.																											
P.10.	P.12.																											
P.13.	P.14.																											
P.15.	P.16.																											

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

	<p>osób z tzw. marginesu społecznego, sprzyjających ich uniezależnieniu od pomocy społecznej oraz przełamywaniu wszelkich ograniczeń;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie organizacyjne dla projektów oddolnych, służących integracji społecznej oraz budowaniu akceptacji, zrozumienia i poczucia przynależności; - tworzenie programów, skierowanych do osób 60+ sprzyjających ich włączeniu społecznemu i podniesieniu aktywności społecznej; - promocja sportu, wszelkiego rodzaju aktywności fizycznej oraz zdrowego stylu życia wśród mieszkańców; 			Mieszkańcy całej Gminy									
B2. Rozwój i wsparcie edukacyjne oraz kreatywne dzieci i młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> - Budowa/modernizacja obiektów edukacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych, w celu zapewnienia optymalnej dostępności usług publicznych; - Rozwijanie programów edukacyjnych i integrujących w przedszkolach i szkołach skierowanych do dzieci, rodziców i kadry edukacyjnej; - Wsparcie instytucji oferujących usługi publiczne, w celu doskonalenia poziomu tych usług i maksymalizowania szans edukacyjnych ich odbiorców; - Organizacja zajęć edukacyjnych pozalekcyjnych rozwijających zainteresowania i pasje oraz zwiększających świadomość lokalną i emocjonalną oraz wspieranie instytucji tworzących miejsca w których można prowadzić tego typu zajęcia; 	<table border="1"> <tr> <td>PR.1.</td> <td>PR.5.</td> </tr> <tr> <td>PR.7.</td> <td>PR.18</td> </tr> </table>	PR.1.	PR.5.	PR.7.	PR.18	<table border="1"> <tr> <td>P.4.</td> <td>P.8.</td> </tr> <tr> <td>P.9.</td> <td>P.15.</td> </tr> </table>	P.4.	P.8.	P.9.	P.15.	<ul style="list-style-type: none"> - Dzieci i młodzież - Rodzice i opiekunowie prawni - Kadra opiekuńczo-wychowawczo-dydaktyczna 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba wybudowanych/zmodernizowanych obiektów edukacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych oferujących zajęcia pozalekcyjne – 1 szt. - Liczba zorganizowanych zajęć dodatkowych (pozalekcyjnych) na obszarze rewitalizacji – 30 szt.
PR.1.	PR.5.												
PR.7.	PR.18												
P.4.	P.8.												
P.9.	P.15.												

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

	<p>B3. Budowanie tożsamości lokalnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wsparcie aranżowania przestrzeni publicznych lub półpublicznych, sprzyjających budowaniu tożsamości lokalnej - Wprowadzenie elementów architektury i sztuki nawiązujących do lokalnej tożsamości - Organizacja wydarzeń kulturowych i społecznych oraz wsparcie inicjatyw oddolnych z zakresu lokalnej kultury i tradycji, sprzyjających ożywieniu przestrzeni publicznej i budowaniu patriotyzmu lokalnego - Promowanie lokalnej historii i tradycji (w tym tworzenie i udostępnianie wystaw i materiałów edukacyjnych na temat historii regionu) - renowacja i ochrona zabytków oraz miejsc o znaczeniu historycznym 	<p>PR.1. PR.4. PR.7.</p> <p>PR.2. PR.5. PR.9.</p>		<p>P.1. P.3. P.8. P.12. P.15.</p> <p>P.2. P.4. P.9. P.13.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - dzieci i młodzież - seniorzy - osoby wykluczone - osoby zagrożone wykluczeniem - osoby z niepełnosprawnościami - NGO - Mieszkańcy całej Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zorganizowanych wydarzeń związanych z opieką nad zabytkami i obiektami historycznymi – 3 szt.
<p>C. Podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez aktywizację zawodową oraz wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa</p>	<p>C1. Aktywizacja zawodowa mieszkańców i ożywienie gospodarcze</p>	<ul style="list-style-type: none"> - włączenie społeczne i zawodowe mieszkańców zagrożonych wykluczeniem i w trudnej sytuacji życiowej; - warsztaty i szkolenia prowadzące do zwiększenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych oraz kształtowania aktywnych postaw w poszukiwaniu zatrudnienia osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem; - działania w zakresie e-learningu, podnoszenia kompetencji cyfrowych mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz kreowania postaw przedsiębiorczych i pobudzania innowacyjności; - działania wspomagające i umożliwiające powrót osób na rynek pracy, w tym powrót młodych rodziców; - tworzenie dogodnych warunków dla rozwoju działalności gospodarczej; - działania ukierunkowane na stałą promocję potencjałów i atrakcji 	<p>PR.9. PR.18</p> <p>PR.14</p>		<p>P.1. P.3. P.5. P.8. P.10. P.14. P.17.</p> <p>P.2. P.4. P.6. P.9. P.11. P.15.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Osoby bezrobotne - Osoby bezrobotne z niskim wykształceniem - Osoby bezrobotne w wieku powyżej 50 lat - Osoby z niepełnosprawnościami - Osoby zagrożone wykluczeniem - Osoby wykluczone - Osoby uzależnione od pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zorganizowanych szkoleń pobudzających przedsiębiorczość skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji – 1 szt.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

		<p>turystycznych obszarów rewitalizacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> - promowanie kształcenia zawodowego, technicznego oraz nauki rzemiosł tradycyjnych wśród uczniów i osób przekwalifikowujących się, w tym w szczególności zagrożonych wykluczeniem; 										
	C2. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> - Poprawa bezpieczeństwa przestrzeni publicznych i półpublicznych poprzez montaż oświetlenia i/lub monitoringu. - Działania infrastrukturalne, związane z poprawą bezpieczeństwa użytkowania istniejących przestrzeni publicznych (modernizacja nawierzchni, przebudowa układu funkcjonalnego). - Tworzenie programów edukacyjnych z zakresu samoobrony i metod postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia - Działania miękkie z zakresu pobudzania empatii i budowania wrażliwości na krzywdę drugiego człowieka. 	PR.19.	<table border="1"> <tr> <td>P.4.</td> <td>P.8.</td> </tr> <tr> <td>P.10.</td> <td>P.14.</td> </tr> <tr> <td>P.15.</td> <td></td> </tr> </table>	P.4.	P.8.	P.10.	P.14.	P.15.		<ul style="list-style-type: none"> - Mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - dzieci i młodzież - seniorzy - osoby wykluczone - osoby zagrożone wykluczeniem - osoby z niepełnosprawnościami - Mieszkańcy całej Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba zorganizowanych działań miękkich z zakresu budowania poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców – 4 szt.
P.4.	P.8.											
P.10.	P.14.											
P.15.												

9. Podstawowe i uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Konieczność opisu przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w szczególności o charakterze społecznym, ale również gospodarczym, infrastrukturalnym, środowiskowym lub funkcjonalno-przestrzennym, wynika bezpośrednio z art. 15 ust. 1. pkt 5. Ustawy o rewitalizacji. Gminny Program Rewitalizacji obligatoryjnie powinien zawierać listę planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica koncentruje się na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, który stanowi przestrzeń szczególnej intensyfikacji zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych, w szczególności w sferze społecznej. Przedsięwzięcia podstawowe, stanowiące odpowiedź na zidentyfikowane na obszarze kwestie problemowe, będą realizowane na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, przy czym należy mieć na uwadze, że ich zasięg oddziaływania będzie szerszy. Terytorialne skoncentrowanie zaplanowanych przedsięwzięć zaplanowanych w niniejszym programie doprowadzi do osiągnięcia postawionych dla obszaru rewitalizacji celów strategicznych i realizacji założonej wizji.

9.1 Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Zgodnie z Ustawą, lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych powinna być sporządzona w formie opisowej, zawierając: nazwy poszczególnych przedsięwzięć, wskazanie realizujących je podmiotów, zakres zadań planowanych do wykonania w ramach każdej inwestycji, lokalizację, szacowane wartości oraz prognozę rezultatów poszczególnych działań wraz z metodą ich oceny.

Podstawowym założeniem przy wyborze przedsięwzięć do przedmiotowego Programu Rewitalizacji była chęć osiągnięcia synergii pomiędzy przedsięwzięciami o charakterze miękkim oraz działaniami stricte infrastrukturalnymi. Przedstawiona poniżej lista przedsięwzięć nie ogranicza się zatem wyłącznie do zadań twardych, ale uwzględnia również inwestycje w zasoby ludzkie, będące ważnym elementem procesu rewitalizacji. Przedsięwzięcia opisano zgodnie z zasadami określonymi w Ustawie, podając ich tytuły, zakres, lokalizację, podmioty realizujące, szacowane wartości i prognozowane rezultaty. Wskazane zostały również cele, w które wpisuje się dane przedsięwzięcie oraz wskaźniki monitorujące jego efekty. Na liście podstawowej znajdują się przedsięwzięcia, bez których realizacja celów programu rewitalizacji jest niemożliwa i obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z sytuacji kryzysowej.

Zastosowanie szerokiej partycypacji w trakcie prac nad dokumentem GPR zapewniło możliwość złożenia kart przedsięwzięć przez wszystkich chętnych interesariuszy. Przedstawione poniżej działania wypracowane zostały z udziałem interesariuszy, biorących udział w partycypacyjnym procesie prac nad Programem Rewitalizacji. Część z nich została również zgłoszona przez przedstawicieli instytucji publicznych w tym Urzędu Gminy Sosnowica i organizacji społecznych. Jednakże, mimo podjętych kroków, nie wpłynęła szeroka gama propozycji przedsięwzięć realizowanych przez inne podmioty niż Gmina Sosnowica.

Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych:

1. Przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy.

2. Artystyczna Sosnowica.
3. Zagospodarowanie terenów publicznych w miejscowości Sosnowica.
4. Warsztatowe spotkania z książką.
5. Szkolenia pracowników i uczestników zajęć ŚDS, rehabilitacja społeczna i zawodowa osób ze szczególnymi potrzebami.
6. Utworzenie miejsca integracji i spotkań dla osób ze szczególnymi potrzebami.
7. Zagospodarowanie terenów publicznych przy szkole podstawowej w Sosnowicy.
8. Jestem bezpieczny.
9. Proekologiczni mieszkańcy Sosnowicy.
10. Opieka nad zabytkami i obiektami historycznymi w Gminie Sosnowica.

Przedsięwzięcie 1. Przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy.

Lokalizacja przedsięwzięcia

Ul. Sportowa 2

Nr działki: 458, 459/4, 459/8, 179, 220, 212

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

Gmina Sosnowica

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

Przedsięwzięcie realizowane samodzielnie

Zakres zadań przedsięwzięcia

Stan istniejący:

Budynek Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy został wybudowany w latach 80. Budynek jest użytkowany przez Gminny Ośrodek Kultury w Sosnowicy oraz OSP w Sosnowicy. OSP użytkuje 2 garaże na parterze budynku, 2 pomieszczenia na piętrze oraz WC. Pozostała część budynku jest użytkowana przez GOK. Jest to budynek podpiwniczony, trzykondygnacyjny, wyposażony w instalację: wodno–kanalizacyjną, elektryczną, c.o. i telefoniczną. Główne wejście do budynku zlokalizowane jest od strony północnej, z wysokimi schodami do wysokości piętra. Wejście do budynku oraz budynek są niedostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Budynek wykorzystywany jest jako Dom Kultury pełniący funkcję społeczno–kulturalną, edukacyjną, szkoleniową i wystawienniczą.

Ze względu na zły stan budynku, wymaga on generalnego remontu i przebudowy. W ciągu

tych wszystkich lat, obiekt znacznie stracił na swojej atrakcyjności i funkcjonalności. Coraz częściej jego stan techniczny jest barierą zamykającą drogę do innowacyjnych form kultury oraz barierą dostępności ze względu m.in. na wysokie schody (brak windy). Obiekt jest zdegradowany, w wyniku długiego użytkowania utracił parametry racjonalnych kosztów eksploatacji (awaryjność sieci wewnętrznych budynku, niedostateczne parametry termoizolacyjności). Nie spełnia zmienionych w międzyczasie wymogów funkcjonalnych stawianych tego typu obiektom. Sale, w których odbywają się zajęcia są niezmodernizowane (nie poddawane remontom i modernizacji) od wielu lat a sprzęt kompletnie wysłużony. W budynku jest za mało pomieszczeń (tylko dwie sale do prowadzenia zajęć, spotkań, warsztatów, ćwiczeń). W jednej sali naprzemiennie prowadzone są różnego rodzaju zajęcia i spotkania. Sprzęt i wyposażenie potrzebne do prowadzenia konkretnego typu zajęć musi być cały czas przenoszony, niejednokrotnie po wysokich schodach w zależności od rodzaju prowadzonych działań. Nie ma możliwości magazynowania sprzętu przy sali zajęciowej.

Przy GOK-u funkcjonuje wiele organizacji i grup. Potencjał i zaangażowanie tych osób niejednokrotnie jest hamowany przez brak wolnych pomieszczeń do realizacji zamierzonych działań czy barierę dostępności do budynku w związku z wysokimi schodami, dlatego konieczna jest przebudowa i rozbudowa budynku. Umożliwi to realizację wielu działań w jednym czasie bez konieczności dzielenia czasu czy miejsca. Pozwoli to na pełniejsze wykorzystanie potencjału miejsca oraz chęci i aktywności NGO.

Na przestrzeni lat prowadzone były prace naprawcze, które nie wpływały na poprawę potencjału instytucji kultury. Wysokie schody są barierą dostępu dla osób niepełnosprawnych ruchowo i starszych. Stan ten wpływa na niekorzystne postrzeganie domu kultury. Zaplanowane działania rewitalizacyjne zmienią ten stan na placówkę przyjazną i otwartą dla wszystkich.

Zadania planowane do realizacji:

Plany zawarte w koncepcji

- Przebudowa, rozbudowa/modernizacja zdegradowanego budynku GOK w celu przywrócenia oraz nadania nowych funkcji użytkowych: społecznych, kulturalnych, turystycznych wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z obiektem,
- Zakup wyposażenia,
- Rozwój terenów zielonych wokół budynku,
- Budowa infrastruktury drogowej (w tym: parkingi – wartość zadania nie będzie przekraczać 15% kosztów kwalifikowanych, dojazd do budynku),
- Tworzenie/adaptacja/dostosowanie budynku i przestrzeni do realizacji oferty kulturalno – edukacyjnej, rozwój innowacji społecznych,
- Zagospodarowanie terenu poprzez: budowę placu zabaw, wiaty rekreacyjnej, sceny z widownią, w celu stworzenia warunków dla aktywności i rekreacji plenerowej mieszkańców – nadanie nowych funkcji (obecnie nie ma takich elementów i GOK nie pełni funkcji aktywności i rekreacji plenerowej mieszkańców),
- wydzielenie pomieszczeń (sala muzyczna, teatralna, artystyczna, fitness, podmiotów społecznych oraz muzeum multimedialne) w celu stworzenia możliwości rozwoju kompetencji społecznych mieszkańców i wykorzystania ich talentów. Obecnie w budynku GOK nie ma oddzielnych pomieszczeń do rozwoju kompetencji i talentów. Nowe funkcje: sala muzyczna z salą nagrań, sala teatralna, sala artystyczna, siłownia i sala fitness, pomieszczenia dla podmiotów społecznych, sala spotkań młodych wraz z salą wyciszeń umożliwi rozwijanie pasji, pobudzi do działania oraz umocni w tym, że warto kształcić swoje

zdolności. Utworzenie nowych funkcji w budynku zwiększy również poziom integracji mieszkańców. W budynku zostanie utworzone muzeum multimedialne, którego przewodnim tematem będzie postać bohatera narodowego Tadeusza Kościuszki.

- zakup wyposażenia do muzeum multimedialnego,
- wydzielenie pomieszczeń technicznych, magazynowych i gospodarczych,
- ograniczenie przestępczości poprzez montaż monitoringu i oświetlenia,
- utworzenie pomieszczeń dla podmiotów społecznych, w celu wzrostu aktywności gospodarczej na obszarze rewitalizacji, w tym przedsiębiorstw społecznych,

Potrzeba realizacji przedsięwzięcia wynika z potrzeb społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji, zgodnie z zapisami diagnozy. W ramach przedsięwzięcia zapewniona zostanie dbałość o zachowanie zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochronę drzew, w całym cyklu projektowym, w tym poprzez stosowanie standardów ochrony zieleni. Przedsięwzięcie zakłada zastosowanie nowoczesnych, energooszczędnych rozwiązań technicznych i technologicznych zmniejszających koszty eksploatacyjne i wpływ na środowisko.

Przy realizacji przedsięwzięcia wykorzystane zostaną innowacyjne materiały i rozwiązania inspirowane naturą. W pracach remontowych przewiduje się użycie materiałów efektywnych środowiskowo, poddanych recyklingowi lub nadających się do ponownego przetworzenia

Przedsięwzięcie ukierunkowane jest na rozwijanie aktywności społecznej poprzez adaptację przestrzeni do realizacji oferty kulturalno-edukacyjnej i rozwoju innowacji społecznych. Inwestor, w ramach przedmiotowego przedsięwzięcia, nie wyklucza wsparcia działań społecznych na rzecz aktywizacji środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubogich (max. 15% wartości projektu). Działania te obejmować mogą m.in. wszelkiego rodzaju imprezy kulturalne, wydarzenia plenerowe czy zajęcia dedykowane poszczególnym grupom społecznym.

Cele przedsięwzięcia:

Celem głównym przedsięwzięcia jest poprawa sytuacji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez poprawę oferty kulturalnej. Przedsięwzięcie uwydatni wagę historii i tradycji Gminy Sosnowica, stworzy możliwość zapoznania się z historią i tradycją, wpłynie na pobudzenie aktywności społecznej, rozwój zainteresowań i kompetencji mieszkańców oraz wzmocni funkcje kulturalne.

Cele szczegółowe przedsięwzięcia:

- rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej na obszarze rewitalizacji,
- poprawa dostępności instytucji społeczno-kulturalnych na obszarze rewitalizacji,
- poprawa jakości usług w sferze społeczno-kulturalnej na obszarze rewitalizacji,
- poszerzenie oferty instytucji społeczno-kulturalnej na obszarze rewitalizacji,
- zwiększenie uczestnictwa w kulturze na obszarze rewitalizacji,
- poszerzenie oferty działań integrujących,
- Przedsięwzięcie przywraca wartości użytkowe i przestrzenne obiektowi zdegradowanemu, nie spełniającemu współczesnych standardów.

Okres realizacji

2024 - 2030

Szacowana wartość

9 500 000,00 zł

Źródło finansowania

- Krajowe środki publiczne
- Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)
- Środki prywatne
- Środki z innych źródeł
- Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Działanie FELU.11.04 Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie, środki własne JST

Dopuszczalne: środki z innych źródeł

Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami

Przebudowa wraz z rozbudową będzie prowadzona z uwzględnieniem zasady uniwersalnego projektowania. W ramach zadania usunięte zostaną bariery architektoniczne. W budynku zostanie zamontowana winda. Przedmiotowa inwestycja będzie respektować zasadę zrównoważonego oddziaływania na środowisko, potrzebę rozwoju cyfrowego, zasadę dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami, zasadę stabilności i efektywności finansowej oraz odporności na kryzys. Obiekt będzie w pełni dostępny dla osób niepełnosprawnych poprzez zniwelowanie barier architektonicznych. Budynek będzie wyposażony m.in. w: windę osobową umożliwiającą osobom niepełnosprawnym dostanie się na wszystkie kondygnacje, brak progów, toalety przystosowane do korzystania przez osoby z niepełnosprawnościami, systemy przyzywowe dla osób niepełnosprawnych. W budynku zostaną zamontowane elementy wyposażenia ułatwiające orientację oraz przekaz informacji np. plany tyflograficzne, symbole graficzne i piktogramy.

Grupa docelowa przedsięwzięcia

Mieszkańcy Gminy Sosnowica, środowiska lub lokalne społeczności zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w szczególności lokalne społeczności na obszarach zdegradowanych, w tym objętych rewitalizacją, osoby odwiedzające Gminę Sosnowica – turyści, organizacje pozarządowe.

Uzasadnienie szerszej grupy docelowej przedsięwzięcia

Zrewitalizowany budynek GOK ze względu na swoje funkcje kulturalno-edukacyjne ze względu na znaczenie w społeczności lokalnej oraz poszerzoną i dostosowaną ofertę pełni istotną funkcję w Gminie. Realizacja przedsięwzięcia zlikwiduje nieestetyczne miejsce w Sosnowicy, uporządkuje przestrzeń publiczną i poprawi stan bezpieczeństwa. W zrewitalizowanej przestrzeni pojawi się atrakcyjny i funkcjonalny obiekt infrastruktury kultury dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz do potrzeb prowadzenia szerokiej oferty zajęć skierowanej do wszystkich mieszkańców z obszaru Gminy. Jest to jedyny tego typu obiekt na obszarze całej Gminy, przez co jego oferta jest skierowana do wszystkich mieszkańców. Dzięki utworzeniu muzeum multimedialnego rozszerzona zostanie oferta skierowana do turystów odwiedzających Gminę Sosnowica. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do rozwoju gospodarczego ośrodka (turystyka), umożliwiając wypracowanie marki miejsca, opartej na historii i kulturze miejsca oraz wydarzeniach kulturalno-edukacyjnych.

Prognozowane rezultaty

- Przywrócenie funkcji budynku oraz nadanie nowych funkcji,
- Dostosowanie budynku i przestrzeni do realizacji oferty kulturalno – edukacyjnej, rozwój innowacji społecznych,
- Wpływ na ograniczenie przestępczości i wzrost poczucia bezpieczeństwa publicznego na obszarze rewitalizacji,
- Realizacja przedsięwzięcia służy eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk.

Przedsięwzięcie uporządkuje przestrzeń publiczną na obszarze Rewitalizacji. W zrewitalizowanej przestrzeni Sosnowicy pojawi się nowoczesny, atrakcyjny i funkcjonalny obiekt infrastruktury kultury. Realizowane w nim funkcje kulturalne i społeczne umożliwią ograniczenie wykluczenia społecznego, poprawę warunków życia mieszkańców, aktywizację i integrację mieszkańców, a także ożywienie gospodarcze i wzrost atrakcyjności turystycznej Gminy Sosnowica. Realizowane w nim funkcje kulturalne i społeczne umożliwią ograniczenie wykluczenia społecznego, poprawę warunków życia mieszkańców, aktywizację i integrację mieszkańców, a także ożywienie gospodarcze i wzrost atrakcyjności turystycznej Gminy Sosnowica.

Przebudowa, rozbudowa/modernizacja zdegradowanego budynku GOK wyposażonego w nowoczesne urządzenia i funkcjonalności pozwoli na rozwiązanie lub zmniejszenie intensywności szeregu problemów zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji i wskazanych w dokumencie: Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji w gminie Sosnowica. Są to m.in.:

- w sferze społecznej: niewystarczający udział mieszkańców w życiu publicznym, ograniczony dostęp do wydarzeń kulturalnych, brak możliwości spędzania czasu wolnego w interesujący sposób, potrzeba w zakresie modernizacji obiektów kulturowych, występowanie wykroczeń i przestępstw.
- w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: problemy w zakresie dostępności budynków użyteczności publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami, a także uwagi mieszkańców wyrażone w ankiecie na etapie delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, w których ankietowani wskazują bezpośrednio na konieczność odnowienia infrastruktury publicznej, w tym infrastruktury kultury.

Wskaźniki monitorujące efekty realizacji przedsięwzięcia

Wskaźnik produktu:

- Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – 1 szt.
- Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – 1szt.
- Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 2,40 ha
- Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami – 0 szt.
- Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.

Wskaźnik rezultatu:

- Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji – 732 osób
- Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem – 1000 osób

Cele realizowane przez to przedsięwzięcie

- A1. Infrastruktura i przestrzeń publiczna dostosowane do potrzeb mieszkańców, w tym osób

starszych i z niepełnosprawnościami

- A2. Rozwój infrastruktury o funkcjach społeczno-kulturalnych i rekreacyjnych
- A3. Uporządkowana i zagospodarowana przestrzeń publiczna z elementami zielonej przestrzeni
- A4. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego
- B2. Rozwój i wsparcie edukacyjne oraz kreatywne dzieci i młodzieży
- B3. Budowanie tożsamości regionalnej
- C2. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców

Powiązania i synergia z innymi przedsięwzięciami

Realizacja inwestycji będzie komplementarna z przedsięwzięciami realizowanymi i planowanymi do realizacji:

- Przedsięwzięcie rewitalizacyjny nr 2 Artystyczna Sosnowica

Przedsięwzięcie 2. Artystyczna Sosnowica

Lokalizacja przedsięwzięcia

ul. Sportowa 2, Sosnowica

Nr działki: 458

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

Gminny Ośrodek Kultury

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

Przedsięwzięcie realizowane samodzielnie

Zakres zadań przedsięwzięcia

Podstawowym założeniem przedsięwzięcia jest organizacja warsztatów rękodzielniczych skierowanych do szerokiej gamy odbiorców: dzieci od 6 roku życia i młodszych wraz z opiekunami, młodzieży, dorosłych seniorów i osób z niepełnosprawnościami w zrewitalizowanym budynku GOK i w jego najbliższym otoczeniu. Warsztaty te pozwolą zapewnić możliwość konstruktywnego spędzania wolnego czasu gwarantując rozwijanie zdolności manualnych i kreatywnego myślenia. W założeniu przedsięwzięcia jest organizacja warsztatów cyklicznych wpisanych w stałą ofertę GOKu w Sosnowicy. Przedsięwzięcie pozwala na wykorzystanie nowej przestrzeni w zrewitalizowanym budynku GOKu. Warsztaty będą organizowane zgodnie z zapotrzebowaniem danej grupy odbiorców. Zajęcia będą prowadzone przez prowadzącego, rękodzielniczkę lub mistrza rzemiosła.

W ramach przedsięwzięcia planowane jest stworzenie kompleksowej oferty kulturalnej i edukacyjnej dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Zorganizowanych zostanie 200 godzin warsztatów rocznie i planuje się objęcie zajęciami 400 osób rocznie.

Warsztaty stałe to między innymi:

- Warsztaty muzyczne; nauka śpiewu, gry na instrumentach oraz rytmika
- Warsztaty taneczne
- Warsztaty ekologiczne
- Gry i zabawy z dawnego podwórka – kultywowanie tradycyjnych form spędzania czasu wolnego
- Warsztaty artystyczne
 - Malowanie na porcelanie

- Bożonarodzeniowe malowanie bombek
- Tradycyjne pisanki zdobione woskiem, kraszanki inne techniki ludowe
- Warsztaty kulinarne kuchni regionalnej
- Zdobienie materiałów farbami to tkanin
- Podstawowe techniki szycia ręcznego i maszynowego
- i inne
- Warsztaty okolicznościowe, tj.:
 - Walentynkowe
 - Pierniczki malowane
 - Jesienne, wiosenne, letnie, zimowe
 - Na dzień babci, dziadka, mamy i taty, Dzień Kobiet/ Dzień Mężczyzn, Dzień Sołtysa
 - Wianki świąteczne tradycyjne i ze świecami zdobionymi decupage
 - Palmy wielkanocne
 - Spotkania z historią kultywujące postać np. Tadeusza Kościuszki
 - i inne
- Warsztaty z zaproszonym mistrzem rzemiosła:
 - Warsztaty gliniarskie
 - Warsztaty zielarskie
 - Warsztaty ozdób ze słomy\pająki słomiane
 - Warsztaty kaligrafii
 - i inne

Okres realizacji

2027-2028

Szacowana wartość

80 000,00 zł

Źródło finansowania

- Krajowe środki publiczne
- Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)
- Środki prywatne
- Środki z innych źródeł
- Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
Działanie FELU.08.09 Integracja społeczna osób najbardziej potrzebujących wsparcia, środki własne JST

Dopuszczalne: środki z innych źródeł

Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami

Przedmiotowe przedsięwzięcie będzie respektować zasadę zrównoważonego oddziaływania na środowisko oraz dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami. Przedsięwzięcie realizowane będzie w miejscu przystosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, pozbawionym barier architektonicznych. Dla zachowania szczególnych warunków bezpieczeństwa uczestników

poszczególne atrakcje dostosowane będą do konkretnych grup demograficznych, w tym także osób o ograniczonych możliwościach. Plakaty informacyjne dot. wydarzenia czy informacje na stronach internetowych drukowane/ publikowane będą z użyciem czcionki bezszeryfowej spełniającej wymogi WCAG 2.1, w odpowiednim kontraście kolorystycznym, co pozwoli osobom niedowidzącym na ich odczytanie

Grupa docelowa przedsięwzięcia

Mieszkańcy Gminy Sosnowica, środowiska lub lokalne społeczności zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w szczególności lokalne społeczności na terenie rewitalizacji.

Osoby odwiedzające Gminę Sosnowica w ramach ruchu turystycznego.

Uzasadnienie szerszej grupy docelowej przedsięwzięcia

Przedsięwzięcie przyczyni się do aktywizacji i integracji społecznej wszystkich grup demograficznych, począwszy od dzieci, na seniorach kończąc, będzie też włączający dla osób zagrożonych wykluczeniem. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do rozszerzenia oferty zajęć kulturalno-edukacyjnych. Ze względu na charakter i wagę GOK w rozwoju społeczno-kulturowym całej Gminy, odbiorcami oferty są wszyscy mieszkańcy Gminy. Efekty rozwiązywania zdiagnozowanych problemów nie zamkną się tylko w obszarze rewitalizacji. Lecz obejmą całą Gminę Sosnowica. Zajęcia przewidziane w ramach niniejszego przedsięwzięcia, podniosą świadomość ludności dotyczącą miejsca ich zamieszkania oraz wpłyną korzystnie na budowanie poczucia tożsamości lokalnej.

Prognozowane rezultaty

Realizacja przedsięwzięcia umożliwi aktywizację i integrację społeczności lokalnej, pobudzenie więzi sąsiedzkich oraz niwelację wykluczenia społecznego, a także ożywienie gospodarcze i wzrost atrakcyjności turystycznej Gminy Sosnowica. Organizowane warsztaty będą łączyć aspekty edukacyjne z kultywowaniem miejscowych tradycji, w związku z czym wpłyną na wielopłaszczyznowy rozwój mieszkańców Gminy.

- Ożywienie i zaangażowanie mieszkańców Gminy Sosnowica
- Wykorzystanie przestrzeni do wspólnych inicjatyw – wykorzystanie terenu zielonego wokół budynku GOK
- Wyzwolenie kreatywności wśród mieszkańców.
- Poszerzenie oferty instytucji społeczno-kulturalnych na obszarze rewitalizacji.

Wskaźniki monitorujące efekty realizacji przedsięwzięcia

Wskaźnik produktu:

- Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – 1 szt.
- Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami - 0 szt.
- Całkowita liczba osób objętych wsparciem – 800 os.
- Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w Programie – 20 os.

Wskaźnik rezultatu:

- Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu - 600 os.

Cele realizowane przez to przedsięwzięcie

- B1. Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej, w tym osób wykluczonych
- B2. Rozwój i wsparcie edukacyjne oraz kreatywne dzieci i młodzieży
- B3. Budowanie tożsamości regionalnej

Powiązania i synergia z innymi przedsięwzięciami

Realizacja projektu będzie odbywać się w:

- Budynku GOK objętym przedsięwzięciem rewitalizacyjnym nr 1 Przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy.

Przedsięwzięcie 3. Zagospodarowanie terenów publicznych w miejscowości Sosnowica

Lokalizacja przedsięwzięcia

ul. Wyzwolenia, Sosnowica

Dz. nr 195/3, 195/2, 195/7, 195/8, 161 obr. 0013

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

Gmina Sosnowica

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

Przedsięwzięcie realizowane samodzielnie

Zakres zadań przedsięwzięcia

Stan istniejący:

Budynek Gminnej Biblioteki Publicznej został wybudowany w latach 80. Zmodernizowano go w 2020 r. Teren przy bibliotece oraz sąsiadujących budynkach (przedszkola, przychodni podstawowej opieki zdrowotnej, oraz garażu osp) jest zaniedbany, nieutwardzony wymagający zagospodarowania. Teren znajduje się w dogodnej lokalizacji w centrum miejscowości Sosnowica, w pobliżu istotnych dla mieszkańców obiektów użyteczności publicznej. Teren posiada duży potencjał, a jego rewitalizacja wpłynie na rozwiązanie zdiagnozowanych problemów społecznych. Wymienione tereny są własnością Gminy Sosnowica. Część terenu jest utwardzona trylinką, ale stan utwardzonych fragmentów jest średni i występują nierówności. Stwarza to niebezpieczeństwo i barierę architektoniczną w przestrzeni publicznej. Obszar za garażem OSP jest niezagospodarowany i mocno zarośnięty, niedostępny dla mieszkańców. Wzdłuż rowu odwadniającego wytyczony jest teren pod drogę wewnętrzną. Ze względu na brak zagospodarowania tego fragmentu terenu jest on

niewłaściwie użytkowany i wpływa to na spadek poczucia bezpieczeństwa mieszkańców oraz szerzenie patologii społecznej. Stwarza zagrożenie dla osób zamieszkujących w bliskim sąsiedztwie. Jest to miejsce spotkań osób spożywających alkohol w godzinach popołudniowych i wieczornych. Ponadto obecny stan tego obszaru nie zachęca i nie motywuje do podejmowania inicjatyw społecznych. W bibliotece realizowanych jest wiele przedsięwzięć, które skupiają mieszkańców z różnych grup (grupy czytelnicze, spotkania z książką, kreatywne piątki dla dzieci i młodzieży, spotkania autorskie z pisarzem). Potencjał, pasje i zainteresowania tych osób mogły by być wykorzystane, a zajęcia realizowane w plenerze, na świeżym powietrzu, co obecnie jest niemożliwe. Bliskie sąsiedztwo biblioteki i przedszkola poprzez brak zagospodarowania terenu zamyka te grupy w budynku, a powinno sprzyjać integracji i realizacji wspólnych działań.

Zadania planowane do realizacji:

- utwardzenie i zagospodarowanie terenu przy Gminnej Bibliotece Publicznej, placu zabaw, garażu OSP - dz. nr 195/3, 195/2, 195/7,
- utworzenie miejsca na odpoczynek i realizację działań plenerowych przez GBP – dz. nr 195/2, 195/8 (pergola, nasadzenia, mała architektura) w celu stworzenia warunków dla aktywności i rekreacji plenerowej mieszkańców/czytelników,
- remont garażu OSP z przeznaczeniem na izbę sprzętu strażackiego i zakup wyposażenia do izby sprzętu strażackiego – nadanie nowych funkcji – dz. nr 195/7, 195/8,
- budowa deptaka wraz z oświetleniem – dz. nr 161. Deptak usytuowany jest na działce sąsiadującej z terenem wyżej wymienionym.
- Rozwój terenów zielonych na terenie funkcjonalnie związanym z wskazanymi obiektami.

Przedsięwzięcie stwarza warunki dla aktywności i rekreacji plenerowej mieszkańców, korzystnie wpływającej na ich stan zdrowia oraz stwarza możliwości rozwoju kompetencji społecznych mieszkańców i wykorzystanie ich talentów, włączając równocześnie osoby niesamodzielne o ograniczonej sprawności.

Gmina planuje wsparcie działań społecznych obejmujących między innymi działania na rzecz aktywizacji środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubogich. W związku z powyższym po realizacji zadania będzie możliwość realizacji warsztatów/wystaw/zajęć/wydarzeń plenerowych na zrewitalizowanym terenie.

Rewitalizacja wszystkich wymienionych zadań na terenie funkcjonalnie powiązanym stworzy spójny, powiązany kompleks. Potrzeba realizacji przedsięwzięcia wynika z potrzeb społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji, zgodnie z zapisami diagnozy. W ramach przedsięwzięcia zapewniona zostanie dbałość o zachowanie zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochronę drzew, w całym cyklu projektowym, w tym poprzez stosowanie standardów ochrony zieleni. Ponadto zakłada się zastosowanie nowoczesnych, energooszczędnych rozwiązań technicznych i technologicznych zmniejszających koszty eksploatacyjne i wpływ na środowisko.

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do uzupełnienia i uporządkowania układu przestrzennego obszaru rewitalizacji oraz przywrócenia wartości użytkowych i przestrzennych obszarowi zdegradowanemu lub niespełniającemu współczesnych standardów.

Cel przedsięwzięcia:

Uporządkowanie i zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni publicznych w celu przywrócenia/ nadania nowych funkcji użytkowych: społecznych, turystycznych i kulturowych.

Okres realizacji

2024 - 2030

Szacowana wartość

1 500 000,00 zł

Źródło finansowania

- Krajowe środki publiczne
- Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)
- Środki prywatne
- Środki z innych źródeł
- Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Działanie FELU.11.04 Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie, środki własne JST

Dopuszczalne: środki z innych źródeł

Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami

Projektowanie oraz wykonanie zadania: „Zagospodarowanie terenów publicznych w miejscowości Sosnowica” prowadzone będzie z uwzględnieniem zasady uniwersalnego projektowania (m.in. bez barier architektonicznych oraz wszelkiego rodzaju progów itp.). Przedmiotowa inwestycja będzie respektować zasadę zrównoważonego oddziaływania na środowisko, zasadę dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami.

Grupa docelowa przedsięwzięcia

Mieszkańcy obszarów wiejskich, środowiska lub lokalne społeczności zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w szczególności lokalne społeczności na obszarach zdegradowanych, w tym objętych rewitalizacją. Osoby odwiedzające Gminę Sosnowica – turyści.

Uzasadnienie szerszej grupy docelowej przedsięwzięcia

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do rozwoju gospodarczego ośrodka (turystyka), umożliwiając wypracowanie marki miejsca, opartej na historii i kulturze miejsca oraz wydarzeniach kulturalno-edukacyjnych. Z odnowionej infrastruktury – bezpośrednio lub pośrednio – skorzystają wszyscy mieszkańcy Gminy, których jakość zamieszkiwania ulegnie znaczącej poprawie, m.in. poprzez poprawę ładu wizualnego otoczenia, atrakcyjną przestrzeń spędzania czasu wolnego, prężny rozwój ośrodka czy chociażby szeroki wachlarz możliwości dot. prowadzenia okołoturystycznej działalności gospodarczej.

Prognozowane rezultaty

- Zagospodarowanie terenów publicznych oraz nadanie im nowych funkcji,
- Dostosowanie przestrzeni do realizacji oferty kulturalno – edukacyjnej, rozwój innowacji społecznych,
- Wpływ na ograniczenie przestępczości,

- Kierunki działań służą eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji.

Wskaźniki monitorujące efekty realizacji przedsięwzięcia

Wskaźnik produktu:

- Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – 2 szt.
- Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – 2 szt.
- Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 0,29 ha
- Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami – 0 szt.
- Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.

Wskaźnik rezultatu:

- Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji – 732 osób
- Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem – 450 osób

Cele realizowane przez to przedsięwzięcie

- A1. Infrastruktura i przestrzeń publiczna dostosowane do potrzeb mieszkańców, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami
- A2. Rozwój infrastruktury o funkcjach społeczno-kulturalnych i rekreacyjnych
- A3. Uporządkowana i zagospodarowana przestrzeń publiczna z elementami zielonej przestrzeni
- B2. Rozwój i wsparcie edukacyjne oraz kreatywne dzieci i młodzieży
- B3. Budowanie tożsamości regionalnej
- C2. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców

Powiązania i synergia z innymi przedsięwzięciami

Realizacja inwestycji będzie komplementarna z przedsięwzięciami realizowanymi i planowanymi do realizacji:

- Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 4 Warsztatowe spotkania z książką.

Przedsięwzięcie 4. Warsztatowe spotkania z książką

Lokalizacja przedsięwzięcia

ul. Wyzwolenia 5, Sosnowica
nr działki: 195/2

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

Gminna Biblioteka Publiczna im. Krystyny Kraheleskiej w Sosnowicy

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

Organizacja pozarządowa wyłoniona w ramach konkursu przez Gminę Sosnowica

Zakres zadań przedsięwzięcia

Lokalna społeczność Gminy Sosnowica, w tym obszaru rewitalizacji oczekuje, że w zrewitalizowanych budynkach i przestrzeni publicznej prowadzona będzie nie tylko działalność kulturalna, ale także społeczna, edukacyjna i proekologiczna kształtująca postawy włączeniowe.

Idealnym miejscem do realizacji tego typu postulatów są obiekty i przestrzeń publiczna poddane procesom rewitalizacyjnym w otoczeniu Gminnej Biblioteki Publicznej oraz w jej budynku. Rewitalizacja terenów publicznych w pobliżu Gminnej Biblioteki Publicznej pozwoli na zorganizowanie bardziej wyszukanych i nowoczesnych form pracy z odbiorcami. Przeprowadzona rewitalizacja daje możliwość wykorzystania przestrzeni do organizowania różnego rodzaju działań kulturalnych m.in. spotkań literackich, warsztatów czy pikników literackich. Inicjatywa taka stwarza możliwość spotkań, animowania wspólnych działań na rzecz społeczności lokalnej. Brak tego typu spotkań lub ich niewystarczająca ilość, powoduje, że mieszkańcy Gminy Sosnowica, a w szczególności obszaru rewitalizacji pozostają bierni społecznie. W związku z tym zaproponowane przedsięwzięcie będzie korzystało również z efektów wcześniej przeprowadzonych prac w sąsiedztwie budynku Gminnej Biblioteki Publicznej.

- W ramach zadania przeprowadzony zostanie cykl warsztatów plastyczno-rękodzielniczych skierowanych do dzieci, młodzieży, osób dorosłych, seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami – 8 zorganizowanych zajęć w ciągu roku. 15 uczestników na 1 zajęciach.
- Dodatkowo planuje się organizację cyklu spotkań autorskich – 3 spotkania autorskie w ciągu roku, 30 uczestników na jednym wydarzeniu.
- Przewidziane są również wydarzenia integrujące społeczność lokalną: 2 pikniki czytelnicze, w tym jeden o tematyce ekologicznej – poznamy świat roślin i zwierząt.
- Wydarzenie na świeżym powietrzu – Głośne czytanie na kocykach w ramach kampanii społecznej „Cała Polska Czyta Dzieciom”
- Prelekcje organizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi
Organizacja pozarządowa zajmuje się propagowaniem postaw tolerancji, poszanowania praw człowieka, szczególnie mniejszości narodowych i współpracy ludzi różnych kultur i religii. Podnoszeniem świadomości na temat lokalnego dziedzictwa historycznego i kulturowego wśród mieszkańców, p odejmowaniem inicjatyw edukacyjnych dla przekazywania historii i dziedzictwa młodym pokoleniom oraz dla przeciwdziałania przejawom nietolerancji i dyskryminacji,

Cele przedsięwzięcia:

- Wykorzystanie zrewitalizowanych obiektów i przestrzeni publicznych do realizacji działań społecznych, kulturalnych i edukacyjnych.
- Włączenie mieszkańców obszaru rewitalizacji do działań społecznych, kulturalnych oraz edukacyjnych.
- Pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez animowanie wspólnych działań.
- Pokazanie alternatywy spędzania czasu wolnego w ciekawy i kreatywny sposób.

Okres realizacji

2025 - 2027

Szacowana wartość

30 000,00 zł

Źródło finansowania

Krajowe środki publiczne

Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski

Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)

- ✓ Środki prywatne
- ✓ Środki z innych źródeł
- ✓ Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
Działanie FELU.11.04 Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie, środki własne JST, środki prywatne organizacji pozarządowej

Dopuszczalne: środki z innych źródeł

Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami

Przedsięwzięcie będzie respektować zasadę zrównoważonego oddziaływania na środowisko oraz dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami. Przedsięwzięcie realizowane będzie w miejscu przystosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, pozbawionym barier architektonicznych. Budynek GBP w Sosnowicy jest dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Ponadto do współpracy zaproszony zostanie ŚDS w Sosnowicy, gdzie pracują osoby doświadczone w pracy z osobami z niepełnosprawnościami. Dla zachowania szczególnych warunków bezpieczeństwa uczestników poszczególne atrakcje dostosowane będą do konkretnych grup demograficznych, w tym także osób o ograniczonych możliwościach.

Grupa docelowa przedsięwzięcia

Mieszkańcy Gminy Sosnowica, środowiska lub lokalne społeczności zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w szczególności lokalne społeczności na terenie rewitalizacji, m.in. seniorzy, młodzież, dzieci, osoby z niepełnosprawnościami, mieszkańcy obszarów o niezadawalającej dostępności do usług społecznych.

Uzasadnienie szerszej grupy docelowej przedsięwzięcia

Przedsięwzięcie przyczyni się do aktywizacji i integracji społecznej wszystkich grup demograficznych, począwszy od dzieci, na seniorach kończąc, będzie też włączający dla osób zagrożonych wykluczeniem. Zajęcia przewidziane w ramach niniejszego przedsięwzięcia, podniosą świadomość ludności dotyczącą miejsca ich zamieszkania oraz wpłyną korzystnie na budowanie poczucia tożsamości lokalnej.

Prognozowane rezultaty

- Integracja lokalnej społeczności, ożywienie i zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne i kulturowe,
- Zacieśnienie więzi społecznych,
- Możliwość autorozwoju i nabycia nowych umiejętności wykorzystywanych w życiu codziennym, wyzwolenie kreatywności wśród mieszkańców,
- Wzrost zainteresowania literaturą

Wskaźniki monitorujące efekty realizacji przedsięwzięcia

Wskaźnik produktu:

- Całkowita liczba osób objętych wsparciem – 310 os.
- Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w Programie - 15 os.

Wskaźnik rezultatu:

- Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu - 200 os.

Cele realizowane przez to przedsięwzięcie

- A4. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego
- B1. Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej, w tym osób wykluczonych
- B2. Rozwój i wsparcie edukacyjne oraz kreatywne dzieci i młodzieży
- B3. Budowanie tożsamości regionalnej

Powiązania i synergia z innymi przedsięwzięciami

Realizacja przedsięwzięcia będzie odbywać się w:

- Budynku Gminnej Biblioteki Publicznej oraz w jej otoczeniu – przestrzeni publicznej zrewitalizowanej w wyniku realizacji przedsięwzięcia 3 Zagospodarowanie terenów publicznych w miejscowości Sosnowica.

Przedsięwzięcie 5. „Szkolenia pracowników i uczestników zajęć ŚDS, rehabilitacja społeczna i zawodowa osób ze szczególnymi potrzebami”

Lokalizacja przedsięwzięcia

ul. Parczewska nr 4, Sosnowica

Nr działki 14/8

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

Środowiskowy Dom Samopomocy w Sosnowicy „Zielony Zakątek”

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe wyłonione w ramach konkursu przez Środowiskowy Dom Samopomocy w Sosnowicy „Zielony Zakątek”

Zakres zadań przedsięwzięcia

10 osób ze szczególnymi potrzebami podopiecznych ŚDS oraz 4 osoby kadry merytorycznej – pracownicy ŚDS zaangażowanych zostanie w działania edukacyjne w ramach szkoleń i warsztatów.

Przedsięwzięcie ma na celu podniesienie kwalifikacji kadry Środowiskowego Domu Samopomocy w Sosnowicy „Zielony zakątek” oraz podniesienie kompetencji społecznych i zawodowych osób ze szczególnymi potrzebami. W ramach przedsięwzięcia zaplanowano rozszerzenie oferty usług dla osób ze szczególnymi potrzebami o charakterze profilaktycznym i terapeutycznym oraz aktywizującym poprzez wprowadzenie warsztatów i szkoleń. Warsztaty i szkolenia skierowane do uczestników ŚDS nastawione będą na poszerzenie zakresu umiejętności samodzielnego funkcjonowania osób ze szczególnymi potrzebami.

- szkolenie z zakresu arteterapii - makrama, terapii kulinarnej, aktywizacji ruchowej uczestników ŚDS, szkolenie z zakresu obsługi programów graficznych, szkolenie z zakresu pierwszej pomocy, szkolenie z zakresu wizażu i stylizacji – zmiana wizerunku uczestników ŚDS, trening umiejętności społecznych,
- podniesienie kompetencji społecznych i zawodowych osób ze szczególnymi potrzebami,
- W ramach przedsięwzięcia zaplanowano rozszerzenie oferty usług dla osób ze szczególnymi potrzebami o charakterze profilaktycznym i terapeutycznym oraz aktywizującym poprzez wprowadzenie warsztatów i szkoleń. Warsztaty z rękodzieła:

- Warsztaty z haftu diamentowego. 10 osób. 10 dni po 4 godziny dziennie.
- Warsztaty z szydełkowania. 4 osoby. 10 dni po 4 godziny dziennie.
- Warsztaty wokalnno - teatralne. 6 osób. 2 dni po 6 godziny dziennie.
- Aktywizacja ruchowa z fizjoterapeutą. 10 osób. 5 dni po 4 godziny dziennie.
- Warsztaty kulinarne. 6 osób. 5 dni po 4 godziny dziennie.
- Warsztaty malowanie na tkaninach. 6 osób. 5 dni po 4 godziny dziennie.
- Warsztaty z wyrobów gipsowych. 5 osób. 5 dni po 4 godziny dziennie.
- szkolenia skierowane do uczestników ŚDS nastawione będą na poszerzenie zakresu umiejętności samodzielnego funkcjonowania osób ze szczególnymi potrzebami:
 - Szkolenie z zakresu obsługi projektów graficznych na platformie online Canva. 2 osoby. 5 dni po 2 godziny dziennie.
 - Szkolenie z zakresu obsługi programu tekstowego Word. 3 osoby. 10 dni o 2 godziny dziennie .

Przedsięwzięcie ukierunkowany jest na rozwijanie aktywności społecznej poprzez realizację oferty terapeutyczno-edukacyjnej w formie warsztatów i szkoleń.

W projekcie przewiduje się zakup materiałów i pomocy do wykorzystania podczas prowadzenia warsztatów i szkoleń.

Potrzeba jego realizacji wynika z potrzeb społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji zdiagnozowanych na etapie diagnozy i delimitacji obszaru rewitalizacji.

Cele przedsięwzięcia:

- wzrost możliwości usamodzielniania się i rozwoju osobistego osób ze szczególnymi potrzebami będących podopiecznymi ŚDS,
- Wspieranie rozwoju fizycznego i intelektualnego osób ze szczególnymi potrzebami,
- Aktywizacja społeczno-zawodowa, wzrost włączenia społecznego osób ze szczególnymi potrzebami będących podopiecznymi ŚDS,
- Podniesienie kwalifikacji pracowników ŚDS.

Okres realizacji

2024 - 2027

Szacowana wartość

10 000,00 zł

Źródło finansowania

- Krajowe środki publiczne
- Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)
- Środki prywatne
- Środki z innych źródeł
- Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
Działanie FELU.08.09 Integracja społeczna osób najbardziej potrzebujących wsparcia, Krajowy Fundusz Szkoleniowy (PUP), środki prywatne organizacji pozarządowej, środki własne JST
Dopuszczalne: środki z innych źródeł

Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami

Przedmiotowa inwestycja będzie respektować zasadę zrównoważonego oddziaływania na środowisko, potrzebę rozwoju cyfrowego, zasadę dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami, zasadę stabilności i efektywności finansowej oraz odporności na kryzys. Efekty przedsięwzięcia będą dostępne dla każdej z grup, w tym również dla osób z niepełnosprawnościami i osób ze szczególnymi potrzebami. Przedsięwzięcie realizowane będzie w miejscu przystosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, pozbawionym barier architektonicznych.

Grupa docelowa przedsięwzięcia

Kadra Środowiskowego Domu Samopomocy w Sosnowicy „Zielony Zakątek” oraz uczestnicy Środowiskowego Domu Samopomocy w Sosnowicy „Zielony Zakątek”.

Prognozowane rezultaty

- Pobudzenie i wzmacnianie motywacji do aktywności zawodowej i społecznej.
- Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób ze szczególnymi potrzebami – podniesienie kompetencji uczestników ŚDS
- Wzrost pozytywnego odbioru osób ze szczególnymi potrzebami w środowisku lokalnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu
- Utrzymanie uczestników ŚDS w ich własnym środowisku
- Podniesienie kompetencji pracowników ŚDS

Wskaźniki monitorujące efekty realizacji przedsięwzięcia

Wskaźnik produktu:

- Całkowita liczba osób objętych wsparciem – 14 os.
- Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w Programie – 10 os.

Wskaźnik rezultatu:

- Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu – 10 osób

Cele realizowane przez to przedsięwzięcie

- B1. Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej, w tym osób wykluczonych
- C1. Aktywizacja zawodowa mieszkańców i ożywienie gospodarcze
- C2. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców

Powiązania i synergia z innymi przedsięwzięciami

Realizacja przedsięwzięcia będzie odbywać się w:

- Budynku Środowiskowego Domu Samopomocy w Sosnowicy objętym przedsięwzięciem rewitalizacyjnym nr 6. Utworzenie miejsca integracji i spotkań dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Przedsięwzięcie 6. Utworzenie miejsca integracji i spotkań dla osób ze szczególnymi potrzebami

Lokalizacja przedsięwzięcia

ul. Parczewska nr 4, Sosnowica

Nr działki 14/8, 14/9 obr. Sosnowica

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

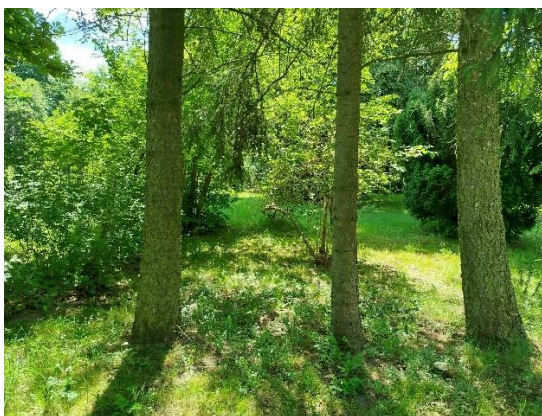
Gmina Sosnowica

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

Przedsięwzięcie realizowane samodzielnie

Zakres zadań przedsięwzięcia

Stan istniejący:

Budynek Środowiskowego Domu Samopomocy w Sosnowicy został wyremontowany i oddany do użytkowania w 2018 r. Teren przy ŚDS oraz tereny przyległe są niezagospodarowane. Wymagają głębokiej rewitalizacji i zagospodarowania. W bliskim sąsiedztwie z ŚDS zlokalizowany jest blok mieszkalny - 2 piętrowy, 3 klatkowy. Cały kompleks jest niezagospodarowany, wymagający rewitalizacji. Dodatkowo tereny są zlokalizowane na końcu miejscowości, w bliskim sąsiedztwie budynków obsługujących Kanał Wieprz – Krzna. Duża część obszaru jest zakrzaczona, teren niski zalewowy i podmokły.

W związku z tym, iż obszar jest użytkowany między innymi przez osoby niepełnosprawne (uczestników ŚDS) wymaga szczególnego zagospodarowania.

Koncepcja zadania:

Zagospodarowanie terenu zielonego przy budynku Środowiskowego Domu Samopomocy w Sosnowicy „Zielony Zakątek” poprzez:

- budowę/remont ciągów komunikacyjnych, utwardzenie terenu, małej architektury, utworzenie miejsca spotkań na świeżym powietrzu, miejsca na ognisko,
- zagospodarowanie terenu: uporządkowanie terenu, oczyszczenie z zakrzaczeń, nasadzenia, utworzenie klombów,
- utworzenie miejsca do gier i zabaw dla osób ze szczególnymi potrzebami

Przedsięwzięcie stwarza warunki dla aktywności i rekreacji plenerowej uczestników ŚDS oraz mieszkańców korzystnie wpływającej na ich stan zdrowia. Przedsięwzięcie stwarza możliwości rozwoju kompetencji społecznych uczniów i wykorzystania ich talentów, włączając równocześnie osoby niesamodzielne o ograniczonej sprawności.

Teren wokół budynku zostanie utwardzony w celu wyznaczenia miejsc parkingowych (max. 15% kosztów kwalifikowanych) oraz wewnętrznej komunikacji. Teren zostanie uzupełniony zielenią ozdobną. Zagospodarowanie terenu pozwoli na stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej.

Zakres interwencji przedsięwzięcia obejmuje stworzenie infrastruktury społeczno-gospodarczej przyczyniającej się do włączenia społecznego.

Potrzeba realizacji przedsięwzięcia wynika z potrzeb społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji, zgodnie z zapisami diagnozy. W ramach przedsięwzięcia zapewniona zostanie dbałość o zachowanie zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochronę drzew, w całym cyklu projektowym, w tym poprzez stosowanie standardów ochrony zieleni.

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do uzupełnienia i uporządkowania układu przestrzennego obszaru rewitalizacji oraz przywrócenia wartości użytkowych i przestrzennych obszarowi zdegradowanemu.

Cel przedsięwzięcia:

Uporządkowanie i zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni publicznych w celu przywrócenia/ nadania nowych funkcji użytkowych: społecznych i turystycznych.

Okres realizacji

2025 - 2030

Szacowana wartość

700 000,00 zł

Źródło finansowania

- Krajowe środki publiczne
- Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)
- Środki prywatne
- Środki z innych źródeł
- Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 Działanie FELU.11.04 Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie, środki własne JST
Dopuszczalne: środki z innych źródeł

Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami

Przedsięwzięcie realizowane będzie w myśl zasady uniwersalnego projektowania i zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Przedmiotowa inwestycja będzie respektować zasadę zrównoważonego oddziaływania na środowisko

Grupa docelowa przedsięwzięcia

Osoby ze szczególnymi potrzebami, ich opiekunowie i rodziny, odwiedzający uczestnicy

(osoby ze szczególnymi potrzebami) innych Ośrodków Wsparcia (DPS, ŚDS, WTZ), mieszkańcy Gminy Sosnowica w szczególności osoby z obszaru rewitalizacji, odwiedzający i zaproszeni goście ŚDS.

Uzasadnienie szerszej grupy docelowej przedsięwzięcia

Zrewitalizowana przestrzeń stanowi „całość” wraz z budynkiem SDŚ. Ze względu na swoje funkcje i znaczenie w społeczności lokalnej oraz poszerzoną i dostosowaną ofertę pełni istotną rolę w Gminie, a oferta skierowana jest do wszystkich potrzebujących mieszkańców Gminy. Realizacja przedsięwzięcia zlikwiduje nieestetyczne miejsce w Sosnowicy, uporządkuje przestrzeń publiczną i poprawi stan bezpieczeństwa. W zrewitalizowanej przestrzeni pojawi się atrakcyjny i funkcjonalny obiekt infrastruktury społecznej dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz do potrzeb prowadzenia szerokiej oferty zajęć skierowanej do potrzebujących mieszkańców z obszaru Gminy. Jest to jedyny tego typu obiekt na obszarze całej Gminy, przez co jego oferta jest skierowana do wszystkich mieszkańców.

Prognozowane rezultaty

Dzięki zagospodarowaniu terenów publicznych oraz nadaniu im nowych funkcji poszerzona zostanie oferta działalności SDŚ w Sosnowicy. Teren będzie przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, co przełoży się na zwiększenie aktywności społecznej i fizycznej osób ze szczególnymi potrzebami, w szczególności uczestników SDŚ. Działania wpłyną na ograniczenie wykluczenia społecznego osób ze szczególnymi potrzebami. Zrewitalizowana przestrzeń zostanie dostosowana do realizacji oferty kulturalno-edukacyjnej. Jednocześnie realizacja przedsięwzięcia wpłynie pozytywnie na ograniczenie przestępczości.

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do rozwoju gospodarczego ośrodka (turystyka), umożliwiając wypracowanie marki miejsca. Z odnowionej infrastruktury – bezpośrednio lub pośrednio – skorzystają wszyscy mieszkańcy Gminy, których jakość zamieszkiwania ulegnie znaczącej poprawie, m.in. poprzez poprawę ładu wizualnego otoczenia, atrakcyjną przestrzeń spędzania czasu wolnego, prężny rozwój ośrodka czy chociażby szeroki wachlarz możliwości dot. prowadzenia okoturystycznej działalności gospodarczej.

Wskaźniki monitorujące efekty realizacji przedsięwzięcia

Wskaźnik produktu:

- Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1
- Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 0,66 ha

Wskaźnik rezultatu:

- Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji – 732 os.

Cele realizowane przez to przedsięwzięcie

- A1. Infrastruktura i przestrzeń publiczna dostosowane do potrzeb mieszkańców, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami
- A3. Uporządkowana i zagospodarowana przestrzeń publiczna z elementami zielonej przestrzeni
- A4. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego
- C2. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców

Powiązania i synergia z innymi przedsięwzięciami

Realizacja inwestycji będzie komplementarna z przedsięwzięciami realizowanym i planowanym do realizacji:

- Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 5 Szkolenia pracowników i uczestników zajęć ŚDS, rehabilitacja społeczna i zawodowa osób ze szczególnymi potrzebami.

Przedsięwzięcie 7. Zagospodarowanie terenów publicznych przy szkole podstawowej w Sosnowicy

Lokalizacja przedsięwzięcia

ul. Wojska Polskiego 27, Sosnowica
nr działki: 916 obr. 0013

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Sosnowicy

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

Przedsięwzięcie realizowane samodzielnie

Zakres zadań przedsięwzięcia

Stan istniejący:

Kompleks szkoły w Sosnowicy składa się z następujących elementów:

- budynek szkoły,
- budynek sali gimnastycznej,
- budynek hali gimnastycznej,
- budynek przyszkolny.

Poszczególne infrastruktura była budowana i / lub remontowana w różnych przedziałach czasowych. Termomodernizacja szkoły, sali gimnastycznej, gimnazjum i budynku przyszkolnego wykonana była w 2018 r. Teren przy szkole nie był objęty zakresem tych prac, jest niezagospodarowany i nieutwardzony. Z powodu braku odwodnienia terenu w okresie roztopów czy deszczu teren jest niedostępny dla autobusów dowożących dzieci i młodzież do szkoły. Ponadto stwarza barierę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. W związku z brakiem zagospodarowania terenu dzieci nie mają utworzonego miejsca do odpoczynku i rekreacji na świeżym powietrzu. Otoczenie budynków wymaga uporządkowania i przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych. Przy szkole funkcjonuje wiele kół zainteresowań oraz Uczniowski Klub Sportowy (UKS). Szkoła i obszar szkoły użytkowany jest przez wiele grup nie tylko przez dzieci i młodzież uczęszczającą do szkoły.

Rewitalizacja terenu wokół szkoły jest niezbędna, aby zapewnić bezpieczne, funkcjonalne i estetyczne środowisko, które będzie dostępne dla wszystkich uczniów, nauczycieli i członków społeczności. Poprawa systemu odwodnienia oraz dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami to inwestycje, które przyniosą długoterminowe korzyści, w tym poprawę bezpieczeństwa, zgodność z przepisami, estetykę oraz zwiększenie poziomu inkluzji i równości w szkole. Działania pozwolą stworzyć przyjazne i wspierające środowisko edukacyjne, które sprzyja nauce i rozwojowi wszystkich uczniów oraz wpływa pozytywnie na zmniejszenie intensywności sytuacji kryzysowych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji. Zrewitalizowany

teren może być również wykorzystywany do prowadzenia działań edukacyjnych, rozszerzenia oferty zajęć edukacyjnych czy uatrakcyjnienia prowadzonych lekcji.

Koncepcja zadania:

Zakres interwencji przedsięwzięcia obejmuje stworzenie infrastruktury społeczno-rekreacyjnej przyczyniającej się do włączenia społecznego. Niezagospodarowanemu terenowi wokół szkoły nadane zostaną nowe funkcje.

- Zagospodarowanie terenów publicznych przy szkole podstawowej w Sosnowicy (utwardzenie i odwodnienie terenu, utworzenie miejsca na odpoczynek dla dzieci i młodzieży, nasadzenia, mała architektura, monitoring i oświetlenie terenu) w celu stworzenia warunków dla aktywności i rekreacji plenerowej i zapewnienia bezpieczeństwa.
- Rozwój terenów zielonych na terenie funkcjonalnie związanym z obiektem.

Przedsięwzięcie stwarza warunki dla aktywności i rekreacji plenerowej uczniów, korzystnie wpływającej na ich stan zdrowia oraz stwarza możliwości rozwoju kompetencji społecznych uczniów i wykorzystania ich talentów, włączając równocześnie osoby niesamodzielne o ograniczonej sprawności.

Teren wokół budynku zostanie utwardzony w celu wyznaczenia miejsc parkingowych (max. 15% kosztów kwalifikowanych) oraz wewnętrznej komunikacji. Teren zostanie uzupełniony zielenią ozdobną. Zakup nowego wyposażenia budynku pozwoli na stworzenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej.

Potrzeba realizacji przedsięwzięcia wynika z potrzeb społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji, zgodnie z zapisami diagnozy. W ramach przedsięwzięcia zapewniona zostanie dbałość o zachowanie zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochronę drzew, w całym cyklu projektowym, w tym poprzez stosowanie standardów ochrony zieleni.

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do uzupełnienia i uporządkowania układu przestrzennego obszaru rewitalizacji oraz przywrócenia wartości użytkowych i przestrzennych obszarowi zdegradowanemu lub nie spełniającemu współczesnych standardów.

Cele przedsięwzięcia:

Celem głównym przedsięwzięcia jest poprawa sytuacji społecznej na obszarze rewitalizacji poprzez poprawę oferty edukacyjno-rekreacyjnej terenów publicznych wokół szkoły oraz zapewnienie bezpieczeństwa. I dostosowanie terenu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Cele szczegółowe przedsięwzięcia:

- rozwój infrastruktury edukacyjnej na obszarze rewitalizacji,
- poprawa dostępności instytucji edukacyjnej na obszarze rewitalizacji,
- poprawa jakości usług w sferze edukacyjnej na obszarze rewitalizacji,
- poszerzenie oferty instytucji edukacyjnej na obszarze rewitalizacji,
- poszerzenie oferty działań integrujących,
- Przedsięwzięcie przywraca wartości użytkowe i przestrzenne obiektowi zdegradowanemu,

nie spełniającemu współczesnych standardów.

Okres realizacji

2024 - 2030

Szacowana wartość

800 000,00 zł

Źródło finansowania

- Krajowe środki publiczne
- Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)
- Środki prywatne
- Środki z innych źródeł
- Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
Działanie FELU.11.04 Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie, środki własne JST
Dopuszczalne: środki z innych źródeł

Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami

Projektowanie oraz wykonanie przedsięwzięcia prowadzone będzie z uwzględnieniem zasady uniwersalnego projektowania (m.in. bez barier architektonicznych oraz wszelkiego rodzaju progów). Przedmiotowa inwestycja będzie respektować zasadę zrównoważonego oddziaływania na środowisko, potrzebę rozwoju cyfrowego, zasadę dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami, zasadę stabilności i efektywności finansowej oraz odporności na kryzys.

Grupa docelowa przedsięwzięcia

Mieszkańcy obszarów wiejskich, środowiska lub lokalne społeczności zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w szczególności lokalne społeczności na obszarach zdegradowanych, w tym objętych rewitalizacją. W szczególności uczniowie i ich rodziny oraz pracownicy Szkoły Podstawowej w Sosnowicy.

Uzasadnienie szerszej grupy docelowej przedsięwzięcia

Zrewitalizowany teren publiczny przy Szkole Podstawowej ze względu na swoje funkcje edukacyjno-rekreacyjne oraz ze względu na znaczenie w społeczności lokalnej pełni istotną funkcję w Gminie. Realizacja przedsięwzięcia zlikwiduje nieestetyczne i niedostosowane do potrzeb uczniów, rodziców, pracowników i osób z niepełnosprawnościami miejsce w Sosnowicy, uporządkuje przestrzeń publiczną i poprawi stan bezpieczeństwa. W zrewitalizowanej przestrzeni pojawią się atrakcyjne i funkcjonalne elementy małej infrastruktury dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz do potrzeb prowadzenia szerokiej oferty zajęć skierowanej do wszystkich mieszkańców z obszaru Gminy. Jest to jedyny tego typu obiekt na obszarze całej Gminy, przez co jego oferta jest skierowana do wszystkich mieszkańców. Rewitalizacja terenu wokół szkoły to przedsięwzięcie, które ma szeroki wpływ na różnorodne grupy docelowe. Korzyści z przeprowadzonych działań odczuwają nie tylko obecni uczniowie i personel szkolny, ale również rodzice, społeczność lokalna, władze samorządowe, organizacje pozarządowe, a także przyszłe pokolenia uczniów. Działania te są inwestycją w przyszłość, która przyniesie wymierne korzyści na

wielu płaszczyznach, podnosząc jakość życia i edukacji w społeczności lokalnej.

Prognozowane rezultaty

- Zagospodarowanie terenów publicznych oraz nadanie im nowych funkcji,
- Przedsięwzięcie uporządkuje przestrzeń publiczną na obszarze rewitalizacji. W zrewitalizowanej przestrzeni pojawią się nowoczesne, funkcjonalne i atrakcyjne elementy małej architektury i powstanie miejsce przeznaczone do odpoczynku, aktywności i rekreacji plenerowej dostępne dla wszystkich mieszkańców Gminy. Realizowane tu funkcje umożliwią ograniczenie wykluczenia społecznego, poprawę warunków życia mieszkańców, aktywizację i integrację mieszkańców.
- Poprawa estetyki terenu publicznego, co przełoży się na pozytywne postrzeganie placówki przez rodziców, uczniów i mieszkańców.
- Rozwiązanie problemów z gromadzeniem wody pozwoli zapewnić bezpieczeństwo zarówno uczniów jak i infrastruktury, umożliwi swobodne i bezpieczne dowożenie uczniów do szkoły.
- Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej, pobudzenie więzi sąsiedzkich oraz niwelacja wykluczenia społecznego.
- Dostosowanie terenu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- Zagospodarowanie terenów publicznych przy szkole podstawowej w Sosnowicy pozwoli na rozwiązanie lub zmniejszenie intensywności szeregu problemów zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji i wskazanych w dokumencie: Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji w gminie Sosnowica.

Wskaźniki monitorujące efekty realizacji przedsięwzięcia

Wskaźnik produktu:

- Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – 1szt.
- Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 1,02 ha
- Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami – 0 szt.
- Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.

Wskaźnik rezultatu:

- Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji – 732 osób

Cele realizowane przez to przedsięwzięcie

- A1. Infrastruktura i przestrzeń publiczna dostosowane do potrzeb mieszkańców, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami
- A3. Uporządkowana i zagospodarowana przestrzeń publiczna z elementami zielonej przestrzeni
- B2. Rozwój i wsparcie edukacyjne oraz kreatywne dzieci i młodzieży
- C2. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców

Powiązania i synergia z innymi przedsięwzięciami

Realizacja przedsięwzięcia będzie komplementarna z przedsięwzięciami realizowanymi i planowanymi do realizacji:

- Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 8 Jestem bezpieczny

Przedsięwzięcie 8. Jestem bezpieczny

Lokalizacja przedsięwzięcia

Obszar rewitalizacji

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

Gmina Sosnowica

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

Komenda Powiatowa Policji w Parczewie, Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Sosnowicy

Zakres zadań przedsięwzięcia

Przedsięwzięcie obejmuje przeprowadzenie cyklu lekcji/pogadarek na temat zasad bezpieczeństwa na drogach, unikania sytuacji zagrożenia i przemocy w domu. Przedsięwzięcie skierowane jest głównie do dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji, ale udział w spotkaniach nie będzie ograniczony wiekowo (skorzystać może każdy chętny). Lekcje przeprowadzą policjanci z KPP w Parczewie. W trakcie spotkań uczestnicy dowiedzą się o aktualnie obowiązujących przepisach prawa dotyczących poruszania się zarówno pieszo, jak i innymi dostępnymi środkami transportu (samochodem, rowerem, hulajnogą itp.), o możliwości radzenia sobie z przemocą w rodzinie i możliwościach uzyskania pomocy oraz o formach odpowiedzialnego postępowania pozwalającego uniknąć niebezpieczeństw czy padnięcia ofiarą przestępstwa. Zajęcia z uczniami prowadzone będą między innymi na świeżym powietrzu w zrewitalizowanej przestrzeni publicznej przy szkole podstawowej im. Tadeusza Kościuszki w Sosnowicy i w Gminnym Ośrodku Kultury.

Cel przedsięwzięcia:

Wzrost świadomości oraz poczucia bezpieczeństwa, wzrost bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji, integracja społeczności lokalnej.

Okres realizacji

2029

Szacowana wartość

7 000,00 zł

Źródło finansowania

- Krajowe środki publiczne
- Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)
- Środki prywatne
- Środki z innych źródeł
- Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
Działanie EFS, środki własne JST

Dopuszczalne: środki z innych źródeł

Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami

Przedsięwzięcie realizowane będzie w myśl zasady uniwersalnego projektowania i

zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Przedsięwzięcie realizowane będzie w miejscach przystosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, pozbawionych barier architektonicznych.

Grupa docelowa przedsięwzięcia

Dzieci i młodzież z obszaru rewitalizacji oraz wszyscy chętni.

Prognozowane rezultaty

Realizacja niniejszego przedsięwzięcia wpłynie na poszerzenie wiedzy uczestników na temat zachowania bezpieczeństwa na drodze oraz w życiu codziennym. Prognozuje się wzrost świadomości osób kierujących pojazdami (nie tylko samochodami ale również rowerami, hulajnogami itp.) oraz osób, poruszających się pieszo – w jaki sposób mogą być widoczne na drodze. W rezultacie przewiduje się spadek liczby wypadków drogowych na terenie obszaru rewitalizacji, zwłaszcza z udziałem pieszych i rowerzystów. Prognozuje się również wzrost świadomości na temat radzenia sobie z przemocą w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy oraz o form odpowiedzialnego postępowania pozwalającego uniknąć niebezpieczeństw czy padnięcia ofiarą przestępstwa. W rezultacie przewiduje się spadek przestępczości i przemocy domowej oraz wzrost poczucia bezpieczeństwa.

Wskaźniki monitorujące efekty realizacji przedsięwzięcia

Wskaźnik produktu:

- Liczba organizacji pozarządowych biorących udział w programie - 1 szt.

Wskaźnik rezultatu:

- Liczba uczestników wydarzenia – 80 szt.

Cele realizowane przez to przedsięwzięcie

- B1. Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej, w tym osób wykluczonych
- B2. Rozwój i wsparcie edukacyjne oraz kreatywne dzieci i młodzieży
- C2. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców

Powiązania i synergia z innymi przedsięwzięciami

Realizacja przedsięwzięcia będzie odbywać się w:

- Budynku GOK objętym działaniem rewitalizacyjnym nr 1 Przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy.
- Budynku i otoczeniu budynku Szkoły Podstawowej im. Tadeusza Kościuszki w Sosnowicy objętej działaniem rewitalizacyjnym nr 7 Zagospodarowanie terenów publicznych przy szkole podstawowej w Sosnowicy

Przedsięwzięcie 9. Proekologiczni mieszkańcy Sosnowicy

Lokalizacja przedsięwzięcia

Obszar rewitalizacji

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

Gmina Sosnowica

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

Przedsięwzięcie realizowane samodzielnie

Zakres zadań przedsięwzięcia

Przedsięwzięcie dotyczy uwrażliwienia mieszkańców obszaru rewitalizacji na zachodzące zmiany klimatu oraz sposoby minimalizowania wpływu ich domostw na środowisko przyrodnicze.

Celem przedsięwzięcia jest organizacja cyklicznych spotkań promocyjno-informacyjnych, które przedstawią zarówno przyczyny jak i skutki zmian klimatu oraz propozycje działań zapobiegających lub minimalizujących zmiany klimatu jak również znaczenie i wagę obszarów chronionych. Tematy spotkań obejmować będą również instalacje OZE, szkodliwość ogrzewania za pomocą węglowych kotłów ciepła czy szkodliwość wyrobów z azbestu oraz złe gospodarowanie odpadami. Spotkania te dedykowane są dla 30 mieszkańców - szczególnie dla właścicieli nieruchomości na obszarze rewitalizacji, przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji oraz osób młodych, których świadomość ekologiczna stale wzrasta.

Realizacja przedsięwzięcia będzie odbywać się m.in. w następujących obiektach objętych rewitalizacją na obszarze rewitalizacji:

- Gminny Ośrodek Kultury w Sosnowicy,
- Gminna Biblioteka Publiczna im. Krystyny Kraheleskiej w Sosnowicy.

Okres realizacji

2027 - 2030

Szacowana wartość

50 000,00 zł

Źródło finansowania

- Krajowe środki publiczne
- Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)
- Środki prywatne
- Środki z innych źródeł
- Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Działanie EFS, środki własne Gminy

Dopuszczalne: środki z innych źródeł

Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami

Spotkania z uczestnikami odbywać się będą w pomieszczeniach dostosowanych do ich szczególnych potrzeb. Strona internetowa gminy, która będzie wykorzystywana przy realizacji przedsięwzięcia, jest dostosowana do wymogów, nałożonych przez ustawę o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Obsługa przedsięwzięcia odbywać się będzie z wykorzystaniem poczty elektronicznej, SMS, MMS, strony internetowej. Na wniosek uczestnika przedsięwzięcia ze szczególnymi potrzebami, komunikacja z Urzędem Gminy w trakcie realizacji przedsięwzięcia może przebiegać w formie określonej w tym wniosku.

Grupa docelowa przedsięwzięcia

Grupą docelową będą mieszkańcy obszaru rewitalizacji – właściciele lub użytkownicy nieruchomości na obszarze rewitalizacji – w tym osoby z niepełnosprawnościami, przedsiębiorcy z obszaru rewitalizacji i osoby młode. Planuje się objęcie różnego rodzaju wsparciem 30 mieszkańców z obszaru rewitalizacji.

Prognozowane rezultaty

Podniesienie poziomu świadomości ekologicznej wśród mieszkańców poprawi zarówno jakość życia mieszkańców i ich rodzin oraz lokalne środowisko naturalne i klimat.

Wskaźniki monitorujące efekty realizacji przedsięwzięcia

Wskaźnik produktu:

- Liczba objętych wsparciem podmiotów administracji publicznej lub służb publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym – 1 szt.

Wskaźnik rezultatu:

- Liczba osób, które ukończyły cykl spotkań – 30 osób.

Cele realizowane przez to przedsięwzięcie

- A4. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego
- B1. Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej, w tym osób wykluczonych
- B2. Rozwój i wsparcie edukacyjne oraz kreatywne dzieci i młodzieży

Powiązania i synergia z innymi przedsięwzięciami

Realizacja przedsięwzięcia będzie odbywać się m.in. w:

- Budynku GOK objętym przedsięwzięciem rewitalizacyjnym nr 1 Przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy.
- Budynku Gminnej Biblioteki Publicznej oraz jej otoczeniu objętym przedsięwzięciem rewitalizacyjnym nr 3 Zagospodarowanie terenów publicznych w miejscowości Sosnowica.

Przedsięwzięcie 10. Opieka nad zabytkami i obiektami historycznymi w Gminie Sosnowica

Lokalizacja przedsięwzięcia

Obszar rewitalizacji

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

Gmina Sosnowica

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

Organizacje pozarządowe wyłonione w ramach konkursu przez Gminę Sosnowica

Zakres zadań przedsięwzięcia

Przedsięwzięcie stanowi inicjatywę społeczną opierającą się na zbiorowej odpowiedzialności za zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturalnego. Obszar Gminy Sosnowica charakteryzują liczne obiekty o charakterze zabytkowym, które z powodów finansowych niszczej.

Niniejsza inwestycja dotyczy zakupu niezbędnych narzędzi i robót budowlanych czy pielęgnacyjnych pozwalających na zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie.

Przewidziane działania powinny prowadzić do zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków oraz udaremniać niszczenie i niewłaściwe korzystanie z zabytków. Nie zawsze muszą to być działania prowadzone na dużą skalę, zakłada się również działania drobne, a przynoszące efekty w sferze wizualnej i poprawiającej stan obiektów czy poprawiające stan wiedzy mieszkańców na temat dziedzictwa kulturowego Gminy, m.in. wykonanie oznaczenia (np. tabliczki informacyjne, oplewienie czy wykoszenie, oczyszczenie otoczenia zabytku ze śmieci, digitalizacja dziedzictwa, konkursy artystyczne, wydarzenia kulturalne związane z dziedzictwem kulturalnym)

Realizację przedsięwzięcia powierzono organizacjom pozarządowym funkcjonującym na obszarze gminy.

Cel przedsięwzięcia:

Zapobieganie degradacji obiektów dziedzictwa kulturowego, wzrost świadomości społeczeństwa na temat wagi tego typu obiektów, wzrost wiedzy o tradycji i kulturze lokalnej, wzrost świadomości miejsca, integracja społeczności lokalnej.

Okres realizacji

2026 - 2028

Szacowana wartość

100 000,00 zł

Źródło finansowania

- Krajowe środki publiczne
- Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)
- Środki prywatne
- Środki z innych źródeł
- Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: środki prywatne organizacji pozarządowej, środki z innych źródeł, środki własne JST

Zaplanowane w przedsięwzięciu udogodnienia, zapewniające dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami

Przedsięwzięcie realizowane będzie w myśl zasady uniwersalnego projektowania i zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Grupa docelowa przedsięwzięcia

Mieszkańcy Gminy Sosnowica, środowiska lub lokalne społeczności zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w szczególności lokalne społeczności na obszarach zdegradowanych Gminy Sosnowica, organizacje pozarządowe.

Prognozowane rezultaty

Realizacja niniejszego przedsięwzięcia przyczyni się do szeroko pojętej aktywizacji społeczności lokalnej. Przewiduje się, że społeczna opieka nad zabytkami, wpłynie na zintegrowanie się ze sobą nawzajem uczestników programu, nawiążą nowe wartościowe relacje i będą chętniej uczestniczyć w życiu społecznym. Przedsięwzięcie będzie miało duże znaczenie dla budowania relacji międzypokoleniowych i kultywowanie historii i dziedzictwa lokalnego.

Wskaźniki monitorujące efekty realizacji przedsięwzięcia

Wskaźnik produktu:

- Liczba organizacji pozarządowych biorących udział w programie - 4 szt.

Wskaźnik rezultatu:

- Liczba obiektów zabytkowych objętych wsparciem – 3 szt.

Cele realizowane przez to przedsięwzięcie

- A3. Uporządkowana i zagospodarowana przestrzeń publiczna z elementami zielonej przestrzeni
- B1. Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej, w tym osób wykluczonych
- B3. Budowanie tożsamości regionalnej

Powiązania i synergia z innymi przedsięwzięciami

Ze względu na efekty przedsięwzięcia (wpływ na estetykę, funkcjonalność, wygląd przestrzeni publicznych) przedsięwzięcie ma powiązanie problemowe z przedsięwzięciami realizowanymi i planowanymi do realizacji:

- Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 1 Przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy,
- Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 3 Zagospodarowanie terenów publicznych w miejscowości Sosnowica,
- Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 6 Utworzenie miejsca integracji i spotkań dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 7 Zagospodarowanie terenów publicznych przy szkole podstawowej w Sosnowicy.

Planując, projektując oraz realizując przedsięwzięcia rewitalizacyjne nie wolno zapominać również o założeniach wynikających z przepisów odrębnych m.in.:

- Dla wszystkich przedsięwzięć przeznaczonych pod obiekty użyteczności publicznej, zamieszkania zbiorowego, usług i przemysłu należy zapewnić wodę do zewnętrznego gaszenia pożaru oraz dojazdu spełniające wymagania jak dla dróg pożarowych, zgodnie z zapisami określonymi w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 24 lipca 2009 r. w sprawie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych (Dz. U. z 2009 r. nr 124 poz. 1030);
- Zapewnić należy dbałość o zachowanie i rozwój zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochronę drzew, w całym cyklu projektowym, w tym poprzez stosowanie standardów ochrony zieleni, zwiększenie powierzchni biologicznie czynnych oraz unikanie tworzenia powierzchni uszczelnionych;
- Przedsięwzięcia nie mogą znacząco negatywnie wpływać na istniejące i potencjalne siedliska gatunków chronionych. Przed rozpoczęciem prac należy ograniczyć potencjalne negatywne oddziaływanie w największym stopniu, które związane będzie z etapem budowy – przede wszystkim usuwaniem drzew i krzewów, ryzykiem zajęcia stanowisk gatunków roślin chronionych oraz stanowisk chronionych zwierząt oraz ich płoszeniem.
- Przedsięwzięcia nie mogą pozostawać w sprzeczności z zasadami ochrony konserwatorskiej zabytkowych obiektów.

- Wszelkim planowanym działaniom inwestycyjnym sytuowanym w kolizji z nieruchomymi zabytkami archeologicznymi figurującymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz w Gminnej Ewidencji Zabytków, którym towarzyszą roboty ziemne lub inne działania, które przekształcają powierzchnie terenu, lub w inny sposób ingerują w warstwy gruntu powinny towarzyszyć badania archeologiczne. W tym celu inwestor lub wykonawca robót działając w oparciu o art. 31a ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami /Dz.U. z 2022 r., poz. 840 z późn. zm./ przed rozpoczęciem robót zobowiązany jest do uzyskania odrębnej decyzji LWKZ, w której ustalony zostanie zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych.
- Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zgodnie z art. 77 ust. 1 pkt 3 Prawa wodnego zakazuje się m.in. gromadzenia ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody oraz prowadzenia przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowania.
- Należy przewidzieć możliwość remontu linii elektroenergetycznych niskiego i średniego napięcia oraz zastosować zasady lokalizacji obiektów w pobliżu linii elektroenergetycznych zgodnie z warunkami określonymi w EN 50341-1, PN/E-05100-1, PN-EN 50423-1, PN/E-05125-1, N SEP-E-003, N SEP E-004 t.j. przy zachowaniu odpowiednich odległości. Przewidzieć należy strefy wolne od zabudowy:
 - dla linii napowietrznych do 1 kV-pas 5,0m. (po 2,5 m od osi linii)
 - dla linii napowietrznych powyżej 1 kV do 30 kV-pas 12,0 m (po 6 m od osi linii) dla linii kablowych do 1 kV-pas 1,0 m (po 0,5 m od osi linii).
- Strefa wolna od nasadzeń drzew wysokich wzdłuż linii elektroenergetycznych wynosi odpowiednio
 - dla linii napowietrznych SN 15kV- pas o szerokości 13m (po 6,5m od osi linii) dla linii napowietrznych 0,4kV- pas o szerokości 3m (po 1,5m od osi linii)
 - dla linii kablowych 15kV oraz 0,4kV- pas o szerokości 3m (po 1,5m od osi linii).
- W pozostawionym pasie dopuszcza się sadzenie pod linią drzew nie przekraczających wysokości 2,0 m oraz pozostawienie powierzchni niezalesionej w odległości co najmniej 4,0 m od słupa.

9.2 Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć

Ustawa o rewitalizacji oprócz podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, obejmuje również przedsięwzięcia uzupełniające, tj. takie, które ze względu na mniejszą skalę oddziaływania trudno zidentyfikować indywidualnie, a są oczekiwane ze względu na realizację celów programu rewitalizacji. Przedsięwzięcia dodatkowe uzupełniają w pewnym stopniu przedsięwzięcia podstawowe, tworząc wartość dodaną zaplanowanych działań. Ponieważ odnoszą się do zdiagnozowanych zjawisk kryzysowych, mają one potencjał do ich ograniczenia, choć w mniejszej skali lub w dalszej perspektywie czasowej. Poniżej przedstawiono zestawienie pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, uzupełniających przedsięwzięcia podstawowe procesu rewitalizacji Gminy.

W niniejszym Programie określone zostały typy dopuszczalnych przedsięwzięć uzupełniających, odnoszące się do poszczególnych celów strategicznych. Skala i zakres realizowanych w ramach nich działań mogą być bardzo różne, w zależności od specyfiki danego przedsięwzięcia.

Cel rewitalizacji A:

- Typ 1. – Przedsięwzięcia poprawiające dostępność infrastruktury i przestrzeni publicznej
- Typ 2. – Przedsięwzięcia podnoszące standard infrastruktury publicznej
- Typ 3. – Przedsięwzięcia podnoszące standard przestrzeni publicznej i zielonej przestrzeni
- Typ 4. – Przedsięwzięcia poprawiające standard infrastruktury sieciowej przyczyniające się do poprawy stanu środowiska przyrodniczego

Cel rewitalizacji B:

- Typ 5. – Przedsięwzięcia zapobiegające marginalizacji
- Typ 6. – Przedsięwzięcia poprawiające sektor edukacji oraz poszerzające ofertę zajęć edukacyjnych i kreatywnych
- Typ 7. – przedsięwzięcia wzmacniające poczucie tożsamości regionalnej i patriotyzmu regionalnego

Cel rewitalizacji C:

- Typ 8. – Przedsięwzięcia podnoszące jakość kapitału ludzkiego i poziom lokalnej gospodarki
- Typ 9. – przedsięwzięcia podnoszące poziom bezpieczeństwa i poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców

Zidentyfikowane w ramach powyższych typów przedsięwzięcia uzupełniające przybierają głównie charakter społeczno-gospodarczy lub techniczny. Skierowane są do szerokiego grona odbiorców z terenu Gminy Sosnowica, w tym zwłaszcza do mieszkańców obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Realizacja tych działań umożliwi wyprowadzenie owych terenów ze stanu kryzysowego, co będzie miało korzystny wpływ na poprawę jakości życia oraz przyszły rozwój gminy. Lista przedsięwzięć dopuszczalnych pozostaje otwarta. Może zatem zostać powiększona o dodatkowe przedsięwzięcia, zgłaszane wg zaistniałych potrzeb. Na dzień uchwalenia dokumentu zgłoszone zostały następujące przedsięwzięcia uzupełniające:

Lista przedsięwzięć uzupełniających:

- 1u. Przebudowa części mechanicznej, biologicznej, osadowej oczyszczalni w Sosnowicy oraz budowa nitki kanalizacyjnej Sosnowica – Pasięka
- 2u. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków
- 3u. Budowa / przebudowa dróg gminnych
- 4u. Modernizacja zdegradowanej infrastruktury na terenach po pegeerowskich
- 5u. Budowa boiska wielofunkcyjnego w miejscowości Sosnowica

Przedsięwzięcie uzupełniające 1. Przebudowa części mechanicznej, biologicznej, osadowej oczyszczalni w Sosnowicy oraz budowa nitki kanalizacyjnej Sosnowica – Pasięka

Lokalizacja przedsięwzięcia

Miejscowość Sosnowica oraz odcinek Sosnowica - Pasięka

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

Gmina Sosnowica

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

Przedsięwzięcie realizowane samodzielnie

Zakres zadań przedsięwzięcia

Opis stanu istniejącego:

Istniejąca oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest na obrzeżach miejscowości Sosnowica nad rzeką Piwonią będącą odbiornikiem. Ścieki do oczyszczalni dopływają przewodem grawitacyjnym z sieci kanalizacyjnej grawitacyjno – pompowej. Obecna oczyszczalnia powstała w latach 2000 i nie była od tego czasu modernizowana w zakresie technologicznym.

Koncepcja zadania:

Dla przebudowywanej oczyszczalni przewiduje się nowoczesny proces oczyszczania mechaniczno – biologicznego, z opcją wspomagania chemicznego w układzie sekwencyjnym: 2 reaktory sekwencyjne SBR-GT poprzedzone zbiornikiem buforowym, stabilizacja osadu w wydzielonej komorze tlenowej, stabilizacja osadu z zagęszczeniem odwadniania na prasie taśmowej. W ramach przebudowy planuje się zwiększenie przepustowości oczyszczalni. W ramach zadania wykonanie nitki kanalizacyjnej Sosnowica- Pasieka.

Okres realizacji

2024-2025

Szacowana wartość

7 700 000,00 zł

Źródło finansowania

- Krajowe środki publiczne
- Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)
- Środki prywatne
- Środki z innych źródeł
- Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: RPO, Fundusze EU oraz środki własne JST

Przedsięwzięcie uzupełniające 2. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków

Lokalizacja przedsięwzięcia

Gmina Sosnowica

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

Gmina Sosnowica

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

mieszkańcy

Zakres zadań przedsięwzięcia

Opis stanu istniejącego:

Gmina Sosnowica jest skanalizowana w 15%. Większość małych miejscowości jest zlokalizowana w miejscach znacznie oddalonych od głównego ośrodka gminy, często w lesie. Dodatkowo obszar ten jest zamieszkiwany jedynie przez kilka gospodarstw (niski wskaźnik zaludnienia). Usytuowanie

miejsowości powoduje, że budowa sieci kanalizacyjnej na tych terenach jest nieekonomiczna.

Koncepcja zadania:

Budowa innowacyjnych przydomowych oczyszczalni ścieków, opartych na technologii biologicznej, która nie tylko chroni środowisko ale również jest rozwiązaniem ekonomicznym.

Na terenie Gminy zostały wskazane obszary o szczególnym zagrożeniu powodzią, które bezwzględnie wyłączone są z zabudowy mieszkaniowej. Zatem równocześnie niemożliwa jest realizacja przedsięwzięcia uzupełniającego nr 2 na obszarze o szczególnym zagrożeniu powodzią.

Okres realizacji

2025 – 2030

Szacowana wartość

3 450 000,00 zł

Źródło finansowania

- Krajowe środki publiczne
- Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)
- Środki prywatne
- Środki z innych źródeł
- Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: Fundusze EU, Środki prywatne, środki z innych źródeł, środki własne JST

Działanie FELU.03.04 Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa

Przedsięwzięcie uzupełniające 3. Budowa / przebudowa dróg gminnych

Lokalizacja przedsięwzięcia

Gmina Sosnowica

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

Gmina Sosnowica

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

Przedsięwzięcie realizowane samodzielnie

Zakres zadań przedsięwzięcia

1. Budowa drogi Olchówka – Sosnowica,
2. Przebudowa drogi gminnej ul. Nowa,
3. Budowa drogi gminnej w miejscowości Bohutyn,
4. Przebudowa drogi gminnej Pasieka – Izabelin

Okres realizacji

2025 – 2030

Szacowana wartość

8 850 000,00 zł

Źródło finansowania

- Krajowe środki publiczne
- Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)
- Środki prywatne
- Środki z innych źródeł
- Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: Krajowe środki publiczne, środki własne JST

Przedsięwzięcie uzupełniające 4. Modernizacja zdegradowanej infrastruktury na terenach po pegeerowskich

Lokalizacja przedsięwzięcia

Zienki oraz odcinek Sosnowica-Turno

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

Powiat parczewski

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

Gmina Sosnowica

Zakres zadań przedsięwzięcia

Etap I – przebudowa drogi powiatowej w miejscowości Zienki oraz na odcinku Sosnowica – Turno,
Etap II – przebudowa drogi powiatowej w miejscowości Zienki oraz na odcinku Sosnowica – Turno.

Okres realizacji

2024 – 2025

Szacowana wartość

3 254 000,00 zł

Źródło finansowania

- Krajowe środki publiczne
- Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)
- Środki prywatne
- Środki z innych źródeł
- Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: Krajowe środki publiczne, środki własne JST

Przedsięwzięcie uzupełniający 5. Budowa boiska wielofunkcyjnego w miejscowości Sosnowica

Lokalizacja przedsięwzięcia

Sosnowica

Podmiot realizujący przedsięwzięcie (lider przedsięwzięcia)

Gmina Sosnowica

Partner przedsięwzięcia (udział finansowy, merytoryczny i techniczny)

Przedsięwzięcie realizowane samodzielnie

Zakres zadań przedsięwzięcia

Budowa boiska wielofunkcyjnego w miejscowości Sosnowica.

Okres realizacji

2024 - 2025

Szacowana wartość

1 381 000,00 zł

Źródło finansowania

- Krajowe środki publiczne
- Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności)
- Środki prywatne
- Środki z innych źródeł
- Środki własne JST

Sugerowane źródło finansowania: Krajowe środki publiczne, środki własne JST

Ponadto Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 przewiduje realizację, potencjalnie we współpracy z organizacjami pozarządowymi, dodatkowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą wypełniały następujące cele:

- wyposażenie mieszkańców w narzędzia umożliwiające wdrażanie długotrwałych
- i pozytywnych zmian w miejscu, w którym żyją;
- poszukiwanie i rozwijanie innowacyjnych rozwiązań problemów społecznych;
- pobudzanie zaangażowania mieszkańców obszaru rewitalizacji w sprawy lokalne;
- zachęcenia mieszkańców obszaru rewitalizacji do podejmowania oddolnych działań na rzecz dobra wspólnego;
- zwiększenie aktywizacji społeczności sąsiedzkich i budowanie relacji sąsiedzkich;
- wspieranie integracji społeczności na poziomie lokalnym;
- wykorzystywanie lokalnej infrastruktury i zasobów (w tym dziedzictwo kulturowe);
- wsparcie rozwoju wspólnej przestrzeni publicznej w celu budowania relacji pomiędzy członkami danej społeczności.

9.3 Powiązania pomiędzy poszczególnymi podstawowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

Tabela 9. Tabela obrazująca powiązania pomiędzy podstawowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

Nr przedsięwzięcia z listy podstawowej	1. Przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy	2. Artystyczna Sosnowica	3. Zagospodarowanie terenów publicznych w miejscowości Sosnowica	4. Warsztatowe spotkania z książką	5. Szkolenia pracowników i uczestników zajęć ŚDS, rehabilitacja społeczna i zawodowa osób ze szczególnymi potrzebami	6. Utworzenie miejsca integracji i spotkań dla osób ze szczególnymi potrzebami	7. Zagospodarowanie terenów publicznych przy szkole podstawowej w Sosnowicy	8. Jestem bezpieczny	9. Proekologiczni mieszkańcy Sosnowicy	10. Opieka nad zabytkami i obiektami historycznymi w Gminie Sosnowica
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
Legenda										
	Powiązanie infrastrukturalne									
	Brak powiązania infrastrukturalnego, jedynie powiązanie problemowe									

Źródło: opracowanie własne

9.4 Harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Poniższa tabela prezentuje harmonogram realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zarówno głównych jak i uzupełniających. Ramy czasowe przypisane konkretnym przedsięwzięciom wyznaczone zostały w oparciu o czas potrzebny na ich wykonanie, analizę możliwych źródeł finansowania oraz zdolność inwestycyjną samej Gminy. W momencie sporządzania przedmiotowego harmonogramu niemożliwe jest jednak przewidzenie czynników zewnętrznych, których występowanie może w istotny sposób wpłynąć na realizację Programu. W związku z powyższym, zawarty w tabeli horyzont czasowy realizacji każdego z przedsięwzięć powinien być traktowany orientacyjnie, zaś dokładne terminy wykonawcze określane będą bezpośrednio w dokumentacji technicznej dot. poszczególnych przedsięwzięć.

Tabela 10. Harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych

I.p.	Tytuł przedsięwzięcia	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Indykatorywna wartość środków finansowych	Potencjalne źródło finansowania* (A,B,C,D,E,F,G)
Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne										
1	Przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy								9 500 000,00	B, E
2	Artystyczna Sosnowica								80 000,00	B, E
3	Zagospodarowanie terenów publicznych w miejscowości Sosnowica								1 500 000,00	B, E
4	Warsztatowe spotkania z książką								30 000,00	B, C, E
5	Szkolenia pracowników i uczestników zajęć ŚDS, rehabilitacja społeczna i zawodowa osób ze szczególnymi potrzebami								10 000,00	A, B, C, E
6	Utworzenie miejsca integracji i spotkań dla osób ze szczególnymi potrzebami								700 000,00	B, E
7	Zagospodarowanie terenów publicznych przy szkole podstawowej w Sosnowicy								800 000,00	B, E
8	Jestem bezpieczny								7 000,00	B, E
9	Proekologiczni mieszkańcy Sosnowicy								50 000,00	B, E

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

10	Opieka nad zabytkami i obiektami historycznymi w Gminie Sosnowica								100 000,00	C, D, E
Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne										
1u	Przebudowa części mechanicznej, biologicznej, osadowej oczyszczalni w Sosnowicy oraz budowa nitki kanalizacyjnej Sosnowica – Pasieka								7 700 000,00	A, B, E
2u	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków								3 450 000,00	B, C, D, E
3u	Budowa / przebudowa dróg gminnych								8 850 000,00	A, E
4u	Modernizacja zdegradowanej infrastruktury na terenach po pegeerowskich								3 254 000,00	A, E
5u	Budowa boiska wielofunkcyjnego w miejscowości Sosnowica								1 381 000,00	A, E
Razem									37 412 000,00 zł	
<p>A - Krajowe środki publiczne B - Fundusze Europejskie (w szczególności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko) C - Środki prywatne D - Środki z innych źródeł E - Środki własne JST</p>										

Źródło: opracowanie własne na podstawie listy przedsięwzięć rewitalizacyjnych

9.5 Komplementarność oraz mechanizmy integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Połączenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest jednym z głównych aspektów opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030. Polega ono na zagwarantowaniu powiązań między poszczególnymi przedsięwzięciami, tak aby nie były one względem siebie substytucyjne, a dopełniały się wzajemnie na zasadach komplementarności. W ten sposób można wyprowadzić obszar rewitalizacji z sytuacji kryzysowej neutralizując zdiagnozowane negatywne zjawiska w 5 analizowanych sferach. Zatem wskazane przedsięwzięcia rewitalizacyjne w dokumencie muszą charakteryzować się kompleksowością, zintegrowaniem, skoncentrowaniem i komplementarnością. Poniżej zaprezentowano metodologię zapewnienia tych cech w obszarach działań.

Dokument opiera się o zapisy dokumentu „Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027”, zgodnie z którymi powinien cechować się jednocześnie:

Kompleksowością czyli przedsięwzięcia „twarde” powinny współgrać z planowanymi działaniami „miękkimi”, które łącznie będą stanowiły kompleksową odpowiedź na zdiagnozowane na danym obszarze problemy i staną się źródłem szerszego oddziaływania. Planuje się wzajemne powiązania i synergie przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz synchronizację efektów ich oddziaływania na sytuację kryzysową. Informacje na temat powiązań i synergii przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostały opisane przy każdym przedsięwzięciu w podrozdziale 9.1. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz 9.3. Powiązania pomiędzy poszczególnymi podstawowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. Poniżej wskazano powiązania i synergie z innymi przedsięwzięciami.

Tabela 11. Powiązania pomiędzy przedsięwzięciami twardymi i miękkimi

Przedsięwzięcia twarde \ Przedsięwzięcia miękkie	Przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy	Zagospodarowanie terenów publicznych w miejscowości Sosnowica	Utworzenie miejsca integracji i spotkań dla osób ze szczególnymi potrzebami	Zagospodarowanie terenów publicznych przy szkole podstawowej w Sosnowicy
Artystyczna Sosnowica	✓			
Warsztatowe spotkania z książką		✓		
Szkolenia pracowników i uczestników zajęć ŚDS, rehabilitacja społeczna i zawodowa osób ze szczególnymi potrzebami			✓	
Jestem bezpieczny	✓			✓

Proekologiczni mieszkańcy Sosnowicy	✓	✓		
-------------------------------------	---	---	--	--

*Ostatnie przedsięwzięcie rewitalizacyjne z listy podstawowej posiada wyłącznie powiązania problemowe z innymi przedsięwzięciami o zbliżonym charakterze, w związku z czym nie mieści się w niniejszej tabeli.

Zintegrowaniem, które polega na wspieraniu rozwoju opartego na ścisłej koordynacji działań w ramach danej polityki publicznej. Zastosowanie podejścia zintegrowanego w rewitalizacji wymagało stworzenia dokumentu, który odpowiada na wykazane potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji. To z kolei, pociąga za sobą konieczność wskazania celów w oparciu o analizę wyzwań i potencjałów, przed jakimi stoi dany obszar. Ponadto GPR zawiera działania uwzględniające aspekt społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny, techniczny oraz środowiskowy obszaru rewitalizacji zgodnie z przeprowadzoną diagnozą.

Podejście zintegrowane ma zabezpieczyć przed realizacją pojedynczych, niepowiązanych ze sobą przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Nie dopuszcza się możliwości planowania i realizacji tylko wybiórczych inwestycji, nastawionych jedynie na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni, skupionych wyłącznie na działaniach remontowych czy modernizacyjnych, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na obszarze rewitalizacji. W odniesieniu do przedsięwzięć rewitalizacyjnych oznacza to, że realizacja inwestycji twardych musi być wpisana w szerszą koncepcję działań, a zatem nie może być celem samym w sobie. Zidentyfikowane cele, wskazane w oparciu o analizę wyzwań i potencjałów, zostały przedstawione w rozdziale 8.2 Cele rewitalizacji i kierunki działań.

Koncentracją interwencji, czyli potrzebą hierarchizacji potrzeb. Powoduje to, że dokument GPR dotyczy terenu o istotnym znaczeniu dla rozwoju Gminy, obejmującego część zdiagnozowanego obszaru zdegradowanego i dotkniętego szczególną koncentracją problemów oraz negatywnych zjawisk kryzysowych. Działania rewitalizacyjne skierowane są na określony i zidentyfikowany za pomocą diagnozy obszar rewitalizacji, przy założeniu zastosowania odpowiednich narzędzi. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizowane są na obszarze rewitalizacji. Do objęcia wsparciem w ramach GPR dopuszczone są przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizowane na obszarze rewitalizacji i umieszczone na liście planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz na liście przedsięwzięć uzupełniających.

Zapewnienie **komplementarności problemowej** wynika z uwzględnienia całościowego spojrzenia na przyczyny kryzysu w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji, ograniczając tym samym występowanie dezintegracji działań. Skuteczność komplementarności wymusza również powiązania działań rewitalizacyjnych z decyzjami strategicznymi władz lokalnych. Komplementarność ta oznacza konieczność realizacji przedsięwzięć wzajemnie się dopełniających tematycznie, sprawiając że GPR będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych 5 aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym, środowiskowym). Komplementarność problemowa ma uniemożliwić podział działań, skupiając uwagę na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru rewitalizacji. Wdrożenie komplementarności problemowej oznaczało także obowiązek powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy na innych polach, co skutkuje lepszą koordynacją tematyczną i organizacyjną działań samorządu. W Gminnym Programie Rewitalizacji zadbano o to, aby działania z

zakresu 5 sfer współistniały na tych samych obszarach rewitalizacji w tym samym czasie i tworzyły interdyscyplinarny, wzajemnie powiązany proces.

Przedsięwzięcie	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna
Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 1	✓	✓	✓	✓	✓

Przedmiotem przedsięwzięcia jest rewitalizacja budynku GOK. Obiekt znacznie stracił na swojej atrakcyjności i funkcjonalności. Coraz częściej jego stan techniczny jest barierą zamykającą drogę do innowacyjnych form kultury oraz barierą dostępności ze względu m.in. na wysokie schody (brak windy). Sale, w których odbywają się zajęcia są niezmodernizowane (nie poddawane remontom i modernizacji) od wielu lat a sprzęt kompletnie wystużony. W budynku jest za mało pomieszczeń (tylko dwie sale do prowadzenia zajęć, spotkań, warsztatów, ćwiczeń). W jednej sali naprzemiennie prowadzone są różnego rodzaju zajęcia i spotkania. Sprzęt i wyposażenie potrzebne do prowadzenia konkretnego typu zajęć musi być cały czas przenoszony, niejednokrotnie po wysokich schodach w zależności od rodzaju prowadzonych działań. Nie ma możliwości magazynowania sprzętu przy sali zajęciowej. Przeprowadzona rewitalizacja pozwoli na realizację wielu działań w jednym czasie bez konieczności dzielenia czasu czy miejsca. Pozwoli to na pełniejsze wykorzystanie potencjału miejsca oraz chęci i aktywności NGO.

Przedsięwzięcie uporządkuje przestrzeń publiczną na obszarze Rewitalizacji. W zrewitalizowanej przestrzeni Sosnowicy pojawi się nowoczesny, atrakcyjny i funkcjonalny obiekt infrastruktury kultury. Budynek będzie dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Realizowane w nim funkcje kulturalne i społeczne umożliwią ograniczenie wykluczenia społecznego, poprawę warunków życia mieszkańców, aktywizację i integrację mieszkańców, a także ożywienie gospodarcze i wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru. Podczas projektowania, budowy oraz użytkowania budynku zastosowane zostaną zasady Nowego Europejskiego Bauhausu opierające się na zrównoważonym rozwoju, estetyce i integracji. W całym cyklu projektowym wykorzystywane będą innowacyjne materiały i rozwiązania inspirowane naturą; inwestor zobowiązuje się również do dbałości o zachowanie i rozwój zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochrony drzew.

Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 2	✓	✓			
---	---	---	--	--	--

Podstawowym założeniem przedsięwzięcia jest stworzenie kompleksowej oferty kulturalnej i edukacyjnej dla dzieci, młodzieży i dorosłych w formie warsztatów rękodzielniczych skierowanych do szerokiej gamy odbiorców, które realizowane będą w zrewitalizowanym budynku GOK i w jego najbliższym otoczeniu. Warsztaty te pozwolą zapewnić możliwość konstruktywnego spędzania wolnego czasu gwarantując rozwijanie zdolności manualnych i kreatywnego myślenia. Realizacja przedsięwzięcia umożliwi aktywizację i integrację społeczności lokalnej, pobudzenie więzi sąsiedzkich oraz niwelację wykluczenia społecznego, a także ożywienie gospodarcze i wzrost atrakcyjności turystycznej Gminy Sosnowica. Organizowane warsztaty będą

łączyć aspekty edukacyjne z kultywowaniem miejscowych tradycji, w związku z czym wpłyną na wielopłaszczyznowy rozwój mieszkańców Gminy.

**Przedsięwzięcie
rewitalizacyjne
nr 3**

Założeniem przedsięwzięcia jest rewitalizacja przestrzeni sąsiadującej z budynkiem biblioteki i sąsiednimi budynkami. Teren jest zaniedbany, nieutwardzony wymagający zagospodarowania, w części niedostępny dla mieszkańców. Teren znajduje się w dogodnej lokalizacji w centrum miejscowości Sosnowica, w pobliżu istotnych dla mieszkańców obiektów użyteczności publicznej. Obszar ten w obecnym stanie nie jest w pełni bezpieczny i stanowi barierę architektoniczną w przestrzeni publicznej. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do zagospodarowania terenów publicznych i nadania im nowych funkcji oraz dostosowania przestrzeni do realizacji oferty kulturalno – edukacyjnej czy rozwoju inicjatyw społecznych. Podjęte działania wpłyną pozytywnie na ograniczenie przestępczości. Przedsięwzięcie przyczyni się do szeroko pojętej aktywizacji. Tego typu aktywności zintegrują mieszkańców Gminy, którzy będą mieli okazję nawiązać nowe wartościowe relacje. Szczególnie ważne jest to w aspekcie osób samotnych, tak bardzo potrzebujących kontaktu z drugim człowiekiem. Ponadto przedsięwzięcie przyczyni się do poprawy aktywności i rekreacji plenerowej mieszkańców, korzystnie wpływającej na ich stan zdrowia oraz stwarza możliwości rozwoju kompetencji społecznych mieszkańców. Rewitalizacja wszystkich wymienionych zadań na terenie funkcjonalnie powiązanych stworzy spójny, powiązany kompleks. Pośrednio przyczyni się to do rozwoju gospodarczego ośrodka (turystyka). W ramach przedsięwzięcia zapewniona zostanie dbałość o zachowanie zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochronę drzew, w całym cyklu projektowym, w tym poprzez stosowanie standardów ochrony zieleni. Ponadto zakłada się zastosowanie nowoczesnych, energooszczędnych rozwiązań technicznych i technologicznych zmniejszających koszty eksploatacyjne i wpływ na środowisko.

**Przedsięwzięcie
rewitalizacyjne
nr 4**

Działania w ramach przedsięwzięcia będą realizowane na obszarze zrewitalizowanej przestrzeni w otoczeniu Gminnej Biblioteki Publicznej oraz w jej budynku. Przedsięwzięcie polegać będzie na zorganizowaniu cyklu zajęć skierowanych do dzieci, młodzieży, osób dorosłych, seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami. Zajęcia będą miały charakter warsztatów plastyczno-rękodzielniczych, spotkań autorskich, wydarzeń integrujących społeczność lokalną, w tym wydarzeń o tematyce ekologicznej. Realizacja przedsięwzięcia wpłynie pozytywnie na integrację lokalnej społeczności, ożywienie i zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne i kulturowe. Nastąpi zacieśnienie więzi społecznych, da możliwość autorozwoju i nabycia nowych umiejętności wykorzystywanych w życiu codziennym. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do włączenia mieszkańców, w tym również przedstawicieli grup wykluczonych, do działań społeczno – kulturowych. Technicznie, przedsięwzięcie zapewnia dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, tak w sferze infrastrukturalnej jak i wszelkich podejmowanych działań. Przedsięwzięcie stwarza możliwości rozwoju kompetencji społecznych mieszkańców i wykorzystania ich talentów.

Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 5	✓	✓			
<p>Przedsięwzięcie zakłada przeprowadzenie działań edukacyjnych w formie szkoleń i warsztatów skierowanych do pracowników ŚDS (podniesienie kwalifikacji kadry) oraz podopiecznych ŚDS. W ramach przedsięwzięcia zaplanowano rozszerzenie oferty usług dla osób ze szczególnymi potrzebami o charakterze profilaktycznym i terapeutycznym oraz aktywizującym mających na celu poszerzenie zakresu umiejętności samodzielnego funkcjonowania osób ze szczególnymi potrzebami oraz podniesienia kompetencji zawodowych osób ze szczególnymi potrzebami. W rezultacie nastąpi aktywizacja zawodowa i społeczna grup wykluczonych społecznie, stworzona zostanie możliwość realizacji spotkań dla grup defaworyzowanych, podniesione zostaną kwalifikacje części pracowników ŚDS. Realizacja przedsięwzięcia wpłynie na pobudzenie i wzmocnienie motywacji do aktywności zawodowej i społecznej, wzrost pozytywnego odbioru osób ze szczególnymi potrzebami w środowisku lokalnym, zmniejszenie problemu wykluczenia społecznego, bezrobocia. Przedsięwzięcie stwarza możliwości rozwoju kompetencji społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji, przyczynia się do poprawy integracji społeczności lokalnej.</p>					
Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 6	✓		✓	✓	✓
<p>Zakres interwencji przedsięwzięcia obejmuje stworzenie infrastruktury społeczno-gospodarczej przyczyniającej się do włączenia społecznego. Założeniem przedsięwzięcia jest uporządkowanie i zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni publicznych w celu przywrócenia/ nadania nowych funkcji użytkowych: społecznych i turystycznych przy Budynku Środowiskowego Domu Samopomocy w Sosnowicy. W związku z tym, iż obszar jest użytkowany między innymi przez osoby niepełnosprawne (uczestników ŚDS) wymaga szczególnego zagospodarowania. Zakres interwencji przedsięwzięcia obejmuje stworzenie infrastruktury społeczno-gospodarczej przyczyniającej się do włączenia społecznego. Przedsięwzięcie stwarza warunki dla aktywności i rekreacji plenerowej uczestników ŚDS oraz mieszkańców korzystnie wpływającej na ich stan zdrowia. Jednocześnie stwarza możliwości rozwoju kompetencji społecznych uczniów i wykorzystania ich talentów, włączając równocześnie osoby niesamodzielne o ograniczonej sprawności. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do uzupełnienia i uporządkowania układu przestrzennego obszaru rewitalizacji oraz przywrócenia wartości użytkowych i przestrzennych obszarowi zdegradowanemu. Dzięki zagospodarowaniu terenów publicznych oraz nadaniu im nowych funkcji poszerzona zostanie oferta działalności SDŚ w Sosnowicy. Teren będzie przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, co przełoży się na zwiększenie aktywności społecznej i fizycznej osób ze szczególnymi potrzebami, w szczególności uczestników SDŚ. Działania wpłyną na ograniczenie wykluczenia społecznego osób ze szczególnymi potrzebami. Zrewitalizowana przestrzeń zostanie dostosowana do realizacji oferty kulturalno-edukacyjnej. Jednocześnie realizacja przedsięwzięcia wpłynie pozytywnie na ograniczenie przestępczości.</p>					
Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 7	✓		✓		✓
<p>Przedmiotem przedsięwzięcia jest rewitalizacja terenu wokół szkoły, aby zapewnić</p>					

bezpieczne, funkcjonalne i estetyczne środowisko, które będzie dostępne dla wszystkich uczniów, nauczycieli i członków społeczności. aby zapewnić bezpieczne, funkcjonalne i estetyczne środowisko, które będzie dostępne dla wszystkich uczniów, nauczycieli i członków społeczności. Koncepcja zadania przewiduje zagospodarowanie terenów publicznych przy szkole podstawowej w Sosnowicy (utwardzenie i odwodnienie terenu, utworzenie miejsca na odpoczynek dla dzieci i młodzieży, nasadzenia, mała architektura, monitoring i oświetlenie terenu) w celu stworzenia warunków dla aktywności i rekreacji plenerowej i zapewnienia bezpieczeństwa oraz rozwój terenów zielonych na terenie funkcjonalnie związanym z obiektem. Teren zostanie zagospodarowany i nadane mu zostaną nowe funkcje, przedsięwzięcie uporządkuje przestrzeń na obszarze rewitalizacji, nastąpi poprawa estetyki terenu publicznego, co przełoży się na pozytywne postrzeganie placówki przez rodziców, uczniów i mieszkańców. Rezultatem będzie również aktywizacja i integracja społeczności lokalnej, pobudzenie więzi sąsiedzkich oraz niwelacja wykluczenia społecznego poprzez dostosowanie terenu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 8

Przedsięwzięcie obejmuje przeprowadzenie cyklu lekcji/pogadanek na temat zasad bezpieczeństwa na drogach, unikania sytuacji zagrożenia i przemocy w domu. Przedsięwzięcie skierowane jest głównie do dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji, ale udział w spotkaniach nie będzie ograniczony wiekowo (skorzystać może każdy chętny). Realizacja niniejszego przedsięwzięcia wpłynie na poszerzenie wiedzy uczestników na temat zachowania bezpieczeństwa na drodze oraz w życiu codziennym. Prognozuje się wzrost świadomości osób kierujących pojazdami (nie tylko samochodami ale również rowerami, hulajnogami itp.) oraz osób, poruszających się pieszo – w jaki sposób mogą być widoczne na drodze. W rezultacie przewiduje się spadek liczby wypadków drogowych na terenie obszaru rewitalizacji, zwłaszcza z udziałem pieszych i rowerzystów. Prognozuje się również wzrost świadomości na temat radzenia sobie z przemocą w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy oraz o form odpowiedzialnego postępowania pozwalającego uniknąć niebezpieczeństw czy padnięcia ofiarą przestępstwa. W rezultacie przewiduje się spadek przestępczości i przemocy domowej oraz wzrost poczucia bezpieczeństwa.

Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 9

Przedsięwzięcie obejmuje działania promocyjno-informacyjne z zakresu ochrony środowiska, w tym istotności obszarów chronionych, wykorzystania odnawialnych źródeł energii i usuwania czynników zanieczyszczających otoczenie (np. azbest, wpływ węglowych kotłów ciepła). W zakres przedsięwzięcia wchodzi spotkania z przedsiębiorcami i mieszkańcami Gminy, prowadzone przez doradcę ekologicznego. Efektem realizacji niniejszego przedsięwzięcia będzie wzrost świadomości społeczności lokalnej na temat ochrony środowiska naturalnego w najbliższej okolicy. Przewiduje się, że przeprowadzone działania promocyjno-informacyjne przyczynią się w przyszłości do wyraźnego zmniejszenia wykorzystania azbestu i węglowych kotłów ciepła w gospodarstwach domowych na terenie Gminy i w lokalnych przedsiębiorstwach oraz do wzrostu zainteresowania OZE. W rezultacie jakość środowiska w Gminie Sosnowica ulegnie znaczącej poprawie.

Przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 10	✓		✓		✓
<p>Przedsięwzięcie stanowi inicjatywę społeczną opierającą się na zbiorowej odpowiedzialności za zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturalnego. Niniejsza inwestycja dotyczy zakupu niezbędnych narzędzi i robót budowlanych czy pielęgnacyjnych pozwalających na zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie. Przewidziane działania powinny prowadzić do zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków oraz udaremniać niszczenie i niewłaściwe korzystanie z zabytków. Realizacja niniejszego przedsięwzięcia przyczyni się do szeroko pojętej aktywizacji społeczności lokalnej. Przewiduje się, że społeczna opieka nad zabytkami, wpłynie na zintegrowanie się ze sobą nawzajem uczestników programu, nawiążą nowe wartościowe relacje i będą chętniej uczestniczyć w życiu społecznym. Duże znaczenie przedsięwzięcie będzie miało dla budowania relacji międzypokoleniowych i kultywowanie historii i dziedzictwa lokalnego. Jednocześnie realizacja wpłynie pozytywnie na stan, w tym stan wizualny obiektów zabytkowych i ich otoczenia czy świadomość społeczną na temat występowania i lokalizacji obiektów zabytkowych. Poprawie podlegać będzie estetyka otoczenia.</p>					

Komplementarność przestrzenna oznacza konieczność uwzględnienia w procesie tworzenia i realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji wzajemnych powiązań pomiędzy przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi wdrażanymi zarówno na obszarze rewitalizacji, jak i tymi zaplanowanymi poza granicami obszaru, ale oddziałującymi na niego. Głównym celem komplementarności przestrzennej jest aby:

- przedsięwzięcia realizowane były na całym obszarze rewitalizacji a nie punktowo, w pojedynczych miejscach;
- poszczególne przedsięwzięcia wzajemnie się dopełniały przestrzennie oraz aby zachodził między nimi efekt synergii;
- prowadzone działania nie skutkowały przenoszeniem problemów na inne obszary lub nie prowadziły do niepożądanych efektów społecznych, takich jak segregacja społeczna i wykluczenie.

Przedsięwzięcia z listy podstawowej obejmują obszar rewitalizacji zatem spełniają warunek komplementarności przestrzennej.

Zapewnienie **komplementarności proceduralno-instytucjonalnej** wymusza zaprojektowanie systemu zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. W tym celu niezbędne jest osadzenie systemu zarządzania realizacją GPR w przyjętym przez Gminę Sosnowica systemie zarządzania.

W dokumencie Programu Rewitalizacji, system ten uszczegółowiony został w rozdziale 10. System wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji. Efektywne funkcjonowanie tego systemu związane jest ze współpracą wszystkich uwzględnionych podmiotów działających na obszarze Gminy Sosnowica. Istotne w tym zakresie jest budowanie partnerstw publicznych, prywatnych i

społecznych oraz funkcjonowanie Komitetu Rewitalizacji.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica uwzględnia również zasadę **komplementarności międzyokresowej**. Zasada ta zapewnia ciągłość procesu rewitalizacji w zmieniających się uwarunkowaniach formalno-prawnych. Dotyczy to zmiany formuły programu rewitalizacji w związku z zakończeniem okresu przejściowego określonego w ustawie o rewitalizacji, a także zasad wspierania procesów rewitalizacji w ramach polityki spójności w poszczególnych perspektywach finansowych (2007-2013, 2014-2020, 2021-2027), stanowiących jedno z głównych źródeł finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Jednocześnie stanowi odwołanie do obowiązku oceny aktualności i stopnia realizacji GPR co najmniej co 3 lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie w rozdziale 11.

Komplementarność źródeł finansowania polega na dywersyfikacji źródeł finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych, tworzeniu montażu finansowych, tak aby uniezależnić ich realizację od dostępności finansowania z jednego źródła. Przedsięwzięcia uwzględnione w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 mogą zostać uskutecznione przy udziale różnych źródeł finansowania, w tym:

- środków unijnych (w szczególności EFRR i EFS+),
- krajowych środków publicznych,
- środków własnych Gminy,
- środków prywatnych.

W praktyce oznacza to, że przedsięwzięcia rewitalizacyjne opierać się muszą na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia z różnych funduszy i programów unijnych. Komplementarność finansowa oznacza także zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania, przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych ma kluczowe znaczenie dla dynamiki pożądanych zmian. Komplementarność finansowa przedsięwzięć rewitalizacyjnych z dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 została zaprezentowana w Tabeli 12. Zestawienie przedsięwzięć rewitalizacyjnych z podziałem ich finansowania.

9.6 Realizacja zasady partnerstwa i partycypacji

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica realizuje zasadę partnerstwa i partycypacji poprzez angażowanie interesariuszy na każdym etapie jego realizacji. Poniżej omówiono sposób realizacji tej zasady.

W trakcie prac nad dokumentem GPR stawiano szczególny nacisk na przedsięwzięcia realizowane w partnerstwie. Dlatego zaplanowano zawieranie szerokich partnerstw z podmiotami spoza sektora publicznego. Gmina Sosnowica planując tego typu partnerstwa bazuje na zasadach określonych w ustawie. Przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi i uzupełniającymi zaplanowanymi w partnerstwie są m.in.: przedsięwzięcie rewitalizacyjne nr 4, 5, 8, 10, 2u, 4u.

Partycypacja stanowi jeden z kluczowych elementów od pierwszego do ostatniego etapu tworzenia, wdrażania i monitoringu efektów Gminnego Programu Rewitalizacji, który został szczegółowo opisany w treści dokumentu.

9.7 Szacunkowe ramy finansowe działań rewitalizacyjnych

Zgodnie z omówioną powyżej zasadą komplementarności źródeł finansowania, Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 może korzystać zarówno z wewnętrznych funduszy budżetu Gminy i podmiotów prywatnych, jak również zewnętrznych środków unijnych i krajowych. Ważne jest przy tym, by architektura finansowania procesu rewitalizacji, zakładająca możliwość zaangażowania środków pochodzących z różnych źródeł finansowania, była dostosowana do specyfiki obszaru i korzystała z doświadczeń wszystkich podmiotów, planujących realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Istotną wagę mają ponadto czynniki takie jak: wielkość udziałów we własności dóbr, właściwości prawne podmiotów czy dostępność i możliwość uruchomienia danych środków.

Ze względu na fakt, iż zgłoszone do Programu przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizowane będą przez różne podmioty, przy wykorzystaniu ich środków własnych, kluczowe jest włączenie w proces rewitalizacyjny (jeszcze na etapie planowania poszczególnych działań) różnych grup interesariuszy, w szczególności lokalnych przedsiębiorców, wspólnoty mieszkaniowe oraz organizacje pozarządowe.

Szczególną formą finansowania procesu rewitalizacji jest połączenie środków prywatnych z publicznymi, poprzez zawiązanie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). W rozumieniu Ustawy o PPP z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 169 poz.1420) jest to rodzaj współpracy podmiotu publicznego i prywatnego partnera, opartej na umowie i służącej realizacji danego zadania publicznego. W ramach partnerstwa, podmiot prywatny zobowiązuje się ponieść całkowite lub częściowe nakłady na wykonanie przedmiotowego przedsięwzięcia, bądź też zapewnić ich uregulowanie przez osoby trzecie. Stosowanie PPP zaleca się w szczególności, gdy:

- przedsięwzięcie wymaga znaczących nakładów finansowych, a fundusze publiczne skierowane są na inne, bardziej priorytetowe cele;
- samorząd chce utrzymać pewien stopień kontroli nad przedsięwzięciem;
- zaangażowany w przedsięwzięcie podmiot prywatny jest w stanie uzyskać zwrot zainwestowanych środków z opłat za użytkowanie obiektu.

Ponadto realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych możliwa jest również z wykorzystaniem dostępnych środków z programów rządowych oraz funduszy Unii Europejskiej. Podstawowe unijne źródło finansowania stanowi Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027 (FEL), w ramach którego najważniejszym działaniem dla Gminy Sosnowica, dedykowanym rewitalizacji, jest działanie: 11.04. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich w ramach celu polityki 5(I) Wspieraniem zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich. Realizacja przedsięwzięć współfinansowanych z RPO WL w ramach tego działania możliwa będzie jedynie pod warunkiem wpisania ich do Gminnego Programu Rewitalizacji. Największą szansę na zdobycie dotacji mają przedsięwzięcia twarde (techniczne), przywracające bądź nadające obszarom zdegradowanym nowe funkcje, zarówno

w sferze społecznej, jak i gospodarczej, infrastrukturalnej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej.

Orientacyjne ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji zaplanowano na cały ośmioletni okres obowiązywania dokumentu, tj. do 2024 do 2030 roku. Przedstawiają się one następująco:

- Całkowitą wartość przedsięwzięć rewitalizacyjnych, podejmowanych w ramach Programu, szacuje się na kwotę 37 412 000,00zł.
- W powyższej kwocie ujęty został wkład budżetu Gminy, który wyniesie około 10 251 600,00 zł.
- Pozostały udział finansowy w przedsięwzięcia rewitalizacyjne (publiczny i prywatny razem) oszacowano na 27 160 400,00 zł.
- W ramach udziału, o którym mowa powyżej, szacuje się, że wkład środków prywatnych wyniesie w przybliżeniu 722 750,00 zł.
- Całkowity strumień wydatków na GPR ze środków publicznych (budżet Gminy, środki UE oraz budżet państwa) wyniesie zatem 36 689 250,00 zł.
- W chwili obecnej niemożliwe jest precyzyjne oszacowanie kosztów zarządzania procesem rewitalizacji. Orientacyjnie powinny one mieścić się w granicach od 2,5 do 6,0% całkowitej wartości Programu, a więc od 935 300,00 zł do 2 244 720,00 zł w perspektywie siedmioletniej.

Tabela poniżej zawiera zestawienie przyjętych w niniejszym Programie przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z proponowanym podziałem ich finansowania. Ze względu na brak możliwości precyzyjnego określenia udziału poszczególnych środków przyjęto założenie, iż wkład dofinansowania wynosi 85% całkowitej wartości przedsięwzięcia, natomiast wkład własny – 15%.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

Tabela 12. Zestawienie przedsięwzięć rewitalizacyjnych z podziałem ich finansowania

Lp.	Tytuł przedsięwzięcia	Szacowana wartość	Źródła finansowania				
			Krajowe środki publiczne	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	Środki prywatne	Środki z innych źródeł	Środki własne JST
1	Przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy	9 500 000,00	X	8 075 000,00	X	X	1 425 000,00
2	Artystyczna Sosnowica	80 000,00	X	68 000,00	X	X	12 000,00
3	Zagospodarowanie terenów publicznych w miejscowości Sosnowica	1 500 000,00	X	1 275 000,00	X	X	225 000,00
4	Warsztatowe spotkania z książką	30 000,00	X	25 500,00	2 250,00	X	2 250,00
5	Szkolenia pracowników i uczestników zajęć ŚDS, rehabilitacja społeczna i zawodowa osób ze szczególnymi potrzebami	10 000,00	1 000,00	6 000,00	500,00	X	2 500,00
6	Utworzenie miejsca integracji i spotkań dla osób ze szczególnymi potrzebami	700 000,00	X	595 000,00	X	X	105 000,00
7	Zagospodarowanie terenów publicznych przy szkole podstawowej w Sosnowicy	800 000,00	X	680 000,00	X	X	120 000,00
8	Jestem bezpieczny	7 000,00	X	5 950,00	X	X	1 050,00
9	Proekologiczni mieszkańcy Sosnowicy	50 000,00	X	42 500,00	X	X	7 500,00
10	Opieka nad zabytkami i obiektami historycznymi w Gminie Sosnowica	100 000,00	X	X	30 000,00	30 000,00	40 000,00
1u	Przebudowa części mechanicznej, biologicznej, osadowej oczyszczalni w Sosnowicy oraz budowa nitki kanalizacyjnej Sosnowica – Pasieka	7 700 000,00	1 925 000,00	4 620 000,00	X	X	1 155 000,00
2u	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	3 450 000,00	X	1 725 000,00	690 000,00	345 000,00	690 000,00
3u	Budowa / przebudowa dróg gminnych	8 850 000,00	4 425 000,00	X	X	X	4 425 000,00
4u	Modernizacja zdegradowanej infrastruktury na terenach po pegeerowskich	3 254 000,00	1 627 000,00	X	X	X	1 627 000,00
5u	Budowa boiska wielofunkcyjnego w miejscowości Sosnowica	1 381 000,00	966 700,00	X	X	X	414 300,00
		37 412 000,00	8 944 700,00	17 117 950,00	722 750,00	375 000,00	10 251 600,00

Źródło: Urząd Gminy Sosnowica

10. System wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji

Istotnym elementem, decydującym o skuteczności realizacji założeń Gminnego Programu Rewitalizacji jest zintegrowany system jego wdrażania. Poprawnie skonstruowany, powinien w jasny sposób przedstawiać i określać metody zarządzania GPR-em, a także identyfikować i wyodrębnić struktury organizacyjne, odpowiedzialne za poszczególne zadania. W rezultacie możliwe będzie efektywne łączenie różnych źródeł finansowania oraz współpraca podmiotów, instytucji i lokalnej społeczności, zaangażowanej w cały proces.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o rewitalizacji przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie stanowi zadanie własne gminy. Zadania te powinny być realizowane w sposób jawny i przejrzysty, z zapewnieniem aktywnego udziału interesariuszy.

10.1 Harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji

Poniżej przedstawiono planowany harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030.

Zadanie	Realizacja
Uchwalenie Gminnego programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030	III kwartał 2024 r.
Wprowadzenie planowanych przedsięwzięć do Wieloletniej Prognozy Finansowej	od razu po uchwaleniu dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji
Powołanie Komitetu Rewitalizacji	III kwartał 2024 r.
Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych	od 2024 r. do 2030 r.
Monitorowanie postępu realizacji	od 2024 r. do 2030 r. (corocznie)
Ewaluacja on-going	2026 r. i 2029 r.
Ewaluacja ex-post	2031 r.

10.2 System instytucjonalny i zarządzanie procesem rewitalizacji

Proces zarządzania rewitalizacją w Gminie Sosnowica skupia się zarówno na koordynacji całości Programu i obejmuje problematykę rewitalizacji całościowo - angażując różne komórki Urzędu i podmioty zewnętrzne w celu realizacji określonych założeń oraz odnosi się do realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Przyjęta struktura zarządzania jest adekwatna do procesu rewitalizacji i gwarantuje osiągnięcie założonych w dokumencie celów.

Zastosowane metody umożliwiły zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równości płci i niedyskryminacji

w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem planu działań IIT, którego rolę niewątpliwie pełni przedmiotowy dokument.

10.2.1 Etap przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji

Na etapie przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji nadzór nad procesem rewitalizacji pełnił Wójt Gminy Sosnowica oraz Rada Gminy. Instytucją bezpośrednio zaangażowaną w cały proces jest Urząd Gminy w Sosnowicy wraz z jednostkami organizacyjnymi. Za koordynację wszystkich działań związanych z pozyskaniem danych, przeprowadzenia konsultacji społecznych oraz identyfikację przedsięwzięć rewitalizacyjnych odpowiedzialny był pracownik Urzędu Gminy - Inspektor ds. pozyskiwania funduszy publicznych. Instytucjami wspomagającymi powyższe struktury jest Rada Gminy i sołtysi jednostek wchodzących w skład obszaru rewitalizacji, którzy jako przedstawiciele społeczności lokalnej znają najważniejsze problemy i potrzeby mieszkańców, a w związku z tym służą realnym wsparciem wszystkich działań, mających na celu poprawę jakości życia i wzmocnienie kapitału ludzkiego na terenie Gminy.

Ponadto w procesie zbierania danych oraz tworzenia poszczególnych rozdziałów Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica jak i na etapie diagnozy obszaru rewitalizacji uczestniczyli pracownicy Urzędu Gminy oraz jednostki organizacyjne gminy:

- Urząd Stanu Cywilnego, Ewidencja Ludności;
- Komisariat Policji w Parczewie;
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy;
- Gminny Ośrodek Kultury w Sosnowicy;
- Gminna Biblioteka Publiczna w Sosnowicy;
- Powiatowy Urząd Pracy w Parczewie;
- Szkoła Podstawowa w Sosnowicy;
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Sosnowicy.

Zastosowanie szerokiej partycypacji w procesie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji zagwarantował również udział partnerom społeczno-gospodarczym m.in:

- Mieszkańcy obszaru rewitalizacji;
- Przedsiębiorcy;
- Organizacje pozarządowe;
- Lokalni liderzy społeczni;
- Właściciele i zarządcy nieruchomości na terenie rewitalizacji.

Zaangażowana w proces przygotowania powyższego dokumentu społeczność lokalna wraz z pracownikami Urzędu Gminy Sosnowica uczestniczyła w:

- zebraniu i analizie informacji niezbędnych do opracowania Programu Rewitalizacji;
- przeprowadzeniu diagnozy problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych;
- identyfikacji potrzeb rewitalizacyjnych i wypracowanie celów oraz kierunków działań;
- przeprowadzeniu diagnozy lokalnych potencjałów w gminie;
- delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji;

- ustaleniu hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych;
- analizie zgłoszonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i opracowaniu listy przedsięwzięć rekomendowanych do realizacji;
- opracowaniu struktury zarządzania Programem Rewitalizacji;
- wypracowaniu wskaźników monitorowania i oceny Programu Rewitalizacji.

Ponadto przed przyjęciem Uchwały Rady Gminy w Sosnowicy w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji, opracowany dokument podlegał szerokim konsultacjom społecznym.

10.2.2 Etap wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji

Wśród struktur organizacyjnych, biorących udział w procesie realizacji założeń Gminnego Programu Rewitalizacji, wymienia się następujące trzy typy podmiotów:

- podmiot koordynujący – nadzorujący wdrażanie całości GPR,
- podmiot zarządzający – odpowiedzialny za skutecznienie przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz prowadzący monitoring i ocenę Programu,
- podmioty wykonawcze – realizujące poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

W przedmiotowym systemie wdrażania Programu, funkcję podmiotu koordynującego pełni Wójt Gminy Sosnowica odpowiedzialny za nadzór nad całym procesem rewitalizacji realizowany na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji. W procesie koordynacji wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji udział bierze również Komitet Rewitalizacji.

Komitet Rewitalizacji stanowi organ opiniodawczo-doradczy dla Wójta w zakresie dbałości o prawidłową realizację GPR oraz prowadzenie dialogu między interesariuszami procesu rewitalizacji a organami Gminy. Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji określa Rada Gminy w drodze uchwały, zapewniając wyłanianie przez interesariuszy ich przedstawicieli. Podjęcie uchwały w tej sprawie było poprzedzone konsultacjami społecznymi. Zasady wyznaczenia składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji wskazano w rozdziale 10.4.

Funkcje Komitetu Rewitalizacji na etapie wdrażania

- opiniowanie postępów związanych ze stopniem realizacji przedsięwzięć podstawowych
- tworzenie rekomendacji do kolejnych działań;
- wspomaganie tworzenia partnerstw do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- przekazywanie lokalnej społeczności informacji na temat postępów w realizacji założeń GPR;
- opiniowanie oceny postępów wdrażania GPR;
- rekomendowanie potrzeby aktualizacji GPR lub jego uchylenia (w przypadku zrealizowania założeń).

Podmiotem zarządzającym jest Urząd Gminy w Sosnowicy oraz jego pracownicy, w szczególności pracownik na Stanowisku ds. pozyskiwania funduszy publicznych. W przypadku przedsięwzięć złożonych i interdyscyplinarnych utworzone zostaną zespoły projektowe, które składać się będą z pracowników komórek organizacyjnych Urzędu Gminy w Sosnowicy i ewentualnie partnerów (w przypadku przedsięwzięć partnerskich). Będzie na nich spoczywać odpowiedzialność za organizację i uporządkowanie spraw związanych z procesem rewitalizacji, opracowanie i prowadzenie działań związanych z realizacją konkretnych przedsięwzięć

uwzględnionych w dokumencie GPR (przygotowanie dokumentacji, przeprowadzenie postępowań przetargowych, promocję przedsięwzięć, składanie wniosków o dofinansowanie). Ponadto, instytucjami wspierającymi są interesariusze rewitalizacji, m.in. sołtysi jednostek pomocniczych i przedstawiciele obszaru, wchodzącego w skład obszaru rewitalizacji, którzy jako reprezentanci lokalnej społeczności znają główne problemy i potrzeby mieszkańców, a w związku z tym mogą realnie wspierać wszystkie działania, mające na celu poprawę jakości życia i wzmocnienie kapitału ludzkiego na terenie Gminy.

Funkcje pracownika na Stanowisku ds. pozyskiwania funduszy publicznych w Urzędzie Gminy Sosnowica na etapie wdrażania dokumentu GPR:

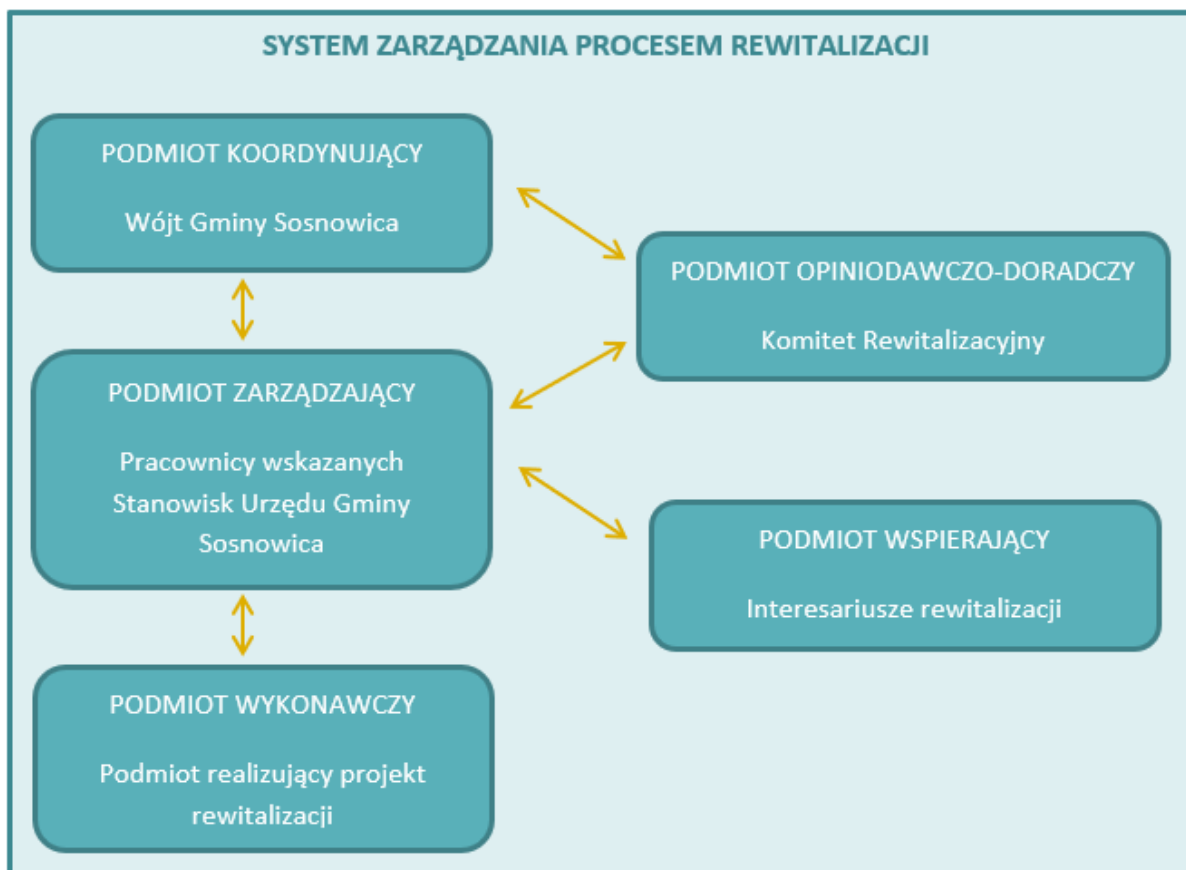
- Współpraca i bieżące kontakty z partnerami przedsięwzięć;
- Prowadzenie monitoringu stopnia realizacji przedsięwzięć podstawowych – kontakt z partnerami Przedsięwzięć, pozyskiwanie i agregowanie informacji;
- Wnioskowanie do Wójta Gminy (we współpracy z wydziałami i jednostkami organizacyjnymi w zakresie powierzonych im zadań), o zapewnienie warunków do realizacji przedsięwzięć podstawowych, dla których odpowiedzialność realizacyjna spoczywa na Gminie Sosnowica;
- utrzymywanie kontaktów z partnerami GPR zaangażowanymi w realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- planowanie kolejnych działań w ramach GPR w ujęciu rocznym.

Do podmiotów wykonawczych należą jednostki publiczne, społeczne i gospodarcze, realizujące poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne, a także organizacje pozarządowe. Poziom ich zaangażowania uzależniony jest od charakteru poszczególnych przedsięwzięć. Wśród jednostek publicznych najważniejszą rolę pełni Urząd Gminy Sosnowica, która poprzez realizację pierwszych inwestycji, doprowadzi do zredukowania obiektywnych barier rozwoju, umożliwiając tym samym stopniowe wdrażanie przedsięwzięć, zainicjowanych przez inne jednostki.

Funkcje partnerów na etapie wdrażania

- Włączanie się w realizację zadań rewitalizacyjnych, zgodnie z posiadanymi kompetencjami;
- Raportowanie postępów i zgłaszanie pracownikowi na Stanowisku ds. pozyskiwania funduszy publicznych pojawiających się problemów lub dodatkowych potrzeb związanych z wdrażanymi przedsięwzięciami podstawowymi uwzględnionymi w GPR do opracowania raportów monitorujących;
- udział w procesie oceny stopnia realizacji GPR (współdziałanie z pracownikiem na Stanowisku ds. pozyskiwania funduszy publicznych oraz udzielanie pomocy we wszelkich sprawach związanych z zbieraniem i udostępnianiem niezbędnych danych do opracowania oceny aktualności i stopnia realizacji dokumentu GPR);
- zgłaszanie wniosków dotyczących zmian w Programie.

Ryc. 24. Schemat systemu zarządzania procesem rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Uwzględniając wielopoziomowy charakter Gminnego Programu Rewitalizacji, w systemie jego wdrażania uczestniczyć będą różne podmioty. Ważne jest więc, aby wszystkie zainteresowane jednostki wykazywały zaangażowanie w realizację założeń programu rewitalizacji, które umożliwią osiągnięcie zakładanych w nim celów.

10.2.3 Etap monitorowania i ewaluacji Gminnego Programu Rewitalizacji

Postępy w realizacji założeń Gminnego Programu Rewitalizacji, a także poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych będą obowiązkowo podlegać monitorowaniu. Monitoring postępu polega na regularnym sprawdzaniu i kontroli realizowanych przedsięwzięć w aspekcie zgodności z założeniami.

Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 jest Urząd Gminy w Sosnowicy. Do jego zadań należy zbieranie danych, obrazujących tempo i jakość prowadzonej rewitalizacji, ich analizowanie i raportowanie w formie corocznych i końcowych sprawozdań z realizacji GPR.

Obowiązek sporządzania raportów ewaluacyjnych przekazany zostanie firmie zewnętrznej pod nadzorem pracowników Urzędu Gminy. Ocena Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica (raport ewaluacyjny) stale podlega opiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji, przedłożeniu Wójtowi Gminy Sosnowica oraz ogłoszeniu na stronie BIP Gminy Sosnowica.

Ze względu na przenikanie i zazębianie się zarówno etapu wdrażania jak i monitorowania oraz ewaluacji GPR funkcje pozostałych podmiotów biorących udział w procesie rewitalizacji pozostają takie same jak opisane w podrozdziale 10.2.2.

10.3 System budowania i wspierania partnerstw

Jedną z podstawowych zasad branych pod uwagę w procesie tworzenia oraz wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji jest zasada partnerstwa. Zasada ta polega na zaangażowaniu w proces rewitalizacji możliwie jak najszerszej grupy instytucji, które mogą stanowić potencjalnych partnerów w realizacji zaplanowanych przedsięwzięć. Ponadto, zawiązywanie partnerstw zachęca i mobilizuje lokalną społeczność do podejmowania inicjatyw oddolnych, zmierzających do osiągnięcia założonych w Programie celów. Określenie zasad i sposobów współuczestnictwa w procesie rewitalizacji wszystkich partnerów jest niezbędne do osiągnięcia zgodności pomiędzy rozpoczynanymi działaniami, a potrzebami i oczekiwaniami społeczności lokalnej, zidentyfikowanymi na etapie konsultacji społecznych. Niezbędne jest także uwzględnienie kwestii ograniczających występowanie konfliktów oraz ewentualnych kosztów ich rozwiązywania, co stanowi bazę do określenia form samoświadomości społecznej.

Zasada partnerstwa i partycypacji społeczności lokalnej w realizacji Programu odbywać się będzie dwutorowo: w sposób pośredni – informowanie oraz w sposób bezpośredni – interaktywny. Pośrednio informacje zamieszczane będą w lokalnej prasie, na stronie internetowej Gminy, w materiałach i broszurach promocyjnych i informacyjnych. Grupami docelowymi działań promocyjnych i komunikacyjnych będą społeczność lokalna, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy z terenu obszaru rewitalizacji oraz lokalne media. Celem dodatkowym będzie promocja zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

W niniejszym dokumencie inicjowanie partnerstwa pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym stanowi kontynuację praktyki rozpoczętej w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2017-2023, gdzie do współpracy zostali zaproszeni chętni z całego obszaru rewitalizacji. Poszczególne podmioty mogą współdziałać ze sobą w trzech zintegrowanych wymiarach:

- merytorycznym – poprzez współuczestnictwo w podejmowaniu decyzji i rozwiązywaniu problemów;
- organizacyjnym – poprzez wykorzystanie zasobów i kompetencji, charakterystycznych dla danego sektora oraz wzajemne ich uzupełnianie w ramach realizacji wspólnych przedsięwzięć;
- finansowym – poprzez zapewnienie wkładu własnego każdego z partnerów.

Gmina Sosnowica, planując partnerstwa z podmiotami spoza sektora finansów publicznych, kierować się będzie zasadami określonymi w ustawie z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym, ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych oraz ustawie o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027, zawierając współpracę w oparciu o następujące cztery typy projektów:

- projekt partnerski – podstawowy rodzaj współuczestnictwa, tworzony przez podmioty wnoszące doń zasoby ludzkie, organizacyjne, techniczne lub finansowe;

- projekt zintegrowany, stanowiący de facto, co najmniej dwa przedsięwzięcia tematycznie ze sobą powiązane i realizujące wspólny cel;
- projekt hybrydowy, polegający na ustanowieniu partnerstwa publiczno-prywatnego w celu realizacji przedsięwzięcia o charakterze infrastrukturalnym;
- projekt grantowy, dotyczący udzielenia przez jego beneficjenta grantów na realizację zadań, służących osiągnięciu przez grantobiorców założonych w projekcie celów.

Inicjatorami przedsięwzięć, podejmowanych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji, są: Wójt Gminy Sosnowica oraz Rada Gminy, przed którymi stoi wyzwanie zachęcenia do współpracy jak najszerszego grona potencjalnych partnerów. Będzie to możliwe chociażby poprzez organizację naborów lub wdrożenie odpowiedniego systemu zachęt. Ponadto, kluczowe jest także znalezienie osób szczególnie zaangażowanych w życie społeczności (tzw. przywódców opinii, lokalnych liderów), będących w stanie pozyskać dla procesu rewitalizacji szerokie poparcie wśród interesariuszy. Zawiązane partnerstwa zostaną sformalizowane stosownymi porozumieniami lub umowami, co pozwoli na precyzyjne określenie zakresu obowiązku poszczególnych współudziałowców oraz terminów wykonywania zadań. Partnerzy, którzy będą odpowiedzialni za realizację określonych przedsięwzięć w ramach realizacji założeń rewitalizacji będą zobowiązani do zachowania określonych ram: terminów i zakresu.

Współpraca pomiędzy partnerami Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 ma na celu:

- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców z terenu Gminy;
- wykorzystanie potencjału lokalnej społeczności poprzez skoordynowanie działań w ramach jednego, spójnego planu, akceptowanego przez wszystkich uczestników procesu rewitalizacji;
- wsparcie innowacyjności, wyrażającej się zastosowaniem nowatorskich podejść do problemów, związanych z rozwojem lokalnym.

10.4 Komitet rewitalizacji

Komitet Rewitalizacji to utworzona na podstawie ustawy o rewitalizacji obligatoryjna struktura zapewniająca współdziałanie organów gminy, mieszkańców i pozostałych interesariuszy z obszaru rewitalizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji. Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami Gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą dla Wójta Gminy Sosnowica.

Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji przyjęte zostały uchwałą nr III/25/24 Rady Gminy Sosnowica z dnia 25 czerwca 2024 r. w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Gminy Sosnowica, którą poprzedzały konsultacje społeczne. Konsultacje projektu uchwały w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Gminy Sosnowica odbyły się w okresie od 07.05.2024 r. do 12.06.2024 r. Spotkanie konsultacyjne miało miejsce w dniu 22.05.2024 r. o godz. 10.00 w Urzędzie Gminy Sosnowica.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.), oraz art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2024 poz. 278), Rada Gminy Sosnowica określiła zasady wyznaczania składu Komitetu Rewitalizacji oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji.

Zadaniem Komitetu Rewitalizacji jest współpraca z Gminą podczas programowania, realizacji i monitorowania Programu. Celem Komitetu jest przede wszystkim koordynacja przedsięwzięć podejmowanych na obszarach rewitalizacji oraz udział w monitoringu i ewaluacji Programu. Zakres działania Komitetu obejmuje m.in.:

- 1) dostarczanie opinii i stanowisk dotyczących m.in. przebiegu procesu rewitalizacji oraz dokumentów z tym związanych;
- 2) prowadzenie dialogu między interesariuszami rewitalizacji na temat planowanych rozwiązań, sposobu ich realizacji oraz ewaluacji rewitalizacji.

Zasady wyznaczania składu Komitetu rewitalizacji

Zgodnie z zapisami uchwały komitet liczy sobie od 9 do 17 osób. W jego skład wchodzi:

1. od 1 do 3 przedstawicieli Urzędu Gminy Sosnowica lub innych jednostek organizacyjnych Gminy Sosnowica, wskazani przez Wójta Gminy Sosnowica,
2. 3 przedstawicieli Rady Gminy Sosnowica, wskazani przez Radę Gminy Sosnowica,
3. od 1 do 2 przedstawicieli mieszkańców obszaru rewitalizacji właścicieli, użytkowników wieczystych nieruchomości i podmiotów zarządzających nieruchomościami, znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe, towarzystwa budownictwa społecznego oraz członkowie kooperatywy mieszkaniowej współdziałający w celu realizacji na obszarze rewitalizacji inicjatywy mieszkaniowej w rozumieniu art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 4 listopada 2022 r. o kooperatywach mieszkaniowych oraz zasadach zbywania nieruchomości należących do gminnego zasobu nieruchomości w celu wsparcia realizacji inwestycji mieszkaniowych,
4. od 1 do 3 przedstawicieli mieszkańców Gminy Sosnowica spoza obszaru rewitalizacji,
5. od 1 do 2 przedstawicieli prowadzących lub zamierzających prowadzić działalność gospodarczą na terenie Gminy Sosnowica,
6. od 1 do 2 przedstawicieli podmiotów prowadzących lub zamierzających prowadzić działalność społeczną na obszarze Gminy Sosnowica, w tym organizacji pozarządowych i grup nieformalnych,
7. od 1 do 2 przedstawicieli organów władzy publicznej inni niż wymienieni w podpunkcie 1 i 2 oraz podmiotów innych niż organa władzy publicznej, realizujący na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Informacja o naborze na członków Komitetu Rewitalizacji umieszczona została na stronie internetowej Gminy Sosnowica, w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Sosnowica oraz na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy Sosnowica. Informacja o naborze określała termin naboru, sposób i miejsce składania formularzy zgłoszeniowych. Kandydat na członka Komitetu mógł złożyć tylko jeden formularz zgłoszeniowy i tylko jako przedstawiciel jednej z grupy wyżej wymienionych podmiotów. W przypadku niezgłoszenia się żadnego kandydata spośród wyżej wymienionych podmiotów Wójt Gminy

Sosnowica powołuje Komitet Rewitalizacji w składzie odpowiadającym przedstawicielom podmiotów określonych w punkcie 1 i 2 w ramach maksymalnych limitów. W przypadku, gdy liczba zgłoszeń złożonych w terminie jest większa od liczby miejsc w Komitecie Rewitalizacji, członków Komitetu Rewitalizacji powołuje Wójt Gminy Sosnowica spośród zgłoszonych kandydatów. Członków Komitetu powołuje Wójt Gminy Sosnowica w drodze zarządzenia. Dopuszczalne jest aby w skład komitetu nie wchodził przedstawiciele wszystkich grup interesariuszy wskazanych powyżej.

Komitet Rewitalizacji powołany został zarządzeniem nr 49 Wójta Gminy Sosnowica z dnia 31 lipca 2024 roku w sprawie powołania Komitetu Rewitalizacji. Komitet Rewitalizacji powołany został w składzie 9 osób: 3 przedstawiciele Urzędu Gminy w Sosnowicy, 3 przedstawiciele Rady Gminy Sosnowica, 2 przedstawiciele podmiotów prowadzących działalność społeczną, 1 przedstawiciel mieszkańców spoza obszaru rewitalizacji.

Przedstawiciele podmiotów wskazanych w ust. 2 pkt 3-7 zostali wybrani w drodze otwartej procedury naboru, natomiast przedstawiciele Gminy wskazani zostali przez Wójta Gminy Sosnowica, a przedstawiciele Rady Gminy przez członków Rady Gminy.

Tryb pracy oraz obsługa Komitetu

Kadencja Komitetu trwa 5 lat i biegnie od dnia powołania Komitetu przez Wójta Gminy Sosnowica. Obsługę organizacyjną Komitetu zapewnia Urząd Gminy, do którego należy zapewnienie odpowiedniej koordynacji działania Komitetu z innymi komisjami stałymi i doraźnymi. W pracach Komitetu mogą brać udział osoby spoza jego grona (przedstawiciele różnych środowisk oraz specjaliści z zakresu działań podejmowanych na obszarze objętym procesami rewitalizacji) zaproszeni przez Przewodniczącego lub Zastępcę; zaproszeni goście uczestniczą w posiedzeniach z głosem doradczym bez prawa głosowania.

Uczestnictwo w Komitecie Rewitalizacji ma charakter społeczny, a za udział w posiedzeniach i pracach Komitetu nie przysługuje wynagrodzenie, dieta ani zwrot kosztów podróży. Pierwsze posiedzenie Komitetu zwołuje Wójt Gminy Sosnowica. Podczas pierwszego posiedzenia Komitetu członkowie wybierają spośród siebie Przewodniczącego i Zastępcę; pierwsze posiedzenie Komitetu do czasu wyboru Przewodniczącego prowadzi najstarszy wiekiem członek Komitetu. Wybór Przewodniczącego i Zastępcy Przewodniczącego Komitetu następuje zwykłą większością głosów, w głosowaniu jawnym, spośród członków Komitetu obecnych na posiedzeniu, przy obecności co najmniej połowy składu Komitetu. Kolejne posiedzenia Komitetu zwołuje Przewodniczący Komitetu lub w jego zastępstwie Zastępca Przewodniczącego Komitetu. Pracami Komitetu Rewitalizacji kieruje Przewodniczący, a w przypadku jego nieobecności Zastępca Przewodniczącego. Przewodniczący Komitetu Rewitalizacji zwołuje posiedzenia Komitetu, kieruje pracami Komitetu oraz reprezentuje Komitet na zewnątrz. Posiedzenia Komitetu Rewitalizacji zwołuje Przewodniczący nie rzadziej niż raz na rok. Informacje na temat terminu, miejsca planowanego posiedzenia Komitetu, proponowany porządek posiedzenia oraz materiały, które będą przedmiotem obrad powinny być przekazane członkom Komitetu na minimum 5 dni przed posiedzeniem. Komitet Rewitalizacji zajmuje stanowisko w sprawach w formie uchwały, podejmowanej w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów członków obecnych i uprawnionych do głosowania, w obecności co najmniej połowy składu Komitetu Rewitalizacji. W przypadku równej liczby głosów decyduje głos Przewodniczącego, a jeżeli rozstrzygnięcie głosowania w ten sposób nie jest w danym przypadku możliwe przeprowadzane jest ponowne głosowanie. W przypadku równej liczby głosów decyduje

głos Przewodniczącego, a jeżeli rozstrzygnięcie głosowania w ten sposób nie jest w danym przypadku możliwe przeprowadzane jest ponowne głosowanie. Z posiedzenia Komitetu sporządzany jest protokół, w którym wpisuje się wszelkie ustalenia poczynione podczas posiedzenia Komitetu i każdorazowo sporządzana jest lista obecności.

W sytuacji wprowadzenia niezbędnych zmian w Uchwale w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji, nastąpi konieczność aktualizacji dokumentu GPR zgodnie z przyjętymi zasadami aktualizacji niniejszego dokumentu (podrozdział 11.2).

10.5 System informacji i promocji

Ze względu na partycypacyjny charakter rewitalizacji, niezwykle ważne jest zapewnienie odpowiedniego systemu promocji oraz informowania o trwającym procesie. Dobra praktyka powiadamiania interesariuszy służy przede wszystkim na:

- usprawnieniu przepływu informacji pomiędzy zaangażowanymi stronami,
- promowaniu działań rewitalizacyjnych, w tym pozyskiwaniu nowych podmiotów, skłonnych do zaangażowania się w poszczególne zadania,
- zapoznaniu interesariuszy z ramami procesu rewitalizacji oraz postępami, jakie poczyniono na kolejnych etapach pracy.

Podmiotem odpowiedzialnym za promocję oraz informowanie o Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 jest Wójt wraz z przedstawicielami jednostek organizacyjnych Urzędu Gminy w Sosnowicy, pełniącym rolę podmiotu zarządzającego. Ponadto, obowiązek informacyjno-promocyjny w niewielkim stopniu spoczywa także na wszystkich pozostałych uczestnikach procesu rewitalizacji. Do zadań w tym zakresie zalicza się:

- upublicznienie założeń Programu do wglądu dla społeczności lokalnej;
- powiadamianie o stanie realizacji poszczególnych założeń Programu na oficjalnej stronie internetowej Gminy, w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na gminnych profilach w mediach społecznościowych (np. Facebook);
- zamieszczanie informacji w lokalnych mediach (np. prasie czy telewizji);
- organizację spotkań z mieszkańcami Gminy, lokalnymi liderami i organizacjami pozarządowymi, odnośnie przebiegu wdrażania Programu.

Odbiorcami działań informacyjnych i promocyjnych są: lokalna społeczność Gminy Sosnowica, organizacje pozarządowe, partnerzy społeczno-gospodarczy (w tym spółdzielnie), lokalni przedsiębiorcy oraz wszelkiego rodzaju media.

10.6 Koszty zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji

Ze względu na to, iż osoby zaangażowane w proces wdrażania i zarządzania rewitalizacją to pracownicy Urzędu Gminy Sosnowica, koszty zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji będą mieścić się w ramach wydatków bieżących funkcjonowania Urzędu Gminy Sosnowica.

W chwili obecnej niemożliwe jest precyzyjne oszacowanie kosztów zarządzania procesem rewitalizacji w Gminie Sosnowica. Szacunkowo powinny one mieścić się w granicach od 2,5 do 6,0%

całkowitej wartości przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a więc od 935 300,00 zł do 2 244 720,00 zł w perspektywie siedmioletniej.

11. System monitoringu, ewaluacji i aktualizacji programu

Z uwagi na fakt, iż Gminny Program Rewitalizacji jest dokumentem otwartym, poddawany będzie cyklicznemu monitorowaniu, okresowym ocenom oraz aktualizacjom. W związku z tym niezbędne jest systematyczne zbieranie informacji o przebiegu wdrażania jego założeń. Zapewnienie właściwego poziomu monitorowania procesu wdrażania niniejszego Programu wymaga określenia założeń, zasad i uruchomienia systemu monitoringu.

Zgodnie z przyjętą definicją: monitoring to stała obserwacja ilościowych oraz jakościowych zmian pewnych wielkości, mająca na celu pozyskanie informacji na temat stopnia realizacji zamierzonych zadań i celów oraz ich ewentualną modyfikację. Służy on badaniu i ocenie sposobu dochodzenia do wyznaczonych celów, a także poziomu ich osiągnięcia. Monitoring prowadzony będzie w odniesieniu do wskaźników. Odnotowane zmiany poszczególnych wskaźników odnoszone będą do stanu bazowego, za który uznaje się rok 2021. Wybrane wskaźniki zaprezentowano w dalszej części rozdziału. Uzupełnieniem oceny opartej na wskaźnikach może być badanie opinii mieszkańców. Badania mogą być uzupełnione konsultacjami społecznymi.

Monitoring, w odniesieniu do przedmiotowego procesu rewitalizacji, planowany jest w czterech podstawowych wymiarach, tj.:

- ewaluacja Gminnego Programu Rewitalizacji – pogłębiona analiza wskaźników ilościowych i jakościowych, stanowiąca podstawę do oceny stopnia realizacji dokumentu, w tym założonych w nim celów oraz zadań;
- monitoring zmian zachodzących w Gminie – należy do kompetencji podmiotu koordynującego proces rewitalizacji i prowadzony jest w cyklach rocznych; polega na obserwacji zjawisk kryzysowych w odniesieniu do pięciu sfer: społecznej, gospodarczej, infrastrukturalnej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej;
- monitoring przedsięwzięć rewitalizacyjnych na poziomie strategicznym – leży w gestii Koordynatora, dotyczy podstawowych (ogólnych) cech przedsięwzięć, takich jak: ich liczba, stan realizacji czy poniesione nakłady finansowe;
- monitoring przedsięwzięć rewitalizacyjnych na poziomie operacyjnym – własny system monitorowania i oceny poszczególnych przedsięwzięć, prowadzony bezpośrednio przez realizatora danej inwestycji i obejmujący m.in.: kosztorys, harmonogram realizacji, wskaźniki produktu.

Proces monitorowania opierać się będzie na systematycznym gromadzeniu i analizie informacji dotyczących właściwego przebiegu realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica w sposób ciągły, zarówno w aspekcie finansowym, jak i rzeczowym. Jest to istotne narzędzie w procesie realizowania polityki Gminy, umożliwia stałe obserwowanie zmian i szybkie reagowanie na zjawiska niezgodne z założonymi celami. Ponadto, pozwala na ocenę realizacji postępów w stosunku do pierwotnych planów. Sprawnie funkcjonujący system monitoringu będzie podstawowym warunkiem pozyskania rzetelnych danych umożliwiających dokonanie oceny GPR.

Jako podmiot odpowiedzialny za monitorowanie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 wyznacza się Urząd Gminy Sosnowica. Do jego zadań należeć będzie zbieranie danych, obrazujących tempo i jakość prowadzonej rewitalizacji, ich analizowanie i raportowanie w formie okresowych i końcowych sprawozdań z realizacji GPR.

11.1 Zasady, tryb i metody prowadzenia ewaluacji

Ewaluacja to proces obiektywnej weryfikacji stopnia, w jakim zostały spełnione założenia danego programu. Jej celem jest poprawa jakości i skuteczności realizacji GPR w kontekście zdiagnozowanych problemów. Skupia się przede wszystkim na badaniu stopnia wdrożenia dokumentu, poprzez analizę poszczególnych wskaźników, dążąc przy tym do uzyskania odpowiedzi na pytanie o trafność przeprowadzonych inwestycji rewitalizacyjnych w odniesieniu do zidentyfikowanych potrzeb. Ewaluacja jest odrębnym i usystematyzowanym rodzajem badań społeczno-ekonomicznych z ogólnie przyjętymi standardami i metodologią prowadzonych w celu oceny jakości i efektów realizowanych działań przewidzianych w GPR. Ocena taka dokonywana jest w oparciu o odpowiednie kryteria.

Do prowadzenia okresowych badań ewaluacyjnych Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030 będą wykorzystywane różne rodzaje ewaluacji. Rodzaj ewaluacji zależy od momentu, w którym ewaluacja jest wykonywana w cyklu przygotowywania i realizacji Strategii:

- **ex-ante** (przed wdrożeniem GPR) – ze względu na fakt, iż listy podstawowych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych sporządzono w oparciu o szczegółową diagnozę potrzeb społeczności lokalnej przyjąć można, że ocena ta została przeprowadzona na etapie przygotowywania dokumentu i wynika z niej, że Gminny Program Rewitalizacji jest poprawnie skonstruowany, prawidłowo formułuje cele oraz identyfikuje działania, służące ich osiągnięciu;
- **on-going** (w trakcie obowiązywania GPR) – ewaluacji tej poddawane będą poszczególne inwestycje w trakcie ich realizacji, oceniając postępy w uskutecznianiu założeń Programu i kontrolę terminów wykonania konkretnych działań; ewaluacja on-going przeprowadzana będzie nie rzadziej, niż co 3 lata (tj. 2026 r., 2029 r.), a jej efektem będą okresowe raporty ewaluacyjne;
- **ex-post** (po zakończeniu realizacji GPR) – gwoli weryfikacji założonych celów, gdy horyzont czasowy realizacji niniejszego Programu dobiegnie końca, tj. w 2030 roku, sporządzony zostanie końcowy raport ewaluacyjny, podsumowujący cały okres działania i wnioskujący o potrzebie (bądź jej braku) kontynuacji procesu rewitalizacji.

Tabela 13. Plan ewaluacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

Rodzaj ewaluacji	Rok przeprowadzenia badania ewaluacyjnego i opracowania raportu							
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Ewaluacja ex-ante	X							
Ewaluacja on-going			X			X		
Ewaluacja ex-post								X

Źródło: Opracowanie własne

Najczęściej stosowanymi kryteriami w procesie ewaluacji są: skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość i trafność. Zastosowanie różnych kryteriów może prowadzić do skrajnie

różnych ocen. Przykładowo: przedsięwzięcie może być uznane za skuteczne, ponieważ osiągnęło zakładane cele, ale jest nieefektywne, ponieważ zaangażowane zostały nadmierne zasoby, lub nieużyteczne, bo nie zaspokaja potrzeb beneficjentów. Poniżej przedstawiono opis kryteriów ewaluacyjnych:

- trafność – pozwala stwierdzić, w jakim stopniu cele rewitalizacji odpowiadają potrzebom i priorytetom, wskazanym w obszarze rewitalizacji;
- skuteczność – umożliwia analizę poziomu, na jakim osiągnięte zostały cele rewitalizacji, zdefiniowane na etapie opracowywania GPR;
- efektywność – pozwala określić poziom „ekonomiczności” Programu. Ocenia relację między nakładami, kosztami, zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a osiągniętymi efektami interwencji;
- użyteczność – ocenia całość rzeczywistych efektów wywołanych przez interwencję (zarówno tych planowanych, jak i nieplanowanych, tzw. ubocznych), odnosząc je do wyzwań społeczno-ekonomicznych (często już zmienionych w czasie). W odróżnieniu od kryterium trafności, ocena użyteczności jest prowadzona po zamknięciu interwencji lub w jej końcowej fazie wdrażania. Ocenia, w jakim zakresie dokument odpowiada potrzebom grup docelowych;
- trwałość – umożliwia stwierdzenie, jakie jest prawdopodobieństwo, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem GPR będą trwać po jego zakończeniu.

Liczba kryteriów uzależniona jest od rodzaju ewaluacji:

Ryc. 25. Rodzaje kryteriów ewaluacyjnych w odniesieniu do rodzaju ewaluacji

Źródło: Opracowanie własne

Pomiar (ocena) w procesie ewaluacji dokonywany jest w oparciu o pytania badawcze przypisane do odpowiednich kryteriów ewaluacyjnych. Podstawowe pytania badawcze w odniesieniu do kryteriów i rodzaju ewaluacji prezentują się następująco:

Tabela 14. Zestaw przykładowych pytań badawczych odpowiadających danemu kryterium

Kryterium	Przykładowe pytania
Trafność	W jakim stopniu realizacja celów Gminnego Programu Rewitalizacji zaspokoi potrzeby jego odbiorców?
Efektywność	W jaki sposób wykorzystano pozyskane środki finansowe? Czy działania są realizowane w sposób optymalny?
Skuteczność	Czy Gminny Program Rewitalizacji jest realizowany zgodnie z założeniami? Jakie zmiany zaszły w stosunku do okresu przed rozpoczęciem realizacji?
Użyteczność	W jakim stopniu realizowane działania są przydatne dla ich odbiorców?
Trwałość	Czy osiągnięte efekty utrzymały się po zakończeniu realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji? Jakie czynniki miały na to wpływ?

Źródło: Opracowanie własne

Katalog kryteriów ewaluacyjnych nie jest zamknięty, możliwe jest wykorzystanie innych m.in.: jakość podjętych działań w ramach Programu, sprawiedliwość, komplementarność z innymi dokumentami strategicznymi/planistycznymi czy satysfakcja odbiorców inwestycji.

Obowiązek sporządzania raportów ewaluacyjnych przekazany będzie firmie zewnętrznej przy współpracy z pracownikami Urzędu Gminy. Każdy z raportów musi być przedłożony Wójtowi Gminy Sosnowica. Ewaluacja on-going będzie podstawą do rozpoczęcia procesu aktualizacji GPR, natomiast po przeprowadzeniu oceny ex-post wszelkie rozbieżności pomiędzy pierwotnymi ustaleniami, a rzeczywistym wykonaniem będą szczegółowo wyjaśnione.

Każdorazowo ocena Gminnego Programu Rewitalizacji podlega opiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji i ogłoszeniu na stronie BIP Gminy.

11.2 Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych oraz zasady i tryb aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji

Monitoring procesów rewitalizacyjnych ma na celu dostarczenie informacji, na podstawie których można dokonać oceny postępu prowadzonych działań, jak również zweryfikować tempo zachodzących zmian. Dzięki prowadzonemu monitoringowi można zidentyfikować i przeanalizować napotkane trudności lub nieprawidłowości w toku realizacji GPR i w razie potrzeby wdrożyć działania naprawcze. Pozwala na zbadanie skuteczności przedsięwzięć uwzględnionych w Programie, a w związku z tym przesądzać może o zasadności ich dalszej realizacji. Monitoring spełnia funkcję wewnętrznej kontroli, w wyniku, której badana jest zgodność realizacji przedsięwzięcia z przyjętymi założeniami i celami, a także skuteczność i terminowość realizacji poszczególnych zadań względem harmonogramu. Pozwala na ustalenie, czy założone cele zostały osiągnięte.

Monitoring realizowany jest w cyklu corocznym w dwóch wymiarach:

- strategicznym – ocena postępu realizacji całego Programu. Wykonanie działań analizuje się za pomocą harmonogramu realizacji przedsięwzięć oraz analizuje się zmianę poziomu degradacji obszaru rewitalizacji po realizacji na tym terenie przedsięwzięć. W tym celu wykorzystuje się wskaźniki, które posłużyły do wyznaczenia obszaru rewitalizacji. Porównuje

się stan wyjściowy wskaźników kryzysowych (z poziomu delimitacji) ze stanem obecnym i wyciąga się wnioski na temat dynamiki zmian.

- operacyjnym – ocena efektów poszczególnych przedsięwzięć określona ilościowo. Równoległe do monitoringu strategicznego przedsięwzięcia rewitalizacyjne posiadają własny, operacyjny system monitorowania i oceny, obejmujący m.in. kosztorys, harmonogram realizacji, wskaźniki produktu i rezultatu, itp., za przygotowanie i prowadzenie którego odpowiadają realizatorzy poszczególnych przedsięwzięć na nie się składających. Proces monitoringu przedsięwzięć rewitalizacyjnych polega na porównaniu zapisanych w kartach przedsięwzięć wskaźników z osiągniętymi wartościami na etapie wdrożenia.

Należy pamiętać o konieczności monitorowania negatywnych zjawisk również poza obszarem rewitalizacji w celu weryfikacji, czy realizowane działania nie powodują ich przeniesienia do innych części Gminy.

Wskaźniki definiowane są, jako mierzalne mierniki osiągniętego efektu w realizacji wyznaczonego celu. Wskaźnik powinien składać się z nazwy identyfikującej jego zakres, wartości oraz jednostki miary. W powyższym opracowaniu omawiany monitoring prowadzony będzie na dwóch poziomach:

- *wskaźników delimitacyjnych*, pozwalających zmierzyć stopień wyjścia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego,
- *wskaźników monitorujących*, umożliwiających zbadanie poziomu realizacji poszczególnych celów strategicznych.

W tabeli poniżej przedstawiono wskaźniki, wykorzystane w etapie delimitacji obszarów zdegradowanych Gminy Sosnowica wraz z ich wartościami bazowymi (średnia dla Gminy w 2021 r.). Wskaźniki wyliczono na podstawie danych przekazanych przez Gminę Sosnowica. Monitorowanie zmian wartości tych mierników pozwoli ocenić, czy na obszarze rewitalizacji została ograniczona sytuacja kryzysowa oraz czy inny obszar na terenie Gminy nie uległ obciążeniu negatywnymi zjawiskami. Celem jak najpełniejszego zilustrowania poprawy sytuacji zaleca się porównanie wartości otrzymanych w roku bazowym z wynikami osiąganymi na kolejnych etapach procesu rewitalizacji oraz po zakończeniu Programu.

Tabela 15. Wskaźniki delimitacyjne

Wskaźnik delimitacyjny	Wartość bazowa w 2021 roku	Szacowana wartość w 2030 roku	Źródło danych
Strefa społeczna			
Gęstość zaludnienia	14,8	14,8	Urząd Gminy Sosnowica
Dynamika zmiany liczby ludności (w ostatnich 6 latach)	-6,00	-5,8	Urząd Gminy Sosnowica
Współczynnik feminizacji	102,56	102,56	Urząd Gminy Sosnowica
Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności	18,2%	18,2%	Urząd Gminy Sosnowica
Udział dzieci do 3 r.ż. w ogólnej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym	20,13%	20,13%	Urząd Gminy Sosnowica
Dynamika zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2021	15,96%	15,96%	Urząd Gminy Sosnowica

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

Dynamika zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w latach 2020-2021	51,38%	49,00%	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy
Dynamika zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2020-2021.	-0,97%	-0,85%	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	19,72	19,72	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	22,48	21,83	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy
Liczba „niebieskich kart”, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	4,34	3,32	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	4,73	3,98	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy
Stosunek odnotowanych wykroczeń polegających na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości do liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w 2021 r.	2,83	1,97	Komisariat Policji w Sosnowicy
Dynamika zmiany liczby odnotowanych wykroczeń i przestępstw w latach 2015-2021.	170,00%	162,00%	Komisariat Policji w Sosnowicy
Udział kradzieży i przywłaszczeń w ogólnej odnotowanych wykroczeń i przestępstw w 2021 r.	7,41%	6,82%	Komisariat Policji w Sosnowicy
Udział uczniów z problemami w nauce w ogólnej liczbie uczniów w roku szkolnym 2020/2021.	25,27%	24,32%	Szkoła Podstawowa w Sosnowicy
Liczba czytelników bibliotek publicznych, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	126,58	130,00	Gminna Biblioteka Publiczna w Sosnowicy
Liczba zarejestrowanych w KRS organizacji pozarządowych, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	6,31%	6,50%	Urząd Gminy Sosnowica
Udział osób bezrobotnych uprawnionych do zasiłku w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.	6,41%	5,82%	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy
Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.	52,56%	51,56%	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy
Udział osób bezrobotnych w wieku 50+ w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.	24,36%	23,36%	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy
Udział osób bezrobotnych z niskim wykształceniem w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.	38,46%	35,46%	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy
Sfera przestrzenno-funkcjonalna			
Liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie w 2021 r.	1,05	1,05	Urząd Gminy Sosnowica
Intensywność zabudowy mieszkaniowej w 2021 r.	6,25	6,25	Urząd Gminy

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

			Sosnowica
Występowanie terenów inwestycyjnych (tak/nie)	TAK	TAK	Urząd Gminy Sosnowica
Sfera gospodarcza			
Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, przypadająca na 1000 mieszkańców w 2021 r.	2,76	3,2	Urząd Gminy Sosnowica (CEIDG)
Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych, przypadająca na 1000 mieszkańców w 2021 r.	1,97	2,30	Urząd Gminy Sosnowica (CEIDG)
Dynamika zmiany średniej powierzchni gospodarstw rolnych w latach 2015-2021.	-12,38%	-11,9%	Urząd Gminy Sosnowica
Dynamika zmiany liczby gospodarstw rolnych w latach 2015-2021.	15,04%	15,0%	Urząd Gminy Sosnowica
Sfera techniczna			
Udział budynków mieszkalnych w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.	57,73%	57,73%	Urząd Gminy Sosnowica
Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.	21,69%	24,69%	Urząd Gminy Sosnowica
Udział budynków podłączonych do sieci wodociągowej w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.	85,41%	86,41%	Urząd Gminy Sosnowica
Liczba obiektów użyteczności publicznej, które są niedostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	4,34	3,34	Urząd Gminy Sosnowica
Udział obiektów o charakterze zabytkowym w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.	1,24%	1,24%	Urząd Gminy Sosnowica
Strefa środowiskowa			
Udział powierzchni wyrobów zawierających azbest w ogólnej powierzchni terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	0,09%	0,06%	Baza azbestowa bazaazbestowa.gov.pl
Ilość wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia, przypadająca na 1km ² powierzchni terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	13,22t	11,22 t	Baza azbestowa bazaazbestowa.gov.pl
Udział powierzchni obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.	87,44%	87,44%	Urząd Gminy Sosnowica
Udział budynków mieszkalnych z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.	39,74%	36,74%	Urząd Gminy Sosnowica

Źródło: Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Sosnowica

Dodatkowo zaprezentowano zestawienie celów strategicznych wraz z przypisanymi do nich wskaźnikami monitorującymi, źródłami pozyskania danych i szacowanymi wartościami na rok 2030. Mierniki te posłużą do oceny stopnia realizacji założonych w Programie celów, a w związku z tym pozwolą określić czy wizja Gminy Sosnowica została spełniona.

Tabela 16. Wskaźniki monitorujące

Wskaźnik	Stan wyjściowy (2022 rok)	Szacowana wartość w 2030 roku	Źródło danych
Cel rewitalizacji A: Zapewnienie równego dostępu do wyższej jakości infrastruktury i środowiska			

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

A1. Infrastruktura i przestrzeń publiczna dostosowane do potrzeb mieszkańców, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami			
Liczba przestrzeni i obiektów publicznych dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami na obszarze rewitalizacji	0	4	Urząd Gminy Sosnowica
A2. Rozwój infrastruktury o funkcjach społeczno-kulturalnych i rekreacyjnych			
Liczba zrewitalizowanych obiektów na obszarze rewitalizacji	0	2	Urząd Gminy Sosnowica
A3. Uporządkowana i zagospodarowana przestrzeń publiczna z elementami zielonej przestrzeni			
Liczba zrewitalizowanych przestrzeni na obszarze rewitalizacji	0	4	Urząd Gminy Sosnowica
A4. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego			
Liczba zorganizowanych spotkań o tematyce proekologicznej skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji	0	3	Urząd Gminy Sosnowica
Cel rewitalizacji B: Wzmacnianie aktywności i integracji społecznej mieszkańców oraz przeciwdziałanie marginalizacji			
B1. Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej, w tym osób wykluczonych			
Liczba zorganizowanych wydarzeń społeczno-kulturowych skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji (imprezy ogólnogminne oraz te realizowane na obszarze rewitalizacji)	0	14	Urząd Gminy Sosnowica
B2. Rozwój i wsparcie edukacyjne oraz kreatywne dzieci i młodzieży			
Liczba wybudowanych/ zmodernizowanych obiektów edukacyjnych, i opiekuńczo-wychowawczych oferujących zajęcia pozalekcyjne	0	1	Urząd Gminy Sosnowica
Liczba zorganizowanych zajęć dodatkowych (pozalekcyjnych) na obszarze rewitalizacji	0	30	Urząd Gminy Sosnowica
B3. Budowanie tożsamości lokalnej			
Liczba zorganizowanych wydarzeń związanych z opieką nad zabytkami i obiektami historycznymi	0	3	Urząd Gminy Sosnowica
Cel rewitalizacji C: Podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez aktywizację zawodową oraz wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa			
C1. Aktywizacja zawodowa mieszkańców i ożywienie gospodarcze			
Liczba zorganizowanych szkoleń pobudzających przedsiębiorczość skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji	0	1	Urząd Gminy Sosnowica
C2. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców			
Liczba zorganizowanych działań miękkich z zakresu budowania poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców	0	4	Urząd Gminy Sosnowica

Źródło: Opracowanie własne

Podstawowe narzędzie procesu monitoringu stanowi *Raport z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica zawierający formularze kart monitorujących zadania*, który będzie przygotowywany w cyklu corocznym.

Podstawowym założeniem systemu monitorowania wdrażania GPR jest odnotowanie zmiany w czasie wartości poszczególnych wskaźników ilustrujących monitorowane zjawiska na obszarze rewitalizacji w odniesieniu do okresu bazowego. Za rok bazowy należy uznać rok 2021, który wzięto pod uwagę podczas opracowywania diagnozy i delimitacji stanowiących podstawę wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz opracowania założeń Programu. Zakłada się, że obserwacja zmian dotyczy obszaru rewitalizacji. Jednak zbieranie danych i wykonywanie szerszych analiz prowadzone jest również dla obszaru całej Gminy ze szczególnym uwzględnieniem obszaru

rewitalizacji. Tego typu dane mogą się okazać niezbędne na etapie aktualizacji programu rewitalizacji, weryfikacji granic wyznaczonego obszaru rewitalizacji i ich ewentualnej zmiany. Punktem odniesienia dla wielkości poszczególnych zjawisk zanotowanych na obszarze rewitalizacji jest wartość średnia dla Gminy.

Poniżej przedstawiono wzór karty służącej do zestawienia informacji istotnych na potrzeby pomiaru przemian na obszarze rewitalizacji.

Tabela 17. Karta prezentująca zestawienie wartości wskaźników monitorujących GPR

	Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika w diagnozie		Wartość wskaźnika bieżąca		Zmiana wartości wskaźnika	
		Obszar rewit.	Gmina	Obszar rewit.	Gmina	Obszar rewit.	Gmina
Sfera społeczna	Wskaźnik nr...						
	Wskaźnik nr...						
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Wskaźnik nr...						
	Wskaźnik nr...						
Sfera gospodarcza	Wskaźnik nr...						
	Wskaźnik nr...						
Sfera techniczna	Wskaźnik nr...						
	Wskaźnik nr...						
Sfera środowiskowa	Wskaźnik nr...						
						

Źródło: Opracowanie własne

Zakres raportów rocznych będzie obejmował wszystkie cele rewitalizacji oraz wskaźniki monitorowania. Raporty roczne wykorzystywane będą do bieżącego zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji przez wszystkie jednostki odpowiedzialne za realizację przypisanych im zadań. Raport będzie zawierać pełne sprawozdanie z realizacji GPR w oparciu o wskaźniki monitoringowe, których wartość będzie wskazywać na stan realizacji Programu i stanowić podstawę do podejmowania ewentualnych działań korygujących. Raport stanowić będzie również podstawę do wszelkich prac związanych z aktualizacją GPR, w tym także przedłużających okres jego obowiązywania na kolejne lata.

W sytuacji wystąpienia ważnych, niedających się przewidzieć okoliczności zewnętrznych o charakterze społeczno-gospodarczym lub okoliczności wewnętrznych, może być opracowany raport doraźny na podstawie jednorazowej decyzji Burmistrza Gminy. Przeglądy doraźne swoim zakresem mogą objąć wszystkie obszary ujęte w GPR (przeгляд pełny) albo mogą mieć charakter przeglądu selektywnego, który będzie obejmował wybrany jeden lub kilka obszarów realizowanego GPR. Rezultatem przeglądu doraźnego będzie raport zawierający oprócz części analitycznej wnioski i rekomendacje dotyczące potrzeby i zakresu ewentualnej aktualizacji GPR.

Ustawa o rewitalizacji wskazuje w art. 22, iż Gminny Program Rewitalizacji podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez Wójta Gminy Sosnowica minimum raz na 3 lata. Musi to przebiegać zgodnie z zaproponowanym systemem monitorowania i oceny. Przeprowadzona ocena podlega zaopiniowaniu przez przyjęty Komitet Rewitalizacji. Planowana ocena jest przewidziana na rok 2026 i 2029 (ewaluacja on-going) oraz po zakończeniu działań rewitalizacyjnych – 2031 r. (ewaluacja ex-post).

Okresową aktualizację Programu dopuszcza się w następujących przypadkach:

- gdy zaistnieje potrzeba wprowadzenia do Programu nowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- jeśli harmonogram realizacji przedsięwzięć lub plan finansowy ulegną zmianie,
- gdy w wyniku przeprowadzenia ewaluacji stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów,
- jeśli zaistnieje konieczność aktualizacji wskaźników.

Przy okazji aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji, w trakcie jego trwania, dołączać doń będą mogli także kolejni partnerzy – zarówno zupełnie nowi, jak również zastępujący dotychczas funkcjonujących.

Ewentualna aktualizacja niniejszego Programu odbywać się będzie w drodze podjęcia przez Radę Gminy stosownej uchwały tak, aby dokument mógł w dalszym ciągu spełniać swoje zadania operacyjne. Wprowadzone zmiany wymagają ponadto podania ich uzasadnienia merytorycznego. Zmiana Gminnego Programu Rewitalizacji zgodnie z Ustawą o rewitalizacji następuje zgodnie z trybem, w jakim został uchwalony.

W przypadku zmian dotyczących przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz uchwały dotyczącej utworzenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji aktualizowany dokument Programu podlega opiniowaniu, o którym mowa w art. 17 ust.2 pkt. 4 oraz przeprowadzeniu konsultacji społecznych na zasadach określonych w ustawie o rewitalizacji.

Każda zmiana zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji musi być opiniowana przez Komitet Rewitalizacji i przedstawiana do publicznej wiadomości, tak, aby poznać potrzeby, oczekiwania oraz opinię interesariuszy.

Tryb okresowej aktualizacji przedmiotowego Programu obejmuje następujące kroki:

1. podmioty zainteresowane korektą GPR, działające w obrębie obszaru rewitalizacji bądź też chcące podjąć taką działalność, zgłaszają swoje propozycje zmian w formie pisemnej do siedziby Urzędu Gminy Sosnowica;
2. zgłoszone sugestie zostaną poddane weryfikacji w momencie przeprowadzania śródkresowej ewaluacji Programu (ocena on-going); następnie Wójt wyda opinię odnośnie uwzględnienia bądź odmowy zastosowania zmiany;
3. jeżeli raport ewaluacyjny on-going oraz propozycje interesariuszy wykażą faktyczną konieczność włączenia do Programu nowych przedsięwzięć, modyfikacji założonych w nim celów lub uaktualnienia wskaźników, Wójt wraz z Komitetem ds. Rewitalizacji zadecyduje o przystąpieniu do okresowej aktualizacji GPR;
4. po uaktualnieniu, dokument poddany zostanie opiniowaniu, o którym mowa w art. 17 ust.2 pkt. 4 oraz konsultacjom społecznym;
5. zaktualizowany Gminny Program Rewitalizacji podlega ponownemu uchwaleniu przez Radę Gminy;
6. celem zapewnienia przejrzystości opracowania, wprowadzone zmiany sygnalizowane będą dodatkowo w postaci rejestru, stanowiącego załącznik do uchwały;
7. zaktualizowany Program, po przyjęciu przez Radę Gminy, zgłaszany jest do właściwej instytucji, zarządzającej Funduszami Europejskimi dla Lubelskiego na lata 2021-2027.

W przypadku zgłoszenia do Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 przedsięwzięć o wyjątkowej wadze dla społeczności lokalnej lub gdy zaistnieją poważne zmiany w otoczeniu, wpływające na realizację postanowień dokumentu, Wójt ma możliwość przystąpienia do procesu nadzwyczajnej aktualizacji dokumentu. Aktualizacja w tym trybie przebiega niezależnie od wyznaczonych w treści GPR terminów monitoringu.

12. Zmiany w politykach i dokumentach strategicznych

12.1 Niezbędne zmiany w polityce mieszkaniowej

Wymaganiem przez ustawę o rewitalizacji elementem Gminnego Programu Rewitalizacji (według art. 15. ust. 1. pkt 10. ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji) jest określenie niezbędnych zmian w uchwałach dotyczących wieloletnich programów gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy oraz zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy, o których mowa w art. 21. ust. 1. ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego. Zgodnie z ustawą o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 611. oraz z 2021r. poz. 11.) w Wieloletnim Programie Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy uwzględnia się działania, zapobiegające wykluczeniu mieszkańców obszaru rewitalizacji z możliwości udziału w pozytywnych efektach wdrożenia GPR, w szczególności w zakresie zasad ustalania wysokości czynszów.

Gmina Sosnowica posiada aktualnie obowiązujący Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Sosnowica na lata 2021 – 2025. Dokument przyjęto uchwałą nr XXI/149/21 Rady Gminy Sosnowica z dnia 9 lutego 2021 r. w sprawie uchwalenia wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Sosnowica na lata 2021 – 2025. Polityka mieszkaniowa Gminy została określona również za pomocą uchwały nr XXI/150/21 Rady Gminy Sosnowica z dnia 09.02.2021 r. w sprawie ustalenia zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Sosnowica wraz z uchwałą nr XXII/164/21 Rady Gminy Sosnowica z dnia 05.03.2021 zmieniającą uchwałą nr XXI/150/21 Rady Gminy Sosnowica z dnia 9 lutego 2021 r. w sprawie ustalenia zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Sosnowica. Zaplanowane w Gminnym Programie Rewitalizacji przedsięwzięcia nie będą wpływać na ustalenia tychże uchwał, dlatego też nie ma konieczności wprowadzania zmian w polityce mieszkaniowej Gminy.

12.2 Niezbędne zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

Dokument aktualnie obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sosnowica został przyjęty uchwałą nr V/28/11 Rady Gminy Sosnowica z dnia 16 marca 2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sosnowica. W czasie obowiązywania Studium przebieg procesów rewitalizacyjnych regulowany był za pośrednictwem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2017 – 2023 przyjętego uchwałą nr XXXI/179/17 Rady Gminy Sosnowica z dnia 3 listopada 2017 r. w sprawie zmiany uchwały w sprawie uchwalenia programu pn. „Lokalny

Program Rewitalizacji dla Gminy Sosnowica na lata 2017 – 2023”. Dokumenty LPR i GPR zgodne są jedynie częściowo ze sobą nawzajem. W dokumencie LPR do obszaru rewitalizacji zaliczono:

- PODOBSZAR – SOŁECTWO SOSNOWICA – podobszar obejmujący miejscowość Pasięka oraz część miejscowości Sosnowica (tj. ul. Parczewska, Łęczyńska, Wyzwolenia i część ul. Wojska Polskiego),
- PODOBSZAR – SOŁECTWO SOSNOWICA DWÓR – podobszar obejmujący miejscowość Sosnowca Dwór i Zacisze,
- PODOBSZAR – SOŁECTWO TURNO - podobszar obejmujący teren całego sołectwa Turno (tj. miejscowość Turno oraz Turno Osada),
- PODOBSZAR – SOŁECTWO ZIENKI - podobszar obejmujący teren całego sołectwa Zienki.

Na obszarze rewitalizacji pokrywającym się z wyznaczonym poprzednio obszarem rewitalizacji w dokumencie LPR nadal zauważalna jest sytuacja kryzysowa, szczególnie w sferze społecznej. W miejsce zakończonego LPR uchwała się dokument GPR, w którym zarówno obszar zdegradowany jak i obszar rewitalizacji ulegają zmianie względem obszarów: zdegradowanego i rewitalizacji wyznaczonych w poprzednio obowiązującym LPR. W takiej sytuacji zachodzi potrzeba wprowadzenia tychże zmian również w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sosnowica, na zasadach określonych w Ustawie o rewitalizacji.

Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne są zgodne z polityką przestrzenną przedstawioną w dokumencie Studium. W wyniku realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nastąpi zmiana funkcji obszaru wskazanych w dokumencie SUiKZP:

- Przedsięwzięcie 3 – Zagospodarowanie terenów publicznych w miejscowości Sosnowica. Docelowo obszar realizacji przedsięwzięcia 3 ma pełnić funkcje terenu usług publicznych towarzyszących okolicznym obiektom użyteczności publicznej.

W Gminie Sosnowica obowiązują 3 plany miejscowego zagospodarowania przestrzennego przyjęte uchwałami:

- Uchwała XXII/140/01 Rady Gminy Sosnowica z dnia 16.02.2001 w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Sosnowica,
- Uchwała XXII/139/01 Rady Gminy Sosnowica z dnia 16.02.2001 w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Sosnowica,
- Uchwała XII/47/99 Rady Gminy Sosnowica z dnia 25.08.1999 w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Sosnowica.

W granicach obszaru rewitalizacji zlokalizowany jest MPZP 03 przyjęty Uchwałą XXII/139/01 Rady Gminy Sosnowica z dnia 16.02.2001 w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Sosnowica, jednakże żadne zaplanowane przedsięwzięcia nie są planowane w granicach określonych w MPZP 03. Dlatego też nie przewiduje się konieczności wprowadzania zmian w uchwalonym miejscowym planie rewitalizacji. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego jest zgodny z zapisami Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030.

W związku z przyjęciem Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030 nie przewiduje się konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w

art. 37f ust. 1. ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Jako priorytet uznaje się natomiast opracowanie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego dla terenów w granicach wyznaczonego obszaru zdegradowanego, zwłaszcza obszaru rewitalizacji.

Należy mieć ponadto na uwadze przyszłe zmiany wynikające z koniecznością wprowadzenia w życie Planu Ogólnego. Zmiana ta wynikać będzie z wejścia w życie ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw. Przy sporządzaniu Planu ogólnego gminy należy wziąć pod uwagę treści ustalone dla obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji w Gminnym Programie Rewitalizacji.

13. Specjalna Strefa Rewitalizacji

Specjalna Strefa Rewitalizacji (SSR), zgodnie z rozdz. 5 Ustawy o rewitalizacji, utworzona jest w drodze uchwały w celu zapewnienia sprawnej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Uchwała ustanawiająca SSR stanowi akt prawa miejscowego i podlega regulacjom, dotyczącym ogłaszania aktów normatywnych. Przyjęta może zostać dla całości obszaru rewitalizacji lub w granicach jego podobszarów. Okres obowiązywania SSR ustala się na maksymalnie 10 lat od dnia wejścia w życie uchwały ustanawiającej SSR.

Jednostki organizacyjne Urzędu Gminy w Sosnowicy przeprowadziły analizę, która wykazała, że realizacja przyjętych w Programie przedsięwzięć rewitalizacyjnych nie wymaga Specjalnej Strefy Rewitalizacji. Zawarte w dokumencie Gminnego Programu Rewitalizacji przedsięwzięcia o charakterze infrastrukturalnym (technicznym) tyczą się bowiem nieruchomości o uregulowanym stanie prawnym.

Zatem nie przewiduje się ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030.

14. Opiniowanie programu przez właściwe organy

Wójt Gminy Sosnowica, po przeprowadzonych konsultacjach społecznych, zgodnie z art. 17. ust. 2. pkt 4. Ustawy, wystąpił do właściwych podmiotów o zaopiniowanie projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024-2030. Opinię wystawiły następujące instytucje:

Zapis z ustawy	Odpowiednie organy
w każdym przypadku przez:	
– zarząd właściwego powiatu – w zakresie zgodności ze strategią rozwoju powiatu,	Zarząd Powiatu Parczewskiego
zarząd właściwego województwa – w zakresie zgodności z planem zagospodarowania przestrzennego województwa i strategią rozwoju województwa,	Zarząd Województwa Lubelskiego
właściwego wojewodę – w zakresie zgodności z zadaniami rządowymi służącymi realizacji celu publicznego określonego w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,	Wojewoda Lubelski

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

właściwe organy wojskowe, ochrony granic oraz bezpieczeństwa państwa – w zakresie wymagań bezpieczeństwa i obronności,	<ul style="list-style-type: none"> - Dyrektor Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Delegatura w Lublinie - Szef Agencji Wywiadu - Komenda Powiatowa Policji w Parczewie - Nadbużański Oddział Straży Granicznej w Chełmie - Wojewódzki Sztab Wojskowy w Lublinie - Centralne Wojskowe Centrum Rekrutacji Ośrodek Zamiejscowy w Lublinie - Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego w Parczewie - Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego w Lublinie - Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie, Wydział bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego
właściwego komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej – w zakresie ochrony przeciwpożarowej,	Komendant Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Parczewie
właściwego państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego,	Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie
właściwą gminną komisję urbanistyczno-architektoniczną,	Gminna Komisja Urbanistyczno-Archiitektoniczna
operatorów sieci uzbrojenia terenu, w tym zarządców dróg oraz linii i terenów kolejowych,	<ul style="list-style-type: none"> - Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie - Zarząd Dróg Powiatowych w Parczewie - PGE Dystrybucja S.A. Oddział Zamość - Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Lublinie - Inea Sp. z o.o. - Netia Spółka Akcyjna - PLAY - P4 Sp. z o.o. - RFC Internet Sp. z o.o. - LUKMAN MULTIMEDIA Sp. z o.o. - TELEKOM SYSTEM Sp. z o.o. - VEKTRA S.A. - POLKOMTEL Sp. z o.o. - MEDIA SYSTEM Robert Bukowska - T-MOBILE POLSKA S.A. - ORANGE POLSKA S.A. - PKP Polskie Koleje Państwowe S.A. - Biuro Nieruchomości i Geodezji Kolejowej, Wydział Nieruchomości i Geodezji w Lublinie
Komitet Rewitalizacji, jeżeli został powołany,	Komitet Rewitalizacji
Krajowy Zasób Nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości (Dz. U. z 2020 r. poz. 1100 i 2127 oraz z 2021 r. poz. 11 i 223) – w zakresie sposobu zagospodarowania oraz przedsięwzięć związanych z nieruchomościami wchodzącymi w skład Zasobu Nieruchomości,	Krajowy Zasób Nieruchomości

w przypadku gdy jest to uzasadnione specyfiką obszaru rewitalizacji przez:	
– właściwego regionalnego dyrektora ochrony środowiska – w zakresie form ochrony przyrody,	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie
– właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków – w zakresie form ochrony zabytków	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Lublinie
– właściwego dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie – w zakresie zagospodarowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią,	Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w Lublinie
Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe – w zakresie nieruchomości Skarbu Państwa będących w trwałym zarządzie tego Gospodarstwa;	Dyrektor Regionalny Lasów Państwowych w Lublinie
właściwego dyrektora urzędu morskiego – w zakresie zagospodarowania pasa technicznego, pasa ochronnego oraz morskich portów i przystani,	Nie dotyczy
właściwy organ nadzoru górniczego – w zakresie zagospodarowania terenów górniczych	Nie dotyczy
właściwy organ administracji geologicznej – w zakresie zagospodarowania terenów osuwisk	Nie dotyczy
ministra właściwego do spraw zdrowia – w zakresie zagospodarowania obszarów ochrony uzdrowiskowej,	Nie dotyczy

Na podstawie art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2024 poz. 278) Wójt Gminy Sosnowica wyznaczył termin 21 dni na przedstawienia opinii (zarządzenie nr 37 Wójta Gminy Sosnowica z dnia 2 lipca 2024 r. w sprawie wystąpienia o zaopiniowanie projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030¹⁵), licząc od dnia doręczenia projektu Gminnego Programu Rewitalizacji. Nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie wiązało się z równoznacznym z pozytywnym zaopiniowaniem projektu Gminnego Programu Rewitalizacji. W poniższej tabeli przedstawiono wykaz opinii do projektu wraz z odniesieniem się do przekazanych uwag.

Opinie przesłało 13 podmiotów. W poniższej tabeli przedstawiono listę podmiotów, które przesyłały opinie. Wszystkie opinie były pozytywne, część zasugerowała uwzględnienie w opisie dodatkowych elementów. Uwzględniono treść opinii i dopisano w tekście GPR elementy dotyczące dokumentu GPR, które zostały wskazane w opinii. Pełny opis zgłoszonych uwag i sugestii oraz sposób odniesienia się do nich przedstawiono w Raporcie podsumowującym przebieg procesu opiniowania projektu dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 – 2030.

Tabela 18. Wykaz opinii uzyskanych na podstawie art. 17, ust. 2, pkt 4 i art. 18, ust. 2 i 3 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji do projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030

L.p.	Podmiot	Data pisma/odebrania pisma
1	Komendant Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Parczewie	09.07.2024

¹⁵ https://ugsosnowica.bip.lubelskie.pl/index.php?id=70&action=details&document_id=2046577

2	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	12.07.2024
3	POLKOMTEL Sp. z o.o.	10.07.2024
4	Centralne Wojskowe Centrum Rekrutacji Ośrodek Zamiejscowy w Lublinie	11.07.2024
5	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Lublinie	16.07.2024
6	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Lublinie	17.07.2024
7	PGE Dystrybucja S.A.	24.07.2024
8	Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie	18.07.2024
9	Zarząd Województwa Lubelskiego	18.07.2024
10	Gminna Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna	18.07.2024
11	Polskie Koleje Państwowe S.A.	24.07.2024
12	Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie	25.07.2024
13	ORANGE POLSKA S.A.	30.07.2024

Źródło: Opracowanie własne

15. Strategiczna Ocena Oddziaływania Gminnego Programu Rewitalizacji na Środowisko

Do uzupełnienia na późniejszym etapie pracy.

16. Spis tabel, rycin, wykresów i załączników

Spis tabel:

Tabela 1. Podział obszaru Gminy Sosnowica na jednostki badawcze	16
Tabela 2. Metody zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych.....	31
Tabela 3. Obszary objęte ochroną w ramach sieci NATURA 2000	43
Tabela 4. Zjawiska kryzysowe w Gminie Sosnowica.....	45
Tabela 5. Analiza SWOT.....	47
Tabela 6. Wartości wskaźników delimitacyjnych dla obszaru rewitalizacji.....	49
Tabela 7. Koncentracja negatywnych zjawisk w poszczególnych sferach wykazanych za pomocą analizy wielokryterialnej i jakościowej	51
Tabela 8. Inwentaryzacja stanu zagospodarowania i zabudowy na obszarze rewitalizacji	69
Tabela 9. Tabela obrazująca powiązania pomiędzy podstawowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.....	129
Tabela 10. Harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych	130
Tabela 11. Powiązania pomiędzy przedsięwzięciami twardymi i miękkimi	132
Tabela 12. Zestawienie przedsięwzięć rewitalizacyjnych z podziałem ich finansowania	142
Tabela 13. Plan ewaluacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030	154
Tabela 14. Zestaw przykładowych pytań badawczych odpowiadających danemu kryterium.....	156
Tabela 15. Wskaźniki delimitacyjne	157
Tabela 16. Wskaźniki monitorujące	159
Tabela 17. Karta prezentująca zestawienie wartości wskaźników monitorujących GPR.....	161
Tabela 18. Wykaz opinii uzyskanych na podstawie art. 17, ust. 2, pkt 4 i art. 18, ust. 2 i 3 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji do projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030.....	167

Spis rycin:

Ryc. 1. Podział gminy Sosnowica na jednostki pomocnicze	16
Ryc. 2. Wyznaczony w dokumencie LPR obszar zdegradowany	18
Ryc. 3. Wyznaczony w dokumencie LPR obszar rewitalizacji	19
Ryc. 4. Fragment ogłoszenia o naborze kart przedsięwzięć umieszczonego na stronie Gminy Sosnowica	27
Ryc. 5. Położenie gminy Sosnowica na tle Polski	34
Ryc. 6. Położenie gminy Sosnowica na tle powiatu parczewskiego	35
Ryc. 7. Ludność wg płci i wieku w 2021 r	36
Ryc. 8. Obszar zdegradowany w gminie Sosnowica	52
Ryc. 9. Obszar rewitalizacji w gminie Sosnowica	53
Ryc. 10. Gęstość zaludnienia w 2021 r.	58
Ryc. 11. Dynamika zmiany liczby ludności w latach 2015-2021	58
Ryc. 12. Współczynnik feminizacji w 2021 r	59
Ryc. 13. Udział dzieci do 3 r.ż. w ogólnej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym w 2021 r	59
Ryc. 14. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w 2021 r.	61
Ryc. 15. Dynamika zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2021	61
Ryc. 16. Dynamika zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w latach 2020-2021	62
Ryc. 17. Dynamika zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2020-2021	62
Ryc. 18. Stosunek odnotowanych wykroczeń polegających na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości do liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w 2021 r. .	63
Ryc. 19. Dynamika zmiany liczby odnotowanych wykroczeń i przestępstw w latach 2015-2021.	63
Ryc. 20. Udział kradzieży i przywłaszczeń w ogólnej odnotowanych wykroczeń i przestępstw w 2021 r.	63
Ryc. 21. Udział osób bezrobotnych uprawnionych do zasiłku w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.	64
Ryc. 22. Udział osób bezrobotnych w wieku 50+ w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.	64
Ryc. 23. Udział osób bezrobotnych z niskim wykształceniem w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.	64
Ryc. 24. Schemat systemu zarządzania procesem rewitalizacji	147
Ryc. 25. Rodzaje kryteriów ewaluacyjnych w odniesieniu do rodzaju ewaluacji	155

Spis fotografii:

Fot. 1. Prawosławna cerkiew pod wezwaniem Świętych Apostołów Piotra i Pawła, cmentarz wojenny w Starym Orzechowie, założenie parkowe – Sosnowica Lasek	41
Fot. 2. Jezioro Czarne Sosnowickie	44

Spis załączników:

Załącznik nr 1. Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji sporządzony na mapie w skali 1:5000 opracowanej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej.

Załącznik nr 2. Karta projektu rewitalizacyjnego.